

YARGITAY KARARLARI IŞIĞINDA

MAL PAYLAŞIMINDA YURT DIŞINDAKİ MALLAR

*Kaçırılan Paralar · Yabancı Ülkedeki Taşınmazlar ·
Uygulanacak Hukuk
İstinabe ve Delil · Tanıma ve Tenfiz*

MÖHÜK
m. 15

Av. Aydın AYDAR · Av. Murat AYDAR · Av. Eren AYDAR



YARGITAY KARARLARI IŞIĞINDA

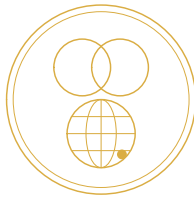
Mal Paylaşımında *Yurt Dışındaki Mallar*

Ö Z G E Ç M İ Ş

Av. Aydın AYDAR

1962 yılında doğdu. 1986 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun oldu; 1988'den bu yana İstanbul Barosuna kayıtlı olarak avukatlık yapmaktadır. Meslek hayatının ilk döneminde bankacılık ve holding şirketlerinde uzun yıllar hukuk müşavirliği ve hukuk direktörlüğü görevlerinde bulundu. 1999 yılında kendi avukatlık ofisini kurarak çalışmalarını aile hukukuna, özellikle boşanma davalarına yöneltti. Otuz yılı aşkın süredir anlaşmalı ve çekişmeli boşanma, nafaka, velayet ve mal rejiminin tasfiyesine ilişkin davalar yürütmektedir.

Av. Aydın Aydar'ın diğer eserleri: *Türk Medeni Kanunu Aile Hukuku Şerhi* (altı cilt, Av. Murat Aydar ve Av. Eren Aydar ile birlikte) · *Yargıtay Kararları Işığında Mal Paylaşımında Şirket Hisseleri* (Av. Murat Aydar ve Av. Eren Aydar ile birlikte) · *Boşanma Avukatı Aydın Aydar'ın Anıları* · *Anlaşmalı Boşanma Davası*



YARGITAY KARARLARI IŞIĞINDA

Mal Paylaşımında *Yurt Dışındaki Mallar*

*Yurt Dışına Kaçırılan Paralar, Yabancı Ülkelerdeki Taşınmazlar, Uygulanacak
Hukuk, Yurt Dışında Delil Toplama, Tanıma ve Tenfiz*

Av. Aydın AYDAR

Av. Murat AYDAR

Av. Eren AYDAR

Yargıtay Kararları Işığında Mal Paylaşımında Yurt Dışındaki Mallar

Yurt Dışına Kaçırılan Paralar, Yabancı Ülkelerdeki Taşınmazlar, Uygulanacak Hukuk, Yurt Dışında Delil Toplama, Tanıma ve Tenfiz

Av. Aydın Aydar · Av. Murat Aydar · Av. Eren Aydar

© 2026, Yazarlar. Bu eserin tüm yayın hakları yazarlarına aittir. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca, kaynak gösterilerek yapılacak kısa alıntılar dışında eserin tamamı ya da bir bölümü, yazarların yazılı izni olmaksızın hiçbir yöntemle çoğaltılamaz, basılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

Elektronik sürüm
İnternet

Ekim 2026
avukataydinaydar.com

Eserde mevzuat ve Yargıtay içtihadı 27 Ekim 2026 tarihi itibarıyla dikkate alınmıştır. Kanun adı belirtilmeden anılan maddeler, bağlamından başka bir kanun veya sözleşme anlaşılmadıkça 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'na aittir.

Bu eser genel bilgi verme amacı taşır; somut uyuşmazlıklarda hukuki danışmanlığın yerini tutmaz.

Aile hukukunda en zor dosyalar, çoğu zaman en uzak olanlardır. Eşlerden biri Almanya’da, diğeri Türkiye’dedir; boşanma Hollanda’da gerçekleşmiştir; ev Türkiye’de, birikim İsviçre’deki bir bankada, emeklilik hakkı Avusturya’dadır. Mal paylaşımı davası açıldığında, Türk mahkemesinin önünde yalnızca Türk hukukunun soruları değil, başka ülkelerin kanunları, mahkemeleri, bankaları ve sicilleri de vardır. Yıllarca yurt dışında çalışarak biriktirilmiş bir servetin hakka-niyete uygun paylaşılması, çoğu zaman bir yabancı makamdan gelecek tek bir belgeye bağlı kalır.

Bu soruların hiçbirisi yeni değildir. Yurt dışına çalışmaya giden ailelerin birikimle-rini Türkiye’ye gönderip burada ev aldığı, eşlerin yıllar sonra yaşadıkları ülkede boşandığı ve mal paylaşımı için Türk mahkemesine geldiği dosyalar, Yargıtay kararlarında onlarca yıldır karşımıza çıkar. Değişen, sorunların karmaşıklaşma-sıdır. Para artık yalnızca havaleyle değil, yabancı bankalardaki hesaplar, yatırım fonları ve kripto varlıklar aracılığıyla da dolaşüyor. Boşanma sürecinde paraların yurt dışına çıkarılması, eski bir şikâyet olmaktan çıkıp ispatı ayrı bir uzmanlık gerektiren bir sorun hâline geldi. Yabancı ülkelere delil istemek ise, bazı ülke-lerde banka sırrı ve “delil avcılığı” yasağı gibi engellerle karşılaşan, kendine özgü kuralları olan bir iş oldu.

Türk Medeni Kanunu’nun edinilmiş mallara katılma rejimine ilişkin hükümleri, yurt dışındaki mallar için ayrı bir kural içermez. Hangi ülkenin hukukunun uygulanacağını Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun, yabancı kararların Türkiye’deki etkisini yine bu Kanun’un tanıma ve tenfiz hükümleri, yabancı ülkede delil toplanmasını ise Türkiye’nin taraf olduğu Lahey sözleşmeleri düzenler. Bu hükümlerin mal rejimi davalarında nasıl uygulanacağı ise büyük ölçüde Yargıtay kararlarıyla belirlenmiştir. Bu kararlar dağınıktır; bir kısmı eski 8. Hukuk Dairesine, bir kısmı bugünkü 2. Hukuk Dairesine, önemli bir kısmı da Hukuk Genel Kuruluna aittir. Yabancı boşanmadan sonra zamanaşımının ne zaman başladığı gibi bazı sorulara on yıl içinde üç farklı cevap verildiği de olmuştur.

Bu kitabı, o dağınık içtihadı yurt dışındaki mallar ekseninde tek bir yerde, düzenli ve sıranabilir biçimde toplamak için hazırladık. Her tespiti bir kanun

hükmüne ya da künyesiyle gösterilen bir Yargıtay kararına dayandırmaya çalıştık. Kararları resmî karar arama sistemlerinden tam metinleriyle inceledik; önemli gördüklerimizi karar metninden aynen alıntılarla kart hâlinde verdik. Yabancı ülkelerin kanunlarını o ülkelerin resmî mevzuat portallarından, Lahey sözleşmelerine ilişkin beyan ve çekinceleri Lahey Konferansının kayıtlarından, Türkiye'nin uygulamasını Adalet Bakanlığının genelge ve tebliğlerinden okuduk. İsviçre, Hollanda ve Amerika Birleşik Devletleri mahkemelerinin konuya ilişkin kararlarını da tam metinleri üzerinden inceledik. Yargıtay'ın henüz cevap vermediği sorularda kendi görüşümüzü gerekçesiyle ve açıkça belirttik.

Kitap yalnızca avukatlar ve hâkimler için yazılmadı. Yurt dışında yaşayan ve boşanma sürecine giren eşlerin, onların Türkiye'deki yakınlarının ve bilirkişi raporlarını hazırlayan uzmanların da anlayabileceği bir dil kullanmaya özen gösterdik. Teknik kavramları ilk geçtikleri yerde açıkladık; sonuç bölümünde Yargıtay içtihadından çıkan ilkeleri kısa cümlelerle bir araya getirdik; eklerde ise dava dilekçesinden istinabe talebine kadar uygulamada ihtiyaç duyulan örnekleri ve kontrol listelerini verdik.

Bu eser, oğullarım Av. Murat Aydar ve Av. Eren Aydar ile birlikte hazırladığımız *Türk Medeni Kanunu Aile Hukuku Şerhi* ve *Yargıtay Kararları Işığında Mal Paylaşımında Şirket Hisseleri* adlı çalışmaların devamıdır. Şerhte mal rejimine ilişkin hükümleri madde madde incelemiş, ikinci kitapta şirket paylarını ele almıştık; burada ise yabancılık unsuru taşıyan mal paylaşımı uyuşmazlıklarını bütün yönleriyle inceledik. Kararların taranması ve sınıflandırılması, yabancı mevzuatın ve sözleşme beyanlarının resmî kaynaklardan derlenmesi gibi en yorucu işlerin büyük bölümünü yine onlar üstlendi. Kendilerine teşekkür ederim.

Bu kitabın hiçbir sayfası somut bir uyuşmazlıkta hukuki danışmanlığın yerini tutmaz. Yabancı hukuka ilişkin bilgiler özellikle bir başlangıç noktasıdır; bir yabancı ülkede delil istenecek, koruma tedbiri alınacak veya bir Türk kararı tenfiz ettirilecekse, o ülkenin güncel hukuku ve uygulaması orada yetkili bir hukukçuyla birlikte değerlendirilmelidir. Yine de bu çalışmanın, yurt dışındaki mallara ilişkin mal paylaşımı davalarında yol gösterici bir başvuru kaynağı olmasını diliyoruz.

İstanbul, Ekim 2026

Av. Aydın AYDAR

KISA İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	v
KISALTMALAR	xix
ESERİN KULLANIMI	xxi
GİRİŞ	1
BİRİNCİ KISIM · TEMEL ÇERÇEVE	5
1. Bölüm · Yabancılik Unsuru Taşıyan Mal Rejimi Uyuşmazlıkları	7
2. Bölüm · Milletlerarası Yetki, Görev ve Yetkili Mahkeme	15
İKİNCİ KISIM · UYGULANACAK HUKUK	23
3. Bölüm · Evlilik Mallarına Uygulanacak Hukuk: MÖHUK m. 15	25
4. Bölüm · Taşınmazlar İçin Bulundukları Ülke Hukuku	37
5. Bölüm · Yabancı Hukukun Tespiti ve Uygulanması	47
ÜÇÜNCÜ KISIM · YURT DIŞINDAKİ MALVARLIĞI	57
6. Bölüm · Yurt Dışındaki Taşınmazlar	59
7. Bölüm · Yurt Dışında Elde Edilen Gelirler, Birikimler ve Havaleler	71
8. Bölüm · Döviz, Yabancı Para Hesapları ve Kur	83
9. Bölüm · Yabancı Bankalardaki Hesaplar, Yatırımlar ve Kripto Varlıklar	97
10. Bölüm · Yurt Dışı Emeklilik Hakları, Borçlanma ve Sosyal Güvenlik Öde- meleri	109
DÖRDÜNCÜ KISIM · MAL KAÇIRMA, DELİL VE KORUMA	117
11. Bölüm · Yurt Dışına Kaçırılan Mallar ve Paralar	119
12. Bölüm · Bilgi ve Belge Edinme: Türk Usul Hukukundaki Araçlar	129
13. Bölüm · İstinabe ve Yurt Dışında Delil Toplama	137
14. Bölüm · Ülke Uygulamaları: Delil Avcılığı Yasası, Banka Sırrı ve Belge İbrazı	157
15. Bölüm · Yurt Dışındaki Mallar İçin İhtiyati Tedbir ve Koruma	173
BEŞİNCİ KISIM · YABANCI KARARLAR VE YERİNE GETİRME	181
16. Bölüm · Yabancı Boşanma ve Mal Rejimi Kararlarının Tanınması ve Tenfizi ..	183
17. Bölüm · Yabancı Boşanmadan Sonra Zamanaşımı ve Ara Dönem	197
18. Bölüm · Türk Kararlarının Yurt Dışında Tanınması ve Yerine Getirilmesi	209

SONUÇ: YARGITAY İÇTİHADININ İLKELERİ	229
EK 1 · DİLEKÇE VE İSTİNABE ÖRNEKLERİ	237
EK 2 · ÜLKE VE BELGE KONTROL LİSTESİ	247
EK 3 · İLGİLİ MEVZUAT VE SÖZLEŞME HÜKÜMLERİ	253
KAYNAKÇA	267
KARARLAR DİZİNİ	271
KAVRAM DİZİNİ	273

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	v
KISALTMALAR	xix
ESERİN KULLANIMI	xxi
GİRİŞ	1
I. Yöntem ve Kaynaklar	2
II. Eserin Güncelliği	2
III. Eserin Planı	3
BİRİNCİ KISIM · TEMEL ÇERÇEVE	5
1. Bölüm · Yabancılık Unsuru Taşıyan Mal Rejimi Uyuşmazlıkları	7
I. Yabancılık Unsuru ve Kapsam	8
A. Yabancılık Unsurunun Kaynakları	8
B. Her Gurbetçi Davası Kanunlar İhtilafı Davası Değildir	8
II. Tipik Uyuşmazlık Tabloları	8
A. Yurt Dışında Çalışan Türk Eşler	8
B. Yurt Dışında Evlenen Eşler	9
C. Karma Evlilikler ve Vatandaşlık Değişiklikleri	10
D. Yurt Dışına Mal Kaçırma	10
E. Yabancı Mahkeme Kararı ve Türkiye'deki Mallar	10
III. Zaman Bakımından Uygulama	11
A. 1 Ocak 2002 Ayrımı	11
B. Mal Ayrılığı Döneminde Katkı Payı	11
C. Edinilmiş Mallara Katılma Dönemi	12
IV. Mal Rejiminin Başlangıcı ve Sonu	13
A. Başlangıç	13
B. Sona Erme	13
V. Temel Kavramlar	13
VI. Kitabın Yöntemi	14
2. Bölüm · Milletlerarası Yetki, Görev ve Yetkili Mahkeme	15
I. Milletlerarası Yetkinin Dayanağı	16
A. İç Hukukun Yer İtibarıyla Yetki Kuralları	16
B. Türk Medeni Kanunu'nun 214. Maddesi	16
C. Kesin Yetki Değildir	17
II. Yurt Dışında Yaşayan Eşler İçin Tamamlayıcı Kurallar	17
A. Türkiye'deki Mutad Mesken ve Malın Bulunduğu Yer	17
B. Türk Vatandaşlarının Kişi Hâllerine İlişkin Davalar	18
C. Yetki Anlaşması	18
III. Görevli Mahkeme	19
A. Aile Mahkemesi	19

B.	Mal Rejiminin Sona Ermesinden Sonra Edinilen Mallar	19
IV.	Yabancı Mahkemede Derdest Dava	19
V.	Teminat ve Adli Yardım	20
A.	Yabancı Davacının Teminatı	20
B.	Türkiye’de Mutad Meskeni Olmayan Türk Vatandaşı	21
C.	Adli Yardım	21
VI.	Dava Dilekçesinin Yurt Dışına Tebliği	22
VII.	Sonuç	22
İKİNCİ KISIM · UYGULANACAK HUKUK		23
3. Bölüm · Evlilik Mallarına Uygulanacak Hukuk: MÖHUK m. 15		25
I.	Bağlama Kuralının Yapısı	26
A.	Kanun Metni	26
B.	Değişmezlik: Evlenme Anı	26
C.	Mülga 2675 Sayılı Kanun Dönemi	27
II.	Hukuk Seçimi	27
A.	Seçilebilecek Hukuklar	27
B.	Açık Seçim ve Şekil	28
C.	Yurt Dışında Yapılan Evlilik Sözleşmesi	28
D.	Seçilen Hukukun Maddi Hukuk Hükümleri	29
E.	Usulde “Hatırlatma” Sorunu	29
III.	Objektif Bağlama	31
A.	Müşterek Milli Hukuk	31
B.	Müşterek Mutad Mesken	31
C.	Son Kademe: Türk Hukuku	32
IV.	Evlenmeden Sonra Yeni Müşterek Hukuk: m. 15/3	32
A.	Hükmün Anlamı	32
B.	Değerlendirme	32
V.	Atıf ve Kamu Düzeni	33
A.	Atıf (Renvoi)	33
B.	Kamu Düzeni	34
VI.	Yabancı Mahkemelerin Bakışı ve Hukuk Seçiminin Önemi	34
A.	Aynı Eşler, Farklı Hukuklar	34
B.	Hukuk Seçimiyle Uyumu Sağlamak	35
VII.	Sonuç	36
4. Bölüm · Taşınmazlar İçin Bulundukları Ülke Hukuku		37
I.	Hükmün Konumu ve Amacı	38
A.	İki Kural: m. 15/2 ve m. 21	38
B.	Kuralın Gerekçesi	38
C.	Karşılaştırmalı Görünüm	39
II.	Türkiye’deki Taşınmazlar	39
A.	Yabancı Eşlerin Türkiye’deki Taşınmazlarına Türk Hukuku	39
B.	Türk Eşlerin Türkiye’deki Taşınmazları	40
C.	“Kesin Yetki” Değil, Uygulanacak Hukuk	41
III.	15/2 Yetkiyle Değil, Hukukla İlgilidir	41
IV.	Yurt Dışındaki Taşınmazlar ve 15/2’nin Yorumu	42
A.	İki Yorum	42
B.	Yargıtay Uygulaması	43
C.	Değerlendirme	43
V.	Tasfiye Kararının Yurt Dışındaki Taşınmaza Etkisi	44
A.	Para Alacağı ve Aynen Paylaşım	44
B.	Türkiye’deki Taşınmaza İlişkin Yabancı Karar	45
VI.	Ölümle Sona Erme ve Miras	45
VII.	Sonuç	46

5. Bölüm · Yabancı Hukukun Tespiti ve Uygulanması	47
I. Yabancı Hukukun Re'sen Uygulanması	48
A. Kanun Hükmü	48
B. Mal Rejimi Davasında Uygulama	48
II. Tespit Vasıtaları	49
A. Tarafların Yardımı ve Uzman Görüşü	49
B. 1968 Tarihli Londra Sözleşmesi	50
C. Bakanlık ve Diplomatik Yollar	51
D. Bilirkişi Yasağı ve Uzman Kurumlar	51
E. Resmî Metinler	52
III. Neyin Tespit Edileceği	52
A. Yasal Rejim ve Seçimlik Rejimler	52
B. Geçiş Hükümleri	53
C. Kanunlar İhtilafı Kuralları: Atıf	53
D. Zamanaşımı ve Diğer Usul Dışı Kurallar	53
IV. Tespit Edilemezse	54
V. Yabancı Hukukun Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Bakımından Yeri	54
VI. Sonuç	55

ÜÇÜNCÜ KISIM · YURT DIŞINDAKİ MALVARLIĞI 57

6. Bölüm · Yurt Dışındaki Taşınmazlar	59
I. Yurt Dışındaki Taşınmaz Tasfiyeye Girer	60
A. Türk Mahkemesi Yurt Dışındaki Taşınmazı da İnceler	60
B. Yabancı Belgeyle Değerlendirme	60
II. Varlığın, Sahipliğin ve Edinme Tarihinin İspatı	61
A. Yabancı Sicil Kayıtları	61
B. Edinme Tarihi	61
C. Paylı Mülkiyet	62
III. Değer Tespiti	62
A. Esas Alınacak Değer ve Tarih	62
B. Değer Tespitinin Araçları	63
C. Yabancı Para ve Kur	63
IV. Kredi Borçları ve Diğer Yükler	63
A. Artık Değerin Hesabında Borçlar	63
B. Mal Rejiminin Sona Ermesinden Sonra Ödenen Krediler	64
C. Yurt Dışında Alınan Kredinin Türkiye'deki Taşınmazda Kullanılması	64
V. Satış Bedeli ve İkame	64
A. Mal Rejiminin Devamı Sırasında Satılan Taşınmaz	64
B. Satış Bedelinin Eşler Arasında Paylaşılması	65
C. Mal Rejiminin Sona Ermesinden Sonra Satılan Taşınmaz	66
VI. Talebin Usulü	67
A. Talebin Zamanı ve Biçimi	67
B. Talebin Para Birimi	67
VII. Yurt Dışında Yapılan Paylaşım Anlaşmaları	68
VIII. Kararın Yurt Dışındaki Taşınmaza Etkisi	68
7. Bölüm · Yurt Dışında Elde Edilen Gelirler, Birikimler ve Havaleler	71
I. Yurt Dışındaki Gelirin Niteliği	72
A. Edinilmiş Mallara Katılma Döneminde	72
B. Mal Ayrılığı Döneminde	72
II. Yurt Dışından Türkiye'ye Gönderilen Paralar	73
A. Gönderilen Para Bağış Değildir	73
B. Paranın Hangi Mala Dönüştüğünün İzlenmesi	74
C. Savunmanın Zamanında ve Belgeyle Yapılması	75
III. Katkının Hesabı	76

A.	Yargıtay'ın Yöntemi	76
B.	Yabancı Para Gelirlerinin Karşılaştırılması	77
IV.	Ortak Hesaplar ve Döviz Birikimleri	78
A.	Türkiye'deki Döviz Hesapları	78
B.	Ortak Hesaptan Çekilen Paralar	78
V.	Kişisel Mal Savunmaları	79
A.	Yurt Dışında Alınan Tazminatlar	79
B.	Yurt Dışındaki Ailenin Yardımları ve Mirasları	79
C.	Yurt Dışındaki Bir Üçüncü Kişinin Parası Savunması	79
D.	Yabancı Devletin Sosyal Ödemeleri	80
VI.	Yabancı Mahkemenin Yaptığı Mali Düzenlemeler ve Takas-Mahsup	80
8. Bölüm · Döviz, Yabancı Para Hesapları ve Kur		83
I.	Yabancı Para Bir Malvarlığı Değeridir	84
II.	Değerleme Tarihi ve Kur	85
A.	Katılma Alacağında Karara En Yakın Tarihteki Kur	85
B.	Merkez Bankası Efektif Satış Kuru	86
C.	Katkı Payı Alacağında Dava Tarihi	87
D.	Eklenecek Değerler ve Hesaptan Çekilen Döviz	87
E.	Altın Hesapları	88
F.	Yabancı Para Borçlar	88
III.	Hüküm Türk Lirası Olarak Kurulur	89
A.	2. Hukuk Dairesinin Uygulaması ve Karşı Oy	89
B.	Önceki Uygulama	90
C.	Değerlendirme	91
IV.	Talep, Harç ve İslah	92
V.	Faiz	93
VI.	Ayrı Alacak Davalarında Yabancı Para	94
9. Bölüm · Yabancı Bankalardaki Hesaplar, Yatırımlar ve Kripto Varlıklar		97
I.	Yabancı Bankadaki Hesaplar	98
A.	Mal Rejiminin Sona Erdiği Tarihteki Bakiye	98
B.	Hesabın Kaynağı ve Niteliği	99
C.	Yurt Dışındaki Ortak Hesaplar	99
D.	Kiralık Kasalar	99
II.	Yabancı Bankalardan Kullanılan Krediler	100
A.	Kredi Borcu Malın Değerinden Düşülür	100
B.	Eşin Kefil Olarak Ödediği Kredi	101
III.	Yatırım Hesapları, Fonlar ve Şirket Payları	102
IV.	Kripto Varlıklar	103
A.	Kanuni Tanım	103
B.	Mal Rejimi Bakımından Niteliği	103
C.	Tespit ve İspat	103
D.	Değerleme	104
E.	Talepte Belirtme	104
V.	Yurt Dışı Hesap Bilgilerine Erişim	105
VI.	Sonradan Ortaya Çıkan Yurt Dışı Malları	106
10. Bölüm · Yurt Dışı Emeklilik Hakları, Borçlanma ve Sosyal Güvenlik Ödemeleri		109
I.	Türk Hukukunda Emeklilik Haklarının Yeri	110
A.	Sosyal Güvenlik Ödemeleri ve Toptan Ödemeler	110
B.	Emekli Aylıkları ve Ödenebilir Olmayan Rezervler	111
II.	Yabancı Emeklilik Hakları	111
A.	Yabancı Sosyal Güvenlik Kurumlarının Ödemeleri	111
B.	Prim İadeleri	112

C.	Mesleki ve Özel Emeklilik Hakları	112
III.	Yabancı Mahkemenin Yaptığı Emeklilik Paylaştırması	113
A.	Alman Hukukunda Emeklilik Paylaştırması	113
B.	Türkiye'deki Tasfiyeye Etkisi	114
IV.	Yurt Dışı Borçlanma	115
A.	Kanuni Çerçeve	115
B.	Mal Rejimi Bakımından Değerlendirme	115
V.	Yurt Dışı Sigorta Kayıtlarının Elde Edilmesi	116
DÖRDÜNCÜ KISIM · MAL KAÇIRMA, DELİL VE KORUMA		117
11. Bölüm · Yurt Dışına Kaçırılan Mallar ve Paralar		119
I.	Mal Kaçırmanın Hukuki Çerçevesi	120
A.	Mevcut Olmayan Mal Kural Olarak Tasfiyeye Girmez	120
B.	Eklenecek Değerler	120
C.	Üçüncü Kişilere Karşı Koruma	121
D.	Muvazaa	121
II.	Boşanma Davasından Önce Çekilen Paralar	122
A.	Büyük Miktarlı Döviz	122
B.	Zaman Uzaklığı	122
III.	Satış Bedelinin Akıbeti ve İspat Yükü	123
IV.	Yurt Dışındaki Yakınlara Devir ve Muvazaa	124
A.	Yabancı Boşanma Davası Sırasında Yapılan Devirler	124
B.	Muvazaa Davası ile Mal Rejimi Davasının İlişkisi	125
V.	İspat Araçları	126
12. Bölüm · Bilgi ve Belge Edinme: Türk Usul Hukukundaki Araçlar		129
I.	Genel İlkeler	130
A.	Taraflarca Getirilme ve İspat Yükü	130
B.	Somutlaştırma ve Aydınlatma	130
II.	Karşı Taraftan Belge İstenmesi	131
A.	İbraz Yükümlülüğü	131
B.	İbraz Etmemenin Sonucu	131
III.	Kurumlardan ve Üçüncü Kişilerden Bilgi	132
A.	Üçüncü Kişilerin İbraz Yükümlülüğü	132
B.	Türkiye'deki Kayıtlar	132
IV.	Yemin ve İsticvap	133
V.	Yabancı Dildeki ve Yabancı Kaynaklı Belgeler	133
A.	Tercüme	133
B.	Yabancı Resmi Belgeler	134
C.	Belge Elde Edilemezse	134
VI.	Delil Tespiti	135
13. Bölüm · İstinabe ve Yurt Dışında Delil Toplama		137
I.	İstinabenin Anlamı ve Dayanakları	138
A.	Yabancı Ülkedeki Delil ve Egemenlik	138
B.	Türk Usul Hukukundaki Dayanak	138
C.	Hangi Kurallar Uygulanır?	139
II.	1970 Tarihli Lahey Delil Sözleşmesi	141
A.	Sözleşmenin Türkiye Bakımından Yürürlüğü	141
B.	Kapsam: Başlamış veya Başlanacak Dava	141
C.	Talepnamenin İçeriği	142
D.	Dil ve Türkiye'nin Çekincesi	143
E.	Yerine Getirme: Yabancı Makamın Usulü	143
F.	Ret Sebepleri	143
G.	Masraf	144

H.	Diplomatik ve Konsolosluk Görevlileri ile Özel Memur	144
I.	Belge Keşfi Çekincesi ve Daha Elverişli Hükümler	145
III.	Uygulama: Türk Mahkemesinden Yabancı Ülkeye İstinabe	145
A.	Talep ve Ara Karar	145
B.	Tercüme, Takım Sayısı ve Biçim	146
C.	Gönderim Kanalı: Adalet Bakanlığı	146
D.	Masraflar	147
E.	Tarafların Hazır Bulunması	148
IV.	Mal Rejimi Davasında İstinabe ile Neler İstenebilir?	148
A.	Yurt Dışındaki Tanıklar	148
B.	Çalışma, Gelir ve Sigorta Kayıtları	149
C.	Nüfus ve Evlilik Kayıtları	150
D.	Adres, Ekonomik ve Sosyal Durum	151
E.	Yurt Dışındaki Taşınmazın İncelenmesi ve Değer Tespiti	151
F.	Banka Kayıtları	152
G.	İstinabe ile Yapılamayacak İşler	152
V.	Süre, Kesin Süre ve Makul Süre	153
A.	Kesin Süre ve Delil Hakkı	153
B.	Cevap Gelmezse	153
C.	Makul Süre	154
VI.	Alternatif Yollar	154
A.	Konsolosluk Aracılığıyla Dinleme	154
B.	Ses ve Görüntü Aktarımı	155
C.	Tarafın Kendi Temin Ettiği Yabancı Belgeler	155
VII.	Sonuç Yerine: İstinabenin Mal Rejimi Davasındaki Yeri	156
14. Bölüm · Ülke Uygulamaları: Delil Avcılığı Yasağı, Banka Sırrı ve Belge İbrazı		157
I.	Delil Avcılığı Kavramı	158
A.	Anglo-Amerikan Usulünde Belge Keşfi	158
B.	“Delil Avcılığı” Benzetmesi	159
C.	1970 Sözleşmesinin 23. Maddesi ve Türkiye’nin Beyanı	159
D.	Çekincenin Amacı: Belge Yardımı Değil, Delil Avcılığı	160
II.	İsviçre	160
A.	Dayanaklar ve Usul	160
B.	İsviçre’nin Kısmi Çekincesi	161
C.	Banka Sırrı ve İsviçre Medeni Kanunu’nun 170. Maddesi	161
D.	Delil Avcılığı Sayılan Talep	162
E.	Belirli Hesap Talebi ve Uygulanacak Hukuktan Bağımsızlık	163
F.	Henüz Açılmamış Dava ve Banka Sırrının Sınırı	164
G.	İsviçre’de Kendi Başına Delil Toplama: Ceza Kanunu’nun 271. Maddesi	164
H.	Türk Mahkemesi İçin Uygulama	165
III.	İngiltere	165
A.	Dayanaklar	165
B.	1975 Tarihli Kanun: Yalnızca Belirli Belgeler	166
C.	Boşanmadan Sonra İngiltere’de Mali Talep	166
IV.	Almanya	167
A.	Dayanaklar ve Usul	167
B.	Almanya’nın Çekincesi ve 2022 Değişikliği	167
C.	Alman Hukukunda Eşin Bilgi Verme Yükümlülüğü	168
V.	Hollanda, Fransa, Belçika ve Avusturya	168
VI.	Amerika Birleşik Devletleri	169
A.	1970 Sözleşmesi	169
B.	Yabancı Davada Kullanılmak Üzere ABD Mahkemesine Doğrudan Başvuru	169
VII.	Ortak Sonuç: Yabancı Ülkede Kabul Görecektir Bir Belge Talebinin Unsurları	170

15. Bölüm · Yurt Dışındaki Mallar İçin İhtiyati Tedbir ve Koruma	173
I. Türkiye'deki Mallar İçin İhtiyati Tedbir	174
A. Şartlar	174
B. Tedbirin Ölçüsü	174
C. Şirket Malları	175
D. Yurt Dışında Oturan Eşe Karşı Tedbir	175
II. Boşanma Davasındaki Önlemler ve Tasarruf Yetkisinin Sınırlanması	176
A. Geçici Önlemler	176
B. Tasarruf Yetkisinin Sınırlanması	176
III. İhtiyati Haciz	178
IV. Yurt Dışındaki Mallar	178
A. Türk Tedbir Kararının Yurt Dışında Etkisi	178
B. Malın Bulunduğu Ülkede Tedbir	179
C. Türkiye'deki Araçlarla Yurt Dışına Çıkışın Önlenmesi	180
BEŞİNCİ KISIM · YABANCI KARARLAR VE YERİNE GETİRME	181
16. Bölüm · Yabancı Boşanma ve Mal Rejimi Kararlarının Tanınması ve Tenfizi	183
I. Tanıma ve Tenfiz Kavramları	184
A. Kesin Hüküm, Kesin Delil ve İcra Kabiliyeti	184
B. Tenfizin Şartları	184
C. Görev ve Yetki	185
II. Yabancı Boşanma ve Mal Rejiminin Sona Ermesi	186
A. Tanıma Ön Şarttır	186
B. İdari Tescil Mal Rejimi İçin Yeterli Değildir	187
C. Tanımanın Geriye Etkisi	188
D. Türkiye'de de Boşanma Kararı Verilmişse	188
III. Yabancı Mahkemenin Mal Rejimi Kararı	189
A. Kısmi Tanıma: Yalnızca Boşanmanın Tanınması	189
B. Yabancı Kararın Konusu ve Kesin Hükümün Sınırları	190
C. Türkiye'deki Taşınmaz Hakkında Yabancı Karar ve Münhasır Yetki	190
D. Tenfiz Edilen Kararın Tapuya Yansımaları	192
IV. Yurt Dışında Yapılan Boşanma Anlaşmaları	193
A. Anlaşmanın Türkiye'deki Mallara Etkisi	193
B. Anlaşmanın Tanınması	195
V. Tanıma ve Tenfiz Davasında Savunma Hakkı	195
VI. Sonuç: Tanıma ve Tenfizin Mal Rejimi Davasındaki İşlevleri	196
17. Bölüm · Yabancı Boşanmadan Sonra Zamanaşımı ve Ara Dönem	197
I. Zamanaşımı Süresi ve Uygulanacak Hukuk	198
A. On Yıllık Süre	198
B. Zamanaşımına Hangi Hukuk Uygulanır?	198
II. Başlangıç Anı: Üç Görüş	199
A. Sorunun Kaynağı	199
B. Birinci Görüş: Yabancı Kararın Kesinleşmesi (8. Hukuk Dairesi, 2014)	199
C. İkinci Görüş: Tanıma Kararının Kesinleşmesi (8. Hukuk Dairesi, 2015 ve 2021)	200
D. Üçüncü Görüş: Tenfiz Kararının Kesinleşmesi (Hukuk Genel Kurulu, 2021)	201
E. Hukuk Genel Kurulunun 2023 Kararı: Yeniden Yabancı Kararın Kesinleşmesi	201
F. Değerlendirme	203
G. Boşanmanın Fer'ileriyle Karşılaştırma	204
III. Ara Dönem: Yabancı Boşanmadan Sonra Edinilen Mallar	204
A. Mal Rejimi Yabancı Davanın Açıldığı Tarihte Sona Erer	204
B. Ara Dönemde Edinilen Mallar İçin Hangi Yol?	206
C. Ara Dönemde Ölüm	206
IV. Uygulama İçin Sonuçlar	207

18. Bölüm · Türk Kararlarının Yurt Dışında Tanınması ve Yerine Getirilmesi	209
I. Türk Kararı Neden Yurt Dışında Tanınmalıdır?	210
A. Katılma Alacağı Bir Para Alacağıdır	210
B. Avrupa Birliği Tüzüğü Türk Kararlarına Uygulanmaz	210
C. İkili Sözleşmeler	211
II. Davanın Başından Gözetilmesi Gereken Şartlar	212
A. Dava Dilekçesinin Usulüne Uygun Tebliği	212
B. Yetki: Türk Mahkemesine Yabancı Devletin Gözüyle Bakmak	215
C. Kesinleşme	216
D. Önce Açılan Dava ve Çelişen Kararlar	216
III. Almanya	217
A. Tanıma Kendiliğinden Gerçekleşir	217
B. Karşılıklılık Şartı	218
C. İcra Edilebilirliğin Açıklanması	219
D. Türk Boşanma Kararının Almanya'da Tanınması	219
IV. İsviçre	219
A. Dayanak: Milletlerarası Özel Hukuk Kanunu	219
B. Mal Rejimi Kararlarında Yetki	220
C. İsviçre'deki Taşınmazlar	220
V. Avusturya	221
A. 1989 Tarihli Sözleşme	221
B. Tanıma ve Tenfiz Şartları	221
C. Yetki Kataloğu ve Yetki İtirazının Sonucu	222
VI. Hollanda	223
VII. İngiltere	223
VIII. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti	224
IX. Uygulama: Yurt Dışındaki Mallara Ulaşmak	226
X. Sonuç	227
SONUÇ: YARGITAY İÇTİHADININ İLKELERİ	229
I. Temel Çerçeve	229
II. Uygulanacak Hukuk	230
III. Yurt Dışındaki Malvarlığı	231
IV. Mal Kaçırma, Delil ve Koruma	233
V. Yabancı Kararlar ve Yerine Getirme	234
VI. Yabancı Ülke Uygulamalarından Çıkan Ölçüler	236
EK 1 · DİLEKÇE VE İSTİNABE ÖRNEKLERİ	237
I. Örnek 1 · Yurt Dışındaki Malları Kapsayan Katılma Alacağı ve Katkı Payı Davası	237
II. Örnek 2 · İstinabe Talep Dilekçesi (Yabancı Bankadaki Hesap ve Tapu Kaydı)	241
III. Örnek 3 · İstinabe Yoluyla Tanık Dinlenmesi Talebi	242
IV. Örnek 4 · Yabancı Boşanma Kararının Tanınması Davası	242
V. Örnek 5 · Cevap Dilekçesi: Yurt Dışı Paralar ve Yabancı Mahkemenin Mali Düzenlemesi	244
VI. Örnek 6 · Yurt Dışında Tenfiz İçin Kesinleşme Şerhli Örnek ve Tebliğ Belgeleri Talebi	245
EK 2 · ÜLKE VE BELGE KONTROL LİSTESİ	247
I. Dava Açılmadan Önce	247
II. Yurt Dışındaki Taşınmazlar	248
III. Banka Hesapları, Havaleler ve Döviz	248
IV. Gelir, Emeklilik ve Sosyal Güvenlik	249
V. Yatırımlar, Şirketler ve Kripto Varlıklar	249

VI.	Türk Kararının Yurt Dışında Yerine Getirilmesi	250
VII.	Türk Kararının Yurt Dışında Tenfizi İçin Belgeler	250
EK 3 · İLGİLİ MEVZUAT VE SÖZLEŞME HÜKÜMLERİ		253
I.	Türk Medeni Kanunu (4721 sayılı)	253
II.	Türk Medeni Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun (4722 sayılı)	255
III.	Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun (5718 sayılı)	256
IV.	Hukuk Muhakemeleri Kanunu (6100 sayılı)	259
V.	Tebliğat Kanunu (7201 sayılı)	261
VI.	15 Kasım 1965 Tarihli Hukukî ve Ticarî Konularda Adlî ve Gayrî Adlî Belgele- rin Yabancı Memleketlerde Tebliğine Dair Lahey Sözleşmesi	262
VII.	18 Mart 1970 Tarihli Hukukî ve Ticarî Konularda Yabancı Ülkelerde Delil Sağ- lanması Hakkında Lahey Sözleşmesi	264
KAYNAKÇA		267
KARARLAR DİZİNİ		271
KAVRAM DİZİNİ		273

KISALTMALAR

2675 sayılı Kanun	2675 sayılı (mülga) Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun
4722 sayılı Kanun	Türk Medeni Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun
4787 sayılı Kanun	Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun
743 sayılı Kanun	743 sayılı (mülga) Türk Kanunu Medenisi
AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
BGB	Bürgerliches Gesetzbuch (Alman Medeni Kanunu)
BGE	Entscheidungen des Schweizerischen Bundesgerichts (İsviçre Federal Mahkemesi kararları resmî derlemesi)
BGer	Bundesgericht (İsviçre Federal Mahkemesi)
BJ	Bundesamt für Justiz (İsviçre Federal Adalet Dairesi)
bkz.	bakınız
dn.	dipnot
E.	Esas numarası
FamFG	Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit (Alman Aile Davaları ve Çekişmesiz Yargı Usulü Kanunu)
HCCH	Lahey Milletlerarası Özel Hukuk Konferansı
HD	Yargıtay Hukuk Dairesi
HGK	Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
HMK	6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HUMK	1086 sayılı (mülga) Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İİK	2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu
K.	Karar numarası
Kn.	Kenar numarası
m.	madde
MÖHUK	5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun
RG	Resmî Gazete

s.	sayfa
S.	Sayı
StGB	Schweizerisches Strafgesetzbuch (İsviçre Ceza Kanunu)
TBK	6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TMK	4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TÜFE	Tüketici fiyat endeksi
UYAP	Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi
vd.	ve devamı
VPB	Verwaltungspraxis der Bundesbehörden (İsviçre federal idare uygulaması dergisi)
ZGB	Schweizerisches Zivilgesetzbuch (İsviçre Medeni Kanunu)
ZPO	Zivilprozessordnung (Alman veya İsviçre Medeni Usul Kanunu)

ESERİN KULLANIMI

Eser, boşanma ya da ölümle sona eren mal rejiminin tasfiyesinde yurt dışındaki malların, yurt dışında elde edilen gelirlerin ve yabancı mahkeme kararlarının nasıl değerlendirildiğini Yargıtay kararları ışığında inceler. Konular beş kısımda toplanmıştır: temel çerçeve, uygulanacak hukuk, yurt dışındaki malvarlığı, mal kaçırma, delil ve koruma, yabancı kararlar ve yerine getirme. Sonuç bölümü Yargıtay içtihadından çıkan ilkeleri kısa cümlelerle bir arada verir; ekler dilekçe, müzekkere ve istinabe talep örneklerini, ülke ve belge kontrol listelerini ve ilgili mevzuat ile sözleşme hükümlerini içerir.

Kenar numaraları. Ana metindeki paragraflar dış kenardaki numaralarla sıralanmıştır. Numaralar eser boyunca sürekli; esere atıfta sayfa yerine kenar numarası gösterilebilir: *Aydar/Aydar/Aydar, Yurt Dışındaki Mallar, Kn. 145.*

İçtihat kartları. Bir ilkeyi en iyi gösteren kararlar ayrıca kart hâlinde verilmiştir. Kartın başında daire, karar tarihi, esas ve karar numarası; ardından uyumsuzluğun kısa özeti, karar metninden aynen alıntı ve değerlendirme yer alır. Alıntılar karar metinlerinden olduğu gibi aktarılmış; taraf, tanık, şirket ve kurum adları gösterilmemiştir. Cinsiyet, yalnızca karar metninde açıkça belirtildiği ölçüde yazılmıştır.

Yargıtay’ın ilkesi. Mavi zeminli kutular, Dairenin tekrar eden kararlarında yerleşmiş ilkeyi kısa bir cümleyle özetler; ilkenin dayandığı kararlar dipnotta gösterilir.

Atıf biçimi. Kararlar dipnotlarda “Yargıtay 2. HD, 07.02.2024, E. 2022/9765, K. 2024/632” biçiminde gösterilmiştir. Eserin elektronik sürümünde künyeler Adalet Bakanlığı Mevzuat ve İçtihat Bilgi Sistemi’ndeki resmî tam metne bağlantılıdır. Resmî veri tabanında tam metnine ulaşamayan ve yalnızca başka bir kararda veya öğretide anılan kararlar “aktaran” ibaresiyle ve kaynağı gösterilerek anılmıştır. Öğretiye yapılan atıflarda yazarın soyadı ve sayfa gösterilmiş, eserin tam künyesi Kaynakça’da verilmiştir.

Yabancı kaynaklar. Yabancı kanunlar özgün adları ve madde numaralarıyla (örneğin “FamFG § 109”, “IPRG m. 58”) anılmış, kaynakları dipnotta ve Kaynakça’da gösterilmiştir. Yabancı dildeki metinlerden yapılan çeviriler ve özetler bize aittir; çevirinin önem taşıdığı yerlerde özgün metin dipnotta verilmiştir. Türkiye’nin taraf olduğu sözleşmelerin maddeleri resmî Türkçe metinlerinden aktarılmıştır.

Dönemler. 1 Ocak 2002’den önce evlenen eşler arasında bu tarihe kadar 743 sayılı Türk Kanunu Medenisinin mal ayrılığı rejimi, bu tarihten sonra edinilmiş mallara katılma rejimi uygulanır. Yurt dışında çalışan eşlerin bu iki döneme ilişkin talepleri, katkı payı alacağı ve katılma alacağı olarak ayrı ayrı ele alınmıştır.

Dairelerin görev dönemleri. Mal rejiminin tasfiyesinden doğan davaların temyiz incelemesi uzun yıllar Yargıtay 8. Hukuk Dairesinde, günümüzde ise 2. Hukuk Dairesinde yapılmaktadır. Eserde iki dairenin kararları birlikte kullanılmış; ilke değişikliği bulunan konularda bu durum ayrıca belirtilmiştir.

Renkli kutular. *Dikkat* kutuları hak kaybına yol açabilecek noktaları, *uygulama notları* dava hazırlığı ve ispata ilişkin pratik önerileri, *alıntı* blokları karar ve sözleşme metinle-

rinden uzun alıntıları içerir. Eklerdeki dilekçe örneklerinde köşeli parantez içindeki yerler somut dosyaya göre doldurulmalıdır.

Yurt dışında çalışan, yaşayan ya da birikimini yurt dışında değerlendiren eşlerin 1 mal paylaşımı uyuşmazlıkları, Türkiye’de yaşayan eşler arasındaki bir mal paylaşımı davasından birkaç bakımdan ayrılır. Mallar birden fazla ülkeye dağılmıştır: Eşlerin Türkiye’deki evinin yanında Almanya’da bir dairesi, Hollanda’da bir banka hesabı, İsviçre’de bir emeklilik hakkı bulunabilir. Paranın kaynağı yurt dışındaki çalışmadır; yıllarca Türkiye’ye gönderilen havaleler, döviz hesapları ve yabancı para birikimleri tasfiyenin merkezindedir. Boşanma çoğu zaman yurt dışında gerçekleşir ve yabancı kararın Türkiye’de hüküm doğurup doğurmadığı sorusu, mal paylaşımı davasının ön şartına dönüşür. Delillerin önemli bir kısmı yurtdışıdadır; bir yabancı bankadaki hesabın dökümü veya bir yabancı tapu kaydı, Türk mahkemesinin kendi araçlarıyla elde edemeyeceği bir belgedir. Nihayet, boşanma süreci yaklaşırken paraların ve malların yurt dışına çıkarıldığı da görülür.

Bu eser, edinilmiş mallara katılma rejiminin ve 2002 öncesi dönem bakımından 2 katkı payı alacağının yurt dışındaki mallar açısından nasıl uygulandığını, Yargıtay kararlarını esas alarak bir bütün hâlinde incelemektedir. Eserin cevap aradığı başlıca sorular şunlardır:

1. Yurt dışında yaşayan eşler arasındaki mal rejimi davasına hangi Türk mahkemesi bakar ve yurt dışındaki mallar bu mahkemenin yetkisini nasıl etkiler?
2. Eşlerin mal rejimine hangi ülkenin hukuku uygulanır; yurt dışındaki taşınmazlar için bulundukları ülkenin hukuku ne zaman devreye girer ve yabancı hukuk nasıl tespit edilir?
3. Yurt dışındaki taşınmazlar, gelirler, havaleler, döviz hesapları, yatırımlar, kripto varlıklar ve emeklilik hakları tasfiyede nasıl nitelendirilir ve hangi tarihteki değerle, hangi kurla hesaba katılır?
4. Yurt dışına kaçırılan mallar ve paralar tasfiyeye nasıl geri döndürülür; yabancı ülkedeki bilgi ve belgeler hangi yollarla elde edilir?
5. İstinabe nasıl istenir; İsviçre, İngiltere, Almanya, Hollanda ve Amerika Birleşik Devletleri’nde hangi belge talepleri “delil avcılığı” sayılarak reddedilir ve banka sırrı hangi ölçüde aşılabilir?
6. Yurt dışındaki mallar dava sürerken nasıl korunur?
7. Yabancı boşanma ve mal rejimi kararları Türkiye’de nasıl tanınır ve tenfiz edilir; yabancı boşanmadan sonra zamanaşımı ne zaman başlar ve Türk kararları yurt dışında nasıl yerine getirilir?

I. Yöntem ve Kaynaklar

- 3 Eserin dayanağı, Yargıtay’ın yabancılık unsuru taşıyan mal rejimi uyumsuzluklarına ilişkin kararlarıdır. Kararlar, Adalet Bakanlığı Mevzuat ve İçtihat Bilgi Sistemi’nde ve Yargıtay’ın karar arama sisteminde yapılan taramalarla belirlenmiş ve tam metinleriyle okunmuştur. Mal rejiminin tasfiyesinden doğan davaların temyiz incelemesi uzun yıllar Yargıtay 8. Hukuk Dairesinde, günümüzde ise 2. Hukuk Dairesinde yapıldığından, eserde iki dairenin kararları birlikte kullanılmış; Hukuk Genel Kurulunun direnme ve ilke niteliğindeki kararlarına ayrıca yer verilmiştir. Yurt dışı sigortalılık süreleri ile eşler arasındaki alacak ilişkileri gibi konularda Yargıtay 10. ve 3. Hukuk Dairelerinin kararlarından da yararlanılmıştır.
- 4 Her tespit, bir kanun hükmüne ya da künyesiyle gösterilen bir karara dayandırılmıştır. Kararlardan yapılan alıntılar karar metinlerinden aynen aktarılmış, taraf, tanık, şirket ve kurum adları gösterilmemiştir. Bir kararda bölge adliye mahkemesinin gerekçesi Yargıtay tarafından onanmışsa bu durum metinde belirtilmiş; çoğunluk görüşü ile karşı oy birbirinden ayrılmıştır. Resmî veri tabanında tam metnine ulaşılamayan ve yalnızca başka bir kararda veya öğretilde anılan kararlar “aktaran” ibaresiyle ve kaynağı gösterilerek kullanılmıştır.
- 5 Yabancı ülkelerin mevzuatı, o ülkelerin resmî mevzuat portallarındaki güncel metinlerden okunmuştur: Almanya için gesetze-im-internet.de, İsviçre için fedlex.admin.ch, Hollanda için wetten.overheid.nl, İngiltere için legislation.gov.uk. Lahey Konferansı sözleşmelerine ilişkin beyan ve çekinceler Konferansın resmî sitesinden, Türkiye’nin taraf olduğu sözleşmelerin Türkçe metinleri Adalet Bakanlığının derlemesinden ve Resmî Gazete’den, istinabe ve tebligat uygulaması Bakanlığın genelge ve tebliğlerinden alınmıştır. İsviçre federal ve kanton mahkemelerinin, Hollanda Yüksek Mahkemesinin ve Amerika Birleşik Devletleri Yüksek Mahkemesinin kararları da tam metinleri üzerinden incelenmiştir. Yabancı dildeki metinlerden yapılan çeviriler bize aittir; çevirinin önem taşıdığı yerlerde özgün metin dipnotta verilmiştir.
- 6 Öğretilde konuyu inceleyen makaleler okunmuş ve görüşleri sayfa numaralarıyla gösterilmiştir. Yargıtay’ın yerleşik bir çözüm sunmadığı veya yabancı mahkemelelerin tutumunun bilinmediği sorularda yazarların görüşü “kanaatimizce” ifadesiyle ve gerekçesiyle belirtilmiştir. Yabancı hukuk bakımından verilen bilgiler bir başlangıç noktasıdır; somut bir dosyada ilgili ülkenin güncel hukuku ve uygulaması o ülkenin bir hukukçusuyla birlikte ayrıca değerlendirilmelidir.

II. Eserin Güncelliği

- 7 Eser, 27 Ekim 2026 tarihine kadar yayımlanan mevzuat değişikliklerini ve erişilebilen Yargıtay kararlarını kapsamaktadır. Bu dönemde yurt dışındaki mallara ilişkin davaları doğrudan etkileyen değişikliklerin başında, 7589 sayılı Kanun’la

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun belirsiz alacak davasına ilişkin 107. maddesinin yürürlükten kaldırılması ve kısmi davada talebin artırılmasına ilişkin 109. maddesine dördüncü fıkranın eklenmesi gelir; yurt dışındaki bir malın değeri dava açılırken çoğu zaman bilinmediğinden, bu değişiklik dava dilekçesinin kurulmasını doğrudan etkiler (Altıncı Bölüm ve Ek 1). Aynı Kanun'la duruşmalar arasındaki süreye getirilen sınır ve istinabe hâlindeki istisnası On Üçüncü Bölüm'de, yurt dışı tebligat ve istinabe masraflarını 1 Ocak 2026'dan itibaren yeniden belirleyen tebliğ On Üçüncü ve On Sekizinci Bölümlerde gösterilmiştir. Lahey Delil Sözleşmesi bakımından Almanya'nın 2022'de ve İsviçre'nin 2026'da beyanlarında yaptığı değişiklikler On Dördüncü Bölüm'de incelenmiştir.

III. Eserin Planı

Eser beş kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısım, yabancılık unsuru taşıyan mal 8 rejimi uyumsuzluklarının çerçevesini ve Türk mahkemelerinin yetkisini açıklar. İkinci kısım, uygulanacak hukuku; eşlerin mal rejimine ilişkin bağlama kuralını, yurt dışındaki taşınmazlar için bulundukları yer hukukunu ve yabancı hukukun tespitini inceler. Üçüncü kısım, yurt dışındaki malvarlığını tek tek ele alır: taşınmazlar, gelirler ve havaleler, döviz hesapları, yabancı bankalardaki hesaplar ve yatırımlar, emeklilik hakları. Dördüncü kısım, yurt dışına kaçırılan mallara, bilgi ve belge edinmeye, istinabeye, ülke uygulamalarına ve koruma tedbirlerine ayrılmıştır. Beşinci kısım ise yabancı kararların Türkiye'de tanınmasını ve tenfizini, yabancı boşanmadan sonra zamanaşımını ve Türk kararlarının yurt dışında yerine getirilmesini inceler. Sonuç bölümünde Yargıtay içtihadından çıkan ilkeler kısa cümlelerle bir araya getirilmiş; eklerde dilekçe, müzekkere ve istinabe talep örnekleri, bir ülke ve belge kontrol listesi ve ilgili mevzuat ile sözleşme hükümleri verilmiştir.



BİRİNCİ KISIM

TEMEL ÇERÇEVE

- | | |
|--|----|
| 1. Yabancılık Unsuru Taşıyan Mal Rejimi Uyuşmazlıkları | 7 |
| 2. Milletlerarası Yetki, Görev ve Yetkili Mahkeme | 15 |

“...5718 sayılı Kanunun 15/2.fıkrasının Mahkemelerin yetkisinin tayini ile bir ilgisinin bulunmadığı, sadece hangi hukukun uygulanabileceği konusuyla ilgili olduğu anlaşılmaktadır.”

Yargıtay 8. HD, 10.07.2013, E. 2013/219, K. 2013/10820

BİRİNCİ BÖLÜM

Yabancılık Unsuru Taşıyan Mal Rejimi Uyuşmazlıkları

BÖLÜMÜN PLANI

I.	Yabancılık Unsuru ve Kapsam	8
II.	Tipik Uyuşmazlık Tabloları	8
III.	Zaman Bakımından Uygulama	11
IV.	Mal Rejiminin Başlangıcı ve Sonu	13
V.	Temel Kavramlar	13
VI.	Kitabın Yöntemi	14

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Yurt dışındaki mallara ilişkin mal rejimi uyuşmazlıkları, milletlerarası özel hukuk ile aile hukukunun kesiştiği bir alanda yer alır. Uyuşmazlığın yabancılık unsuru, eşlerden birinin yabancı vatandaş olmasından, eşlerin yurt dışında yaşamasından, malların yurt dışında bulunmasından, evlenmenin veya boşanmanın yurt dışında gerçekleşmesinden ya da delillerin yabancı bir ülkede bulunmasından kaynaklanabilir. Yargıtay kararlarında en sık karşılaşılan tablo, Türkiye’de Türk vatandaşı olarak evlenen, yıllarca yurt dışında çalışan, birikimlerini Türkiye’ye gönderip burada taşınmaz edinen ve çoğu zaman yaşadıkları ülkede boşanan eşlerdir. Bu eşlerin mal rejimine kural olarak Türk hukuku uygulanır; fakat malların, gelirlerin, boşanma kararının ve delillerin yabancı ülkelerde bulunması, uyuşmazlığın her aşamasını milletlerarası bir boyut kazanır. 1 Ocak 2002’den önce evlenen eşler bakımından evlilik iki döneme ayrılır: 2002’ye kadar mal ayrılığı, sonrasında edinilmiş mallara katılma rejimi geçerlidir. Yargıtay, yurt dışında birlikte çalışan eşler bakımından mal ayrılığı dönemindeki katkının da hayatın olağan akışı içinde kabul edilmesi gerektiğini belirtmektedir. Yurt dışında yapılan ve Türk nüfusuna bildirilmeyen bir evlilik de geçerlidir ve mal rejimi bu evliliğin kurulduğu tarihte başlar.

I. Yabancılık Unsuru ve Kapsam

A. Yabancılık Unsurunun Kaynakları

- 9 MÖHUK, yabancılık unsuru taşıyan özel hukuka ilişkin işlem ve ilişkilerde uygulanacak hukuku, Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisini ve yabancı kararların tanınması ve tenfizini düzenler (MÖHUK m. 1/1). Bir mal rejimi uyumsuzluğunda yabancılık unsuru farklı kaynaklardan doğabilir: eşlerden birinin ya da her ikisinin yabancı vatandaş olması; eşlerin yerleşim yerinin veya mutad meskeninin yurt dışında bulunması; tasfiyeye konu malların yurt dışında bulunması; evlenmenin veya boşanmanın yurt dışında gerçekleşmesi; boşanmanın veya mal rejiminin bir yabancı mahkeme kararıyla çözülmüş olması.
- 10 Bu unsurların her biri farklı bir soruyu gündeme getirir. Eşlerin vatandaşlığı ve mutad meskeni uygulanacak hukuku (Üçüncü Bölüm) ve yetkili mahkemeyi (İkinci Bölüm) belirler. Malların yurt dışında bulunması, taşınmazlar bakımından ayrı bir bağlama kuralını (Dördüncü Bölüm), değer tespitini ve delillerin toplanmasını (Altıncı ve On Üçüncü Bölümler) etkiler. Evlenmenin ve boşanmanın yurt dışında gerçekleşmesi, mal rejiminin başlangıç ve bitiş tarihlerini ve yabancı kararın tanınmasını (On Altıncı ve On Yedinci Bölümler) gündeme getirir.

B. Her Gurbetçi Davası Kanunlar İhtilafı Davası Değildir

- 11 Yurt dışında yaşayan Türk vatandaşı eşler arasındaki her davada yabancı hukukun uygulanması gerekmez. Eşler evlenme anında Türk vatandaşıysa, mal rejimlerine kural olarak Türk hukuku uygulanır ve bu sonuç eşlerin sonradan yurt dışına yerleşmeleriyle değişmez (MÖHUK m. 15/1). Yargıtay, İsviçre’de çalışan ve Türk vatandaşlıkları devam eden eşlerin uyumsuzluğunda Türk hukukunun uygulanacağına kuşku bulunmadığını belirtmiştir.¹ Bu tür dosyalarda yabancılık unsuru uygulanacak hukuku değiştirmez, fakat uyumsuzluğun neredeyse bütün aşamalarını etkiler: Mallar yurt dışındadır, gelirler yurt dışında elde edilmiştir, tanıklar yurt dışında yaşamaktadır, boşanma kararı yabancı bir mahkemeden alınmıştır. Bu kitap, uygulanacak hukukun Türk hukuku olduğu bu dosyaları da, yabancı hukukun uygulandığı dosyaları da kapsamaktadır.

II. Tipik Uyuşmazlık Tabloları

A. Yurt Dışında Çalışan Türk Eşler

- 12 Yargıtay kararlarında en sık karşılaşılan tablo şudur: Eşler Türkiye’de evlenmiş, eşlerden biri veya her ikisi Almanya, Hollanda, Avusturya, İsviçre, Danimarka, İsveç veya İngiltere gibi bir ülkeye işçi olarak gitmiş, orada yıllarca çalışmış,

¹ Yargıtay 8. HD, 19.10.2012, E. 2012/3568, K. 2012/9488.

birikimlerini Türkiye'ye göndermiş ve bu birikimlerle Türkiye'de ev, arsa veya dükkân edinmiştir; taşınmazlar çoğu zaman eşlerden yalnızca birinin, genellikle Türkiye'deki işlemleri yürüten eşin ya da bir yakının adına kaydedilmiştir. Uyuşmazlık, eşlerin yaşadıkları ülkede boşanmasından sonra Türkiye'deki mallar için açılan bir davada ortaya çıkar.

Bu tablonun her unsuru ayrı bir sorun doğurur. Yurt dışında elde edilen gelirin miktarı ve kimin geliri olduğu, Türkiye'ye gönderilen paranın hangi taşınmazın alımında kullanıldığı, taşınmazın kimin adına ve neden öyle kaydedildiği, yurt dışındaki boşanma kararının Türkiye'de tanınıp tanınmadığı ve mal rejiminin hangi tarihte sona erdiği soruları, Yedinci, On Altıncı ve On Yedinci Bölümlerde ayrıntılı olarak incelenmiştir. 13

B. Yurt Dışında Evlenen Eşler

İkinci tablo, eşlerin yurt dışında evlenmesidir. Evliliğin şekline yapıldığı ülke hukuku uygulanır; evlenme ehliyeti ve şartları ise taraflardan her birinin evlenme anındaki milli hukukuna tabidir (MÖHUK m. 13/1-2). Yurt dışında yabancı yetkili makamlar önünde Türk vatandaşlarının yaptığı evlenmeler, Türk Medeni Kanunu hükümlerine uygun olmak ve butlanla batıl olmayı gerektiren bir sebep bulunmak kaydıyla geçerlidir (5490 sayılı Kanun m. 24/1). Bu evliliğin Türk nüfus siciline bildirilmemiş olması, evliliğin geçerliliğini etkilemez; mal rejimi de bu evliliğin kurulduğu tarihte başlar. 14

1

YARGITAY HUKUK GENEL KURULU

29.05.2024 · E. 2023/470 · K. 2024/295

Türk nüfusuna bildirilmeyen yurt dışı evliliği de mal rejimini başlatır

Eşler 1984'te İsveç'e yerleşmiş ve İsveç kayıtlarına göre 29.08.1984'te evlenmişlerdi; 2001'de İsveç'te boşanmışlar, aynı yıl Türkiye'de yeniden evlenmişlerdi. İlk derece mahkemesi Türkiye'deki evlenme tarihini esas alarak 1992'de edinilen taşınmazı evlilik öncesi edinilmiş saymıştı. Hukuk Genel Kurulu, evlenmenin maddi şartlarının milli hukuka, şekli şartlarının evlenmenin yapıldığı ülke hukukuna tabi olduğunu belirterek şu ilkeyi vurgulamıştır:

“

Öncelikle belirtmek gerekir ki yetkili yabancı makamlar önünde yapılan bir evliliğin Türk nüfus siciline tescil edilmemiş olması, evliliğin geçerliliğine etkili bir husus değildir.

DEĞERLENDİRME Kurul, evliliğin 29.08.1984'te kurulduğunu kabul ederek taşınmaza ilişkin katkı payı talebinin esastan incelenmesini istemiştir. Karar, mal rejiminin başlangıç tarihinin Türk nüfus kaydına göre değil, yurt dışında geçerli olarak kurulan evliliğin tarihine göre belirleneceğini göstermektedir.

C. Karma Evlilikler ve Vatandaşlık Değişiklikleri

- 15 Üçüncü tablo, eşlerden birinin evlenme anında yabancı vatandaş olduğu karma evliliklerdir. Bu durumda eşlerin müşterek milli hukuku bulunmadığından uygulanacak hukuk, evlenme anındaki müşterek mutad meskene göre, o da yoksa Türk hukukuna göre belirlenir (MÖHUK m. 15/1). Eşlerden birinin birden fazla vatandaşlığı varsa ve bunlardan biri Türk vatandaşlığıysa, MÖHUK uygulamasında Türk vatandaşlığı esas alınır (MÖHUK m. 4/b).
- 16 Dördüncü tablo, evlenmeden sonra vatandaşlığın değişmesidir. Doğumla Türk vatandaşı olup çıkma izniyle vatandaşlığı kaybeden eşler, Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanmaya devam ederler (5901 sayılı Kanun m. 28). Mal rejimi bakımından ise belirleyici olan evlenme anındaki vatandaşlıktır; evlenmeden sonra vatandaşlığın değişmesi, eşler yeni müşterek hukuka tabi olmayı kararlaştırmadıkça (MÖHUK m. 15/3) uygulanacak hukuku değiştirmez. Yargıtay'ın bu konudaki farklı yaklaşımları Üçüncü Bölüm'de incelenmiştir.

D. Yurt Dışına Mal Kaçırma

- 17 Beşinci tablo, eşlerden birinin boşanma sürecinde veya öncesinde malvarlığını yurt dışına aktarmasıdır: Türk bankasındaki paranın yurt dışındaki bir hesaba havale edilmesi, Türkiye'deki bir taşınmazın satılıp bedelinin yurt dışına çıkarılması ya da yurt dışında bir yakının adına mal edinilmesi. Türk hukuku bu durumlar için hem katılma alacağının hesabında eklenecek değerleri (TMK m. 229) hem de üçüncü kişilere karşı dava imkânını (TMK m. 241) öngörür. Yurt dışına kaçırılan malların izlenmesi ve geri getirilmesi ise delil toplama, ihtiyati tedbir ve kararın yurt dışında yerine getirilmesi sorunlarını doğurur; bu sorunlar On Birinci ile On Beşinci Bölümler arasında incelenmiştir.

E. Yabancı Mahkeme Kararı ve Türkiye'deki Mallar

- 18 Altıncı tablo, eşlerin yurt dışında boşanması ve yabancı mahkemenin malların paylaşımı hakkında da karar vermesidir. Yabancı kararın Türkiye'deki mallara etkisi, kararın Türkiye'de tanınmasına ve tenfizine bağlıdır. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, Türk hukuku açısından mal rejiminin sona erdiğini söyleyebilmek için yabancı boşanma kararının tanınması gerektiğini kabul etmiştir.² Yabancı mahkemenin Türkiye'deki bir taşınmaz hakkında verdiği karar ise, tapu kaydını doğrudan değiştiren bir hüküm içermiyorsa tenfiz edilebilir.³ Bu kararlar On Altıncı Bölüm'de ayrıntılı olarak incelenmiştir.

² Yargıtay HGK, 17.12.2014, E. 2014/8-45, K. 2014/1062.

³ Yargıtay 2. HD, 09.12.2025, E. 2024/9929, K. 2025/10870.

III. Zaman Bakımından Uygulama

A. 1 Ocak 2002 Ayrımı

Türk Medeni Kanunu 1 Ocak 2002’de yürürlüğe girmiştir. 743 sayılı Türk Kanunu 19 Medenisinin yasal mal rejimi mal ayrılığıydı. 4722 sayılı Kanun’a göre, Türk Medeni Kanunu’nun yürürlüğe girdiği tarihten önce evlenmiş olan eşler arasında bu tarihe kadar tabi oldukları mal rejimi devam eder; eşler Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten başlayarak bir yıl içinde başka bir mal rejimi seçmedikleri takdirde, bu tarihten geçerli olmak üzere yasal mal rejimini seçmiş sayılırlar; eşler bu bir yıllık süre içinde yapacakları bir mal rejimi sözleşmesiyle yasal rejimin evlenme tarihinden geçerli olacağını da kabul edebilirlerdi (4722 sayılı Kanun m. 10/1, 3).

Bu nedenle 2002’den önce evlenen eşlerin evliliği mal rejimi bakımından iki 20 döneme ayrılır. Yargıtay bunu kararlarında şöyle ifade eder: Sözleşmeyle başka bir mal rejiminin seçildiği ileri sürülmediğinden, evlilik tarihinden 1 Ocak 2002’ye kadar mal ayrılığı, bu tarihten mal rejiminin sona erdiği tarihe kadar ise edinilmiş mallara katılma rejimi geçerlidir.⁴ Yurt dışında çalışan Türk eşlerin önemli bir kısmı 2002’den önce evlendiğinden, bu ayrım yurt dışındaki mallara ilişkin uyumsuzluklarda belirleyicidir.

B. Mal Ayrılığı Döneminde Katkı Payı

Mal ayrılığı döneminde edinilen bir mal, onu edinen eşin malıdır. Diğer eş, bu 21 malın edinilmesine para veya parayla ölçülebilen bir değerle katkıda bulunmuşsa, Yargıtay’ın geliştirdiği “katkı payı alacağı”nı isteyebilir. Bu alacak, mal ayrılığı dönemindeki edinimler bakımından Borçlar Kanunu’nun genel hükümlerine dayanır ve katkının ispatı kural olarak bu alacağı isteyen eşe düşer.

Yurt dışında birlikte çalışan eşler bakımından Yargıtay bu ispatı kolaylaştıran bir 22 yaklaşım benimsemektedir. Almanya’da çalışan eşlere ilişkin bir kararda Daire, dosyadaki tercüme sigortalılık belgelerine göre davacının da davalı gibi taşınmazın edinildiği dönem dahil Almanya’da çalışarak gelir elde ettiğini tespit etmiş; tarafların gelirleri net olarak belirlenemese bile her ikisinin Almanya’da çalışarak gelir elde etmesi, kocanın evin geçimini sağlama yükümlülüğü (743 sayılı Kanun m. 152) ve eşlerin toplum içindeki statüleri birlikte gözetildiğinde, davacının Türkiye’deki taşınmazın edinilmesindeki katkı oranının yüzde elli olarak kabulünün hakkaniyete uygun olduğunu belirtmiştir.⁵ Hukuk Genel Kurulu da İngiltere’de çalışan eşlere ilişkin bir kararında, olağan olanın evlilik birliği içinde edinilen taşınmaza aynı dönemde çalışan ve geliri bulunan kadının da katkı yapması olduğunu ve

⁴ Yargıtay 8. HD, 18.02.2014, E. 2013/21039, K. 2014/2580; Yargıtay 8. HD, 04.04.2017, E. 2015/9223, K. 2017/5039.

⁵ Yargıtay 8. HD, 18.02.2014, E. 2013/21039, K. 2014/2580.

kocanın kadının birikimleriyle başka türlü tasarrufta bulunduğunun ileri sürülüp ispatlanmadığını belirterek katkının kabulü gerektiğini ifade etmiştir.⁶

YARGITAY'IN İLKESİ

Yurt dışında aynı dönemde çalışan ve gelir elde eden eşlerden birinin adına mal ayrılığı döneminde edinilen taşınmaza diğer eşin de katkıda bulunduğu, hayatın olağan akışına uygun olarak kabul edilir; aksini iddia eden eş, diğer eşin birikimlerinin başka bir amaçla kullanıldığını ispat etmelidir.⁷

- 23 Bu ilke, yurt dışında çalışmanın belgelenmesine dayanır. Davacı eşin yurt dışında çalıştığını gösteren sigorta ve çalışma kayıtlarının dosyaya getirilmesi, katkının ispatında belirleyici bir rol oynar. Yargıtay, istinabe yoluyla Alman makamlarından bilgi gelmemesi hâlinde tarafın tercümesiyle sunduğu sigorta hizmet belgesinin dikkate alınması gerektiğini kabul etmiştir.⁸ Bu belgelerin nasıl temin edileceği Yedinci, Onuncu ve On Üçüncü Bölümlerde ayrıca incelenmiştir.

C. Edinilmiş Mallara Katılma Dönemi

- 24 1 Ocak 2002'den sonra edinilen mallar bakımından edinilmiş mallara katılma rejimi uygulanır. Bu rejimde her eşin mal rejiminin devamı süresince karşılığını vererek elde ettiği malvarlığı değerleri edinilmiş maldır; çalışmanın karşılığı olan edinimler, sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurum ve kuruluşlarının yaptığı ödemeler, çalışma gücünün kaybı nedeniyle ödenen tazminatlar, kişisel malların gelirleri ve edinilmiş malların yerine geçen değerler özellikle edinilmiş mallar arasında sayılmıştır (TMK m. 219). Mal rejiminin başlangıcında eşlerden birine ait bulunan veya sonradan miras ya da herhangi bir şekilde karşılıksız kazanma yoluyla elde edilen malvarlığı değerleri ise kişisel maldır (TMK m. 220). Bir eşin bütün malları, aksi ispat edilinceye kadar edinilmiş mal kabul edilir (TMK m. 222/3).
- 25 Bu kurallar, malın Türkiye'de veya yurt dışında bulunmasından bağımsız olarak uygulanır. Almanya'da çalışarak elde edilen ve bir Alman bankasında biriktirilen para, Türkiye'de çalışarak elde edilen para gibi edinilmiş maldır; yurt dışındaki bir sosyal güvenlik kurumunun yaptığı ödeme de, kanundaki sayımda yer alan sosyal güvenlik ödemelerindendir. Katılma alacağı ise kanundan doğan bir haktır; Yargıtay'ın ifadesiyle bu hakkı talep eden eşin gelirinin olmasına veya söz konusu malvarlığının edinilmesine katkıda bulunmasına gerek yoktur.⁹ Bu nedenle yurt dışında çalışmayan, Türkiye'de çocuklara ve eve bakan eş de, diğer eşin yurt

6 Yargıtay HGK, 30.04.2014, E. 2014/8-48, K. 2014/554.

7 Yargıtay HGK, 30.04.2014, E. 2014/8-48, K. 2014/554; Yargıtay 8. HD, 18.02.2014, E. 2013/21039, K. 2014/2580.

8 Yargıtay 8. HD, 05.10.2010, E. 2010/3287, K. 2010/4553.

9 Yargıtay 8. HD, 04.04.2017, E. 2015/9223, K. 2017/5039.

dışında 2002'den sonra elde ettiği edinimlerin artık değerinin yarısı üzerinde hak sahibidir (TMK m. 236/1).

IV. Mal Rejiminin Başlangıcı ve Sonu

A. Başlangıç

Mal rejimi evlenmeyle başlar. Yurt dışında yapılan bir evlenme, Türk nüfus siciline bildirilmemiş olsa bile geçerlidir ve mal rejimi o tarihte başlar.¹⁰ Eşlerin evlenme tarihinin yurt dışındaki kayıtlarla Türk kayıtları arasında farklı görünmesi hâlinde, yabancı makamların kayıtları istinabe yoluyla veya tarafların sunacağı onaylı ve tercümeli belgelerle getirilmelidir (On Üçüncü Bölüm).

B. Sona Erme

Mal rejimi eşlerden birinin ölümüyle veya başka bir mal rejiminin kabulüyle sona erer; mahkemece evliliğin iptal veya boşanma sebebiyle sona erdirilmesine ya da mal ayrılığına geçilmesine karar verilmesi hâllerinde ise mal rejimi dava tarihinden geçerli olmak üzere sona erer (TMK m. 225). Yabancı mahkemede boşanan eşler bakımından Yargıtay, mal rejiminin yabancı mahkemede boşanma davasının açıldığı tarihte sona erdiğini kabul etmektedir; ancak bu sonucun Türk hukuku bakımından doğması için yabancı boşanma kararının tanınması gerekir.¹¹ Mal rejiminin sona erdiği andaki mallar tasfiyeye girer (TMK m. 228/1); bu tarihten sonra edinilen mallar mal rejimine tabi değildir. Edinilmiş mallar, tasfiye anındaki değerleriyle hesaba katılır (TMK m. 235/1); Yargıtay uygulamasına göre tasfiye tarihi karar tarihidir.¹²

Yabancı boşanma ile tanıma kararı arasında geçen sürenin zamanaşımı ve edinilen mallar bakımından sonuçları On Yedinci Bölüm'de ayrıntılı olarak incelenmiştir.

V. Temel Kavramlar

TEMEL KAVRAMLAR

Yabancılik unsuru	Uyuşmazlığın tarafları, konusu veya ilişkin olduğu olaylar bakımından birden fazla ülkenin hukuk düzeniyle bağlantılı olması.
Bağlama kuralı	Belirli bir hukuki ilişkiye hangi ülkenin hukukunun uygulanacağını gösteren kanunlar ihtilafı kuralı; mal rejimi bakımından MÖHUK m. 15.
Milli hukuk	Bir kişinin vatandaşı olduğu devletin hukuku.

¹⁰ Yargıtay HGK, 29.05.2024, E. 2023/470, K. 2024/295.

¹¹ Yargıtay HGK, 29.11.2023, E. 2022/1205, K. 2023/1188, para. 17; Yargıtay HGK, 17.12.2014, E. 2014/8-45, K. 2014/1062.

¹² Yargıtay 8. HD, 04.04.2017, E. 2015/9223, K. 2017/5039.

Mutad mesken	Kişinin hayatının merkezini oluşturan ve belirli bir süre ve orada kalma niyetiyle yaşadığı yer.
Lex rei sitae	Malın bulunduğu yerin hukuku; taşınmazlar bakımından MÖHUK m. 15/2 ve 21.
Atıf (renvoi)	Uygulanacak yabancı hukukun kanunlar ihtilafı kurallarının başka bir hukuku yetkili kılması; aile hukukunda dikkate alınır (MÖHUK m. 2/3).
İstinabe	Mahkemenin yargı çevresi dışındaki bir delilin başka bir mahkeme veya yabancı bir devletin makamı tarafından incelenmesini istemesi.
Tanıma	Yabancı mahkeme kararının Türkiye’de kesin hüküm veya kesin delil etkisi doğurması için tenfiz şartlarını taşıdığının tespiti (MÖHUK m. 58).
Tenfiz	Yabancı mahkeme kararının Türkiye’de icra edilebilmesi için verilen karar (MÖHUK m. 50).
Delil avcılığı	Hangi vakıayı ispat edeceği gösterilmeden ve istenen belgeler belirlenmeden yapılan geniş kapsamlı delil talebi; İngilizce “fishing expedition”.

VI. Kitabın Yöntemi

- 29 Bu kitap, yurt dışındaki mallara ilişkin mal rejimi uyumsuzluklarını beş kısımda ele almaktadır. Birinci kısım, bu bölüm ile milletlerarası yetkiyi inceleyen İkinci Bölüm’den oluşur. İkinci kısım uygulanacak hukuku; MÖHUK’un 15. maddesini, taşınmazlar için öngörülen yer hukuku kuralını ve yabancı hukukun tespitini inceler. Üçüncü kısım, yurt dışındaki malvarlığı türlerini sırasıyla ele alır: taşınmazlar, yurt dışında elde edilen gelirler ve Türkiye’ye gönderilen paralar, döviz ve yabancı para hesapları, yabancı bankalardaki hesaplar ve yatırımlar ile yurt dışı emeklilik hakları. Dördüncü kısım, yurt dışına mal kaçırma ile bilgi ve belge edinme araçlarını, istinabeyi, yabancı ülkelerdeki belge keşfi ve banka sırrı kurallarını ve ihtiyati tedbiri inceler. Beşinci kısım ise yabancı boşanma ve mal rejimi kararlarının Türkiye’de tanınması ve tenfizini, yabancı boşanmadan sonra zamanaşımını ve Türk kararlarının yurt dışında yerine getirilmesini ele alır.
- 30 Her bölümde Yargıtay’ın ilgili kararları künyeleriyle birlikte aktarılmış; kararların resmî metinlerine Adalet Bakanlığının içtihat sisteminden ulaşılabilecek bağlantılar verilmiştir. Kararlardan yapılan alıntılar aynen aktarılmış; tarafların ve üçüncü kişilerin kimlik bilgileri yer almamaktadır. Yabancı hukuk ve milletlerarası sözleşmeler bakımından mümkün olduğunca birincil kaynaklara, yani resmî kanun metinlerine, yabancı yüksek mahkeme kararlarına ve Adalet Bakanlığının resmî belgelerine başvurulmuştur. Öğretiden yararlanılan eserler, okunan sayfalarıyla birlikte gösterilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

Milletlerarası Yetki, Görev ve Yetkili Mahkeme

BÖLÜMÜN PLANI

I.	Milletlerarası Yetkinin Dayanağı	16
II.	Yurt Dışında Yaşayan Eşler İçin Tamamlayıcı Kurallar	17
III.	Görevli Mahkeme	19
IV.	Yabancı Mahkemede Derdest Dava	19
V.	Teminat ve Adli Yardım	20
VI.	Dava Dilekçesinin Yurt Dışına Tebliği	22
VII.	Sonuç	22

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi, iç hukukun yer itibarıyla yetki kurallarına göre belirlenir (MÖHUK m. 40). Mal rejiminin tasfiyesi davalarında yetki kuralı Türk Medeni Kanunu'nun 214. maddesidir: Boşanma ile sona eren mal rejimlerinde boşanma davasında yetkili olan mahkeme, diğer hâllerde davalı eşin yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir. Yargıtay bu kuralın kesin yetki kuralı olmadığını kabul etmektedir; davalı süresinde itiraz etmezse davanın açıldığı mahkeme yetkili hâle gelir. Yurt dışında yaşayan eşler bakımından iç hukuktaki yetki kuralları çoğu zaman bir Türk mahkemesini göstermez; bu durumda Türkiye'de yerleşim yeri bulunmayan davalı için Türkiye'deki mutad meskeni, malvarlığı haklarına ilişkin davalarda uyuşmazlık konusu malın bulunduğu yer ve son olarak Türk vatandaşlarının kişi hâllerine ilişkin davalar için öngörülen Ankara, İstanbul veya İzmir mahkemeleri devreye girer. Yargıtay'ın onadığı bir kararda "İstanbul mahkemeleri" ifadesinden İstanbul Adliyesindeki mahkemele- rin anlaşılması gerektiği kabul edilmiştir. Mal rejimi davaları aile mahkemesinde görülür; mal rejiminin sona ermesinden sonra edinilen mallara ilişkin talepler ise genel hükümlere tabidir ve asliye hukuk mahkemesinin görevine girer. Yurt

dışında yaşayan Türk vatandaşı davacıdan da, Türkiye’de mutad meskeni yoksa teminat istenebilir; yabancı davacılar bakımından ise 1954 tarihli Lahey Sözleşmesi ve ikili anlaşmalar teminat muafiyeti sağlar.

I. Milletlerarası Yetkinin Dayanağı

A. İç Hukukun Yer İtibarıyla Yetki Kuralları

- 31 Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisini, iç hukukun yer itibarıyla yetki kuralları tayin eder (MÖHUK m. 40). Bu kural, Türk hukukunda milletlerarası yetki için ayrı ve bağımsız bir sistem kurulmadığını, bir Türk mahkemesinin iç hukuka göre yer itibarıyla yetkili olması hâlinde milletlerarası yetkinin de bulunduğunu ifade eder. Kanun buna bazı özel kurallar ekler; mal rejimi davaları bakımından en önemlisi, Türk vatandaşlarının kişi hâllerine ilişkin davalarda Türk mahkemelerinin yetkisini düzenleyen 41. maddedir.
- 32 Yargıtay, yetki ile uygulanacak hukukun birbirinden ayrı sorular olduğunu açıkça vurgulamaktadır. 8. Hukuk Dairesi, MÖHUK’un 15. maddesinin ikinci fıkrasına dayanarak yetkisizlik kararı veren ve İngiltere adli makamlarının yetkili olduğuna hükmeden bir ilk derece kararını bozarken, bu tür olaylarda önce yetkili mahkemenin belirleneceğini, ancak ondan sonra uygulanacak hukukun çözüme kavuşturulacağını ve bir Türk mahkemesinin yabancı bir mahkemenin herhangi bir konuda yetkili olduğuna karar veremeyeceğini belirtmiştir.¹ Bu kararın ayrın-
tı Dördüncü Bölüm’de incelenmiştir.

B. Türk Medeni Kanunu’nun 214. Maddesi

- 33 Eşler veya mirasçılar arasında bir mal rejiminin tasfiyesine ilişkin davalarda, mal rejiminin ölümle sona ermesi hâlinde ölenin son yerleşim yeri mahkemesi; boşanmaya, evliliğin iptaline veya hâkim tarafından mal ayrılığına karar verilmesi hâlinde bu davalarda yetkili olan mahkeme; diğer durumlarda davalı eşin yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir (TMK m. 214). Boşanma davalarında yetkili mahkeme ise eşlerden birinin yerleşim yeri veya davadan önce son defa altı aydan beri birlikte oturdukları yer mahkemesidir (TMK m. 168).
- 34 Yurt dışında yaşayan eşler bakımından bu iki hüküm birlikte okunduğunda şu sonuç çıkar: Eşlerden birinin Türkiye’de yerleşim yeri varsa ya da eşler davadan önce son altı ay Türkiye’de birlikte oturmuşlarsa, boşanma davası ve buna bağlı olarak mal rejimi davası Türkiye’de açılabilir. Eşlerin her ikisi de yurt dışında yaşıyor ve Türkiye’de yerleşim yerleri bulunmuyorsa, iç hukuk kuralları bir Türk

1 Yargıtay 8. HD, 10.07.2013, E. 2013/219, K. 2013/10820.

mahkemesini göstermez; bu durumda aşağıda açıklanan tamamlayıcı kurallar uygulanır.

C. Kesin Yetki Değildir

Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, TMK m. 214'ün kesin yetki kuralı olmadığını kabul eden bir bölge adliye mahkemesi kararını onamıştır. Olayda kadın, 2017'den beri İngiltere'de yaşadığını ve çocuklarıyla birlikte Londra'daki bir konutta oturduğunu ileri sürerek İstanbul'un Beykoz ilçesinde mal rejiminin tasfiyesi davası açmıştı. Taraflar arasındaki boşanma davasında da Beykoz mahkemesi Ankara mahkemelerinin yetkili olduğu gerekçesiyle yetkisizlik kararı vermiş ve bu karar kesinleşmişti. Davalı süresinde yetki itirazında bulunmuş, tarafların yerleşim yeri adresleri Ankara görünüyordu. İlk derece mahkemesi, Türkiye'de yerleşim yeri bulunmayanlar hakkında genel yetkili mahkemenin davalının Türkiye'deki mutad meskeninin bulunduğu yer mahkemesi olduğunu (HMK m. 9) ve davalının mutad meskeninin Ankara'da bulunduğunu belirterek yetkisizlik kararı vermiş; ayrıca MÖHUK'un 41. maddesindeki "İstanbul mahkemeleri" ifadesinden İstanbul Adliyesi mahkemelerinin anlaşılması gerektiğini, Beykoz mahkemelerinin bu madde kapsamında yetkili olmadığını kabul etmişti. Bölge adliye mahkemesi, TMK m. 214/2'deki yetki kuralının kesin nitelikte olmadığını, davalının süresinde itiraz ettiğini ve MÖHUK m. 41 uygulansa bile Beykoz mahkemelerinin yetkili olmadığını belirterek istinaf başvurusunu reddetmiş; Yargıtay bu kararı onamıştır.²

Bu kararın uygulama bakımından iki sonucu vardır. Birincisi, yetki kesin olmadığından, davalı cevap dilekçesinde yetki itirazında bulunmaz ve yetkili mahkemeyi göstermezse davanın açıldığı mahkeme yetkili hâle gelir (HMK m. 19/2, 4; 116/1-a). Yurt dışında yaşayan davalının, Türkiye'de kendisine tebliğ edilen dava dilekçesine süresinde cevap vermemesi, yetki itirazı hakkını da kaybettirir. İkincisi, MÖHUK m. 41'deki büyükşehir mahkemelerine ilişkin kural, bu şehirlerin merkez adliyelerini gösterir; ilçe adliyeleri bu kurala dayanarak yetkili sayılamaz.

II. Yurt Dışında Yaşayan Eşler İçin Tamamlayıcı Kurallar

A. Türkiye'deki Mutad Mesken ve Malın Bulunduğu Yer

Türkiye'de yerleşim yeri bulunmayanlar hakkında genel yetkili mahkeme, davalının Türkiye'deki mutad meskeninin bulunduğu yer mahkemesidir; ayrıca, diğer özel yetki hâlleri saklı kalmak üzere, malvarlığı haklarına ilişkin dava, uyuşmazlık konusu malvarlığı unsurunun bulunduğu yerde de açılabilir (HMK m. 9). Bu hükmün ikinci cümlesi, yurt dışında yaşayan davalı eşi karşı açılacak mal rejimi davaları bakımından önemli bir imkân sunar. Kanaatimizce mal rejiminin

2 Yargıtay 2. HD, 04.04.2024, E. 2024/2230, K. 2024/2431.

tasfiyesinden doğan katılma alacağı bir malvarlığı hakkıdır; davalının Türkiye’de yerleşim yeri yoksa, tasfiyeye konu bir taşınmazın Türkiye’de bulunduğu yer mahkemesi, HMK m. 9 uyarınca yetkili kabul edilmelidir. Yargıtay’ın 1086 sayılı Kanun döneminde verdiği bir kararda da, Türkiye’deki bir taşınmazın alacağın teminatı niteliğinde olduğu ve teminatın bulunduğu yer mahkemesinde de davanın açılmasının mümkün olduğu belirtilmiştir.³

B. Türk Vatandaşlarının Kişi Hâllerine İlişkin Davalar

- 38 Türk vatandaşlarının kişi hâllerine ilişkin davaları, yabancı ülke mahkemelerinde açılmadığı veya açılmadığı takdirde Türkiye’de yer itibarıyla yetkili mahkemede, bulunmaması hâlinde ilgilinin sakin olduğu yer, Türkiye’de sakin değilse Türkiye’deki son yerleşim yeri mahkemesinde, o da bulunmadığı takdirde Ankara, İstanbul veya İzmir mahkemelerinden birinde görülür (MÖHUK m. 41). Boşanma, kişi hâllerine ilişkin bir davadır; bu nedenle yurt dışında yaşayan Türk vatandaşı eşler, iç hukuka göre yetkili bir Türk mahkemesi bulunmasa bile Türkiye’de boşanma davası açabilirler. TMK m. 214/2, mal rejimi davasında da boşanma davasında yetkili mahkemeyi yetkili kıldığından, MÖHUK m. 41’e göre belirlenen mahkeme mal rejimi davası bakımından da yetkili olur.
- 39 Mal rejimi davası boşanmadan ayrı ve sonra açılıyorsa, örneğin eşler yurt dışında boşanmışsa, durum daha karmaşıktır. Bu durumda TMK m. 214/3 uyarınca davalı eşin yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir; davalının Türkiye’de yerleşim yeri yoksa HMK m. 9’a göre mutad meskeni veya uyuşmazlık konusu malın bulunduğu yer mahkemesine başvurulur. Bunların da bulunmaması hâlinde, mal rejimi davasının MÖHUK m. 41’deki “kişi hâllerine ilişkin dava” kavramına girip girmediği sorusu ortaya çıkar. Kanaatimizce mal rejiminin tasfiyesi, evlilik birliğinin malvarlığı sonuçlarını düzenleyen ve evlilikle doğrudan bağlantılı bir aile hukuku davasıdır; Türk vatandaşı eşler bakımından MÖHUK m. 41’in, en azından kıyas yoluyla, bu davalara da uygulanması gerekir. Aksi hâlde yurt dışında boşanan ve Türkiye’de hiçbir bağlantı noktası kalmayan Türk vatandaşı eşlerin, Türk hukukuna tabi mal rejimlerini Türkiye’de tasfiye ettirme imkânı ortadan kalkar.

C. Yetki Anlaşması

- 40 Taraflar, aralarındaki yabancılık unsuru taşıyan ve borç ilişkilerinden doğan uyuşmazlığın yabancı bir devletin mahkemesinde görülmesi konusunda anlaşabilirler (MÖHUK m. 47/1). Hükmün kapsamı borç ilişkileriyle sınırlıdır; mal rejimi uyuşmazlıkları aile hukukuna ait olduğundan bu hükme dayanılarak yabancı mahkemeye yetki verilemez. İç hukukta yetki sözleşmesi de yalnızca tacirler ve kamu tüzel kişileri arasında mümkündür (HMK m. 17). Kanaatimizce bu nedenle eşlerin bir evlilik sözleşmesine veya yurt dışında yaptıkları bir boşanma protoko-

3 Yargıtay 8. HD, 26.01.2011, E. 2010/2292, K. 2011/381.

lüne koydukları yetki şartı, Türk mahkemesinin yetkisini ortadan kaldırmaz. Bu, söz konusu anlaşmanın maddi hukuk bakımından hiçbir etkisi olmadığı anlamına gelmez; yurt dışında yapılan ve yabancı mahkemece onaylanan bir boşanma protokolü, tanınması hâlinde Türkiye’de kesin hüküm etkisi doğurabilir (On Altıncı Bölüm).

III. Görevli Mahkeme

A. Aile Mahkemesi

Aile mahkemeleri, Türk Medeni Kanunu’nun ikinci kitabından (üçüncü kısım 41 hariç) ve 4722 sayılı Kanun’a göre aile hukukundan doğan dava ve işler ile aile hukukuna ilişkin yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizine bakar (4787 sayılı Kanun m. 4). Mal rejiminin tasfiyesi davaları bu nedenle aile mahkemesinde, aile mahkemesi bulunmayan yerlerde aile mahkemesi sıfatıyla asliye hukuk mahkemesinde görülür. Yabancı bir boşanma kararının tanınması davası da aile mahkemesinin görevine girer; mal rejimi davası ile tanıma davası aynı mahkemede açılabilir.

B. Mal Rejiminin Sona Ermesinden Sonra Edinilen Mallar

Aile mahkemesinin görevi, mal rejimi hükümlerine tabi uyuşmazlıklarla sınırlıdır. 42 Hukuk Genel Kurulu, yurt dışında verilen boşanma kararından sonra edinilen taşınmazlar bakımından, mal rejiminin sona ermesinden sonra edinilen malların edinilmiş mallara katılma rejimine tabi olmadığını, bu mallara ilişkin talebin genel hükümler çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğini ve aile mahkemesinin bu yönden görevsizlik kararı vermesi gerektiğini kabul etmiştir.⁴ 8. Hukuk Dairesi de aynı yıl verdiği bir kararda, yabancı mahkemede boşanma davasının açıldığı tarihten sonra edinilen mallara ilişkin uyuşmazlıkların genel mahkemelerde görüleceğini belirtmiştir.⁵ Görev kamu düzenine ilişkin olduğundan mahkemece kendiliğinden gözetilir. Bu ayrımın uygulamadaki sonuçları On Yedinci Bölüm’de incelenmiştir.

IV. Yabancı Mahkemede Derdest Dava

Eşlerden biri yurt dışında, diğeri Türkiye’de dava açmış olabilir. MÖHUK’ta 43 yabancı mahkemede derdest olan bir davanın Türk mahkemesindeki davaya etkisini düzenleyen bir hüküm bulunmamaktadır. Kanaatimizce bu nedenle yabancı mahkemede açılmış bir dava, Türk mahkemesinde derdestlik itirazına dayanak

4 Yargıtay HGK, 30.04.2014, E. 2014/8-48, K. 2014/554.

5 Yargıtay 8. HD, 21.03.2014, E. 2014/4434, K. 2014/4886.

oluşturmaz; Türk mahkemesi davayı görmeye devam eder. Ancak yabancı mahkemenin kararı kesinleşip Türkiye’de tanınırsa, tanıma kararının geriye etkisi (MÖHUK m. 59) nedeniyle kesin hüküm etkisi doğurabilir. Bu ihtimal karşısında Türk mahkemesi, yabancı davanın sonucunun Türk davasındaki hükmü doğrudan etkileyeceği durumlarda, bekletici sorun kurumuna (HMK m. 165) başvurmayı değerlendirebilir.

- 44 Türk mahkemesinin kararı önce kesinleşirse, Yargıtay’ın yaklaşımı Türk kararının üstünlüğü yönündedir. 2. Hukuk Dairesi, Belçika’da verilen bir boşanma kararının, Türkiye’de sonradan verilip kesinleşen ve nüfusa işlenen boşanma kararı karşısında tanınmasının istenemeyeceğini kabul etmiştir.⁶ Bu nedenle iki ülkede paralel davaların bulunduğu dosyalarda, hangi kararın önce kesinleşeceği mal rejiminin sona erme tarihini ve uygulanacak hukuku doğrudan etkileyebilir (On Altıncı Bölüm).

V. Teminat ve Adli Yardım

A. Yabancı Davacının Teminatı

- 45 Türk mahkemesinde dava açan, davaya katılan veya icra takibinde bulunan yabancı gerçek ve tüzel kişiler, yargılama ve takip giderleriyle karşı tarafın zarar ve ziyanını karşılamak üzere mahkemenin belirleyeceği teminatı göstermek zorundadır; mahkeme karşılıklılık esasına göre teminattan muaf tutar (MÖHUK m. 48). Türkiye’nin taraf olduğu 1954 tarihli Hukuk Usulüne Dair Lahey Sözleşmesinin 17. maddesine göre, âkit bir devlet ülkesinde ikamet eden ve diğer âkit devletin mahkemelerinde davacı veya müdahil olarak bulunan âkit devlet vatandaşlarından, yabancı olmaları veya o ülkede ikametgâh ya da meskenleri bulunmaması sebebiyle teminat istenemez.⁷ Ayrıca pek çok ikili anlaşma da teminat muafiyeti öngörür. Örneğin Yargıtay’ın aktarılan kararlarına göre Türkiye ile Almanya arasındaki 1929 tarihli Mukavelenamenin ikinci maddesi uyarınca Alman vatandaşı davacılar dava açarken teminat göstermekten muafıdır.⁸
- 46 Bu kurallar, yabancı vatandaş bir eşin Türkiye’de açacağı mal rejimi davasında teminat sorununu çoğu zaman ortadan kaldırır. Örneğin Almanya’da yaşayan Alman vatandaşı bir kadının Türk vatandaşı eşine karşı Türkiye’de açacağı davada, hem 1954 Sözleşmesi hem 1929 Mukavelenamesi teminat muafiyeti sağlar. Muafiyet bulunmayan bir devletin vatandaşı ise teminat göstermek zorundadır; teminat hâkimin belirlediği kesin süre içinde gösterilmezse dava usulden reddedilir (HMK m. 88/1).

⁶ Yargıtay 2. HD, 13.12.2023, E. 2023/5707, K. 2023/6196.

⁷ Kuşçu, s. 333.

⁸ Kuşçu, s. 332 dn. 44’te aktarılan Yargıtay 17. HD ve 8. HD kararları.

B. Türkiye’de Mutad Meskeni Olmayan Türk Vatandaşı

Daha az bilinen bir kural, yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarını doğrudan 47 ilgilendirir. Türkiye’de mutad meskeni olmayan Türk vatandaşının dava açması, davacı yanında davaya müdahil olarak katılması veya takip yapması hâlinde de davalı tarafın muhtemel yargılama giderlerini karşılayacak uygun bir teminat gösterilir (HMK m. 84/1-a). Bu hüküm, yıllardır Almanya’da yaşayan bir Türk vatandaşının Türkiye’de eşine karşı açacağı mal rejimi davasında, karşı tarafın teminat talebinde bulunmasına imkân verir. Ancak davacının adli yardımdan yararlanması veya yurt içinde istenen teminatı karşılamaya yeterli taşınmaz malının ya da aynî teminatla güvence altına alınmış bir alacağının bulunması hâlinde teminat istenemez (HMK m. 85/1-a, b). Mal rejimi davalarında davacı eşin çoğu zaman Türkiye’de kendi adına kayıtlı bir taşınmazı bulunduğundan bu istisna önem taşır.

Öğretide aktarıldığına göre Yargıtay, yurt dışında işçi olarak çalışan bir Türk 48 vatandaşının Türkiye’de resmî ikametgâhının bulunmasını gözeterek onun mutad meskeninin yurt dışında olduğunu kabul etmemiş ve teminat yükümlülüğü bulunmadığına karar vermiştir; yazar bu kararı, HMK’nın açık hükmüne ve mutad mesken kavramına aykırı bularak eleştirmektedir.⁹ Kanaatimizce mutad mesken, kişinin hayat ilişkilerinin fiilen yoğunlaştığı yerdir ve resmî kayıtlarla belirlenmez; yıllardır yurt dışında yaşayan ve çalışan bir eşin Türkiye’de mutad meskeni bulunduğu, yalnızca nüfus kaydındaki adres nedeniyle kabul edilemez. Bu nedenle yurt dışında yaşayan davacı eşin vekili, teminat talebine karşı HMK m. 85’teki istisnaların varlığını, özellikle Türkiye’deki taşınmazları göstererek ileri sürmelidir.

C. Adli Yardım

Kendisi ve ailesinin geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeksizin yargılama 49 giderlerini ödeme gücünden yoksun olan kimseler, taleplerinin açıkça dayanaktan yoksun olmaması kaydıyla adli yardımdan yararlanabilirler; yabancıların adli yardımdan yararlanabilmesi ayrıca karşılıklılık şartına bağlıdır (HMK m. 334/1, 3). 1954 Sözleşmesi de âkit devletlerin vatandaşlarına adli yardım bakımından ulusal muamele öngörür (1954 Sözleşmesi m. 20–24). Adli yardımdan yararlanan taraf bakımından yurt dışı tebligat ve istinabe masrafları da Hazineden karşılanır.¹⁰ Yurt dışındaki mallar nedeniyle istinabe ve tercüme masrafları yüksek olabilen mal rejimi davalarında bu imkân ayrıca önem taşır (On Üçüncü Bölüm).

⁹ Kuşçu, s. 327 dn. 14.

¹⁰ Yurt Dışı Tebligat ve İstinabe Taleplerinde Uyulması Gereken Usul ve Esaslara Dair Tebliğ (RG 24.12.2025, S. 33117), m. 14.

VI. Dava Dilekçesinin Yurt Dışına Tebliği

- 50 Yurt dışında yaşayan davalıya dava dilekçesinin usulüne uygun tebliği, hem savunma hakkının hem de verilecek kararın yurt dışında tanınabilmesinin şartıdır. Yargıtay, yurt dışındaki davalıya dava dilekçesi tebliğ edilmeden ön inceleme yapılarak tahkikata geçilmesini savunma hakkının kısıtlanması sayarak bozmuştur.¹¹ Türk kararının sonradan yabancı ülkede tanınması isteneceği düşünülüyorsa, tebligatın o ülkenin de kabul edeceği bir yolla, özellikle 1965 tarihli Lahey Tebligat Sözleşmesine veya ikili anlaşmalara uygun olarak yapılması gerekir; usulsüz tebligatla verilmiş bir karar, yabancı ülkede savunma hakkı gerekçesiyle tanınmayabilir (On Sekizinci Bölüm). Yurt dışı tebligatlarda da posta gideri ve, bazı ülkelerde, masraf avansı alınır.¹²

UYGULAMA NOTU

Yurt dışında yaşayan eşler arasındaki bir mal rejimi davası açılmadan önce şu sorular cevaplanmalıdır: (1) Eşlerden birinin Türkiye’de yerleşim yeri veya mutad meskeni var mı (TMK m. 168, 214; HMK m. 9)? (2) Tasfiyeye konu bir taşınmaz Türkiye’de mi bulunuyor (HMK m. 9/1, ikinci cümle)? (3) Boşanma Türkiye’de mi, yurt dışında mı gerçekleşti; yurt dışında ise boşanma kararı tanındı mı? (4) Hiçbir bağlantı yoksa MÖHUK m. 41’deki Ankara, İstanbul veya İzmir mahkemeleri, bu şehirlerin merkez adliyelerinde mi? (5) Davacı Türkiye’de mutad meskeni olmayan bir Türk vatandaşı veya teminat muafiyeti bulunmayan bir yabancı ise, HMK m. 85’teki istisnalar veya 1954 Sözleşmesi ve ikili anlaşmalar uyarınca muafiyet belgelenabiliyor mu?

VII. Sonuç

- 51 Mal rejimi davalarında yetki, iç hukukun yetki kurallarına göre belirlenir ve bu kurallar yurt dışında yaşayan eşler bakımından çoğu zaman tamamlayıcı kurallarla desteklenmelidir. TMK m. 214 kesin yetki kuralı değildir; davalının yetki itirazında bulunmaması mahkemeyi yetkili kılar. Yurt dışındaki taşınmazlar Türk mahkemesinin yetkisini ortadan kaldırmaz; MÖHUK m. 15/2 yetkiyle değil uygulanacak hukukla ilgilidir. Türkiye’de yerleşim yeri bulunmayan davalı için Türkiye’deki mutad meskeni ve uyuşmazlık konusu malın bulunduğu yer, Türk vatandaşları için ise son çare olarak Ankara, İstanbul ve İzmir’in merkez adliyeleri yetkilidir. Yurt dışında yaşayan Türk vatandaşı davacının teminat yükümlülüğü ve yabancı davacının teminat muafiyeti, dava açılmadan önce değerlendirilmesi gereken pratik sorunlardır.

¹¹ Yargıtay 8. HD, 13.02.2019, E. 2019/689, K. 2019/1371.

¹² Yurt Dışı Tebligat ve İstinabe Taleplerinde Uyulması Gereken Usul ve Esaslara Dair Tebliğ, m. 6.



İKİNCİ KISIM

UYGULANACAK HUKUK

3. Evlilik Mallarına Uygulanacak Hukuk: MÖHUK m. 15	25
4. Taşınmazlar İçin Bulundukları Ülke Hukuku	37
5. Yabancı Hukukun Tespiti ve Uygulanması	47

“Bu bakımdan mal rejimlerinde uygulanacak ülkelerin hukuku ve hesaplama yöntemi tamamen birbirinden farklıdır.”

Yargıtay 8. HD, 28.11.2011, E. 2011/1321, K. 2011/6353

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Evlilik Mallarına Uygulanacak Hukuk: MÖHUK m. 15

BÖLÜMÜN PLANI

I.	Bağlama Kuralının Yapısı	26
II.	Hukuk Seçimi	27
III.	Objektif Bağlama	31
IV.	Evlenmeden Sonra Yeni Müşterek Hukuk: m. 15/3	32
V.	Atıf ve Kamu Düzeni	33
VI.	Yabancı Mahkemelerin Bakışı ve Hukuk Seçiminin Önemi	34
VII.	Sonuç	36

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Türk mahkemesi, yabancılık unsuru taşıyan bir mal rejimi uyumsuzluğunda uygulanacak hukuku MÖHUK'un 15. maddesine göre belirler ve bu hukuku kendiliğinden uygular. Eşler evlenme anındaki mutad meskenlerinin veya milli hukuklarından birinin hukukunu açıkça seçebilirler; seçim yoksa evlenme anındaki müşterek milli hukuk, o da yoksa evlenme anındaki müşterek mutad mesken hukuku, o da yoksa Türk hukuku uygulanır. Kural, evlenme anını esas aldığı için değişmezlik ilkesine dayanır: Türkiye'de Türk vatandaşı olarak evlenen eşler sonra Almanya'ya yerleşip Alman vatandaşlığına geçseler de mal rejimlerine kural olarak Türk hukuku uygulanır. Bu nedenle yurt dışında yaşayan Türk eşlerin uyumsuzluklarında Türk hukukunun uygulanacağı, Yargıtay'ın ifadesiyle "kuşku bulunmayan" bir sonuçtur. Buna karşılık eşler evlenme anında başka bir devletin vatandaşıysa, örneğin evlenmeden önce Türk vatandaşlığından çıkmış ve Alman vatandaşı olarak evlenmişlerse, Türk mahkemesi Alman hukukunu uygulamak zorundadır. Kanun, eşlerin evlenmeden sonra yeni bir müşterek hukuka sahip olmaları hâlinde, üçüncü kişilerin hakları saklı kalmak üzere bu yeni hukuka tabi olabileceklerini kabul eder; Yargıtay bu imkânın kul-

lanılmasını eşler arasında bir anlaşma veya bu yönde bir savunma bulunmasına bağlamaktadır. Avrupa Birliği'nin 2016/1103 sayılı Tüzüğü ise 29 Ocak 2019'dan sonra evlenen eşler için katılımcı devletlerde evlilikten sonraki ilk müşterek mutad meskeni esas alır; bu nedenle aynı eşlerin mal rejimine Türk ve Alman mahkemelerinin farklı hukuklar uygulaması mümkündür. Bu farkı ortadan kaldırmanın en güvenli yolu, iki hukuk düzeninde de geçerli olacak bir hukuk seçimidir.

I. Bağlama Kuralının Yapısı

A. Kanun Metni

- 52 MÖHUK'un "Evlilik malları" başlıklı 15. maddesi üç fıkradan oluşur. Birinci fıkraya göre evlilik malları hakkında eşler evlenme anındaki mutad mesken veya milli hukuklarından birini açık olarak seçebilirler; böyle bir seçimin yapılmamış olması hâlinde evlilik malları hakkında eşlerin evlenme anındaki müşterek milli hukuku, bulunmaması hâlinde evlenme anındaki müşterek mutad mesken hukuku, bunun da bulunmaması hâlinde Türk hukuku uygulanır. İkinci fıkraya göre malların tasfiyesinde taşınmazlar için bulundukları ülke hukuku uygulanır. Üçüncü fıkraya göre evlenmeden sonra yeni bir müşterek hukuka sahip olan eşler, üçüncü kişilerin hakları saklı kalmak üzere, bu yeni hukuka tabi olabilirler (MÖHUK m. 15).
- 53 Birinci fıkra, eşlerin bütün malları için tek bir hukuku belirler. İkinci fıkra bu birliği taşınmazlar bakımından bozar: Tasfiyede taşınmazlara bulundukları ülkenin hukuku uygulanır. İkinci fıkranın yorumu, yurt dışındaki taşınmazlar bakımından ayrı ve tartışmalı sorunlar doğurduğundan Dördüncü Bölüm'de incelenmiştir. Bu bölüm, birinci ve üçüncü fıkralara ayrılmıştır.

B. Değişmezlik: Evlenme Anı

- 54 Kanun, kural olarak bağlama noktalarının dava tarihindeki durumunu esas alır: Yetkili hukukun vatandaşlık, yerleşim yeri veya mutad mesken esaslarına göre tayin edildiği hâllerde, aksine hüküm olmadıkça dava tarihindeki vatandaşlık, yerleşim yeri veya mutad mesken esas alınır (MÖHUK m. 3). Mal rejimi bakımından 15. madde bu kuralın aksini öngörür ve her kademedede açıkça "evlenme anındaki" vatandaşlığı ve mutad meskeni esas alır. Bu tercih, mal rejimi hukukunda "değişmezlik" (immutabilit ) ilkesinin benimsendiğini gösterir.¹ Öğretide belirtildiği gibi bu ilke sayesinde evlenme anında Türk vatandaşı olan eşler sonradan başka bir devletin vatandaşlığını kazansalar da mal rejimlerine Türk hukuku uygulanmaya

¹ Özel, s. 829, 836.

devam eder; Türkiye’de evlenip hemen ABD’ye göç eden ve yirmi yıl orada yaşayan eşlerin mal rejimi de 15. maddeye göre Türk hukukuna tabidir.²

Değişmezlik ilkesi, yurt dışında yaşayan Türk eşler bakımından Türk hukukunun uygulanmasını güvence altına alır. Yargıtay da yurt dışında çalışan ve Türk vatandaşlıkları devam eden eşlerin uyuşmazlığında uygulanacak hukukun Türk hukuku olduğu “hususunda bir kuşku bulunmamaktadır” diyerek bu sonucu açıkça ifade etmiştir.³ Ancak ilkenin bir diğer yüzü de vardır: Evlenme anında yabancı olan eşler, sonradan Türk vatandaşlığını kazansalar veya Türkiye’ye yerleşseler bile, 15. maddenin üçüncü fıkrasındaki imkân kullanılmadıkça evlenme anındaki hukuka tabi kalırlar.

C. Mülga 2675 Sayılı Kanun Dönemi

5718 sayılı Kanun, yayımlandığı 12 Aralık 2007’de yürürlüğe girmeden önce aynı konu 2675 sayılı Kanun’un 14. maddesinde düzenlenmişti. Yargıtay’ın aktardığı şekliyle bu hükme göre evlilik malları hakkında eşler ikametgâh veya evlenme anındaki milli hukuklarından birini seçebilirler; seçim yapılmamışsa evlenme anındaki müşterek milli hukuk, müşterek milli hukuk bulunmayan hâllerde evlenme anındaki müşterek ikametgâh hukuku, bu da bulunmadığı takdirde “malların bulunduğu yer hukuku” uygulanırdı.⁴ İki düzenleme arasındaki önemli fark son kademededir: 2675 sayılı Kanun’a göre son kademe malların bulunduğu yer hukuku uygulanırken, 5718 sayılı Kanun’a göre Türk hukuku uygulanır. Yargıtay, 2675 sayılı Kanun döneminde ortak milli hukuku ve ortak ikametgâhı bulunmayan eşler bakımından Türkiye’deki mallara bu son kademe gereği Türk hukukunu uygulamıştır.⁵

II. Hukuk Seçimi

A. Seçilebilecek Hukuklar

Eşler evlilik mallarına uygulanacak hukuku ancak sınırlı bir çerçevede seçebilirler: Evlenme anındaki mutad meskenlerinin hukuku veya evlenme anındaki milli hukuklarından biri (MÖHUK m. 15/1). Eşlerin taşınmazlarının bulunduğu yerin hukukunu seçmesi MÖHUK’ta öngörülmemiştir.⁶ Örneğin Almanya’da yaşayan bir Türk erkek ile bir Alman kadın evlenirken, Alman hukukunu (mutad mesken veya kadının milli hukuku) ya da Türk hukukunu (erkeğin milli hukuku) seçebilirler; ancak Türkiye’deki bir yazlıkları için ayrıca İspanyol hukukunu seçemezler.

² Özel, s. 836, 841.

³ Yargıtay 8. HD, 19.10.2012, E. 2012/3568, K. 2012/9488.

⁴ Yargıtay 2. HD, 18.09.2007, E. 2007/4557, K. 2007/12159.

⁵ Yargıtay 2. HD, 18.09.2007, E. 2007/4557, K. 2007/12159.

⁶ Özel, s. 851.

- 58 Seçimin evlenme anındaki bağlama noktalarıyla sınırlı olması, seçimin evlenme anında yapılması gerektiği anlamına gelmez. Seçim evlenmeden önce veya sonra yapılabilir; sınırlanan, seçilebilecek hukuklardır. Çifte vatandaşlığa sahip bir eş, seçim bakımından MÖHUK m. 4/b'deki Türk vatandaşlığına öncelik kuralına bağlı değildir ve diğer vatandaşlığının hukukunu da seçebilir.⁷

B. Açık Seçim ve Şekil

- 59 Kanun, seçimin “açık olarak” yapılmasını arar. Bu nedenle MÖHUK örtülü (zımni) hukuk seçimini kabul etmez; eşlerin örneğin bir ülkede ev alırken o ülke hukukuna göre düzenlenen bir tapu belgesi imzalamaları, o ülke hukukunu seçtikleri anlamına gelmez.⁸ Hukuk seçiminin şekli MÖHUK m. 7'ye tabidir: Hukuki işlem yapıldığı ülke hukukunun veya işlemin esası hakkında yetkili hukukun öngördüğü şekle uygun olarak yapılabilir. Türk hukukunda hukuk seçimi için özel bir şekil öngörülmemiştir; ancak hukuk seçimi çoğu zaman bir mal rejimi sözleşmesiyle birlikte yapılır ve mal rejimi sözleşmesi Türk hukukunda resmî şekle tabidir (TMK m. 205); şekle aykırı bir mal rejimi sözleşmesi geçersizdir ve eşler yasal mal rejimine tabi olur.⁹ Öğretide ideal çözüm olarak hukuk seçimi ile mal rejimi sözleşmesinin birlikte yapılması önerilmektedir.¹⁰

C. Yurt Dışında Yapılan Evlilik Sözleşmesi

- 60 Yargıtay, yurt dışında noter önünde yapılan ve yabancı hukuku seçen bir evlilik sözleşmesini Türkiye'deki mallar bakımından da geçerli saymıştır.

1

YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ

04.07.2024 · E. 2023/4396 · K. 2024/5365

Almanya'da noter önünde yapılan mal ayrılığı sözleşmesi Türkiye'deki mallar için de geçerlidir

Eşler 2011'de Almanya'da bir noter önünde imzaladıkları ve apostil şerhli örneği dosyaya sunulan evlilik sözleşmesiyle mal ayrılığı rejimini seçmiş ve edinilen malların müşterek olmasından feragat etmişlerdi. İlk derece mahkemesi, tercümesi getirtilen Alman hukukuna göre eşlerin evlilik sözleşmesi yapma serbestisine sahip olduğunu, sözleşmenin noter tarafından tutanağa geçirilmesinin zorunlu olduğunu ve mal ayrılığının Alman hukukunda seçilebilecek bir rejim olduğunu; mal ayrılığı Türk hukukunda da bulunduğundan sözleşmenin Türk kamu düzenine aykırı olmadığını ve eşlerin yabancı boşanma kararının da tanındığını belirterek davayı reddetmişti. Kadın, eşlerin çifte vatandaş olduğunu, Türk hukukunun uygulanması gerektiğini, sözleşmenin Türkiye'deki mallara uygulanamayacağını ve en azından

7 Özel, s. 851; Ataman-Figanmeşe ve Şensöz'den aktaran.

8 Özel, s. 853.

9 Özel, s. 854.

10 Özel, s. 855.

2002'den sözleşme tarihine kadar edinilmiş mallara katılma rejiminin geçerli olduğunu ileri sürmüştü. Daire kararı oy birliğiyle onamıştır:

“...tarafaların 10.06.2011 tarihinde imzaladıkları sözleşmeyle tarafların Alman Hukukunun uygulanmasına seçtiklerinin ve işbu sözleşmeyle tarafların mal ayrılığı sözleşmesini seçtikten sonra önceki mal rejiminin tasfiyesinden kaynaklı haklarından açıkça feragat ettikleri anlaşılmına göre...

DEĞERLENDİRME Karar, evlilik sırasında yurt dışında yapılan bir sözleşmenin hem hukuk seçimi hem mal rejimi sözleşmesi hem de önceki dönemin tasfiyesinden feragat işlevi görebileceğini göstermektedir. Sözleşmenin şekli, yapıldığı ülkenin hukukuna göre değerlendirilmiştir (MÖHUK m. 7). Kanaatimizce sözleşmenin önceki dönem bakımından da sonuç doğurması, eşlerin o döneme ilişkin taleplerinden açıkça feragat etmiş olmalarına dayanmaktadır; böyle bir feragat yoksa, evlilik sırasında yapılan bir mal ayrılığı sözleşmesi kural olarak ancak sözleşme tarihinden sonraki dönem için sonuç doğurur ve önceki dönemin edinilmiş mallara katılma rejimine göre tasfiyesi gerekir.

Mal rejimi sözleşmesinin şekli bakımından gurbetçi eşleri ilgilendiren bir başka sorun, sözleşmenin vekil aracılığıyla yapılıp yapılamayacağıdır. Yargıtay'ın onadığı bir kararda bölge adliye mahkemesi, eşlerden biri adına vekili tarafından imzalanan bir mal ayrılığı sözleşmesini, mal rejimi sözleşmesinin kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olduğu ve bizzat eşler tarafından imzalanması gerektiği gerekçesiyle geçersiz saymıştır.¹¹ Yurt dışında yaşayan bir eşin Türkiye'deki bir noter önünde yapılacak mal rejimi sözleşmesi için vekâletname göndermesi bu nedenle güvenli bir yol değildir; sözleşme, eşlerin bizzat katılımıyla, gerekirse eşin bulunduğu ülkedeki Türk konsolosluğunda veya o ülkenin noterinde yapılmalıdır.

D. Seçilen Hukukun Maddi Hukuk Hükümleri

Uygulanacak hukuku seçme imkânı verilen hâllerde, taraflarca aksi açıkça kararlaştırılmadıkça seçilen hukukun maddi hukuk hükümleri uygulanır (MÖHUK m. 2/4). Eşler Alman hukukunu seçmişlerse Türk mahkemesi Alman kanunlar ihtilafı kurallarına değil, doğrudan Alman maddi hukukuna (kazanç ortaklığı hükümlerine) başvurur.

E. Usulde “Hatırlatma” Sorunu

Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, evlenme anında Türk vatandaşı olan, fakat dava tarihinde Türk vatandaşlığından çıkmış bulunan eşlere ilişkin bir kararında, 15. maddenin birinci fıkrasının ilk cümlesi ve 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun 28. maddesi gözetilerek uygulanacak hukuk konusunda “öncelikle bu konuda taraflara hatırlatmada bulunulmakta yarar” olduğunu, eşler vatandaşı ol-

¹¹ Yargıtay 2. HD, 27.06.2024, E. 2023/3728, K. 2024/4930.

dukuları ülkenin milli hukukunun uygulanmasını isterlerse o ülke hukukunun mal rejiminin uygulanacağını belirtmiştir.¹² Daire aynı kararda, Alman hukukundaki kazanç ortaklığı ile Türk hukukundaki mal ayrılığı ve edinilmiş mallara katılma rejimleri arasındaki farka dikkat çekmiştir:

Ülkelerin mal rejimleri arasında da farklılıklar bulunduğu bir gerçektir. Örneğin; Alman hukukunda mal rejimleri konusunda kazanç ortaklığı söz konusu olduğu halde, Türk hukukunda 01.01.2002 öncesi bakımından mal ayrılığı, 01.01.2002 sonrası açısından ise, yasal mal rejimi olarak kabul edilen edinilmiş mallara katılma rejimi söz konusudur. Bu bakımdan mal rejimlerinde uygulanacak ülkelerin hukuku ve hesaplama yöntemi tamamen birbirinden farklıdır.¹³

- 64 Kanaatimizce bu karar, hukuk seçimi ile usul hukukundaki aydınlatma ödevinin sınırlarını karıştırmaktadır. 15. madde, eşlerin evlenme anındaki milli hukukunu esas aldığından, evlenme anında Türk vatandaşı olan eşlerin sonradan vatandaşlıktan çıkması uygulanacak hukuku değiştirmez. Eşler geçerli bir hukuk seçimi yapmamışlarsa, mahkemenin dava sırasında onlara “hangi hukukun uygulanmasını istersiniz?” diye sorması, kanunun aradığı açık hukuk seçiminin yerine geçmez; MÖHUK’un mal rejimi bakımından usul hukukunda bir hukuk seçimi imkânı tanıdığı da söylenemez. Hâkimin aydınlatma ödevi (HMK m. 31), tarafların daha önce yaptıkları bir hukuk seçiminin bulunup bulunmadığını ve 15. maddenin üçüncü fıkrasındaki imkânı kullanıp kullanmadıklarını açıklığa kavuşturmakla sınırlı olmalıdır. Vatandaşlık Kanunu’nun 28. maddesi ise doğumla Türk vatandaşı olup çıkma izniyle vatandaşlığı kaybedenlerin, kanunda sayılan istisnalar dışında Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanmaya devam edeceklerini düzenler (5901 sayılı Kanun m. 28/1). Öğretide aktarıldığına göre Yargıtay 2. Hukuk Dairesi bir boşanma davasında bu hükümden hareketle, doğumla Türk vatandaşı olan eşlerin boşanma davasında “yabancı” statüsünde olmayacaklarını, davanın yabancılık unsuru taşımadığını ve uygulanacak hukukun araştırılmasına gerek olmadığını kabul etmiştir.¹⁴ Kanaatimizce bu yaklaşım mal rejimi bakımından genelleştirilemez. 28. madde haklardan yararlanmaya ilişkindir; kanunlar ihtilafı kurallarındaki vatandaşlık bağlama noktası ise bir kişinin hangi devletin vatandaşı olduğunu esas alır. Mal rejimi bakımından ayrıca bu soruya gerek de yoktur: 15. madde evlenme anını esas aldığından, evlenme anında Türk vatandaşı olan ve sonradan çıkma izniyle vatandaşlıktan ayrılan eşlerin mal rejimine zaten Türk hukuku uygulanır.

¹² Yargıtay 8. HD, 28.11.2011, E. 2011/1321, K. 2011/6353.

¹³ Yargıtay 8. HD, 28.11.2011, E. 2011/1321, K. 2011/6353.

¹⁴ Kuşçu, s. 330 dn. 35’te aktarılan Yargıtay 2. HD, E. 2015/13927, K. 2016/5499, 21.03.2016.

III. Objektif Bağlama

A. Müşterek Milli Hukuk

Seçim yapılmamışsa ilk kademe eşlerin evlenme anındaki müşterek milli hukukudur. Yurt dışında yaşayan Türk eşlerin büyük çoğunluğu Türkiye’de veya yurt dışında Türk vatandaşı olarak evlendiğinden, onların mal rejimine bu kademedede Türk hukuku uygulanır. Yargıtay, Avusturya’da boşanan ve evlenme anında Türk vatandaşı olan eşler bakımından MÖHUK’un 15. maddesinin öncelikle uygulanması gerektiğini, davacının Türk hukukunun uygulanmasını istediğini, davalının da üçüncü fıkradaki yeni müşterek hukuku savunmadığını belirterek Türk hukukunun uygulanacağını “tartışmasız” olduğunu kabul etmiştir.¹⁵

Eşlerden birinin birden fazla vatandaşlığı varsa, bu vatandaşlıklardan biri Türk vatandaşlığı ise MÖHUK uygulamasında Türk hukuku esas alınır (MÖHUK m. 4/b); Türk vatandaşı olmayan çok vatandaşlıklar bakımından ise daha sıkı ilişki içinde bulunan devletin hukuku uygulanır (MÖHUK m. 4/c). Bu kural müşterek milli hukukun belirlenmesinde önemli sonuçlar doğurur. Öğretide verilen bir örnekte, ABD vatandaşı bir kadın ile hem ABD hem Türk vatandaşı olan bir erkeğin evliliğinde, erkeğin milli hukuku MÖHUK m. 4/b uyarınca Türk hukuku sayıldığından eşlerin müşterek milli hukuku bulunmamaktadır.¹⁶ Bu durumda bir sonraki kademe, evlenme anındaki müşterek mutad meskene geçilir.

Evlenme anında her iki eş de yabancıysa, Türk mahkemesi onların müşterek milli hukukunu uygular. Yargıtay, Almanya’da evlenen ve evlenme anında her ikisi de Alman vatandaşı olan eşlerin, Almanya’daki mallarını satarak Türkiye’ye yerleşmelerinden sonra açılan davada, ilk derece mahkemesinin Türk hukukuna göre hüküm kurmasını bozmuştur. Daireye göre eşlerin evlenme anındaki müşterek milli hukuku mevcut olduğundan “Türk hukukunun somut olayda uygulama olanağı bulunmamaktadır”; ancak Türk kamu düzenine aykırılık ve taşınmazın Türkiye’de bulunması hâlinde Türk hukuku uygulanır.¹⁷ Bu kararın taşınmazlar bakımından ortaya koyduğu sonuç Dördüncü Bölüm’de, yabancı hukukun nasıl tespit edileceğine ilişkin yönü ise Beşinci Bölüm’de ayrıca incelenmiştir.

B. Müşterek Mutad Mesken

Eşlerin evlenme anında müşterek milli hukuku yoksa, evlenme anındaki müşterek mutad mesken hukuku uygulanır. Mutad mesken, kişinin hayatının merkezini oluşturan, belirli bir süre ve orada kalma niyetiyle yaşadığı yerdir; geçici bir ayrılık mutad meskeni değiştirmez. Öğretide Avrupa Birliği Adalet Divanının kararlarına da dayanılarak, mutad meskenin belirlenmesinde ilgi merkezinin, sürenin ve ni-

¹⁵ Yargıtay 8. HD, 28.09.2012, E. 2012/5539, K. 2012/8250.

¹⁶ Özel, s. 837.

¹⁷ Yargıtay 8. HD, 26.05.2011, E. 2010/5330, K. 2011/3103.

yetin birlikte değerlendirildiği belirtilmektedir.¹⁸ Mal rejimi bakımından belirleyici olan evlenme anıdır; eşlerin evlenmeden önce ayrı ülkelerde yaşamaları ve ancak evlendikten sonra ortak bir yerde yaşamaya başlamaları, evlenme anında müşterek bir mutad mesken bulunmadığı sonucunu doğurabilir.

C. Son Kademe: Türk Hukuku

- 69 Eşlerin evlenme anında ne müşterek milli hukuku ne müşterek mutad meskeni varsa, Türk hukuku uygulanır. Öğretide bu çözüm, mahkemenin kendi hukukuna (lex fori) dönüş olarak nitelendirilmekte ve en sıkı ilişkili hukukun uygulanmasını öngören bir düzenleme önerisi eleştirilmektedir.¹⁹

IV. Evlenmeden Sonra Yeni Müşterek Hukuk: m. 15/3

A. Hükmün Anlamı

- 70 Evlenmeden sonra yeni bir müşterek hukuka sahip olan eşler, üçüncü kişilerin hakları saklı kalmak üzere, bu yeni hukuka tabi olabilirler (MÖHUK m. 15/3). Hüküm, değişmezlik ilkesine sınırlı bir istisna getirir. Örneğin Türk vatandaşı olarak evlenen ve sonradan her ikisi de Alman vatandaşlığına geçen eşler, Alman hukukuna tabi olabilirler. Ancak hüküm “olabilirler” demektir; değişimin kendiliğinden mi gerçekleşeceği, yoksa eşlerin bir iradesine mi bağlı olduğu tartışmalıdır.
- 71 Öğretide Yargıtay’ın bu fıkra hakkında bir kararının bulunmadığı ileri sürülmüş ve fıkranın hâkime bir yetki tanıyacak biçimde yorumlanması, hâkimin evlilikten sonra edinilen müşterek hukuku uygulayabilmesi gerektiği savunulmuştur.²⁰ Oysa Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin yukarıda aktarılan 2012 tarihli kararı bu fıkraya doğrudan değinmektedir: Daire, davalının 15. maddenin son fıkrasına göre evlenmeden sonra yeni tabi oldukları müşterek hukukun uygulanmasını savunmadığını ve bu konuda taraflar arasında bir anlaşma bulunduğunu iddia etmediğini belirterek Türk hukukunu uygulamıştır.²¹ Bu ifade, üçüncü fıkranın kendiliğinden uygulanmadığını, eşlerin yeni hukuka tabi olmaları için en azından bir anlaşmanın veya bu yönde bir savunmanın gerektiğini göstermektedir.

B. Değerlendirme

- 72 Kanaatimizce Yargıtay’ın yaklaşımı hükmün lafzına ve amacına uygundur. Değişmezlik ilkesinin istisnası, eşlerin iradesine dayanmalıdır; aksi hâlde eşlerden birinin başka bir ülkenin vatandaşlığını kazanmasıyla, diğer eşin bilgisi dışında

¹⁸ Özel, s. 838–840.

¹⁹ Özel, s. 846; Ersen Perçin’den aktaran.

²⁰ Özel, s. 847, 855.

²¹ Yargıtay 8. HD, 28.09.2012, E. 2012/5539, K. 2012/8250.

mal rejimi hukuku değişebilir. Bununla birlikte eşlerin “anlaşması” için bir şekil aranıp aranmayacağı açık değildir. 15. maddenin birinci fıkrasındaki seçim “açık olarak” yapılmalı iken, üçüncü fıkra da böyle bir şart yoktur. Kanaatimizce üçüncü fıkradaki tabi olma iradesinin de ispatı açık bir beyana dayanmalıdır; yargılamada her iki eşin de yeni müşterek hukukun uygulanmasını istemesi böyle bir iradenin açıklanması sayılabilir. Üçüncü kişilerin hakları saklı olduğundan, yeni hukuka tabi olma, eşlerden biriyle işlem yapan üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez.

Üçüncü fıkranın bir başka sonucu da zaman bakımından bölünmedir. Yeni hukuka tabi olma geçmişe mi yürür, yoksa yalnızca gelecekteki edinimler için mi geçerli olur? Kanun bu konuda sessizdir. İsviçre hukukunda eşlerin yerleşim yerinin değişmesi hâlinde yeni yerleşim yeri hukukunun evliliğin başından itibaren geçerli olacağı öngörülmüştür (IPRG m. 54–55); öğretide bu çözüm Türk hukuku bakımından da tartışılmaktadır.²² Kanaatimizce Türk hukukunda eşler yeni hukuka tabi olurken bunun geçmişe etkili olup olmayacağını da kararlaştırmalıdır; böyle bir kararlaştırma yoksa, değişmezlik ilkesinin istisnası dar yorumlanmalı ve yeni hukuk ancak tabi olma anından sonraki edinimlere uygulanmalıdır.

V. Atıf ve Kamu Düzeni

A. Atıf (Renvoi)

Uygulanacak yabancı hukukun kanunlar ihtilafı kurallarının başka bir hukuku yetkili kılması, sadece kişinin hukuku ve aile hukukuna ilişkin uyuşmazlıklarda dikkate alınır ve bu durumda o hukukun maddi hukuk hükümleri uygulanır (MÖHUK m. 2/3). Mal rejimi aile hukukuna ait olduğundan atıf dikkate alınır.²³ Örneğin evlenme anında her ikisi de Alman vatandaşı olan eşler bakımından Türk mahkemesi 15. madde uyarınca Alman hukukunu uygulayacaktır; Alman hukukunun mal rejimine ilişkin kanunlar ihtilafı kuralları, somut olayda Türk hukukunu veya üçüncü bir devletin hukukunu yetkili kılıyorsa, Türk mahkemesi o hukukun maddi hukuk hükümlerini uygular. Avrupa Birliği’nin 2016/1103 sayılı Tüzüğüne katılan devletlerde, 29 Ocak 2019’dan sonra evlenen veya hukuk seçen eşler bakımından bu kurallar Tüzükte yer alır (Tüzük m. 69/3); Tüzük evlilikten sonraki ilk müşterek mutad meskeni esas aldığından (m. 26/1-a), Alman vatandaşı eşlerin evlilikten sonra ilk müşterek mutad meskeni Türkiye’de ise, atıf yoluyla Türk maddi hukukunun uygulanması gündeme gelebilir. Seçilen hukuk bakımından ise atıf dikkate alınmaz (MÖHUK m. 2/4).

²² Özel, s. 843–844.

²³ Özel, s. 835.

B. Kamu Düzeni

- 75 Yetkili yabancı hukukun belirli bir olaya uygulanan hükmünün Türk kamu düzenine açıkça aykırı olması hâlinde bu hüküm uygulanmaz; gerekli görülen hâllerde Türk hukuku uygulanır (MÖHUK m. 5). Kamu düzeni müdahalesi istisnaidir ve yabancı hukukun soyut olarak Türk hukukundan farklı olması değil, somut olaya uygulanmasının sonucunun Türk hukukunun temel değerleriyle açıkça bağdaşmaması aranır. Kanaatimizce yabancı hukukun eşler arasında mal ayrılığını yasal rejim olarak öngörmesi ya da edinilmiş mallarda yarı yarıya olmayan bir paylaşım sistemi kabul etmesi kamu düzenine aykırı sayılamaz; Türk hukukunda da 1 Ocak 2002’ye kadar yasal rejim mal ayrılığıydı ve eşler bugün de mal rejimi sözleşmesiyle mal ayrılığını seçebilirler. Buna karşılık bir eşi, cinsiyeti veya dini nedeniyle evlilik içinde edinilen mallardan tümüyle dışlayan bir kural, eşitlik ilkesi bakımından kamu düzenine aykırılık oluşturabilir.

VI. Yabancı Mahkemelerin Bakışı ve Hukuk Seçiminin Önemi

A. Aynı Eşler, Farklı Hukuklar

- 76 Türk mahkemesinin MÖHUK m. 15’e göre vardığı sonuç, aynı eşlerin uyuşmazlığına bakan yabancı bir mahkemenin vardığı sonuçla aynı olmayabilir. Avrupa Birliği’nin 2016/1103 sayılı Tüzüğü, Belçika, Bulgaristan, Kıbrıs, Çekya, Almanya, Yunanistan, İspanya, Fransa, Hırvatistan, İtalya, Lüksemburg, Malta, Hollanda, Avusturya, Portekiz, Slovenya, Finlandiya ve İsveç olmak üzere on sekiz katılımcı devlette uygulanmaktadır.²⁴ Tüzük, eşlerin bütün mallarına, bulundukları yerden bağımsız olarak tek bir hukukun uygulanmasını öngörür (m. 21) ve üye olmayan bir devletin hukukunu da uygulanacak hukuk olarak belirleyebilir (m. 20). Hukuk seçimi yapılmamışsa uygulanacak hukuk sırasıyla eşlerin evlilikten sonraki ilk müşterek mutad meskeninin bulunduğu devletin, evlilik anındaki müşterek vatan-daşlıklarının ya da eşlerin evlilik anında en sıkı ilişki içinde bulundukları devletin hukukudur (m. 26/1). Tüzük atfı kabul etmez (m. 32) ve bağlama kuralları yalnızca 29 Ocak 2019’dan sonra evlenen veya bu tarihten sonra hukuk seçen eşlere uygulanır (m. 69/3).
- 77 Bu iki sistem arasındaki fark, yurt dışında yaşayan Türk eşler bakımından doğru-
dan sonuç doğurur. 2020 yılında Türkiye’de evlenip hemen Almanya’ya yerleşen ve ilk müşterek mutad meskenleri Almanya olan iki Türk vatandaşı düşünelim. Türk mahkemesi MÖHUK m. 15/1’e göre evlenme anındaki müşterek milli huku-
ku, yani Türk hukukunu uygular. Alman mahkemesi ise Tüzüğün 26. maddesinin
birinci fıkrasının (a) bendine göre evlilikten sonraki ilk müşterek mutad meskenin
hukukunu, yani Alman hukukunu uygular. Aynı malvarlığı iki ülkede iki farklı

²⁴ Avrupa Birliği, 2016/1103 sayılı Tüzük, EUR-Lex özet sayfası (son güncelleme 07.09.2018).

hukuka göre tasfiye edilebilir; hangi mahkemenin önce karar vereceği ve kararın diğer ülkede tanınıp tanınmayacağı belirleyici hâle gelir. Yabancı mahkemenin kararının Türkiye’de tanınması ve tenfizi On Altıncı Bölüm’de, Türk kararlarının yabancı ülkelerde tanınması On Sekizinci Bölüm’de incelenmiştir.

Tüzükten önce de benzer farklar vardı. Hollanda, Fransa ve Lüksemburg’da 14 Mart 1978 tarihli Lahey Evlilik Mal Rejimlerine Uygulanacak Hukuk Sözleşmesi 1 Eylül 1992’den itibaren yürürlüğe girmiştir; Türkiye bu Sözleşmeye taraf olmamakla birlikte Sözleşme, bu ülkelerde yaşayan Türk vatandaşlarını dolaylı olarak etkilemektedir.²⁵ Öğretide aktarıldığına göre Sözleşme kural olarak ilk müşterek mutad meskeni esas alır, bazı hâllerde ortak milli hukuku uygular ve on yıldan fazla sürmüş bir mutad meskenden sonra, aksine bir sözleşme yoksa, uygulanacak hukuku o ülkenin hukukuna kendiliğinden değiştirir; bu değişiklik yalnızca geleceğe etkilidir.²⁶ Aynı yazarın sayısal örneklerinde, Türk eşlerin evliliğinin üç döneme (743 sayılı Kanun dönemi, edinilmiş mallara katılma dönemi ve Hollanda’nın mal ortaklığı dönemi) bölünmesi hâlinde ortaya çıkan sonuçların, baştan Hollanda hukukunun uygulanmasından önemli ölçüde farklı olduğu gösterilmiştir.²⁷ Hollanda’da yasal rejim de 1 Ocak 2018’den itibaren değişmiştir: Bu tarihten sonra evlenen eşler bakımından evlilikten önce eşlerden birine ait olan mallar ile miras ve bağış yoluyla edinilen mallar ortaklığa girmemektedir; bu tarihten önce evlenenlere ise eski tam mal ortaklığı uygulanmaya devam etmektedir.²⁸

İsviçre’nin kanunlar ihtilafı kuralları da farklı bir model izler. İsviçre Milletlerarası Özel Hukuk Kanunu, hukuk seçimi yoksa mal rejimini kural olarak eşlerin müşterek yerleşim yeri hukukuna bağlar ve eşler yerleşim yerlerini başka bir ülkeye taşıdıklarında yeni yerleşim yeri hukukunu, kural olarak evliliğin başından itibaren geçerli olmak üzere uygular; eşler bu geriye etkiyi yazılı bir anlaşmayla dışlayabilir (IPRG m. 54–55).²⁹ Türk vatandaşı olarak evlenip İsviçre’de yaşayan eşlerin mal rejimine İsviçre mahkemesi İsviçre hukukunu, Türk mahkemesi ise Türk hukukunu uygulayabilir.

B. Hukuk Seçimiyle Uyumu Sağlamak

Bu farklılıklar karşısında en güvenli yol, her iki hukuk düzeninde de geçerli olacak bir hukuk seçimidir. MÖHUK m. 15/1 eşlerin evlenme anındaki milli hukuklarından birini seçmelerine izin verir; Avrupa Birliği Tüzüğü de eşlerin mutad meskenlerinin veya vatandaşlıklarının hukukunu seçmelerine imkân tanır (Tüzük

²⁵ Öztürk, s. 84, 92–93.

²⁶ Öztürk, s. 85–86, 89–93.

²⁷ Öztürk, s. 94–98.

²⁸ Burgerlijk Wetboek Boek 1, art. 94 (wetten.overheid.nl, 05.07.2025’ten itibaren geçerli metin); Wet van 24 april 2017, Stb. 2017, 177, art. IV/1; Stb. 2017, 178.

²⁹ Bundesgesetz über das Internationale Privatrecht (IPRG), Art. 54–55 (fedlex.admin.ch, 2026 sürümü); Özel, s. 843–844.

m. 22). Bu nedenle Almanya’da yaşayan iki Türk vatandaşının Türk hukukunu seçmesi, hem Türk hem Alman mahkemesi bakımından geçerli bir seçim olur ve iki ülkenin mahkemelerinin aynı hukuku uygulamasını sağlar. Aynı şekilde evlenme anında Almanya’da yaşayan ve seçimi yaptıkları anda da orada yaşamaya devam eden eşler Alman hukukunu seçebilirler; bu seçim de iki sistemde geçerlidir. Tüzük, seçilebilecek hukukları evlenme anına göre değil, seçimin yapıldığı ana göre belirlediğinden (m. 22), iki sistemin kesiştiği alanın dikkatle kontrol edilmesi gerekir. Ancak seçimin şekli, hem MÖHUK m. 7’ye hem de Tüzüğün ve ilgili üye devletin şekil kurallarına uygun olmalıdır; uygulamada en güvenli yol, seçimin iki ülkenin şekil şartlarını birlikte karşılayan bir noter senediyle yapılmasıdır.

UYGULAMA NOTU

Yurt dışında yaşayan veya yaşamayı planlayan eşlere hukuk seçimi yapılması önerilecekse şu noktalar kontrol edilmelidir: (1) seçilecek hukuk evlenme anındaki mutad mesken veya milli hukuklardan biri mi (MÖHUK m. 15/1)? (2) Aynı seçim, eşlerin yaşadığı ülkenin kanunlar ihtilafı kurallarına göre de geçerli mi (örneğin AB Tüzüğü m. 22)? (3) Seçim açık ve yazılı mı? (4) Seçimle birlikte bir mal rejimi sözleşmesi yapılacaksa, Türk hukukuna göre resmî şekle (TMK m. 205) ve yabancı ülkenin şekil şartlarına uyuldu mu? (5) Seçim, Türkiye’deki taşınmazlar bakımından MÖHUK m. 15/2’nin etkisini ortadan kaldırmayacağından, taşınmazlar için ayrıca düzenleme gerekiyor mu (Dördüncü Bölüm)?

VII. Sonuç

- 81 MÖHUK m. 15, yurt dışında yaşayan Türk eşler bakımından büyük ölçüde öngörülebilir bir sonuç verir: Evlenme anında Türk vatandaşı olan eşlerin mal rejimine, sonradan nerede yaşadıklarına ve hangi vatandaşlığı kazandıklarına bakılmaksızın Türk hukuku uygulanır. Yargıtay bu sonucu “kuşku bulunmayan” ve “tartışmasız” bir sonuç olarak ifade etmektedir. Belirsizlik üç noktada ortaya çıkar: eşlerin evlenme anında yabancı olduğu hâller, eşlerin evlilikten sonra yeni bir müşterek hukuka sahip oldukları hâller ve yabancı mahkemenin aynı uyumazlığa farklı bir hukuk uyguladığı hâller. Birinci hâlde Türk mahkemesi yabancı hukuku tespit edip uygulamak zorundadır (Beşinci Bölüm); ikinci hâlde Yargıtay yeni hukuka tabi olmayı eşlerin anlaşmasına bağlamaktadır; üçüncü hâlde ise sonuç, hangi mahkemenin önce karar verdiğine ve kararın diğer ülkede tanınmasına bağlıdır. Bu belirsizliklerin önlenmesi, ancak iki hukuk düzeninde de geçerli bir hukuk seçimiyle mümkündür.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Taşınmazlar İçin Bulundukları Ülke Hukuku

BÖLÜMÜN PLANI

I.	Hükmün Konumu ve Amacı	38
II.	Türkiye'deki Taşınmazlar	39
III.	15/2 Yetkiyle Değil, Hukukla İlgilidir	41
IV.	Yurt Dışındaki Taşınmazlar ve 15/2'nin Yorumu	42
V.	Tasfiye Kararının Yurt Dışındaki Taşınmaza Etkisi	44
VI.	Ölümlle Sona Erme ve Miras	45
VII.	Sonuç	46

BÖLÜMÜN ÖZETİ

MÖHUK'un 15. maddesinin ikinci fıkrası, mal rejimine uygulanacak hukukun birliğini taşınmazlar bakımından bozar: Malların tasfiyesinde taşınmazlar için bulundukları ülke hukuku uygulanır. Bu kural, Türk mahkemesinde görülen bir davada iki farklı sonuç doğurur. Türkiye'deki taşınmazlar, eşler yabancı olsa ve mal rejimlerine başka bir ülkenin hukuku uygulanırsa bile Türk hukukuna göre tasfiye edilir; Yargıtay bu sonucu MÖHUK'un aynı haklara ilişkin 21. maddesiyle birlikte istikrarlı biçimde uygulamaktadır. Yurt dışındaki taşınmazlar bakımından ise hükmün lafzı yabancı ülke hukukunun uygulanmasını gerektirir; ancak Yargıtay'ın incelediğimiz kararlarında Türk eşlerin Almanya'daki taşınmazları ve bu taşınmazların satış bedelleri, bu fıkra tartışılmadan Türk hukukunun katılma alacağı ve katkı payı kurallarına göre değerlendirilmiştir. Kanaatimizce 15/2, katılma alacağının bir şahsi alacak hakkı olduğu Türk hukukunda dar yorumlanmalı ve taşınmazın aynına ilişkin sorunlarla, yani mülkiyetin kime ait olduğu, nasıl devredileceği ve hangi sicil kurallarına tabi olduğuyla sınırlı tutulmalıdır. Yargıtay ayrıca 15/2'nin yetkiyle değil yalnızca uygulanacak hukukla ilgili olduğunu açıkça belirtmiştir: Türk mahkemesi yabancı ülkedeki taşınmaz

nedeniyle yetkisizlik kararı veremez, yabancı mahkemenin yetkili olduğuna da hükmedemez.

I. Hükmün Konumu ve Amacı

A. İki Kural: m. 15/2 ve m. 21

- 82 MÖHUK'ta taşınmazlarla ilgili iki ayrı bağlama kuralı bulunmaktadır. Birincisi evlilik mallarına ilişkin 15. maddenin ikinci fıkrasıdır: “Malların tasfiyesinde, taşınmazlar için bulundukları ülke hukuku uygulanır.” İkincisi aynî haklara ilişkin genel kuraldır: Taşınırlar ve taşınmazlar üzerindeki mülkiyet hakkı ve diğer aynî haklar, işlem anında malların bulunduğu ülke hukukuna tabidir; taşınmazlar üzerindeki aynî haklara ilişkin hukuki işlemlerin şekline de bu malların bulunduğu ülke hukuku uygulanır (MÖHUK m. 21/1, 4).
- 83 Bu iki hüküm birbirine yakın, fakat aynı değildir. 21. madde, bir taşınmazın mülkiyetinin kime ait olduğunu, mülkiyetin nasıl kazanılıp devredildiğini ve aynî hakların içeriğini belirler. 15. maddenin ikinci fıkrası ise mal rejiminin tasfiyesi gibi bir aile hukuku sorununu taşınmazlar bakımından taşınmazın bulunduğu yer hukukuna bağlar. Birincisi eşya hukukunun, ikincisi aile hukukunun kuralıdır. Uygulamada iki hükmün birlikte anılması, aralarındaki farkı bulanıklaştırmaktadır.

B. Kuralın Gerekçesi

- 84 Taşınmazların bulunduğu yer hukukuna bağlanması, milletlerarası özel hukukun en eski ilkelerinden biridir. Taşınmaz yere bağlıdır; sicili, vergisi ve imar kuralları o ülkenin egemenlik alanındadır; taşınmaz üzerindeki bir hakkın fiilen kullanılabilmesi de o ülkenin makamlarının bu hakkı tanımasına bağlıdır. Mal rejiminin tasfiyesi bakımından da aynı düşünce geçerlidir: Bir ülkenin tapu sicili başka bir ülkenin mal rejimi kurallarına göre değiştirilmek istendiğinde, sicil makamı kendi hukukunu esas alacaktır. 15. maddenin ikinci fıkrası, Türk mahkemesinin vereceği kararın taşınmazın bulunduğu ülkede uygulanabilirliğini gözetir.
- 85 Bir şeyin taşınmaz olup olmadığının da taşınmazın bulunduğu yer hukukuna göre belirlenmesi gerekir. Öğretide, taşınmaz kavramının ülkeden ülkeye değiştiği ve ülkelerin kendi ülkelerindeki taşınmazları belirlemede egemen olduğu belirtilerek, bir şeyin taşınmaz olarak vasıflandırılmasında taşınmazın bulunduğu yer hukukunun esas alınması gerektiği savunulmaktadır.¹ Bu yaklaşım 15. maddenin ikinci fıkrası bakımından da isabetlidir. Örneğin İngiliz hukukundaki uzun süreli kira

¹ Özel/Çınar, s. 328–329.

hakkı (leasehold), Hollanda hukukundaki kat mülkiyeti (appartementsrecht) veya bazı ülkelerde devre mülk niteliğindeki haklar, taşınmaz sayılıp sayılmadıkları ve hangi kurallara tabi oldukları bakımından o ülkenin hukukuna göre nitelendirilmelidir.

C. Karşılaştırmalı Görünüm

Taşınmazlar bakımından mal rejimine uygulanacak hukukun bölünmesi, karşılaştırmalı hukukta tek çözüm değildir. Avrupa Birliği'nin 2016/1103 sayılı Tüzüğü, eşlerin bütün mallarına, bulundukları yerden bağımsız olarak tek bir hukukun uygulanmasını öngörür (Tüzük m. 21). Buna karşılık 1978 tarihli Lahey Sözleşmesi eşlere, taşınmazlar veya bazı taşınmazlar bakımından taşınmazın bulunduğu yer hukukunu seçme imkânı tanımıştır.² MÖHUK ise eşlere taşınmaz yeri hukukunu seçme imkânı vermediği gibi, taşınmazların tasfiyesini kanun gereği bu hukuka bağlamaktadır.³ Türk hukuku bu yönüyle taşınmazlar bakımından bölünmeyi (dépeçage) kanunla öngören sistemler arasındadır.

II. Türkiye'deki Taşınmazlar

A. Yabancı Eşlerin Türkiye'deki Taşınmazlarına Türk Hukuku

1. maddenin ikinci fıkrası en açık sonucunu, mal rejimine yabancı hukuk uygulanan eşlerin Türkiye'deki taşınmazlarında doğurur. Bu taşınmazların tasfiyesine, eşlerin milli hukuku ne olursa olsun, Türk hukuku uygulanır.

1

YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ

26.05.2011 · E. 2010/5330 · K. 2011/3103

Alman vatandaşı eşlerin Türkiye'deki taşınmazına Türk hukuku uygulanır

Eşler 1973'te Almanya'da evlenmiş, evlenme anında her ikisi de Alman vatandaşıydı. Almanya'daki ev, araba ve işyerini satarak Türkiye'ye yerleşmiş, Türkiye'de bir ev, tekne ve başka mallar edinmişlerdi; Almanya'da boşanmışlardı. İlk derece mahkemesi Türk hukukuna göre hüküm kurmuştu. Daire, eşlerin evlenme anındaki müşterek milli hukukunun Alman hukuku olduğunu ve bu nedenle alacak istemine kural olarak Türk hukukunun uygulanamayacağını belirtmiş, ancak bir istisnaya işaret etmiştir:

“

Ancak, Türk kamu düzenine aykırılık ve taşınmazın Türkiye'de olması durumunda Türk hukuku uygulanır. (MÖHUK m. 5,15/2. bendi ve m. 21)...

DEĞERLENDİRME Daire, Alman hukukunun yasal mal rejimine ilişkin hükümlerinin tercümeleriyle birlikte getirtilmesini ve iki akademisyen bilirkişiden rapor

² Öztürk, s. 85.

³ Özel, s. 851.

alınmasını istemiştir. Karar, aynı evlilikte iki ayrı hukukun uygulanabileceğini gösterir: Türkiye'deki taşınmaz için Türk hukuku, diğer mallar için Alman hukuku. Karar oy çokluğuyla verilmiş, karşı oy ise tapu iptali ve tescil talebine ilişkin bölümle sınırlı kalmıştır.

- 87 Bu sonuç ilk bakışta basit görünse de uygulamada önemli güçlükler doğurur. Alman hukukundaki kazanç ortaklığı rejiminde eşlerin evlilik süresince elde ettikleri kazanç, her eşin başlangıç ve son malvarlığı karşılaştırılarak bir bütün olarak hesaplanır ve fazla kazanç elde eden eş diğerine farkın yarısını öder. Türk hukukunda ise artık değer, edinilmiş mallar üzerinden hesaplanır ve katılma alacağı bu artık değerın yarısıdır (TMK m. 231, 236/1). Bir taşınmazı Türk hukukuna, geri kalan malvarlığını Alman hukukuna göre tasfiye etmek, iki farklı hesap yönteminin aynı malvarlığına uygulanmasını gerektirir; aynı taşınmazın değerinin Alman hukukundaki son malvarlığı hesabında da yer alıp almayacağı, mükerrer hesaplamaların nasıl önleneceği gibi sorular ortaya çıkar. Yargıtay'ın kararında bu hesap yönteminin ayrıntısına girilmemiş, sorun iki akademisyen bilirkişinin incelemesine bırakılmıştır. Kanaatimizce böyle bir dosyada bilirkişiden, Türkiye'deki taşınmazı Türk hukukuna göre ayrıca değerlendirmesi ve Alman hukukuna göre yapılacak hesapta bu taşınmazı dışarıda bırakması istenmelidir; aksi hâlde aynı taşınmaz iki kez hesaba girer.

B. Türk Eşlerin Türkiye'deki Taşınmazları

- 88 Mal rejimine zaten Türk hukuku uygulanan Türk eşler bakımından, Türkiye'deki taşınmazlara Türk hukukunun uygulanması, 15. maddenin birinci ve ikinci fıkralarının aynı sonuca ulaştığı bir durumdur. Yargıtay bu dosyalarda Türk hukukunun uygulanmasını çoğu zaman 21. maddeye de dayandırmaktadır. İsviçre'de çalışan Türk vatandaşı eşlere ilişkin bir kararda Daire, MÖHUK'un 15. maddesi uyarınca Türk hukukunun uygulanacağına kuşku bulunmadığını belirttiikten sonra, MÖHUK'un 21. maddesi gereğince Türkiye'deki taşınmaz ve diğer mallara Türk hukukunun uygulanacağını eklemiştir.⁴ Hollanda'da boşanan eşlere ilişkin bir başka kararda da, taşınmaz Türkiye'de bulunduğundan MÖHUK m. 21 gereği Türk hukukunun uygulanacağı vurgulanmıştır.⁵
- 89 Kanaatimizce 21. maddenin bu dosyalarda dayanak olarak gösterilmesi isabetli değildir. 21. madde taşınmaz üzerindeki aynî hakları düzenler; mal rejiminin tasfiyesinden doğan katılma alacağı ise bir aynî hak değil, bir şahsi alacak hakkıdır. Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulunun 1953 tarihli kararından bu yana kabul edildiği gibi mal rejiminin tasfiyesinde ayın istenemez, alacak istenebilir.⁶ Bu ne-

⁴ Yargıtay 8. HD, 19.10.2012, E. 2012/3568, K. 2012/9488.

⁵ Yargıtay 8. HD, 17.01.2011, E. 2010/2915, K. 2011/95.

⁶ Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulunun 1953/8 E., 1953/7 K. sayılı kararı; Yargıtay 8. HD, 04.07.2013, E. 2013/7256, K. 2013/10494 kararında aktarıldığı şekliyle.

denle Türk eşlerin Türkiye'deki taşınmazlarına Türk hukukunun uygulanmasının dayanağı 15. maddenin birinci fıkrası, yabancı eşlerin Türkiye'deki taşınmazları bakımından ise 15. maddenin ikinci fıkrasıdır. 21. madde ancak taşınmazın mülkiyetinin kime ait olduğu, örneğin tapu kaydının muvazaalı olup olmadığı tartışıldığında doğrudan uygulanır.

C. “Kesin Yetki” Değil, Uygulanacak Hukuk

Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin 2011 tarihli bir kararında, Almanya'da alınan bir kredinin Türkiye'deki bir taşınmazın alımında kullanıldığı olayda, MÖHUK'un 21. maddesinin “kesin yetki kuralını” belirttiği ifade edilmiştir: 90

Taşınmaz Türkiye’de (Ankara’da) bulunmaktadır. Bu nedenle 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkındaki Kanun’un (MÖHUK’un, eski 2675 sayılı Kanun’un 23. maddesi) 21. maddesinde; “Taşınır ve taşınmazlar üzerindeki mülkiyet hakkı ve diğer ayni haklar, işlem anında malların bulunduğu ülke hukukuna tabidir” denilmekte olup, kesin yetki kuralını belirtmiştir.⁷

Daire aynı kararda taşınmazla ilgili davanın Türkiye’de görülmesinde ve Türk hukukunun uygulanmasında bir isabetsizlik bulunmadığını belirterek MÖHUK m. 15/2, 21 ve 41 ile mülga HUMK m. 13 ve 16’yı birlikte saymış; kredinin Almanya’da alınmış olmasına karşın Türkiye’de alınan taşınmaz için kullanıldığını vurgulamıştır.⁸ Kanaatimizce 21. maddenin bir “kesin yetki” kuralı olarak nitelendirilmesi, uygulanacak hukuk ile milletlerarası yetki arasındaki ayrımı karıştırmaktadır. 21. madde hangi hukukun uygulanacağını belirler; Türk mahkemelerinin yetkisi ise MÖHUK’un 40 ve devamı maddelerine ve iç hukukun yer itibarıyla yetki kurallarına göre belirlenir. Taşınmazın aynına ilişkin davalarda taşınmazın bulunduğu yer mahkemesinin kesin yetkisi HMK m. 12’den doğar. Yargıtay’ın aynı Dairesi iki yıl sonra bu ayrımı açıkça ortaya koymuştur. 91

III. 15/2 Yetkiyle Değil, Hukukla İlgilidir

Bir eşin yabancı olduğu ve eşlerin İngiltere’de boşandığı bir davada ilk derece mahkemesi, karşı davayı tefrik ederek MÖHUK’un 15. maddesinin ikinci fıkrası gereğince yetkisizlik kararı vermiş ve İngiltere adli makamlarının yetkili olduğunun tespiti hükm etmişti. Yargıtay bu kararı bozmuştur. 92

2

YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ

10.07.2013 · E. 2013/219 · K. 2013/10820

MÖHUK 15/2 mahkemenin yetkisini değil, uygulanacak hukuku belirler

Daire, milletlerarası yetkinin MÖHUK’un 40 ve devamı maddelerine göre belirlendiğini, yetki itirazının ilk itiraz olarak ön sorun şeklinde incelenmesi gerektiğini

⁷ Yargıtay 8. HD, 26.01.2011, E. 2010/2292, K. 2011/381.

⁸ Yargıtay 8. HD, 26.01.2011, E. 2010/2292, K. 2011/381.

hatırlatmış ve ilk derece mahkemesinin dayandığı hükmün niteliğini şöyle açıklamıştır:

“ 5718 sayılı Kanunun 15/2.fıkrasının Mahkemelerin yetkisinin tayini ile bir ilgisinin bulunmadığı, sadece hangi hukukun uygulanabileceği konusuyla ilgili olduğu anlaşılmaktadır.

DEĞERLENDİRME Daire ayrıca bir Türk mahkemesinin yabancı bir mahkemenin herhangi bir konuda yetkili olduğuna karar veremeyeceğini, bu tür olaylarda önce yetkili mahkemenin belirleneceğini, ondan sonra uygulanacak hukukun çözümü kavuşturulacağını belirtmiştir. Karar, yurt dışındaki taşınmazların Türk mahkemesindeki mal rejimi davasından çıkarılamayacağını göstermektedir: Türk mahkemesi yetkiliyse, yurt dışındaki taşınmazı da tasfiyeye dahil eder; 15/2 yalnızca o taşınmaz bakımından hangi hukukun uygulanacağını belirler.

- 93 Aynı yaklaşım, Almanya’da taşınmazları bulunan eşler arasındaki bir davada ilk derece mahkemesinin verdiği bir ara karar bakımından da önem taşır. Bu dosyada ilk derece mahkemesi, gayrimenkul hukukuna ilişkin davalarda gayrimenkulün bulunduğu ülke hukukunun geçerli olduğu gerekçesiyle Almanya’daki gayrimenkuller hakkında o ülkede dava açılabilirliğini belirtmişti; dava başka bir sebeple hukuki yarar yokluğundan reddedildiğinden Yargıtay bu ara karar üzerinde durmamıştır.⁹ Kanaatimizce bu ara kararın yaklaşımı, yukarıdaki 2013 tarihli kararlar bağdaşmaz: Taşınmazın bulunduğu ülkenin hukukunun uygulanacak olması, o ülke mahkemesinin yetkili olduğu anlamına gelmez. Türk mahkemesi mal rejimi davasında yetkiliyse (İkinci Bölüm), yurt dışındaki taşınmazlar da bu davada değerlendirilmelidir.

IV. Yurt Dışındaki Taşınmazlar ve 15/2’nin Yorumu

A. İki Yorum

1. maddenin ikinci fıkrası, lafzı itibarıyla, Türk eşlerin yurt dışındaki taşınmazları bakımından da taşınmazın bulunduğu ülke hukukunun uygulanmasını gerektirir. Bu hükmün kapsamı konusunda iki yorum mümkündür.
- 94 Geniş yoruma göre “malların tasfiyesi” ifadesi, bir taşınmazın mal rejimi bakımından değerlendirilmesinin bütün aşamalarını kapsar: taşınmazın hangi mal grubuna girdiği, eşlerden birine mi ortaklığa mı ait olduğu, değerinin nasıl belirleneceği ve diğer eşin ne alacağı. Bu yoruma göre Türk eşlerin Hollanda’daki evi, Hollanda’nın mal rejimi hukukuna, örneğin mal ortaklığı kurallarına göre tasfiye edilmelidir. Dar yoruma göre ise 15/2, taşınmazın aynına ilişkin sorunlarla, yani

⁹ Yargıtay 2. HD, 03.05.2023, E. 2022/6172, K. 2023/2115 kararında aktarılan ilk derece mahkemesi ara kararı.

mülkiyetin kime ait olduğu, nasıl devredileceği, paylı mülkiyetin nasıl giderileceği ve sicile nasıl işleneceğiyle sınırlıdır; eşlerin birbirlerine karşı hangi alacağa sahip olduğu ise 15/1'e göre belirlenen mal rejimi hukukuna tabidir.

B. Yargıtay Uygulaması

İncelediğimiz kararlarda Yargıtay, Türk eşlerin yurt dışındaki taşınmazlarını 15/2'yi tartışmadan Türk hukukuna göre değerlendirmiştir. Almanya'da çalışan Türk eşlerin 1998'de yarı paylı olarak aldıkları Almanya'daki mesken bakımından Daire, davacının talebini katılma alacağı olarak nitelendirmiş, davacının payını 2005'te davalıya devrettiğini Alman yetkili makamlarınca düzenlenen ve tercümesiyle dosyaya sunulan belgeden tespit ederek talebin reddini onamıştır.¹⁰ Bir başka kararda Daire, Almanya'daki taşınmaza yönelik toplanacak tüm delillerin değerlendirilerek sonucuna göre karar verilmesi gerektiğini belirterek ilk derece mahkemesinin kararını bozmuştur.¹¹ Yurt dışındaki taşınmazların satış bedelleri bakımından da Yargıtay Türk hukukunun katılma alacağı ve ikame kurallarını uygulamıştır (Altıncı ve Sekizinci Bölümler).¹²

Bu kararlarda Yargıtay'ın 15/2'yi bilinçli olarak dar yorumladığı mı, yoksa hükmü gözden mi kaçırıldığı belli değildir; kararların hiçbirinde hüküm anılmamaktadır. Ancak sonuç bakımından uygulama, dar yorumla örtüşmektedir: Türk eşlerin yurt dışındaki taşınmazları, Türk hukukuna göre belirlenen bir alacak hakkının hesabında yer almaktadır.

C. Değerlendirme

Kanaatimizce 15/2'nin dar yorumlanması, Türk hukukunun mal rejimi sistemiyle daha uyumludur. Bunun dört sebebi vardır.

Birincisi, Türk hukukunda edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesi, taşınmaz üzerinde bir aynı hak doğurmaz; diğer eşe bir şahsi alacak hakkı verir. Yargıtay uygulamasına göre tasfiyede ayın istenemez, alacak istenebilir. Böyle bir sistemde taşınmazın bulunduğu ülkenin hukukunu uygulamanın asıl gerekçesi olan "sicilin değiştirilmesi" ihtiyacı ortaya çıkmaz. Türk mahkemesinin kararı yurt dışındaki taşınmazın sicilini değiştirmez; yalnızca bir eşi diğerine para ödemeye mahkûm eder.

İkincisi, geniş yorum Türk eşlerin tek bir evliliğini, mallarının bulunduğu ülke sayısı kadar parçaya böler. Almanya'da bir evi, Hollanda'da bir yazlığı ve Türkiye'de bir dairesi bulunan Türk eşlerin mal rejimi, üç ayrı hukuka göre tasfiye edilecektir. Bu sonuç hem hesap bakımından içinden çıkılmaz güçlükler doğurur

¹⁰ Yargıtay 8. HD, 18.02.2014, E. 2013/21039, K. 2014/2580.

¹¹ Yargıtay 8. HD, 30.09.2019, E. 2019/3188, K. 2019/8274 kararında aktarılan 8. HD, 25.09.2018, E. 2016/9493, K. 2018/16204.

¹² Yargıtay 2. HD, 27.06.2024, E. 2023/3725, K. 2024/4929; Yargıtay 2. HD, 07.10.2024, E. 2023/9770, K. 2024/6907.

hem de eşlerin malvarlığının bütününe uygulanması gereken tek bir rejim fikriyle bağdaşmaz.

- 100 Üçüncüsü, geniş yorum Türk mahkemesini, mal rejimi bakımından hiçbir bağı bulunmayan bir ülkenin aile hukukunu tespit edip uygulamaya zorlar. Eşlerin Türkiye’de evlenip Türkiye’de yaşadıkları, yalnızca bir yatırım için İspanya’da ev aldıkları bir olayda, bu evin tasfiyesine İspanyol mal rejimi hukukunun uygulanması, eşlerin beklentileriyle de bağdaşmaz.
- 101 Dördüncüsü, Türkiye’deki taşınmazlar bakımından 15/2’nin işlevi, yabancı eşlerin Türkiye’deki taşınmazlarına Türk hukukunu uygulamaktır. Bu işlev, hükmün dar yorumlanmasıyla da korunur: Türkiye’deki bir taşınmazın mülkiyeti, devri ve sicile ilişkin sorunları Türk hukukuna tabidir. Ancak kanaatimizce burada da hükmün, yabancı eşlerin Türkiye’deki taşınmazı bakımından katılma alacağı hesabını Türk hukukuna göre yapmayı gerektirecek ölçüde geniş yorumlanması, yukarıda belirtilen hesap güçlüklerine yol açar; bu konuda Yargıtay’ın 2011 tarihli kararı geniş yorumu benimsemiş görünmektedir.
- 102 Dar yorumun benimsenmesi hâlinde de 15/2 anlamsız hâle gelmez. Yurt dışındaki taşınmazın hangi eşe ait olduğu, paylı mı elbirliği mülkiyetinde mi bulunduğu, bir eşin diğerine payını geçerli olarak devredip devretmediği, üzerinde ipotek veya başka bir sınırlı aynî hak bulunup bulunmadığı ve eşler arasında aynen paylaşım yapılacaksa bunun nasıl yapılacağı, taşınmazın bulunduğu ülkenin hukukuna göre belirlenir. Yukarıda aktarılan Almanya kararında, davacının payının devrinin Alman makamlarınca düzenlenen belgeye göre değerlendirilmesi de bu yaklaşımın bir örneğidir.

DİKKAT

Yargıtay’ın 15/2 hakkındaki tutumu henüz açık bir içtihatla belirlenmiş değildir. Yurt dışındaki bir taşınmaz için katılma alacağı isteyen eşin vekili, dava dilekçesinde talebin Türk hukukuna (MÖHUK m. 15/1) dayandığını açıkça belirtmeli; karşı tarafın 15/2’ye dayanarak yabancı hukukun uygulanmasını savunması ihtimaline karşı, taşınmazın bulunduğu ülkenin mal rejimi hukukunun aynı sonuca götürüp götürmediğini de araştırmalıdır. Taşınmazın aynına ilişkin sorunlar (devir, paylı mülkiyet, ipotek) bakımından ise o ülkenin sicil kayıtları ve belgeleri mutlaka dosyaya getirilmelidir.

V. Tasfiye Kararının Yurt Dışındaki Taşınmaza Etkisi

A. Para Alacağı ve Aynen Paylaşım

- 103 Türk hukukunda mal rejiminin tasfiyesi kural olarak bir alacak hakkıyla sonuçlanır. Katılma alacağı ve değer artış payı ayın veya para olarak ödenebilir;

aynî ödemede malların sürüm değeri esas alınır (TMK m. 239/1). Derhâl ödeme borçlu eş için ciddi güçlükler doğuracaksa, borçlu eş ödemelerin uygun bir süre ertelenmesini isteyebilir (TMK m. 239/2). Sağ kalan eşe aile konutu ve ev eşyası bakımından ayrıca özel haklar tanınmıştır (TMK m. 240). Yurt dışındaki bir taşınmazın Türk mahkemesince bir eşe aynen özgülenmesi istenirse, 15/2 ve 21. madde burada doğrudan devreye girer: Taşınmazın mülkiyetinin bir eşten diğerine geçmesi, taşınmazın bulunduğu ülkenin hukukuna ve sicil kurallarına göre gerçekleşir. Türk mahkemesinin kararı o ülkede tanınmadıkça sicil değiştirilemez. Kanaatimizce bu nedenle yurt dışındaki taşınmazlar bakımından Türk mahkemesinde aynen özgüleme yerine para alacağı istenmesi daha isabetlidir. Para alacağına ilişkin bir Türk kararı da yabancı ülkede ancak tanınır ve tenfiz edilirse icra edilebilir (On Sekizinci Bölüm); ancak bir para kararının tenfizi, taşınmazın mülkiyetini değiştiren bir kararın tanınmasından genellikle daha az güçlükle karşılaşır.

104

B. Türkiye'deki Taşınmaza İlişkin Yabancı Karar

Aynı mantık ters yönde de geçerlidir. Yabancı bir mahkemenin Türkiye'deki bir taşınmaz hakkında verdiği mal rejimi kararı, tapu kaydını doğrudan değiştiren inşai bir hüküm içermiyorsa ve bir eşe devir yükümlülüğü yüklüyorsa, Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine girmez ve tenfiz edilebilir. Yargıtay, Muğla'daki bir taşınmazı kadına bırakan Hollanda mahkemesi kararının tenfizini reddeden ilk derece mahkemesinin MÖHUK m. 15/2'ye dayanan gerekçesini kabul etmemiş ve kararı bozmuştur; Moskova'da yapılan bir sulhe dayanan kararın tenfizinde ise MÖHUK'un 15. maddesinin ikinci fıkrası ile 21. maddesinin birinci fıkrasına aykırı bir durum bulunmadığını belirtmiştir.¹³ Bu kararlar On Altıncı Bölüm'de ayrıntılı olarak incelenmiştir. Bu bölüm bakımından önemli olan, Yargıtay'ın 15/2'yi yabancı kararların tenfizine engel bir "münhasır yetki" veya "kamu düzeni" kuralı olarak görmemesidir.

105

VI. Ölümle Sona Erme ve Miras

Mal rejimi eşlerden birinin ölümüyle de sona erer (TMK m. 225/1) ve tasfiye bu durumda sağ kalan eş ile mirasçılar arasında yapılır. Yabancılık unsuru taşıyan bir ölümde mal rejiminin tasfiyesi ile mirasın paylaşılması birbirinden ayrılmalıdır: Mal rejimi MÖHUK m. 15'e, miras ise MÖHUK m. 20'ye tabidir. Miras, ölenin milli hukukuna tabidir; ancak Türkiye'de bulunan taşınmazlar hakkında Türk hukuku uygulanır (MÖHUK m. 20/1). Yargıtay, Norveç vatandaşı bir mirasbırakanın

106

¹³ Yargıtay 2. HD, 09.12.2025, E. 2024/9929, K. 2025/10870; Yargıtay 2. HD, 29.11.2023, E. 2022/7551, K. 2023/5740.

Türkiye'deki taşınmazları bakımından Türk hukukunun, yurt dışındaki taşınmazları ve taşınırları bakımından ise milli hukukun uygulanacağını kabul etmiştir.¹⁴

- 107 Bu iki hükmün birlikte uygulanması, özellikle yabancı vatandaş eşler bakımından karmaşık sonuçlar doğurabilir. Örneğin Alman vatandaşı bir eşin ölümünde, Türkiye'deki taşınmaz bakımından mal rejimi tasfiyesi MÖHUK m. 15/2 uyarınca Türk hukukuna, mirası ise MÖHUK m. 20/1 uyarınca yine Türk hukukuna tabidir; ölenin Almanya'daki malları bakımından ise hem mal rejimi tasfiyesi hem miras Alman hukukuna tabi olabilir. Türk hukukunda mal rejimi tasfiyesi mirastan önce yapılır: Önce sağ kalan eşin katılma alacağı belirlenir ve tereke bu alacak düşüldükten sonra mirasçılar arasında paylaştırılır. Yabancı hukukta bu sıra farklı olabilir; örneğin Alman hukukunda kazanç ortaklığı ölümle sona ererse, kazanç denkleştirmesi sağ kalan eşin yasal miras payının terekenin dörtte biri oranında artırılması yoluyla gerçekleştirilir ve somut olayda bir kazanç elde edilip edilmediği önem taşımaz (BGB § 1371/1).¹⁵ Kanaatimizce böyle bir dosyada mal rejimi ile mirasın nitelendirilmesi, Türk hukukuna (lex fori) göre yapılmalı; yabancı hukukun miras payını artırarak sağladığı mal rejimi denkleştirmesi, Türk hukuku bakımından mal rejimi tasfiyesinin bir parçası olarak değerlendirilmelidir.

VII. Sonuç

- 108 MÖHUK'un 15. maddesinin ikinci fıkrası, Türkiye'deki taşınmazlar bakımından açık ve istikrarlı bir uygulamaya sahiptir: Bu taşınmazların tasfiyesine Türk hukuku uygulanır. Yurt dışındaki taşınmazlar bakımından ise hükmün lafzı ile Yargıtay uygulaması arasında bir boşluk bulunmaktadır; Yargıtay Türk eşlerin yurt dışındaki taşınmazlarını hükmü tartışmadan Türk hukukuna göre değerlendirmektedir. Kanaatimizce bu uygulama, 15/2'nin taşınmazın aynına ilişkin sorunlarla sınırlı olarak dar yorumlanmasıyla gerekçelendirilebilir ve gerekçelendirilmelidir. Hükmün yetkiyle hiçbir ilgisi yoktur; Türk mahkemesi yurt dışındaki taşınmaz nedeniyle ne yetkisizlik kararı verebilir ne de yabancı mahkemenin yetkili olduğuna hükmedebilir.

¹⁴ Yargıtay 8. HD, 17.10.2014, E. 2013/23629, K. 2014/18556.

¹⁵ Bürgerliches Gesetzbuch (BGB), § 1371 (gesetze-im-internet.de).

BEŞİNCİ BÖLÜM

Yabancı Hukukun Tespiti ve Uygulanması

BÖLÜMÜN PLANI

I.	Yabancı Hukukun Re'sen Uygulanması	48
II.	Tespit Vasıtaları	49
III.	Neyin Tespit Edileceği	52
IV.	Tespit Edilemezse	54
V.	Yabancı Hukukun Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Bakımından Yeri	54
VI.	Sonuç	55

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Türk mahkemesi, MÖHUK'a göre uygulanması gereken yabancı hukuku kendiliğinden tespit edip uygulamak zorundadır; tarafların yardımını isteyebilir, ancak yabancı hukukun araştırılması tarafların değil mahkemenin görevidir. Yabancı hukukun olaya ilişkin hükümleri tüm araştırmalara rağmen tespit edilemezse Türk hukuku uygulanır; bu imkân, araştırma yapılmadan Türk hukukuna dönülmesine izin vermez. Yargıtay, Alman vatandaşı eşlerin mal rejimine Türk hukukunu uygulayan bir kararı bozarken yapılacak işi ayrıntılı biçimde göstermiştir: Taraflara kendi milli hukuklarındaki ilgili kanun maddelerinin tercümelerini sunmaları için süre verilmeli, gerekirse 1968 tarihli Yabancı Hukuk Hakkında Bilgi Edinilmesine Dair Avrupa Sözleşmesinden yararlanılmalı, Adalet Bakanlığından yabancı ülkenin yasal mal rejimine ilişkin kanun maddeleri istenmelidir. Aynı kararda öngörülen akademisyen bilirkişi yolu, 2016'da yürürlüğe giren Bilirkişilik Kanunu ile hukukçuların bilirkişi olarak görevlendirilmesinin yasaklanması üzerine büyük ölçüde kapanmıştır; bugün yabancı hukuk için tarafların sunacağı uzman görüşleri, uzman enstitülerin görüşleri ve resmi bilgi edinme yolları öne çıkmaktadır. Mal rejimi davasında tespit edilmesi gereken yalnızca

yasal rejim değildir: Yabancı hukukun geçiş kuralları, kanunlar ihtilafı kuralları (atıf), zamanaşımı süreleri ve yargısal uygulaması da tespit edilmelidir.

I. Yabancı Hukukun Re'sen Uygulanması

A. Kanun Hükümü

- 109 Hâkim, Türk kanunlar ihtilafı kurallarını ve bu kurallara göre yetkili olan yabancı hukuku re'sen uygular; yetkili yabancı hukukun muhtevasının tespitinde tarafların yardımını isteyebilir. Yabancı hukukun olaya ilişkin hükümlerinin tüm araştırmalara rağmen tespit edilememesi hâlinde Türk hukuku uygulanır (MÖHUK m. 2/1-2). Bu hüküm, hâkimin Türk hukukunu kendiliğinden uygulamasını öngören usul kuralının (HMK m. 33) yabancı hukuk bakımından da geçerli olduğunu gösterir. Anglo-Amerikan hukukundan farklı olarak Türk hukukunda yabancı hukuk ispat edilmesi gereken bir vakıa değil, hâkimin kendiliğinden uygulayacağı bir hukuktur; İngiliz hukukunda ise yabancı hukuk vakıa sayılır, bilirkişi tanık aracılığıyla ispat edilir ve ispat edilemezse mahkemenin kendi hukuku uygulanır.¹
- 110 Öğretide belirtildiği gibi, yabancı hukukun içeriğini araştırmadan doğrudan Türk hukukunu uygulayan bir karar bozulur.² Yargıtay da tarafların talebi olmasa bile yabancı hukukun temin edilmesi gerektiğini kabul etmektedir.³ Uygulanacak hukukun belirlenmesinde kullanılan bağlama noktaları (vatandaşlık, mutad mesken, evlenme tarihi) ise maddi vakıalardır; bunlar kural olarak taraflarca ileri sürülür ve ispat edilir, fakat tarafların serbestçe tasarruf edemediği davalarda hâkim bunları kendiliğinden de araştırabilir.⁴

B. Mal Rejimi Davasında Uygulama

- 111 Mal rejimi davaları bakımından bu ilkenin pratik sonucu şudur: Davacı dava dilekçesinde Türk hukukuna dayanmış, davalı da buna itiraz etmemiş olsa bile, eşler evlenme anında yabancı vatandaşa mahkeme yabancı hukuku uygulamak zorundadır. Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, evlenme anında her ikisi de Alman vatandaşı olan eşler arasındaki bir davada, ilk derece mahkemesinin Türk Medeni Kanunu'na göre yaptığı incelemeyi bozmuş ve yapılacak işi ayrıntılı olarak göstermiştir.

1 Arslan, s. 78.

2 Arslan, s. 62; Çelikel/Erdem, Nomer, Şanlı/Esen/Ataman-Figanmeşe ve Doğan'dan aktaran.

3 Arslan, s. 76 dn. 50; Yargıtay 19. HD ve 11. HD kararlarından aktaran.

4 Arslan, s. 77; Hukuk Genel Kurulu ve 2. HD kararlarından aktaran.

1

YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ

26.05.2011 · E. 2010/5330 · K. 2011/3103

Yabancı hukukun tespiti için yapılacak iş

Daire, tarafların evlenme anındaki müşterek milli hukukunun Alman hukuku olduğunu belirttikten sonra ilk derece mahkemesinin yapması gereken işi şöyle sıralamıştır:

“

...öncelikle tarafların kendi milli hukukunda bulunan konuya ilişkin tercüme edilmiş kanun maddeleri, ilgili bilgi ve belgeler ile olayın çözümü için gerekli olan tüm dokümanları mahkemeye sunmaları için taraflara süre ve imkan tanınması, gerekirse Yabancı Hukuk Hakkında Bilgi Edinilmesine Dair Avrupa Sözleşmesi hükümlerinden de yararlanılması, bundan ayrı Adalet Bakanlığı, Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğünden Alman Medeni Kanununda yer alan yasal mal rejimiyle ilgili tüm kanun maddeleri ile bilgi ve belgelerin mahkemeye gönderilmesinin istenmesi...

DEĞERLENDİRME Daire ayrıca MÖHUK'un 1, 2, 5 ve 15. maddelerinin göz önünde tutulmasını ve tarafların milli hukukuna göre gerekli belgeler ile kanun maddelerinin Türkçe örnekleri sağlandıktan sonra dosyanın devletler hususi hukuku ve medeni hukuk alanında uzman iki akademisyene verilerek rapor alınmasını istemiştir. Kararın akademisyen bilirkişiye ilişkin bu son bölümü, aşağıda açıklandığı gibi 2016'dan sonra uygulanabilir değildir; diğer bölümleri ise yabancı hukukun tespiti de bugün de yol göstericidir.

Öğretide bu karar, yabancı hukukun tespitinde birden fazla vasıtanın eş zamanlı kullanılmasına ilişkin bir örnek olarak değerlendirilmektedir.⁵ Kanaatimizce bu yaklaşım, mal rejimi davalarında özellikle önemlidir; çünkü yabancı hukuk yalnızca kanun metninden ibaret değildir. Kanun maddelerinin tercümesi, o hukukun yargısal uygulamasını ve geçiş hükümlerini göstermez; resmî bilgi edinme yolları ise çoğu zaman uzun sürer. Bu nedenle mahkeme, ilk duruşmada hem tarafların kendi sunacakları belgeler için süre vermeli hem de resmî yollardan bilgi istemelidir.

II. Tespit Vasıtaları

A. Tarafların Yardımı ve Uzman Görüşü

Kanun hâkime, yabancı hukukun muhtevasının tespitinde tarafların yardımını isteme imkânı verir (MÖHUK m. 2/1). Bu, yükü taraflara geçirmez; yabancı hukukun tespiti yine mahkemenin görevidir.⁶ Ancak uygulamada yabancı hukuka en hızlı ulaşan çoğu zaman taraflardır: Yurt dışında yaşayan eşler, yaşadıkları ülkenin ka-

⁵ Arslan, s. 84–86.

⁶ Arslan, s. 80.

nun metinlerine ve o ülkedeki avukatların görüşlerine kolayca erişebilir. Taraflar, dava konusu olayla ilgili olarak uzmanından bilimsel mütalaa da alabilirler; hâkim, talep üzerine veya kendiliğinden, raporu hazırlayan uzmanın dinlenmesine karar verebilir (HMK m. 293). Yabancı hukuk konusunda bir milletlerarası özel hukuk veya karşılaştırmalı hukuk uzmanından ya da yabancı ülkedeki bir hukukçudan alınan uzman görüşü bu çerçevede dosyaya sunulabilir.

- 114 Hâkimin davayı aydınlatma ödevi (HMK m. 31) de bu konuda bir araç olarak kullanılabilir: Hâkim, taraflardan yabancı hukukun belirli bir hükmünün içeriğini açıklamalarını, tercümesini sunmalarını ya da belirli bir yargısal uygulamayı göstermelerini isteyebilir. Ancak tarafların sunduğu bilgi mahkemeyi bağlamaz; mahkeme bu bilgiyi diğer vasıtalarla denetlemelidir.

B. 1968 Tarihli Londra Sözleşmesi

- 115 Avrupa Konseyi bünyesinde hazırlanan ve 7 Haziran 1968'de Türkiye tarafından imzalanan "Yabancı Hukuk Hakkında Bilgi Edinilmesine Dair Avrupa Sözleşmesi"nin onaylanması 20 Mayıs 1975 tarihli ve 1899 sayılı Kanunla uygun bulunmuş, Sözleşme Türkiye bakımından 20 Mart 1976'da yürürlüğe girmiştir.⁷ Sözleşme, âkit devletlerin hukuki ve ticari konulardaki mevzuatları, usul hukukları ve yargı teşkilatları hakkında birbirlerine bilgi sağlamalarını öngörür. Türkiye'nin beyanına göre Adalet Bakanlığı hem diğer devletlerden gelen talepleri kabul eden "alıcı makam" hem de Türk adli makamlarının taleplerini ileten "gönderici makam"dır.⁸
- 116 Sözleşmeye göre bilgi talebi, adli bir makamca düzenlenmemiş olsa bile mutlaka bir adli makam tarafından istenmeli ve görülmekte olan bir davayla ilgili olmalıdır (m. 3). Talepte davanın niteliği, talep edilen devletin hangi mevzuatı hakkında bilgi istendiği, o devletin birden fazla hukuk sistemi varsa hangisi hakkında bilgi istendiği ve talebin anlaşılması için gerekli bilgiler belirtilir; gerekirse açıklayıcı belgeler eklenir (m. 4). Talep yazısı ve ekleri talep edilen devletin dilinde düzenlenir veya bu dile tercümesi eklenir, iki takım hâlinde hazırlanarak Bakanlığa gönderilir.⁹ Talep edilen devlet cevabı kendisi verebileceği gibi talebi bir özel kuruma veya uzman bir hukukçuya da havale edebilir; bu masraf gerektirecekse, havaleden önce talep eden makama bildirimde bulunup muvafakatini almak zorundadır (m. 6). Bu hâller dışında cevap hiçbir harç veya masraf gerektirmez (m. 15). Talep, bilgi istemine neden olan dava talep edilen devletin menfaatlerini etkiliyorsa veya egemenliğine ya da güvenliğine zarar verebilecek nitelikteyse reddedilebilir (m. 11).¹⁰

7 Yabancı Hukuk Hakkında Bilgi Edinilmesine Dair Avrupa Sözleşmesinin Uygulanması konulu 67/1 sayılı Genelge (01.03.2008), Birinci Bölüm para. 1. Genelgede Sözleşmenin 26.08.1975 tarihli ve 15338 sayılı Resmî Gazete'de yayımlandığı belirtilmektedir; Bakanlığın mevzuat derlemesinde ise 29.05.1975 tarihli ve 15249 sayılı Resmî Gazete gösterilmiştir.

8 67/1 sayılı Genelge, Birinci Bölüm para. 2-3.

9 67/1 sayılı Genelge, Üçüncü Bölüm I, para. 2-5.

10 67/1 sayılı Genelge, Üçüncü Bölüm I, para. 6-8.

Mal rejimi davaları bakımından bu Sözleşmenin en önemli yararı, yabancı devlet- 117
tin kendi makamları aracılığıyla, yasal mal rejiminin içeriği, geçiş hükümleri ve uygulamaya ilişkin sorulara resmî bir cevap vermesidir. Kanaatimizce talep yazısında genel bir “mal rejimi hukukunuz hakkında bilgi” istemi yerine somut sorular yöneltilmelidir: Örneğin “Türkiye’de 1985’te evlenen ve 1990’dan beri Hollanda’da yaşayan iki Türk vatandaşının mal rejimine Hollanda kanunlar ihtilafı kurallarına göre hangi hukuk uygulanır?”, “1 Ocak 2018’den önce kurulan mal ortaklığına hangi hükümler uygulanır?”, “Mal ortaklığının tasfiyesinde ortaklık mallarının değeri hangi tarihe göre belirlenir?” gibi.

C. Bakanlık ve Diplomatik Yollar

Yargıtay, yabancı hukukun Adalet Bakanlığının dış ilişkilerden sorumlu genel 118
müdürlüğünden istenebileceğini kabul etmektedir; yukarıda aktarılan 2011 tarihli karar bunun açık bir örneğidir.¹¹ Bunun dışında Yargıtay’ın daha eski kararlarında, yabancı hukukun Dışişleri Bakanlığı aracılığıyla ilgili devletin Türkiye’deki temsilciliğinden temin edilmesi yoluna da işaret edilmiştir.¹² Öğretide ikili anlaşmalar, Türk dış temsilcilikleri ve yabancı devletin Türkiye’deki temsilcilikleri de yabancı hukukun temininde kullanılabilecek vasıtalar arasında sayılmaktadır.¹³

D. Bilirkişi Yasağı ve Uzman Kurumlar

2016 yılına kadar mahkemeler, yabancı hukukun tespiti için milletlerarası özel 119
hukuk veya karşılaştırmalı hukuk alanında uzman akademisyenlerden bilirkişi raporu alabiliyordu; Yargıtay’ın yukarıdaki 2011 tarihli kararı da bu yolu öngörmüştür. 6754 sayılı Bilirkişilik Kanunu ile Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 266. maddesi değiştirilmiş; genel bilgi veya tecrübeyle ya da hâkimlik mesleğinin gerektirdiği hukuki bilgiyle çözümlenmesi mümkün olan konularda bilirkişiye başvurulamayacağı ve hukuk öğrenimi görmüş kişilerin, hukuk alanı dışında ayrı bir uzmanlığa sahip olduklarını belgelendirmedikçe bilirkişi olarak görevlendirilemeyeceği hükme bağlanmıştır (HMK m. 266/1). Öğretide bu değişikliğin, “hâkim hukuku bilir” ilkesinin yabancı hukuk bakımından geçerli olmadığı Türk hukukunda, mahkemelerin yabancı hukukun temininde başvurabileceği vasıtalarından birini ortadan kaldırdığı belirtilmekte; buna karşılık hâkimin yabancı hukuk konusunda uzman enstitü ve merkezlerden görüş istemesi imkânının hâlâ mevcut olduğu vurgulanmaktadır.¹⁴ Yargıtay’ın daha önce İstanbul Üniversitesinin milletlerarası hukuk ve karşılaştırmalı hukuk araştırma merkezlerinden yabancı hukuk hakkında görüş alınması gerektiğini belirten bir kararı bulunduğu aktarılmaktadır; karşılaştırmalı hukukta da İsviçre Karşılaştırmalı Hukuk Enstitüsü, Hollanda’da

¹¹ Yargıtay 8. HD, 26.05.2011, E. 2010/5330, K. 2011/3103; Arslan, s. 81 dn. 71.

¹² Arslan, s. 81 dn. 71; Yargıtay 2. HD ve 19. HD kararlarından aktaran.

¹³ Arslan, s. 81.

¹⁴ Arslan, s. 82–83.

Asser Enstitüsü ve Almanya'da Hamburg'daki Max Planck Karşılaştırmalı ve Uluslararası Özel Hukuk Enstitüsü mahkemelere bu tür hizmetler sunmaktadır.¹⁵

- 120 Kanaatimizce bu durumda mal rejimi davalarında izlenecek en güvenli yol şudur: Mahkeme, Londra Sözleşmesi veya Bakanlık aracılığıyla resmî bilgi ister; aynı zamanda tarafların uzman görüşü sunmalarına imkân tanır (HMK m. 293); gerekirse bir üniversitenin ilgili araştırma merkezinden kurumsal görüş alır. Hesaplama için ise mal rejimi hukukunda bilgili bir mali müşavir veya muhasebeci bilirkişiden rapor alınabilir; bu bilirkişinin görevi yabancı hukukun ne olduğunu belirlemek değil, mahkemenin tespit ettiği hukuka göre hesap yapmaktır. Bu ayırım, HMK m. 266'nın yasağına takılmadan yabancı hukukun uygulanmasını mümkün kılar.

E. Resmî Metinler

- 121 Yabancı ülkelerin çoğu, kanunlarının resmî metinlerini çevrimiçi yayımlamaktadır. Bu eserde de yararlanılan Almanya'nın federal kanun portalı, İsviçre'nin federal mevzuat portalı, Hollanda'nın resmî mevzuat portalı ve Birleşik Krallık'ın resmî mevzuat sitesi, kanunların güncel ve geçmiş metinlerini tarihleriyle birlikte sunmaktadır.¹⁶ Bu metinler, mahkemeye sunulacak tercümelerin dayanağı olarak kullanılabilir; ancak yabancı resmî belgelerin Türkiye'de resmî belge vasfı taşıması için onay şartları (HMK m. 224) ve tercüme zorunluluğu (HMK m. 223) unutulmamalıdır. Çevrimiçi bir kanun metninin çıktısı, ancak onaylı tercümesi ve kaynağı gösterilerek ve karşı tarafa tebliğ edilerek değerlendirilebilir; karşı taraf metnin güncelliğine itiraz ederse resmî yollardan doğrulama gerekir.

III. Neyin Tespit Edileceği

A. Yasal Rejim ve Seçimlik Rejimler

- 122 Mal rejimi davasında tespit edilmesi gereken ilk husus, yabancı hukukun yasal mal rejimidir. Alman hukukundaki kazanç ortaklığı, Hollanda hukukundaki mal ortaklığı ve İsviçre hukukundaki edinilmiş mallara katılma rejimi birbirinden önemli ölçüde farklıdır. Türk Medeni Kanunu'nun edinilmiş mallara katılma rejimi İsviçre hukukundan alınmış olduğundan İsviçre hukukunun uygulandığı dosyalarda kavramlar tanındıktır; Alman ve Hollanda hukuklarında ise hesap yöntemi tümüyle farklıdır. Yargıtay da Alman hukukundaki kazanç ortaklığı ile Türk hukukundaki rejimler arasındaki farkı vurgulayarak, mal rejimlerinde uygulanacak ülkelerin hukuku ve hesaplama yönteminin tamamen birbirinden farklı olduğunu belirtmiştir.¹⁷

¹⁵ Arslan, s. 83 dn. 77; Yargıtay 11. HD kararından ve yabancı kaynaklardan aktaran.

¹⁶ Bu eserde kullanılan yabancı mevzuat metinleri için bkz. Kaynakça, Yabancı Kaynaklar.

¹⁷ Yargıtay 8. HD, 28.11.2011, E. 2011/1321, K. 2011/6353.

B. Geçiş Hükümleri

Yabancı hukukun mal rejimi kuralları zaman içinde değişmiş olabilir. Türk hukukunda 1 Ocak 2002’de mal ayrılığından edinilmiş mallara katılmaya geçilmesi gibi, Hollanda’da da 1 Ocak 2018’de tam mal ortaklığından sınırlı mal ortaklığına geçilmiştir. Hollanda’daki değişikliği getiren kanunun geçiş hükmüne göre, kanunun yürürlüğünden önce doğmuş mal ortaklığına eski 94. madde uygulanmaya devam eder; yani 1 Ocak 2018’den önce evlenen eşler bakımından evlilikten önceki mallar ile miras ve bağış yoluyla edinilen mallar da kural olarak ortaklığa girer.¹⁸ Bu nedenle yabancı hukukun tespitinde, eşlerin evlendiği tarihte ve sonrasında yürürlükte olan hükümler ile geçiş kuralları da araştırılmalıdır.

C. Kanunlar İhtilafı Kuralları: Atıf

Mal rejimi aile hukukuna ait olduğundan, uygulanacak yabancı hukukun kanunlar ihtilafı kurallarının başka bir hukuku yetkili kılması dikkate alınır ve bu hâlde o hukukun maddi hukuk hükümleri uygulanır (MÖHUK m. 2/3). Öğretide atfın uygulama alanına giren konular arasında evlilik mallarının da bulunduğu belirtilmekte; atfın uygulanması gerekirken uygulanmamasının hukukun yanlış uygulanması anlamına geldiği vurgulanmaktadır.¹⁹ Eşler MÖHUK m. 15/1’e uygun bir hukuk seçimi yapmışlarsa, aksini açıkça kararlaştırmadıkça seçilen hukukun maddi hukuk hükümleri uygulanır ve atıf dikkate alınmaz (MÖHUK m. 2/4).²⁰ Bu nedenle yabancı hukukun tespitinde yalnızca o ülkenin medeni kanunu değil, mal rejimine ilişkin kanunlar ihtilafı kuralları da araştırılmalıdır. Avrupa Birliği’nin 2016/1103 sayılı Tüzüğüne katılan devletlerde 29 Ocak 2019’dan sonra evlenen eşler için bu kurallar Tüzükte yer alır; daha önce evlenenler için ise o devletin eski milletlerarası özel hukuk kuralları geçerlidir (Tüzük m. 69/3).

D. Zamanaşımı ve Diğer Usul Dışı Kurallar

Zamanaşımı, hukuki işlem ve ilişkinin esasına uygulanan hukuka tabidir (MÖHUK m. 8). Yabancı hukukun mal rejimine uygulandığı bir davada, zamanaşımı süresi ve başlangıcı da o hukuka göre belirlenir (On Yedinci Bölüm). Aynı şekilde mal rejimi sözleşmesinin şekli (MÖHUK m. 7), eşlerin birbirine karşı bilgi verme yükümlülüğü (örneğin Alman hukukunda BGB § 1379) ve ölümle sona ermede mal rejimi ile mirasın ilişkisi (örneğin Alman hukukunda BGB § 1371) gibi hususlar da yabancı hukukun tespit edilmesi gereken unsurları arasındadır.

¹⁸ Wet van 24 april 2017, Stb. 2017, 177, art. IV/1; Stb. 2017, 178; Burgerlijk Wetboek Boek 1, art. 94.

¹⁹ Acun Mekengeç, s. 237, 259.

²⁰ Acun Mekengeç, s. 272.

IV. Tespit Edilemezse

- 126 Yabancı hukukun olaya ilişkin hükümleri tüm araştırmalara rağmen tespit edilemezse Türk hukuku uygulanır (MÖHUK m. 2/2). Hükümün lafzı, Türk hukukuna dönüşü yabancı hukukun araştırılmasının sonucuna bağlamaktadır; araştırma yapılmadan veya yetersiz bir araştırmayla Türk hukukunun uygulanması, bozma sebebidir. Öğretide bu hükme, araştırmanın makul bir süre içinde sonuç vermesi hâlinde de Türk hukukunun uygulanabileceğine ilişkin bir ekleme yapılması önerilmiş, bu öneriye karşı görüşler de ileri sürülmüştür.²¹
- 127 Kanaatimizce mal rejimi davalarında 2/2'nin uygulanması özellikle dikkat gerektirir. Bir yabancı hukukun tamamen tespit edilememesi, günümüzde resmî metinlerin çevrimiçi erişilebilir olması nedeniyle istisnaidir; daha sık karşılaşılan durum, yabancı hukukun belirli bir sorusunun (örneğin belirli bir malın ortaklığa girip girmediği ya da bir değerlendirme kuralı) tespit edilememesidir. Bu durumda Türk hukukunun yalnızca o soru bakımından uygulanması, yabancı hukukun geri kalanının ise uygulanmaya devam etmesi gerekir. Kanun da “olaya ilişkin hükümlerinin” tespit edilememesinden söz etmektedir.

V. Yabancı Hukukun Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Bakımından Yeri

- 128 Yabancı hukukun temini, yargılamanın uzamasının en sık sebeplerinden biridir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, yargılamanın makul sürede tamamlanıp tamamlanmadığını değerlendirirken davanın karmaşıklığını, başvurucunun ve makamların tutumunu ve davanın başvuru için önemini dikkate alır; öğretide, Türk mahkemelerinin yabancı hukuka ulaşma vasıtalarını hızlı ve etkili biçimde kullanmaları ve davanın taraflar için önemini gözetmeleri gerektiği vurgulanmaktadır.²² Mal rejimi davaları çoğu zaman eşlerin yıllar süren birikimlerinin paylaşılmasına ilişkin olduğundan, yabancı hukukun temininde gösterilecek özen, makul süre hakkının da gereğidir.

UYGULAMA NOTU

Yabancı hukukun uygulanacağı anlaşılan bir mal rejimi davasında ilk duruşmada şu adımlar birlikte atılmalıdır: (1) uygulanacak hukukun dayanağı tutanağa geçirilmeli (MÖHUK m. 15/1 ve hangi kademe); (2) taraflara, yabancı hukukun yasal mal rejimine, geçiş hükümlerine, kanunlar ihtilafı kurallarına ve zamanaşımına ilişkin hükümlerinin onaylı tercümelerini ve varsa uzman görüşlerini sunmaları için süre verilmeli (MÖHUK m. 2/1; HMK m. 293); (3) aynı anda Londra Sözleşmesi

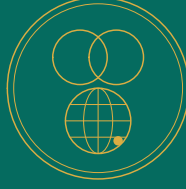
²¹ Arslan, s. 86–87; Giray ve Yaşar'dan aktaran.

²² Arslan, s. 64–68, 90.

uyarınca, somut sorular içeren bir bilgi talebi Bakanlığa gönderilmeli; (4) hesap için mali konularda uzman bir bilirkişi görevlendirilecekse, ona hangi hukukun hangi hükümlerine göre hesap yapacağı mahkemece açıkça bildirilmelidir.

VI. Sonuç

Yabancı hukukun tespiti, Türk mahkemesinin kendiliğinden yerine getirmesi gereken bir görevdir ve taraflara bırakılamaz; ancak tarafların yardımı bu görevin en hızlı yerine getirilme yoludur. Yargıtay'ın gösterdiği yol, tarafların tercüme ettirdiği kanun maddeleri, Londra Sözleşmesi ve Bakanlık aracılığıyla resmî bilgi ile uzman görüşünün birlikte kullanılmasıdır. 2016'dan sonra hukukçuların bilirkişi olarak görevlendirilmesi yasaklandığından, yabancı hukukun içeriği bilirkişiye değil, resmî kaynaklara, uzman kurumlara ve tarafların sunacağı uzman görüşlerine dayanarak belirlenmeli; bilirkişi, tespit edilen hukuka göre hesap yapmakla sınırlı tutulmalıdır. Mal rejimi davasında yabancı hukukun tespiti, yasal rejimle sınırlı kalmamalı; geçiş hükümleri, atıf, zamanaşımı ve ölümle sona ermeye ilişkin kurallar da araştırılmalıdır.



Ü Ç Ü N C Ü K I S I M

YURT DIŞINDAKİ MALVARLIĞI

6. Yurt Dışındaki Taşınmazlar	59
7. Yurt Dışında Elde Edilen Gelirler, Birikimler ve Havaleler	71
8. Döviz, Yabancı Para Hesapları ve Kur	83
9. Yabancı Bankalardaki Hesaplar, Yatırımlar ve Kripto Varlıklar	97
10. Yurt Dışı Emeklilik Hakları, Borçlanma ve Sosyal Güvenlik Ödemeleri	109

“...Almanya’daki taşınmaza yönelik toplanacak tüm deliller değerlendirilerek sonucuna göre bir karar verilmesi gerektiğine...”

Yargıtay 8. HD, 30.09.2019, E. 2019/3188, K. 2019/8274

ALTINCI BÖLÜM

Yurt Dışındaki Taşınmazlar

BÖLÜMÜN PLANI

I.	Yurt Dışındaki Taşınmaz Tasfiyeye Girer	60
II.	Varlığın, Sahipliğin ve Edinme Tarihinin İspatı	61
III.	Değer Tespiti	62
IV.	Kredi Borçları ve Diğer Yükler	63
V.	Satış Bedeli ve İkame	64
VI.	Talebin Usulü	67
VII.	Yurt Dışında Yapılan Paylaşım Anlaşmaları	68
VIII.	Kararın Yurt Dışındaki Taşınmaza Etkisi	68

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Yurt dışındaki bir taşınmaz, Türk mahkemesinde görülen mal rejimi davasının dışında kalmaz. Yargıtay, Almanya'daki bir taşınmaz hakkında yeterli araştırma yapılmadan verilen kararı bozmuş, bir başka kararında Almanya'daki meskenin bir eşe ait payının diğer eşe devredildiğini Alman makamlarınca düzenlenen belgenin tercümesinden tespit ederek değerlendirmiştir. Türk eşlerin yurt dışındaki taşınmazları, Yargıtay uygulamasında Türk hukukunun mal ayrılığı ve edinilmiş mallara katılma kurallarına göre değerlendirilmektedir. Taşınmazın varlığı, edinme tarihi, paylı olup olmadığı, üzerindeki kredi borcu ve değerı yabancı sicil kayıtları, satış sözleşmeleri, banka belgeleri ve gerekirse istinabe yoluyla tespit edilir. Taşınmaz mal rejiminin devamı sırasında satılmışsa, Yargıtay satış bedelinin izini sürer: Bedel bir banka hesabına, başka bir taşınmaza ya da kredi borcunun ödenmesine gitmiőse tasfiye bu yeni değerler üzerinden yapılır. Yurt dışındaki taşınmazın satış bedelinden kalan Euro için Yargıtay oy çokluğuyla, alacağın Euro olarak değeril, karara en yakın tarihteki gerçek kur karőılıđu Türk lirası olarak belirlenmesi gerektiğini kabul etmiştir. Yurt dışındaki taşınmaza

ilişkin talebin dava dilekçesinde veya kanunun izin verdiği aşamada açıkça ileri sürülmesi ve Türk lirası karşılığının belirtilmesi gerekir.

I. Yurt Dışındaki Taşınmaz Tasfiyeye Girer

A. Türk Mahkemesi Yurt Dışındaki Taşınmazı da İnceler

- 130 Mal rejiminin tasfiyesinde, mal rejiminin sona erdiği sırada mevcut olan bütün mallar hesaba katılır (TMK m. 228/1, 235/1). Kanun, malların bulunduğu yere göre bir ayırım yapmaz. Bu nedenle Türk mahkemesinde görülen bir mal rejimi davasında eşlerden birinin yurt dışındaki taşınmazı da tasfiyeye girer; MÖHUK'un 15. maddesinin ikinci fıkrası mahkemenin yetkisini değil, yalnızca uygulanacak hukuku etkiler (Dördüncü Bölüm).
- 131 Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, 1979'da evlenen ve 2007'de boşanma davası açan eşler arasındaki bir davada, birleşen dosyada dava konusu yapılan Almanya'daki taşınmaz hakkında yeterli araştırma ve inceleme yapılmadan karar verildiğini tespit etmiş ve Almanya'daki taşınmaza yönelik toplanacak tüm delillerin değerlendirilerek sonucuna göre bir karar verilmesi gerektiğine işaret ederek kararı bozmuştur.¹ Bu karar, yurt dışındaki taşınmazın "yabancı ülke mahkemesinin işi" olarak bırakılamayacağını açıkça göstermektedir.

B. Yabancı Belgeyle Değerlendirme

- 132 Yurt dışındaki bir taşınmaza ilişkin değerlendirme, o ülkenin resmî belgelerine dayanır. Almanya'da çalışan Türk eşlerin 1998'de yarı paylı olarak aldıkları bir mesken bakımından 8. Hukuk Dairesi, davacının bu taşınmaza ilişkin talebini katılma alacağı olarak nitelendirmiş, ancak davacının taşınmazdaki yarı payını 30.06.2005'te, kalan borçlar davalı tarafından karşılanmak şartıyla bedelsiz olarak davalıya devrettiğini, Alman yetkili makamlarınca düzenlenen ve dosyaya tercümesiyle sunulan belgenin içeriğinden tespit ederek bu talebin reddini yerinde bulmuştur.² Aynı kararda Daire, Türkiye'deki taşınmaz bakımından tercüme sigortalılık belgelerinden davacının da Almanya'da çalışarak gelir elde ettiğini tespit etmiş ve katkı oranını yüzde elli olarak kabul etmiştir.

¹ Yargıtay 8. HD, 30.09.2019, E. 2019/3188, K. 2019/8274 kararında aktarılan 8. HD, 25.09.2018, E. 2016/9493, K. 2018/16204.

² Yargıtay 8. HD, 18.02.2014, E. 2013/21039, K. 2014/2580.

1

YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ

18.02.2014 · E. 2013/21039 · K. 2014/2580

Almanya'daki taşınmazın devri Alman resmî belgesiyle tespit edilir

Eşler 1981'de evlenmiş, her ikisi de Almanya'da çalışmıştı. Davacı, Türkiye'deki taşınmaz için katkı payı, Almanya'daki mesken için katılma alacağı istemişti. Davalı, Almanya'daki taşınmazın kredi ile alındığını, kredinin büyük kısmının hâlâ ödenmekte olduğunu ve davacının uzun süredir taksit ödemediğini savunmuştu. Daire, Almanya'daki taşınmaz bakımından şu tespiti yapmıştır:

“Almanya'da bulunan dava konusu taşınmazın davacı adına bulunan yarı payının Alman yetkili makamlarınca düzenlenen ve dosyaya sunulan 30.6.2005 tarihinde davalıya devredildiği tercüme belge içeriğinden, özellikle tercüme belgenin 2 ve 3.maddelerindeki açıklamalardan anlaşıldığına...

DEĞERLENDİRME Daire, bu nedenle Almanya'daki taşınmaza ilişkin talebin reddinde isabetsizlik görmemiş, buna karşılık Türkiye'deki taşınmaza ilişkin ret kararını bozmuştur. Karar, yurt dışındaki taşınmazın aynına ilişkin sorunların (burada bir payın devri) taşınmazın bulunduğu ülkenin resmî belgeleriyle çözüldüğünü, buna karşılık eşler arasındaki alacağın Türk hukukuna göre değerlendirildiğini göstermektedir.

II. Varlığın, Sahipliğin ve Edinme Tarihinin İspatı**A. Yabancı Sicil Kayıtları**

Yurt dışındaki bir taşınmazın varlığı ve kimin adına kayıtlı olduğu, o ülkenin tapu veya kadastro siciline ilişkin resmî bir belgeyle ispat edilir. Bu belge, taşınmazın maliki olan eş tarafından kolayca temin edilebilir; diğer eş bakımından ise bazı ülkelerde sicil kamuya açıkken bazılarında yalnızca hukuki yararını gösterenlere bilgi verilir. Belgenin Türkiye'de resmî belge olarak kullanılabilmesi için verildiği devletin yetkili makamınca veya Türk konsolosluğunca onaylanması ya da Apostil Sözleşmesine taraf devletlerde apostil şerhi taşıması gerekir (HMK m. 224); belgeye dayanan taraf onaylı tercümesini de sunmalıdır (HMK m. 223).

Davalı eşin adına kayıtlı yabancı taşınmazın belgelerini sunmaması hâlinde, mahkeme belge ibrazı için kesin süre verebilir ve belge ibraz edilmezse belgenin içeriği konusunda diğer tarafın beyanını kabul edebilir (HMK m. 220). Belgenin istinabe yoluyla yabancı sicil makamından istenmesi de mümkündür; ancak bu yol uzun sürer (On Üçüncü Bölüm). Kanaatimizce önce HMK m. 220 yolu denenmeli, sonuç alınamazsa istinabeye başvurulmalıdır.

B. Edinme Tarihi

Taşınmazın edinme tarihi, uygulanacak mal rejimini belirler: 1 Ocak 2002'den önce edinilen taşınmaz bakımından mal ayrılığı ve katkı payı alacağı, sonra

edinilen taşınmaz bakımından edinilmiş mallara katılma rejimi ve katılma alacağı söz konusudur. Yurt dışındaki taşınmazlarda edinme tarihi, taşınmazın bulunduğu ülkenin mülkiyetin kazanılmasına ilişkin kurallarına göre belirlenir; mülkiyet ve diğer aynî haklar, işlem anında malın bulunduğu ülke hukukuna tabidir (MÖHUK m. 21/1). Bazı ülkelerde mülkiyet sicile tescil ile, bazılarında ise sözleşmeyle geçer; satış sözleşmesi ile tescil arasında aylar geçebilir.

- 136 Kanaatimizce mal rejimi bakımından belirleyici olan, mülkiyetin taşınmazın bulunduğu ülke hukukuna göre geçtiği andır; ancak bu an 1 Ocak 2002'ye yakınsa veya evlenme ya da boşanma davası tarihine yakınsa, bedelin ödendiği tarih de ayrıca araştırılmalıdır. Yargıtay, Türkiye'deki bir taşınmazın evlenme tarihinden yirmi beş gün sonra tescil edildiği, fakat bedelinin evlilikten önce ödendiği bir olayda taşınmazı kişisel mal sayan bölge adliye mahkemesi kararını onamıştır.³ Aynı yaklaşım, kanaatimizce yurt dışındaki taşınmazlar için de geçerlidir: Belirleyici olan tescil tarihi değil, malın hangi mal grubundan ve hangi dönemde ödenen bedelle edinildiğidir (TMK m. 219, 220).

C. Paylı Mülkiyet

- 137 Yurt dışında yaşayan eşler taşınmazlarını çoğu zaman birlikte, yarı paylı olarak edinir. Bu durumda her eşin payı kendi malıdır ve tasfiyede ayrı ayrı değerlendirilir. Eşlerden hangisine ait olduğu ispat edilemeyen mallar onların paylı mülkiyetinde sayılır (TMK m. 222/2). Paylı mülkiyetteki bir yurt dışı taşınmazın eşlerden birinin payının, mal rejiminin devamı sırasında diğer eşe devredilmesi, yukarıdaki Almanya kararında olduğu gibi, o payın devralan eşin malvarlığına girmesi sonucunu doğurur; devrin karşılıksız veya borç yüklenme karşılığında yapılması ise devralan eşin ayrıca diğer eşin katılma alacağını azaltmak kastıyla hareket edip etmediği (TMK m. 229) bakımından değerlendirilebilir.

III. Değer Tespiti

A. Esas Alınacak Değer ve Tarih

- 138 Mal rejiminin sona erdiği sırada mevcut olan edinilmiş mallar, tasfiye anındaki değerleriyle hesaba katılır (TMK m. 235/1); Yargıtay uygulamasına göre tasfiye tarihi karar tarihidir ve malların sürüm (rayiç) değeri esas alınır (TMK m. 227/1, 228/1, 232).⁴ Mal ayrılığı dönemindeki katkı payı alacağında ise Yargıtay, katkı oranının taşınmazın dava tarihindeki sürüm değeriyle çarpılması gerektiğini kabul etmektedir.⁵ Bu kurallar yurt dışındaki taşınmazlar için de geçerlidir; değişen, değer nasıl tespit edileceğidir.

³ Yargıtay 2. HD, 07.10.2024, E. 2023/9770, K. 2024/6907.

⁴ Yargıtay 2. HD, 27.06.2024, E. 2023/3725, K. 2024/4929.

⁵ Yargıtay 2. HD, 21.06.2023, E. 2023/3261, K. 2023/3425.

B. Değer Tespitinin Araçları

Yurt dışındaki bir taşınmazın değerinin tespiti için birkaç yol vardır. Birincisi, 139 taşınmazın bulunduğu yerde istinabe yoluyla keşif ve bilirkişisi incelemesi yaptırılmasıdır (HMK m. 289/1); 1970 tarihli Lahey Delil Sözlęşmesi taşınmazın incelenmesini açıkça istinabenin konusu sayar (m. 3/1-g) ve bu tür taleplerde yabancı makamın isteyebileği bilirkişisi ücreti için 300 avro avans alınır (On Üçüncü Bölüm). İkincisi, tarafların sunacağı yabancı belgelerdir: taşınmazın satış sözleşmesi, ipotek kredisi için bankaca yaptırılan değerleme raporu, belediye veya vergi idaresinin değer tespitleri, aynı bölgedeki benzer taşınmazların satış ilanları. Üçüncüsü, tarafların uzlaőmasıdır; değer konusunda anlaőan tarafların beyanı mahkemeyi bağlar.

Kanaatimizce uygulamada en elverişli yol, mahkemenin önce taraflara yabancı 140 değerleme belgelerini sunmaları için süre vermesi, bu belgeler arasında çelişki varsa veya karşı taraf itiraz ederse istinabe yoluyla bilirkişisi incelemesi istemesidir. Türk bilirkişisi yabancı taşınmazı yerinde göremeyeceğinden, onun görevi yabancı belgelerdeki verileri karar tarihine taőımak ve Türk lirasına çevirmekle sınırlı olmalıdır.

C. Yabancı Para ve Kur

Yurt dışındaki taşınmazın değeri çoğu zaman o ülkenin parasıyla belirlenir. Yar- 141 gıtay 2. Hukuk Dairesi, yurt dışındaki taşınmazın satış bedelinden kalan Euro bakımından, alacağın Euro olarak değil, karara en yakın tarihteki gerçek (güncel) kur karşılığı belirlendikten sonra Türk lirası olarak hükme bağlanması gerektiğini oy çokluğuyla kabul etmiştir; karşı oya göre ise Euro cinsinden paranın yarısına yine Euro olarak hükmedilmesi kanuna aykırı değildir.⁶ Bu karar ve döviz cinsinden malların değerlendirilmesine ilişkin diğer kararlar Sekizinci Bölüm’de ayrıntılı olarak incelenmiştir.

IV. Kredi Borçları ve Diğer Yükler

A. Artık Değerin Hesabında Borçlar

Artık değer, her eşin edinilmiş mallarının toplam değerinden bu mallara ilişkin 142 borçlar çıkarıldıktan sonra kalan miktardır (TMK m. 231). Yurt dışındaki taşınmazlar çoğu zaman o ülkedeki bir bankadan alınan ipotekli bir krediyle edinilir. Mal rejiminin sona erdiği tarihte kalan kredi borcu, taşınmazın değerinden düşölerek artık değer hesaplanır. Bu nedenle kredi sözleşmesi ve mal rejiminin sona erdiği tarihteki bakiyeyi gösteren banka belgesi, yurt dışındaki taşınmaza ilişkin her davada mutlaka dosyaya getirilmelidir. Yargıtay’ın yukarıda aktarılan Almanya

⁶ Yargıtay 2. HD, 27.06.2024, E. 2023/3725, K. 2024/4929.

kararında davalı, taşınmazın kredi ile alındığını ve belirli bir tarihteki bakiye borçların 86.631 Euro ve 28.079 Euro olduğunu savunmuştu.⁷

B. Mal Rejiminin Sona Ermesinden Sonra Ödenen Krediler

- 143 Mal rejiminin sona ermesinden sonra kredi taksitlerini tek başına ödeyen eş, bu ödemeler nedeniyle diğer eşten bir şey isteyebilir mi? Mal rejiminin sona erdiği andaki borç zaten artık değerın hesabında düşülmüş olduğundan, sona ermeden sonra yapılan ödemeler mal rejimi tasfiyesinin konusu değildir. Kanaatimizce paylı mülkiyetteki bir taşınmazın kredisini sona ermeden sonra tek başına ödeyen eş, diğer eşin payına düşen kısım için genel hükümlere göre (örneğin müteselsil borçlular arasında rücu veya sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre) talepte bulunabilir; bu talep aile mahkemesinin değil asliye hukuk mahkemesinin görevine girer.

C. Yurt Dışında Alınan Kredinin Türkiye’deki Taşınmazda Kullanılması

- 144 Ters durumda, yurt dışında alınan bir kredi Türkiye’deki bir taşınmazın alımında kullanılmış olabilir. 8. Hukuk Dairesi, Almanya’daki bir bankadan alınan kredinin Türkiye’deki bir dairenin alımında kullanıldığı bir olayda, kredinin Almanya’da alınmış olmasına karşın Türkiye’deki taşınmaz için kullanıldığını vurgulayarak davanın Türkiye’de görülmesinde ve Türk hukukunun uygulanmasında isabetsizlik bulunmadığını kabul etmiştir.⁸ Böyle bir durumda kredi borcu, Türkiye’deki taşınmaza ilişkin bir borç olarak artık değerın hesabında dikkate alınır; kredinin hangi eşin geliriyle ödendiği ise diğer eşin katkısının tespitinde önem taşır.

V. Satış Bedeli ve İkame

A. Mal Rejiminin Devamı Sırasında Satılan Taşınmaz

- 145 Yurt dışındaki taşınmaz mal rejiminin devamı sırasında satılmışsa, mal rejiminin sona erdiği anda artık taşınmaz değil, onun yerine geçen değerler mevcuttur. Edinilmiş malların yerine geçen değerler edinilmiş mal, kişisel malların yerine geçen değerler kişisel maldır (TMK m. 219/5, 220/4). Yargıtay bu nedenle satış bedelinin izini sürmektedir.
- 146 Almanya’daki bir taşınmazın 1989’da 230.000 Alman markına alınıp 1998’de 500.000 Alman markına satıldığı ve bedelin Türkiye’deki bir binanın yapımında kullanıldığının tanık beyanlarından anlaşıldığı bir dosyada, ilk derece mahkemesi Türkiye’deki taşınmazlar bakımından eşlerin katkı oranlarını belirlemiş, Yargıtay ise katkı payı hesabının dava tarihindeki sürüm değerine göre yapılması ve döviz

⁷ Yargıtay 8. HD, 18.02.2014, E. 2013/21039, K. 2014/2580.

⁸ Yargıtay 8. HD, 26.01.2011, E. 2010/2292, K. 2011/381.

hesaplarında hangi tarihteki kurun esas alındığının açıkça gösterilmesi gerektiği gerekçesiyle kararı bozmuştur.⁹ Bir başka dosyada Yargıtay, eşlerin yurt dışındaki evlerinin satışından elde ettikleri 20 bin Euro'nun aralarında paylaşıldığı ve Türkiye'de alınan evin bedelinin bir kısmının davalının yurt dışında geçirdiği bir trafik kazası için ödenen tazminattan karşılandığı savunması karşısında, yurt dışındaki evden elde edilen gelirlerin hesapta gözetilmesini ve tazminatın ödenip ödenmediğine ilişkin belgelerin ilgili yabancı mercilerden getirtilip tercüme ettirilmesini istemiştir.¹⁰

Bir yurt dışı taşınmazın satış bedelinin Türkiye'deki bir banka hesabına aktarılması da aynı değerdendirmeye tabidir. Yargıtay'ın onadığı bir kararda bölge adliye mahkemesi, davalının yurt dışındaki taşınmazını sattıktan yaklaşık üç ay sonra Türkiye'de açılan bir banka hesabındaki paranın, satış miktarı da dikkate alındığında bu satış bedelinden geldiğini kabul etmiş ve hesaptaki parayı kişisel mal saymıştır. Aynı kararda, Türkiye'de alınan bir dairenin de yurt dışındaki evin satış bedeliyle alındığı savunması, cevap dilekçesinde ileri sürülmediği için dikkate alınmamıştır.¹¹

DİKKAT

Yurt dışındaki bir taşınmazın satış bedelinin bir başka mala dönüştüğü savunması, cevap dilekçesinde açıkça ileri sürülmeli ve satış tarihini, bedeli ve paranın izlediği yolu gösteren belgelerle (yabancı satış sözleşmesi, satış bedelinin yatırıldığı yabancı hesabın dökümü, Türkiye'ye havale dekontu, Türk bankasındaki hesap hareketleri) desteklenmelidir. Yargıtay, sonradan ileri sürülen ve somut belgelerle desteklenmeyen ikame savunmalarını dikkate almamaktadır.

B. Satış Bedelinin Eşler Arasında Paylaşılması

Eşler mal rejiminin devamı sırasında bir taşınmazın satış bedelini aralarında paylaşmışsa, bu paylaşım sonraki tasfiyeyi etkiler. Yargıtay'ın onadığı bir kararda bölge adliye mahkemesi, yabancı vatandaş olan kadının Türkiye'deki bir taşınmazın Türk vatandaşı kocası adına tescil edildiği, bu taşınmazın satış bedelinin eşler arasında yarı yarıya paylaşıldığı ve kadının payına düşen parayla yeni bir taşınmaz alındığı bir olayda, eşlerin evlilik birliği devam ederken serbest iradeleriyle yaptıkları bu paylaşım her bir paya ait satış bedelinin eşin kişisel mal grubuna terk edildiğinin kabulü gerektiğini ve yeni taşınmazın kişisel mal yerine geçen ikame mal olduğunu kabul etmiştir.¹² Kanaatimizce bu yaklaşım, eşlerin mal rejimi sözleşmesi yapmadan mal gruplarını değıştirebilmeleri sonucunu doğurduğundan

⁹ Yargıtay 2. HD, 21.06.2023, E. 2023/3261, K. 2023/3425.

¹⁰ Yargıtay 8. HD, 19.01.2015, E. 2013/16004, K. 2015/1001.

¹¹ Yargıtay 2. HD, 07.10.2024, E. 2023/9770, K. 2024/6907.

¹² Yargıtay 2. HD, 07.02.2024, E. 2022/10427, K. 2024/610.

dikkatle uygulanmalıdır; paylaşımın gerçekten serbest iradeye dayandığı ve bir eşin diğerine bağış yapma iradesini yansıttığı açıkça ortaya konulmalıdır. Aynı karar, yabancı vatandaş eşlerin Türkiye'deki taşınmazları Türk vatandaşı eş adına tescil ettirme uygulamasının, sonraki tasfiyede malın kime ait olduğu ve hangi parayla alındığı sorularını nasıl doğurduğunu da göstermektedir.

C. Mal Rejiminin Sona Ermesinden Sonra Satılan Taşınmaz

- 149 Taşınmaz mal rejiminin sona ermesinden sonra satılmışsa, tasfiyede taşınmazın kendisi esas alınır ve satış bedeli değil, taşınmazın tasfiye tarihindeki sürüm değeri hesaba katılır. Ancak taşınmaz artık mevcut olmadığından değer tespiti güçleşir; satış bedeli bu durumda değer belirlenmesinde önemli bir veri olur. Yargıtay'ın 2. Hukuk Dairesinin aynı dosyada verdiği üç kararlık bir dizi, bu güçlüğü göstermektedir.

2

YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ

27.06.2024 · E. 2023/3725 · K. 2024/4929

Yurt dışındaki taşınmazın satış bedelinden kalan Euro

Davacı erkek, Türkiye'deki bir bağımsız bölüm için katılma alacağı istemiş, cevaba cevap dilekçesinde ise eşlerin yurt dışında kredi ile aldıkları taşınmazın davalı tarafından satıldığını, satış bedeliyle kalan kredi borcunun ödendiğini ve geriye kalan paranın davalıda kaldığını ileri sürerek bu paranın yarısını istemişti. Bölge adliye mahkemesi, taşınmazın 2014'te 100.000 Euro'ya ve içindeki mutfak eşyalarının 6.000 Euro'ya satıldığını, kredi borcu düştükten sonra kalan paranın yarısının 11.470 Euro olduğunu ve taşınmazın 2002'den sonra edinildiği için edinilmiş mallara katılma rejimine tabi olduğunu kabul ederek bu miktarın Euro olarak tahsiline karar vermişti. Daire bu kararı oy çokluğuyla bozmuştur:

“

Bölge Adliye Mahkemesince Euro cinsi para yönünden Euro olarak tahsile karar verilmesi hatalı olmuştur.

DEĞERLENDİRME Daireye göre paranın tasfiye tarihi itibarıyla, yani karara en yakın tarih itibarıyla gerçek kur karşılığı tespit edilip katılma alacağı belirlendikten sonra talep miktarı ve usuli kazanılmış haklar gözetilerek karar verilmelidir. Karşı oya göre ise Euro cinsinden paranın yarısına Euro olarak hükmetmek kanuna aykırı değildir. Davalı, taşınmazın yarı paylı alındığını, kocanın payını 2009'da hak ve borçlarıyla birlikte kendisine devrettiğini ve kredi borcunu kendisinin ödediğini de savunmuştu; Daire bu savunmaları bozma kapsamı dışında bırakmıştır.

- 150 Aynı dosyanın önceki ve sonraki aşamaları da yurt dışındaki taşınmazlara ilişkin talepler bakımından iki usul kuralını ortaya koymaktadır. İlk olarak, bölge adliye mahkemesi yurt dışındaki taşınmazın satış bedeline ilişkin talebin dava dilekçesinde değil cevaba cevap dilekçesinde ileri sürüldüğü için usulüne uygun açılmış bir dava bulunmadığını kabul etmişti; Daire, cevaba cevap dilekçesinde iddianın

serbestçe genişletilebileceğini (HMK m. 141/1) belirterek bu kararı bozmuştur.¹³ İkinci olarak, bozmadan sonra davacının talebi Euro cinsinden olduğu, harcı dava tarihindeki kur karşılığı Türk lirası üzerinden tamamladığı, fakat talebin Türk lirası karşılığını açıklamadığı anlaşıldığından Daire, mahkemenin aydınlatma ödevi çerçevesinde davacıya talebinin Türk lirası karşılığını açıklatması ve eksik harcı tamamlatması gerektiğini belirterek kararı yeniden bozmuştur.¹⁴

VI. Talebin Usulü

A. Talebin Zamanı ve Biçimi

Yurt dışındaki bir taşınmaza ilişkin talep, dava dilekçesinde veya kanunun izin verdiği aşamada açıkça ileri sürülmelidir. Taraflar cevaba cevap ve ikinci cevap dilekçeleriyle iddia ve savunmalarını serbestçe genişletebilir veya değiştirebilirler; dilekçelerin karşılıklı verilmesinden sonra ise iddia ve savunma ancak ıslah veya karşı tarafın açık muvafakatiyle genişletilebilir (HMK m. 141). Yukarıda aktarılan 2022 tarihli Yargıtay kararı, bu kuralın yurt dışındaki taşınmazlara ilişkin talepler bakımından da uygulandığını göstermektedir. 151

Kısmi dava açılmış olması da talebin genişletilmesine imkân verir. 16.07.2026 tarihli ve 7589 sayılı Kanun ile belirsiz alacak davasına ilişkin HMK m. 107 yürürlükten kaldırılmış; buna karşılık alacağın yalnızca bir kısmının dava edildiği durumlarda talep konusunun aynı davada bir defaya mahsus olmak üzere iddianın genişletilmesi yasağına tabi olmaksızın tahkikatın sonuna kadar artırılabilceğı ve artırılan kısım bakımından da zamanaşımının dava tarihinden itibaren kesilmiş sayılacağı hükme bağlanmıştır (HMK m. 109/4). Yurt dışındaki taşınmazın değeri dava açılırken çoğu zaman bilinmediğinden, bu hüküm mal rejimi davalarında önem taşır; ancak artırma imkânı, yeni bir malın davaya eklenmesini değil, dava konusu yapılmış bir malın değerine ilişkin talebin artırılmasını kapsar. Kanaatimizce bu nedenle yurt dışındaki taşınmaz, değeri bilinmese bile dava dilekçesinde açıkça sayılmalı ve asgari bir miktar gösterilmelidir. 7589 sayılı Kanun'dan önce açılmış belirsiz alacak davaları bakımından geçiş hükümleri ayrıca kontrol edilmelidir. 152

B. Talebin Para Birimi

Yargıtay'ın yukarıdaki kararları karşısında, yurt dışındaki taşınmaza ilişkin katılma alacağı talebinin Türk lirası olarak gösterilmesi gerekir; talep yabancı para cinsinden yapılmışsa, mahkeme Türk lirası karşılığını açıklatmalı ve harcı tamamlatmalıdır. Hukuk Genel Kurulu ise mal rejimi dışında kalan ve eşlerin müşterek 153

¹³ Yargıtay 2. HD, 28.09.2022, E. 2022/3870, K. 2022/7577.

¹⁴ Yargıtay 2. HD, 25.12.2025, E. 2024/9568, K. 2025/12007.

döviz hesabından çekilen paraya ilişkin bir alacak davasında, davacının talebini Dolar ve Euro olarak açıkça belirttiği bir dosyada, Türk lirası üzerinden kurulan hükmün onanmasına karşı davacının karar düzeltme yoluna başvurmaması nedeniyle davalı lehine usuli kazanılmış hak oluştuğunu kabul etmiştir.¹⁵ Para birimi sorunu Sekizinci Bölüm’de ayrıca incelenmiştir.

VII. Yurt Dışında Yapılan Paylaşım Anlaşmaları

- 154 Eşler yurt dışında boşanırken yurt dışındaki taşınmazı bir anlaşmayla paylaşmış olabilir. Böyle bir anlaşma, yurt dışındaki taşınmaz bakımından kural olarak tasfiyeyi sonuçlandırır; Türkiye’deki mallar bakımından ise etkisi anlaşmanın kapsamına bağlıdır. Yargıtay, Alman noterliğinde yapılan ve Almanya’daki taşınmazı bir eşe bırakan sözleşmenin, Türkiye’deki taşınmazlar için bir Türk noteri önünde ayrıca düzenleme yapılacağını öngörmesi karşısında, Türkiye’deki taşınmazlar bakımından bağlayıcılığının bulunmadığını kabul etmiştir.¹⁶ Yabancı anlaşmaların Türkiye’deki mallara etkisi On Altıncı Bölüm’de ayrıntılı olarak incelenmiştir.

VIII. Kararın Yurt Dışındaki Taşınmaza Etkisi

- 155 Türk mahkemesinin vereceği karar, yurt dışındaki taşınmazın mülkiyetini değiştirmez; diğer eşe bir alacak hakkı tanır. Bu nedenle yurt dışındaki taşınmaz için Türk mahkemesinden tapu iptali ve tescil istenmesi sonuçsuz kalır; Yargıtay, Türkiye’deki taşınmazlar bakımından bile mal rejiminin tasfiyesinde kural olarak ayın istenemeyeceğini, ancak alacak istenebileceğini kabul etmektedir.¹⁷ Alacak hükmünün yurt dışında yerine getirilmesi ise kararın o ülkede tanınması ve tenfizine bağlıdır (On Sekizinci Bölüm). Kanaatimizce yurt dışındaki taşınmaz üzerinde alacak için güvence sağlanması isteniyorsa, Türk mahkemesinin ihtiyati tedbir kararının o ülkede kendiliğinden uygulanamayacağı gözetilerek, taşınmazın bulunduğu ülkede ayrı bir koruma tedbiri istenmesi değerlendirilmelidir (On Beşinci Bölüm).

UYGULAMA NOTU

Yurt dışındaki bir taşınmaz için katılma alacağı veya katkı payı istenirken dosyaya şu belgeler getirilmelidir: (1) taşınmazın sicil kaydı ve malikini gösteren onaylı ve tercümeli belge; (2) edinme sözleşmesi ve bedelin ödendiği tarihleri gösteren belgeler; (3) varsa kredi sözleşmesi ve mal rejiminin sona erdiği tarihteki kredi

¹⁵ Yargıtay HGK, 24.06.2026, E. 2025/739, K. 2026/408.

¹⁶ Yargıtay 8. HD, 27.06.2011, E. 2010/6537, K. 2011/3729.

¹⁷ Yargıtay 8. HD, 27.06.2011, E. 2010/6537, K. 2011/3729; Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulunun 07.10.1953 tarihli ve 8/7 sayılı kararına atıfla.

bakiyesi; (4) taşınmaz satılmışsa satış sözleşmesi ve satış bedelinin yatırıldığı hesabın dökümü; (5) değerleme için banka değerleme raporu, vergi değeri veya bölgedeki benzer satışlar; (6) eşler arasında yapılmış bir devir veya paylaşım anlaşması. Talep dava dilekçesinde açıkça gösterilmeli, Türk lirası karşılığı belirtilmeli ve döviz cinsinden değerler için hangi tarihteki kurun esas alınacağı bilirkişiyeye açıkça sorulmalıdır.

Yurt Dışında Elde Edilen Gelirler, Birikimler ve Havaleler

BÖLÜMÜN PLANI

I.	Yurt Dışındaki Gelirin Niteliği	72
II.	Yurt Dışından Türkiye'ye Gönderilen Paralar	73
III.	Katkının Hesabı	76
IV.	Ortak Hesaplar ve Döviz Birikimleri	78
V.	Kişisel Mal Savunmaları	79
VI.	Yabancı Mahkemenin Yaptığı Mali Düzenlemeler ve Takas-Mahsup	80

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Yurt dışında çalışarak elde edilen gelir, Türkiye’de elde edilen gelir gibi edinilmiş maldır; 2002’den önceki mal ayrılığı döneminde ise yurt dışında çalışan eşin geliri, diğer eş adına edinilen mallara katkının kaynağıdır. Yargıtay, yurt dışında birlikte çalışan eşlerde geliri bulunan eşin evlilik içinde edinilen mala katkı yapmasını hayatın olağan akışına uygun saymakta; yurt dışında çalışan eşin kazancını Türkiye’deki eşine göndermesini de bağış değil, ortak birikimin değerlendirilmesi amacıyla yapılan olağan bir davranış olarak nitelendirmektedir. Katkının hesabında Yargıtay ayrıntılı bir yöntem uygular: Eşlerin gelirleri belgelerle tespit edilir, kişisel harcamaları ve kocanın 743 sayılı Kanun’daki evi geçindirme yükümlülüğü düşülür, kalan tasarruflar oranlanır ve bu oran malın dava tarihindeki değerine uygulanır. Gelirler Alman markı gibi yabancı para ile elde edilmişse, Yargıtay bunların her yılın kuruyula Türk lirasına çevrilmesini değil, yabancı para olarak karşılaştırılmasını ister; aksi hâlde Türk lirasındaki değer kaybı bir eşin aleyhine sonuç doğurur. Yurt dışından gönderilen paranın hangi mala dönüştüğü banka kayıtlarıyla izlenmelidir: Yargıtay, cevap dilekçesinde ileri sürülmeyen ve banka kaydıyla desteklenmeyen “yurt dışından para geldi” savunmalarını dikkate almamakta, küçük miktarlı havalelerin tek başına

bir malın edinilmesinde kullanıldığını göstermediğini kabul etmektedir. Yabancı mahkemenin yaptığı mali düzenlemelerin ve yurt dışında elde edilen değerlerin Türkiye’deki tasfiyede hesaba katılabilmesi için de bunların zamanında, en geç cevap dilekçesinde takas-mahsup savunması olarak ileri sürülmesi gerekir.

I. Yurt Dışındaki Gelirin Niteliği

A. Edinilmiş Mallara Katılma Döneminde

- 156 Bir eşin edinilmiş malları özellikle çalışmasının karşılığı olan edinimlerdir (TMK m. 219/1). Bu kural, gelirin elde edildiği ülkeden bağımsızdır. Almanya’da bir fabrikada çalışarak elde edilen ücret, Hollanda’da işletilen bir lokantanın kârı, İsviçre’de alınan bir prim, eşin edinilmiş malıdır; bunlarla yurt dışında veya Türkiye’de edinilen mallar da edinilmiş malların yerine geçen değerler olarak edinilmiş malıdır (TMK m. 219/5). Sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurum ve kuruluşlarının yaptığı ödemeler ile çalışma gücünün kaybı nedeniyle ödenen tazminatlar da edinilmiş mallardandır (TMK m. 219/2–3); bu ödemeleri yapan kurumun yabancı olması sonucu değiştirmez.
- 157 Katılma alacağı kanundan doğan bir haktır; bu hakkı talep eden eşin gelirin olmasına veya söz konusu malvarlığının edinilmesine, iyileştirilmesine ya da korunmasına katkıda bulunmasına gerek yoktur.¹ Bu nedenle 2002’den sonra yurt dışında çalışan eşin edinimleri bakımından, Türkiye’de kalan ve çalışmayan eş de artık değerın yarısı üzerinde hak sahibidir (TMK m. 236/1). Bu dönemde asıl sorun, katkının ispatı değil, yurt dışındaki edinimlerin ve bunlardan doğan malların tespitidir.

B. Mal Ayrılığı Döneminde

- 158 1 Ocak 2002’den önceki mal ayrılığı döneminde ise durum farklıdır. Bu dönemde bir eş adına edinilen mal onun malıdır; diğer eş ancak bu malın edinilmesine para veya parayla ölçülebilen bir değerle katkıda bulunmuşsa katkı payı alacağı isteyebilir. Yurt dışında çalışan eşler bakımından bu dönemin belirleyici ilkesi, çalışan ve geliri bulunan eşin katkısının kural olarak kabul edilmesidir. Yargıtay, davacının 1986’dan, davalının ise evlenmeden önceki dönemden beri yurt dışında çalıştığı bir olayda, 743 sayılı Kanun döneminde katkı payı istenebilmesi için mutlaka parasal veya parayla ölçülebilen maddi bir değer koymak suretiyle katkıda bulunulması gerektiğini hatırlatmış ve her iki taraf da çalıştığına göre evlilik birliği içinde çalışma karşılığı edinilen mallara katkıda bulunduklarının kabulü gerektiğini belirtmiştir.² Almanya’da çalışan ve 2000 yılında Türkiye’de bir bağımsız bölüm alan

1 Yargıtay 8. HD, 04.04.2017, E. 2015/9223, K. 2017/5039.

eşlere ilişkin bir kararda da tarafların Almanya’da çalıştıklarına ve taşınmaz mal ayrılığı döneminde satın aldıklarına göre kural olarak davacının da geliri oranında katkıda bulunduğunun kabulü gerektiği; bununla birlikte herkesin iddiasını ispatla yükümlü olduğu (TMK m. 6, 222/1) ve uyuşmazlığın her türlü delille ispatlanabileceği vurgulanmıştır.³

Hukuk Genel Kurulu da İngiltere’de çalışan eşlere ilişkin bir kararında aynı ilkeyi benimsemiş ve eşler arasındaki ispat güçlüğüne dikkat çekmiştir: 159

Ne var ki, olayların eşler arasında ve çoğu zaman dört duvar arasında olup bittiği göz önüne alındığında, kimi zaman katkının tanıkla dahi kanıtlanması güç hale gelebilecektir. Bu halde olağan hayat deneyimleri ve ülke gerçekleri gibi parametrelerin sübutun kabulünde gözden irak tutulmaması gerekir.⁴

Kurul, eşlerin uzun yıllardır yurt dışında bulunduğu ve ikisinin de işçi olarak çalıştığı bu olayda, olağan olanın evlilik birliği içinde edinilen taşınmaza aynı dönemde çalışan ve geliri bulunan kadının da katkı yapması olduğunu; kocanın kadının birikimleriyle başka türlü tasarrufta bulunduğunu ileri sürüp ispatlamadığı hâlde çalışan kadının koca adına tescil edilen taşınmaza katkısının kabulü gerektiğini belirtmiştir.⁵ 160

II. Yurt Dışından Türkiye’ye Gönderilen Paralar

A. Gönderilen Para Bağış Değildir

Yurt dışında yaşayan Türk eşlerin önemli bir kısmında eşlerden biri yurt dışında çalışmaya devam ederken diğeri Türkiye’ye döner ya da hiç gitmez. Yurt dışındaki eş kazancını Türkiye’deki eşine gönderir ve Türkiye’deki eş bu parayla kendi adına mal edinir. Uyuşmazlıkta Türkiye’deki eş, malın kendi adına kayıtlı olduğunu ve gönderilen paranın bir bağış olduğunu ileri sürebilir. Yargıtay bu savunmayı kabul etmemektedir. 161

1

YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ

15.11.2012 · E. 2012/2475 · K. 2012/10534

Yurt dışındaki eşin gönderdiği para bağış değil, ortak birikimin değerlendirilmesidir

Eşler 1974’te evlenmişti. Davacı koca, eşinin 1982’de Türkiye’ye kesin dönüş yaptığını, kendisinin Almanya’da çalışmaya devam ederek kazancını Türkiye’deki eşine gönderdiğini ve eşinin bu parayla 1988 ve 1991 yıllarında kendi adına iki taşınmaz edindiğini ileri sürmüştü. İlk derece mahkemesi, taşınmazların davacı tarafından davalıya bağışlandığı gerekçesiyle bu talebi reddetmişti. Daire, her iki eşin de

2 Yargıtay 8. HD, 14.04.2011, E. 2011/1139, K. 2011/2189.

3 Yargıtay 8. HD, 27.06.2011, E. 2010/6537, K. 2011/3729.

4 Yargıtay HGK, 30.04.2014, E. 2014/8-48, K. 2014/554.

5 Yargıtay HGK, 30.04.2014, E. 2014/8-48, K. 2014/554.

taşınmazların edinildiği tarihten önce yurt dışında işçi olarak çalıştığını, Türkiye'ye dönen eşin de ortak dükkânlardan kira geliri ve 1987'den sonra emekli aylığı bulunduğunu tespit ettikten sonra şöyle demiştir:

“Dinlenen davacı tanıkları ve dosya kapsamından Almanya'da yaşayan davacının yurt dışındaki kazancını yurttan bulunan eşine gönderdiği, söz konusu durumda davacının eşine bağış yapmak amacıyla değil, ortak birikimin değerlendirilmesi amacıyla hareket ettiği, bu hususun yurt dışında yaşayan karı-koca arasında olağan bir davranış tarzı olduğu ve davacı kocanın bu nedenle taşınmazların edinmesine katkısının bulunduğu kabul edilmelidir. Daha açıkçası böyle durumlarda davacıda (para gönderende) bağış kastı ve iradesinin olduğunu söylemek mümkün değildir.

DEĞERLENDİRME Daire, taraflara Almanya'daki çalışma ve gelirlerini gösteren tercüme edilmiş tüm belgeleri sunmaları için süre verilmesini veya bu belgelerin ilgili yerlerden getirtilmesini, dükkân kiralari ile emekli aylığı ödemelerinin belirlenmesini, taşınmazların dava tarihindeki değerinin keşifle tespit edilmesini ve bir hukukçu ile bir mali müşavirden oluşan bilirkişi kurulundan rapor alınmasını istemiştir. Karar, mal ayrılığı döneminde yurt dışından gönderilen paralarla edinilen mallara ilişkin uyuşmazlıklarda temel ilkeyi ortaya koymaktadır.

- 162 Bu ilke, Türkiye'deki eşin adına edinilen malın bağış yoluyla edinilmiş sayılmasını önler. 2002 sonrasında da aynı sonuca ulaşılır: Eşlerden birine ait bütün mallar, aksi ispat edilinceye kadar onun edinilmiş malı sayılır (TMK m. 222/3). Türkiye'deki eş, adına kayıtlı malın yurt dışındaki eşin bağışıyla edinildiğini, dolayısıyla karşılıksız kazanma yoluyla elde edilmiş kişisel malı olduğunu (TMK m. 220/2) ileri sürüyorsa bunu ispat etmelidir; yurt dışında çalışan eşin kazancını Türkiye'ye göndermesi tek başına bağış iradesini göstermez. Bağış ispat edilemezse mal, Türkiye'deki eşin edinilmiş malı olarak tasfiyeye girer ve yurt dışındaki eş artık değer yarısı üzerinde hak sahibi olur. Yargıtay'ın uygulamasında, bir eşin edinilmiş malından diğer eş adına alınan edinilmiş mala yapılan katkı için ayrıca değer artış payı hesaplanmaz; bu katkı katılma alacağı içinde bütünüyle dikkate alınır.⁶

B. Paranın Hangi Mala Dönüştüğünün İzlenmesi

- 163 Yurt dışından gönderilen paranın katkı oluşturması için, bu paranın tasfiyeye konu malın edinilmesinde kullanıldığının gösterilmesi gerekir. Yargıtay bu konuda gerçekçi bir ispat ölçüsü uygulamaktadır. Bir dosyada, davacının babası tarafından davacıya 1996'da 380 ve 1999'da 100 Alman markı gönderildiğini gösteren belgeler bulunuyordu. Daire, bu paraların bulunmasının tek başına 1 Ocak 2002'den önce edinilen malların alımında kullanıldığını göstermediğini, babanın parayı kızı veya damadı yerine damadının kardeşine göndermesinin de hayatın doğal

6 Yargıtay 8. HD, 08.10.2013, E. 2013/11000, K. 2013/14461.

akışına uygun bir davranış şekli olmadığını belirterek 2002 öncesinde edinilen mallara ilişkin katkı payı talebinin reddini yerinde bulmuştur. Aynı kararda Daire, 2002'den sonra edinilen mallar bakımından ise davacının katkısını ispat etmek zorunda kalmaksızın artık değerın yarısı üzerinde hak sahibi olduğunu belirterek hükmü bozmuştur.⁷

Bir başka dosyada, 1992-1993'ten beri yurt dışında çalışan ve bir lokanta işleten davacı kadın, kazancını kocasının babasına gönderdiğini, bu parayla bir arsa ve kayınpederi adına araçlar alındığını, arsa üzerine de bir ev yapıldığını ve kocasının kardeşinin banka hesabına 350.000 Danimarka kronu havale edildiğini ileri sürmüştü. Daire, arsanın miras yoluyla üçüncü kişiler adına tescil edildiğini, hangi araçlara katkıda bulunulduğunun somut olarak belirtilmediğini ve kardeş adına böyle bir banka hesabının bulunmadığını belirterek bu taleplerin reddini onamış; buna karşılık ev bakımından, evin kim tarafından, hangi tarihler arasında ve hangi parayla yaptırıldığı konusundaki tanık beyanları arasındaki çelişkinin HMK m. 261 uyarınca giderilmesini istemiştir. Daireye göre yapının tarafların yurt dışından gönderdiği parayla inşa edildiği tespit edilirse, davalının kullanımında bulunduğu evlilik birliği içinde edinilen mal olarak kabul edilmeli; 1 Ocak 2002'den önce yapılmışsa katkı payı, sonra yapılmışsa edinilmiş mallara katılma hükümleri uygulanmalıdır.⁸

DİKKAT

Yurt dışından gönderilen paranın izini sürmek için en güçlü delil banka kayıtlarıdır: yurt dışındaki hesaptan yapılan havalenin dekontu, Türk bankasındaki alıcı hesabın dökümü ve paranın hesaptan çekildiği tarih ile malın edinildiği tarih arasındaki yakınlık. Tanık beyanları bu kayıtları tamamlar, ama yerini tutmaz. Paranın bir yakın aracılığıyla gönderildiği hâllerde, o yakının hesap kayıtlarının da getirilmesi istenmelidir (HMK m. 221; On İkinci Bölüm).

C. Savunmanın Zamanında ve Belgeyle Yapılması

Yurt dışından gelen paraya dayanan savunmalar da aynı ölçülere tabidir. 165 Yargıtay'ın onadığı bir kararda davacı tanıkları, davacının Almanya'dan para göndererek taşınmazı edindiğini bildirmişti; davalı tanıkları ise taşınmazın alımında davalının babasının banka kanalıyla 10 bin Alman markı (bir tanığa göre 10 bin Euro) verdiğini söylemişti. Bölge adliye mahkemesi bu beyanları şu gerekçelerle dikkate almamıştır: Paranın bankadan gönderildiğine ilişkin bir kayıt sunulmamıştı; davalının cevap dilekçesinde, ön inceleme duruşmasında ve ikinci cevap dilekçesinde böyle bir savunması yoktu; tanıklar tarafların ileri sürmediği hususları açıklamışlardı ve usulen ileri sürülmeyen bir husus gözetilemezdi. Davalının

⁷ Yargıtay 8. HD, 26.10.2010, E. 2010/3594, K. 2010/5112.

⁸ Yargıtay 8. HD, 30.10.2014, E. 2013/19044, K. 2014/19509.

temyiz dilekçesine eklediği makbuz da sonucu değiştirmemiştir.⁹ Yurt dışındaki bir taşınmazın satış bedeliyle Türkiye’de mal alındığı savunması bakımından da Yargıtay aynı tutumu benimsemiştir (Altıncı Bölüm).

- 166 Bu kararların ortak dersi şudur: Yurt dışından gelen bir paraya dayanan iddia veya savunma dilekçeler aşamasında açıkça ileri sürülmeli, paranın kaynağı, tarihi, miktarı ve hangi malın edinilmesinde kullanıldığı somutlaştırılmalı (HMK m. 194) ve banka kayıtlarıyla desteklenmelidir. Taraflar cevaba cevap ve ikinci cevap dilekçeleriyle iddia ve savunmalarını serbestçe genişletebilir veya değiştirebilirler; dilekçelerin karşılıklı verilmesinden sonra ise iddia ve savunma ancak ıslah veya karşı tarafın açık muvafakatiyle genişletilebilir (HMK m. 141).

III. Katkının Hesabı

A. Yargıtay’ın Yöntemi

- 167 Mal ayrılığı dönemindeki katkı payı alacağının hesabında Yargıtay’ın uyguladığı yöntem, yurt dışında çalışan eşler bakımından da aynıdır. Yargıtay bu yöntemi, Almanya’da çalışan eşlere ilişkin bir kararında şöyle sıralamıştır: Her iki tarafın çalışmalarına ve gelirlerine ait belgeleri sunmaları için süre verilmesi veya gerekli yerlerden belgelerin istenmesi; her birinin toplam gelirlerinin hesaplanması; sosyal statüleri ve kariyerleri göz önünde bulundurularak kişisel giderlerinin belirlenmesi; kocanın 743 sayılı Kanun’un 152. maddesi uyarınca evi geçindirme yükümlülüğü gözetilerek aile fert sayısına göre yapabileceği giderlerin de kişisel harcamalarına eklenmesi; her birinin toplam giderlerinin toplam gelirlerinden düşülerek ayrı ayrı yapabilecekleri tasarruf miktarlarının saptanması; toplam tasarruf karşısında davacının katkı oranının bulunması ve bu oranın taşınmazın dava tarihindeki sürüm değeriyle çarpılması.¹⁰ Aynı yöntem, Danimarka’da yaşayan eşlere ilişkin bir kararda da ayrıntılı olarak gösterilmiş ve bilirkişi kurulunda bir muhasebeci veya mali müşavirin bulunması istenmiştir.¹¹
- 168 Bu yöntem, yurt dışındaki gelirlerin belgelenmesini zorunlu kılar. Yargıtay, Alman makamlarından davacının çalışmalarını gösteren bir bilgi gelmemesi hâlinde, davacının Almancadan tercüme ettirerek sunduğu sigorta hizmet belgesinin, karşı tarafa usulüne uygun olarak tebliğ edilip karşı konulmamışsa dikkate alınması gerektiğini kabul etmiştir.¹² Bir eşin yurt dışındaki maaş gelirlerinin bilirkişi raporunda hiç hesaba katılmaması da, katkı oranını o eşin aleyhine bozan ve bozmayı gerektiren bir eksikliktir.¹³ Sosyal güvenlik sözleşmesi bulunan ülkelerdeki

9 Yargıtay 2. HD, 21.03.2024, E. 2023/5632, K. 2024/1961.

10 Yargıtay 8. HD, 27.06.2011, E. 2010/6537, K. 2011/3729.

11 Yargıtay 8. HD, 05.03.2012, E. 2011/3814, K. 2012/1439.

12 Yargıtay 8. HD, 05.10.2010, E. 2010/3287, K. 2010/4553.

13 Yargıtay 8. HD, 15.09.2015, E. 2015/4100, K. 2015/16373.

çalışma süreleri ise Sosyal Güvenlik Kurumu aracılığıyla da istenebilir (On Üçüncü Bölüm).¹⁴

B. Yabancı Para Gelirlerinin Karşılaştırılması

Yurt dışında çalışan eşlerin gelirleri çoğu zaman yabancı parayla elde edilmiştir. 169 Bu gelirlerin katkı oranının hesabında nasıl kullanılacağı sonucu doğrudan etkiler. Yargıtay bu konuda açık bir ilke koymuştur.

2

YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ

08.10.2013 · E. 2013/11000 · K. 2013/14461

Yabancı parayla elde edilen gelirler kendi para birimiyle karşılaştırılır

Eşler 1972’de evlenmiş ve Almanya’da çalışmışlardır. Davacı kadın, 1989’da davalı koca adına alınan arsaya ve üzerinde 1990–1993 yılları arasında yapılan binaya katkısı nedeniyle alacak istemişti. Mali müşavir birlikişi tarafların gelirlerini hem Alman markı olarak hem de her çalışma yılının kuruyula Türk lirasına çevirerek belirlemiş; hükme esas alınan raporda Türk lirası karşılıkları kullanılarak davacının katkı oranı yüzde beş bulunmuştu. Daire şöyle demiştir:

“Ancak her iki tarafın hesaplamaya esas alınan sigorta hizmet belgeleri Almanya’daki çalışmalarını gösteren tercüme belgeler olup, getirtilen belgelerde her iki tarafın da çalıştıkları süreler ve sigortalılık sürelerinde elde ettikleri gelirler mark olarak yazılıdır. ... mark olarak belirli taraf gelirlerinin gerçek alım gücünü gösterdiğinin gözetilmemesi doğru olmamıştır.

DEĞERLENDİRME Davacının çalışması 1991’de, davalının çalışması ise 1994’te sona ermişti. Türk lirasının bu yıllardaki hızlı değer kaybı nedeniyle her yılın kuruyula yapılan çevirme, daha erken dönemde çalışmayı bırakan eşin gelirini olduğundan düşük gösteriyor ve kur farkından doğan kaybı ona yüklüyordu. Daire, tarafların Alman markı olarak belirlenen toplam gelirlerinin birbiriyle oranlanmasını, kişisel harcamaların ve kocanın evi geçindirme yükümlülüğünün gözetilmesini ve bulunacak oranın taşınmazın dava tarihindeki değerine uygulanmasını istemiştir.

Kanaatimizce bu karar, yurt dışında elde edilen gelirlerin karşılaştırılmasında 170 genel bir ilke olarak benimsenmelidir: Eşlerin gelirleri aynı yabancı parayla elde edilmişse oranlama o parayla yapılmalıdır. Gelirler farklı para birimleriyle elde edilmişse (örneğin bir eş Almanya’da Alman markıyla, diğeri Türkiye’de Türk lirasıyla çalışmışsa), her iki gelir aynı zaman dilimi için ortak ve istikrarlı bir ölçüye, örneğin aynı yabancı paraya çevrilerek karşılaştırılmalıdır. Türk lirasının yüksek enflasyon dönemlerinde her yılın kuruyula yapılan çevirmeler katkı oranını gerçeklikten uzaklaştırır.

¹⁴ Yargıtay 10. HD, 21.11.2022, E. 2022/12930, K. 2022/14526.

IV. Ortak Hesaplar ve Döviz Birikimleri

A. Türkiye'deki Döviz Hesapları

- 171 Yurt dışında çalışan eşler birikimlerini çoğu zaman Türkiye'deki döviz hesaplarında, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde yurt dışında yaşayan vatandaşlar için açılan hesaplarda veya ticari bankalardaki döviz hesaplarında tutar. Yargıtay, 1973'te Almanya'ya işçi olarak giden bir eşin adına Türkiye'deki bir bankada açılan Euro ve Türk lirası hesaplarına ilişkin bir kararında, 1 Ocak 2002'den önce açılan hesaplardaki paraların kural olarak kişisel mal sayılacağını, ancak bu paraların 2002'den sonraki faiz getirilerinin edinilmiş mal olacağını ve 2002'den sonra açılan hesaplara yatırılan paraların da kural olarak edinilmiş mal sayılacağını kabul etmiştir.¹⁵ Aynı dosyada Yargıtay daha sonra, birbirinin devamı niteliğindeki vadeli Euro hesaplarında 1 Ocak 2002'den önce mevcut olan miktarın belirlenerek kişisel mal denkleştirmesi yapılması gerektiğini belirtmiştir.¹⁶ Bozmadan sonra mahkeme 2002 öncesindeki bakiyeyi belirleyip kişisel mal denkleştirmesi yapmış ve katılma alacağını karara en yakın tarihteki Merkez Bankası Euro efektif satış kuru üzerinden Türk lirasına çevirmiş; Yargıtay bu hesaplama da bir isabetsizlik görmemiştir.¹⁷ Döviz hesaplarının değerlendirilmesindeki kur sorunları Sekizinci Bölüm'de incelenmiştir.

B. Ortak Hesaptan Çekilen Paralar

- 172 Eşlerin yurt dışından gönderdikleri paraları ortak bir hesapta topladıkları ve eşlerden birinin bu hesaptan para çekerek kendi adına mal edindiği durumlar da sıktır. Almanya'da uzun yıllar çalışmış eşlere ilişkin bir dosyada davacı, tarafların Merkez Bankasında açtıkları ortak hesaptan 39.000 Alman markının ve bir ticari bankadaki ortak hesaptan 30.000 ABD doları ile 25.000 Euronun davalı tarafından çekildiğini ve bu paralarla taşınmaz alındığını ileri sürmüştü; Daire, iddianın ispatı hâlinde katkı payı alacağının yukarıda anlatılan yöntemle hesaplanmasını istemiştir.¹⁸
- 173 Ortak hesaptan çekilen paraya ilişkin talep, mal rejimi tasfiyesinden ayrı bir alacak davasına da konu olabilir. Hukuk Genel Kurulu, Almanya'da ve Türkiye'de boşanan eşlerden birinin müşterek hesaptaki döviz çekmesi üzerine asliye hukuk mahkemesinde açılan bir alacak davasında, aynı eşler arasında görülen katılma alacağı davasında bu hesabın dava konusu yapılmadığını tespit ederek iki dava arasında bekletici mesele ilişkisi bulunmadığını kabul etmiştir.¹⁹ Kanaatimizce müşterek hesaptaki paranın aynı zamanda mal rejimi tasfiyesine konu edilip edil-

¹⁵ Yargıtay 8. HD, 04.07.2013, E. 2013/7256, K. 2013/10494.

¹⁶ Yargıtay 2. HD, 04.04.2024, E. 2024/1864, K. 2024/2428 kararında aktarılan 2. HD, 25.04.2022, E. 2022/2588, K. 2022/3894.

¹⁷ Yargıtay 2. HD, 04.04.2024, E. 2024/1864, K. 2024/2428.

¹⁸ Yargıtay 8. HD, 27.06.2011, E. 2010/6537, K. 2011/3729.

¹⁹ Yargıtay HGK, 24.06.2026, E. 2025/739, K. 2026/408.

mediği her dosyada ayrıca kontrol edilmelidir; aynı paranın hem müşterek hesap alacağı hem katılma alacağı olarak iki kez hesaba katılması önlenmelidir.

V. Kişisel Mal Savunmaları

A. Yurt Dışında Alınan Tazminatlar

Yurt dışında çalışan eşlerin dosyalarında sık karşılaşılan bir savunma, Türkiye'deki malın yurt dışında alınan bir tazminatla edinildiğidir. Yargıtay, 2003'te alınan bir evin bedelinin bir kısmının davalının 1994'te yurt dışında geçirdiği trafik kazası nedeniyle aldığı tazminattan karşılandığının savunulduğu bir dosyada, davalının bu tazminatı alıp almadığına ilişkin belgelerin ilgili mercilerden getirtilip tercüme ettirilmesini ve hesaplamada gözetilmesini istemiştir.²⁰ Böyle bir tazminatın niteliği, türüne ve alındığı tarihe göre belirlenir: Mal rejiminin devamı sırasında çalışma gücünün kaybı nedeniyle ödenen tazminatlar edinilmiş mal, manevi tazminat alacakları kişisel maldır (TMK m. 219/3, 220/3); mal rejiminin başlangıcında, 1 Ocak 2002'den önce evlenen eşler bakımından 1 Ocak 2002'de bir eşin malvarlığında bulunan değerler de kişisel maldır (TMK m. 220/2). 1994'te alınan bir tazminat 2002'de hâlâ mevcutsa o tarihte eşin kişisel malı sayılır; bununla 2003'te bir taşınmaz alınmışsa, taşınmazın o kısmı kişisel mal yerine geçen değerdir (TMK m. 220/4).

B. Yurt Dışındaki Ailenin Yardımları ve Mirasları

Yurt dışında yaşayan bir ailenin bir eşi yaptığı yardımlar ve yurt dışındaki bir mirastan gelen paralar, karşılıksız kazanma yoluyla elde edildiğinden kişisel maldır (TMK m. 220/2). Ancak bu savunmanın da somut belgelerle ispatı gerekir; Yargıtay, aileden gelen paranın tasfiyeye konu malın edinilmesinde kullanıldığının gösterilmesini aramaktadır.²¹ Yurt dışındaki bir taşınmazın mirasçılarca satılıp bedelinin paylaştırılması hâlinde de bu bedelin tapu kayıtları, satış belgeleri ve havale kayıtlarıyla belgelenmesi gerekir.

C. Yurt Dışındaki Bir Üçüncü Kişinin Parası Savunması

Bir eş, adına kayıtlı malların veya banka hesabındaki paranın aslında yurt dışında yaşayan bir üçüncü kişiye ait olduğunu da savunabilir. Yargıtay'ın onadığı bir kararda davalı, Almanya'da yaşayan bir arkadaşının Türkiye'de arsa alınması için 2002'de kendisine para gönderdiğini, arsa alınamayınca bu parayı yıllar içinde değerlendirdiğini, adına kayıtlı bütün malların ve 2011'de açılan altın hesabının bu paradan oluştuğunu, paranın bir kısmını arkadaşına geri ödediğini ve ona hâlâ

²⁰ Yargıtay 8. HD, 19.01.2015, E. 2013/16004, K. 2015/1001.

²¹ Yargıtay 8. HD, 26.10.2010, E. 2010/3594, K. 2010/5112.

65.000 Euro borcu bulunduğunu ileri sürmüştü. Bölge adliye mahkemesi, paranın 2002'de hesaptan çekilmesinden altın hesabının açılmasına kadar geçen süreyi gözeterek davalının bu hesabın açılmasında kullanılan paranın ve dava konusu malların arkadaşının gönderdiği parayla edinildiğini somut delillerle ispatlayamadığını kabul etmiştir. Mahkemeye göre para borç olarak alındığından davalının kişisel malı sayılamazdı; kalan 65.000 Euro da edinilmiş mallara ilişkin bir borç değildi.²²

- 177 Kanaatimizce bu karar iki ayrı ispat sorununu birlikte göstermektedir. Yurt dışındaki bir kişiden gelen paranın eşin kişisel malı sayılabilmesi için önce karşılıksız kazanma yoluyla, örneğin bağış veya miras yoluyla elde edildiği, sonra da tasfiyeye konu malın bu parayla edinildiği ispatlanmalıdır. Para borç olarak alınmışsa bağış değildir; borç ise ancak edinilmiş mallara ilişkin bir borçsa artık değer hesabında düşülebilir (TMK m. 231).

D. Yabancı Devletin Sosyal Ödemeleri

- 178 Yurt dışında yaşayan eşler, yaşadıkları ülkenin sosyal güvenlik sisteminden çocuk yardımı, işsizlik parası, sosyal yardım gibi ödemeler alabilir. Bu ödemeler, sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurum ve kuruluşlarının yaptığı ödemeler olarak 2002'den sonra edinilmiş maldır (TMK m. 219/2). Mal ayrılığı döneminde ise bu ödemelerin bir malın edinilmesinde kullanılması katkı oluşturabilir. Yargıtay'ın bir kararına konu olayda, yabancı mahkemede boşanan eşlerden ev hanımı olan davacı, taşınmazların edinilmesine düğünde takılan altınlar, ailesinin yardımı ve Hollanda devletinin kendisine çocuk yardımı ve evlilik yardımı gibi adlarla yaptığı ödemelerle katkıda bulunduğunu ileri sürmüş, davalı ise bu sosyal ödemelerin kendi maaşından kesildiğini savunmuştu. İlk derece mahkemesi davayı bir yıllık zamanaşımı nedeniyle reddetmiş, Daire ise zamanaşımı süresinin on yıl olduğunu belirterek hükmü bozmuştur.²³ Kanaatimizce yabancı devletin bir eşe yaptığı sosyal ödemenin hangi eşin geliri sayılacağı, ödemenin hukuki niteliğine göre belirlenmelidir: Ödeme bir eşin kişisel hakkı olarak ona yapılıyorsa o eşin geliridir; diğer eşin ücretinden yapılan bir kesintiyle finanse ediliyorsa veya aile adına yapılıyorsa, bu durum katkı oranının hesabında gözetilmelidir.

VI. Yabancı Mahkemenin Yaptığı Mali Düzenlemeler ve Takas-Mahsup

- 179 Yurt dışında boşanan eşler bakımından yabancı mahkeme, kendi hukukuna göre eşler arasında bir mali düzenleme yapmış olabilir: bir eşin sigorta hesabından diğerine emeklilik hakkı aktarılması, yurt dışındaki bir evin satış bedelinin paylaş-

²² Yargıtay 2. HD, 09.07.2024, E. 2023/3779, K. 2024/5474.

²³ Yargıtay 8. HD, 19.12.2013, E. 2013/6793, K. 2013/19427.

tırılması gibi. Türkiye'deki davada davalı eş, bu düzenlemelerle diğer eşe geçen değerlerin onun alacağından düşülmesini isteyebilir. Yargıtay 8. Hukuk Dairesi 2011'de, Almanya'da boşanan eşlere ilişkin bir kararında, davalının yurt dışında alınan ev ve yabancı boşanma kararı uyarınca kendi sigorta hesabından davacının sigorta hesabına aktarılan değerlerin düşülmesi isteğini hesaba katan kararı bozmuştu. Daireye göre böyle bir isteğin değerlendirilebilmesi için istekte bulunanın harcı yatırılmış bir davası ve bu isteğe bağlı olarak belirlenmiş ve kanıtlanmış bir alacağı bulunmalıydı; sadece takas ve mahsup isteğinde bulunmak yeterli değildi.²⁴

Daire bu görüşünden 2013'te açıkça dönmüştür. Yukarıda Alman markıyla elde edilen gelirler bakımından incelediğimiz kararda Daire, mal rejimi davalarının niteliğini, uyumsuzlukların en seri ve en az masrafla çözülmesi gereğini ve aynı tarafların birbirleriyle sürekli davacı-davalı durumunda bulunmasının sakıncalarını gözeterek, davalı eşin takas-mahsup talebinde bulunması hâlinde, talep tarihinde kesinleşmiş ve belirlenmiş bir alacağı olmasa bile bu talebin usule uygun kabul edilip yargılamaya devam edilmesi, davada tam (çifte) tasfiye, yani külli tasfiye yapılması gerektiğini kabul etmiştir; bunun için en azından davalının davacıdan ne istediğini savunma olarak getirmesi gerekir.²⁵ Aynı kararda Daire, cevap süresi geçtikten sonra bir dilekçeyle ileri sürülen takas-mahsup talebini savunmanın genişletilmesi saymış, ancak davacının dilekçenin tebliğini izleyen oturumda itiraz etmemesini zımni muvafakat kabul etmiştir. Bu son tespit 1086 sayılı Kanun dönemine aittir; bugün HMK m. 141/2 karşı tarafın açık muvafakatini aradığından, süresinden sonra ileri sürülen bir savunmanın dinlenebilmesi için açık muvafakat veya ıslah gerekir.

Güncel uygulamada da takas-mahsup talebinin zamanında ileri sürülmesi belirleyicidir. Yargıtay'ın onadığı bir bölge adliye mahkemesi kararında, davalının, davacının beraberinde götürdüğü altınlar ve davacıda bulunan ev eşyaları bakımından da külli tasfiye yapılması gerektiğine ilişkin istinaf sebebi reddedilmiştir; davalı bu mallar bakımından cevap dilekçesinde takas-mahsup definde bulunmamış, harcı yatırılmış bir karşı dava da açmamıştı ve davacının açık muvafakati de yoktu. Davalı cevap dilekçesinde yalnızca davacının taşınmazları bakımından külli tasfiye istemişti.²⁶

Kanaatimizce yabancı mahkemenin yaptığı mali düzenlemelerin ve davacının yurt dışındaki mallarının Türkiye'deki tasfiyeye yansıtılmasında en güvenli yol, bu değerlerin cevap dilekçesinde açıkça ve somut olarak takas-mahsup savunması olarak ileri sürülmesi, mümkünse harcı yatırılarak karşı dava açılmasıdır. Yabancı kararın Türkiye'deki tasfiyeye etkisi ayrıca onun tanınmasına bağlıdır (On Altıncı

²⁴ Yargıtay 8. HD, 14.04.2011, E. 2011/1139, K. 2011/2189.

²⁵ Yargıtay 8. HD, 08.10.2013, E. 2013/11000, K. 2013/14461.

²⁶ Yargıtay 2. HD, 09.07.2024, E. 2023/3779, K. 2024/5474.

Bölüm); yabancı mahkemenin yaptığı emeklilik hakkı paylaştırmasının niteliği ise Onuncu Bölüm’de incelenmiştir.

UYGULAMA NOTU

Yurt dışında elde edilen gelirlere ve Türkiye’ye gönderilen paralara dayanan bir mal rejimi davasında şu belgeler hazırlanmalıdır: (1) her iki eşin yurt dışındaki çalışma sürelerini ve gelirlerini gösteren sigorta hizmet dökümleri, ücret bordroları veya vergi belgeleri (onaylı tercümeleriyle); (2) yurt dışındaki hesaplardan Türkiye’ye yapılan havalelerin dekontları ve alıcı hesapların dökümleri; (3) Türkiye’deki döviz hesaplarının açılış tarihleri ve 1 Ocak 2002 ile mal rejiminin sona erdiği tarihteki bakiyeleri; (4) yurt dışında alınan tazminat, miras veya yardımların belgeleri; (5) yabancı boşanma kararında yapılan mali düzenlemeler ve bunların Türkiye’de tanınıp tanınmadığı. Gelirler yabancı paraysa, bilirkişiden oranlamanın yabancı para üzerinden yapılması açıkça istenmelidir. Davalı taraf, yabancı mahkemenin yaptığı düzenlemelerle diğer eşe geçen değerleri ve diğer eşin yurt dışındaki mallarını en geç cevap dilekçesinde takas-mahsup savunması olarak ileri sürmeli ya da karşı dava açmalıdır.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Döviz, Yabancı Para Hesapları ve Kur

BÖLÜMÜN PLANI

I.	Yabancı Para Bir Malvarlığı Değeridir	84
II.	Değerleme Tarihi ve Kur	85
III.	Hüküm Türk Lirası Olarak Kurulur	89
IV.	Talep, Harç ve İslah	92
V.	Faiz	93
VI.	Ayrı Alacak Davalarında Yabancı Para	94

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Yurt dışında yaşayan eşlerin birikimleri çoğu zaman yabancı para olarak, Türkiye'deki veya yabancı ülkelerdeki döviz hesaplarında tutulur. Yabancı para da diğer mallar gibi kişisel veya edinilmiş mal olabilir; 1 Ocak 2002'den önce biriktirilen paranın 2002'den sonra işleyen faizi, kişisel malın geliri olarak edinilmiş maldır. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, katılma alacağının belirlenmesinde döviz cinsinden paranın karara en yakın tarihteki gerçek (güncel) kur karşılığının tespit edilmesini ve hükmün Türk lirası olarak kurulmasını istemektedir; Euro veya ABD doları olarak hüküm kurulmasını, paranın çekildiği ya da harcın yatırıldığı tarihteki kurun esas alınmasını bozma sebebi saymaktadır. Uygulamada Merkez Bankası efektif satış kuru kullanılmakta, bilirkişi raporunda hangi tarihteki kurun esas alındığının açıkça gösterilmesi aranmaktadır. 2002 öncesi mal ayrılığı dönemine ilişkin katkı payı alacağında ise değer dava tarihine göre belirlenir. 8. Hukuk Dairesinin önceki uygulamasında döviz cinsinden talebe döviz cinsinden hüküm kurulabiliyor ve bu alacağa yabancı para faizi yürütülebiliyordu; bugün bu yol kapanmıştır, ancak 2024 tarihli bir kararın karşı oyunda Euro olarak hüküm kurulmasının kanuna aykırı olmadığı savunulmuştur. Türk lirası kuralı, talebin ve harcın Türk lirası olarak gösterilmesini, talebin kur artı-

şına göre zamanında güncellenmesini ve hâkimin talep sonucuyla bağlılığının gözetilmesini birlikte gerektirir.

I. Yabancı Para Bir Malvarlığı Değeridir

- 183 Yabancı para, mal rejiminin tasfiyesinde Türk lirasından farklı bir statüye sahip değildir. Bir eşin yurt dışında çalışarak kazandığı ve Euro olarak biriktirdiği para, 2002'den sonra elde edilmişse çalışmanın karşılığı olan edinim olarak edinilmiş maldır (TMK m. 219/1); 1 Ocak 2002'de bir eşin malvarlığında bulunan döviz ise mal rejiminin başlangıcında o eşe ait bulunan değer olarak kişisel maldır (TMK m. 220/2). Kişisel malların gelirleri edinilmiş mal olduğundan (TMK m. 219/4), 2002'den önce biriktirilen dövizin 2002'den sonra işleyen faizi edinilmiş mal olarak tasfiyeye girer. Hesabın Türkiye'de veya yurt dışında tutulması bu nitelendirmeyi değiştirmez; yurt dışındaki hesapların tespiti Dokuzuncu Bölüm'de, Türkiye'deki Euro hesaplarına ilişkin içtihat ise Yedinci Bölüm'de incelenmiştir.
- 184 Yurt dışında çalışan Türk vatandaşlarının birikimlerini uzun yıllar Merkez Bankası nezdindeki döviz hesaplarında tuttuğu bilinmektedir. Bu hesaplar, mal rejimi davalarında aynı dosyada hem mal ayrılığı hem edinilmiş mallara katılma dönemine ait değerlerin bulunabildiği, dolayısıyla farklı değerlendirme tarihlerinin birlikte uygulandığı tipik bir örnek oluşturur.

1

YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ

04.04.2024 · E. 2024/1949 · K. 2024/2429

Yurt dışında çalışan eşin Merkez Bankası hesapları: iki ayrı tarih

Davalı koca, 1977'den beri yurt dışında çalıştığını ve birikimlerini Merkez Bankası hesaplarına yatırdığını belirtmişti; davacı kadın Türkiye'deki taşınmazlar ile bu hesaplardaki paraların paylaşılmasını istemişti. Bölge adliye mahkemesi ilk kararında hesaplardan birini, davalının babasının hesaplarından çekilen 370.000 Hollanda guldeniyle açıldığı gerekçesiyle kişisel mal saymış; Yargıtay bu kararı, davalının böyle bir savunması bulunmadığı, hâkimin tarafların ileri sürmediği vakıaları kendiliğinden dikkate alamayacağı ve 2002 öncesine dayanan hesaptaki paranın faizinin kişisel malın geliri olarak edinilmiş mal olduğu gerekçesiyle bozmuştu. Bozmadan sonra bölge adliye mahkemesi, bu hesapta 2002'den boşanma davasının açıldığı 29.08.2008'e kadar işleyen 114.447,91 Euro faizi edinilmiş mal saymış ve karar tarihindeki Merkez Bankası efektif satış kuru üzerinden Türk lirasına çevirmiştir. Mahkeme döviz hesapları bakımından ilk kararından beri şu ayrımı yapıyordu:

“

...döviz cinsinden hesapta bulunan paranın karar tarihine en yakın tarihteki Merkez Bankası efektif satış kuru üzerinden TL karşılığı bulunmak suretiyle tasfiye alacağının hesaplanması ve taleple bağlı kalınarak davacı lehine katılma

alacağına hükmedilmesi gerektiği ... işbu paranın dava tarihindeki TCMB efektif satış kuru üzerinden hesaplanan katkı payı alacağına hükmedilmesi gerektiği...

DEĞERLENDİRME Mahkeme ayrıca katılma alacağına karar tarihinden, katkı payı alacağına ise faizin istendiği tarihten faiz yürütülmesi gerektiğini kabul etmişti. Davacı 114.447,91 Euro'ya ilişkin alacağı ilk derece mahkemesindeki talep belirleme dilekçesine dahil etmediğinden ve bölge adliye mahkemesinde ıslah yapılamayacağından, bu alacak bakımından fazlaya ilişkin hakkın saklı tutulmasıyla yetinilmiştir. Yargıtay bu tercihleri yerinde bulmuş ve kararı yalnızca 2002 öncesindeki bakiyenin tamamen davalıya bırakılması bakımından bozmuştur: Mal ayrılığı döneminde çalışarak düzenli ve sürekli gelir elde eden eşin, aksi kanıtlanmadıkça yapabileceği tasarruf oranında katkıda bulunduğu kabul edilmelidir; mahkeme 2002 öncesinde edinilen diğer mallarda hakkaniyet gereği yüzde elli katkı oranı kabul ettiğine göre, bu hesap için de aynı oran uygulanmalıydı.

Karar, yurt dışında çalışan eşlerin döviz birikimlerine ilişkin dosyalarda dört ayrı sorunun birlikte çözülmesi gerektiğini göstermektedir: hesaptaki paranın hangi tarihte ve hangi kaynaktan oluştuğu, 2002 öncesi bakiye ile sonraki faizin ayrılması, her bir parça için hangi tarihin kurunun kullanılacağı ve faizin hangi tarihten yürütüleceği. Paranın kaynağına ilişkin savunmaların, örneğin paranın ana babadan geldiği savunmasının, dilekçeler aşamasında ileri sürülmesi gerektiği de bu kararlar bir kez daha ortaya çıkmaktadır (HMK m. 25/1, 141). 185

II. Değerleme Tarihi ve Kur

A. Katılma Alacağına Karara En Yakın Tarihteki Kur

Mal rejiminin tasfiyesinde malların sürüm değerleri esas alınır (TMK m. 232); mal rejiminin sona erdiği sırada mevcut olan edinilmiş mallar, tasfiye anındaki değerleriyle hesaba katılır (TMK m. 235/1). Yargıtay uygulamasına göre tasfiye tarihi karar tarihidir.¹ 2. Hukuk Dairesi bu ilkeyi döviz cinsinden paralara şu formülle uygulamaktadır: 186

Şöyle ki, katılma alacağının belirlenmesinde tasfiye konusu malın karara en yakın tarihteki sürüm değeri esas alınması gerekli olup söz konusu paranın tasfiye tarihi itibarıyla değeri (bozmadan sonrası verilecek karara en yakın tarih) itibarıyla reel (güncel) kur karşılığı tespit edildikten sonra katılma alacağı belirlendikten sonra, talep miktarı ve usuli kazanılmış haklar da gözetilerek karar verilmesi gerekirken bu hususun gözetilmemesi hatalı olmuş, bozmayı gerektirmiştir.²

¹ Öğretide de malların değerinin tasfiye anına göre hesaplanması gerektiği belirtilmektedir: Kıran, s. 854.

² Yargıtay 2. HD, 07.02.2024, E. 2022/9765, K. 2024/632; aynı yönde Yargıtay 2. HD, 27.06.2024, E. 2023/3725, K. 2024/4929 ve Yargıtay 2. HD, 01.11.2024, E. 2023/9728, K. 2024/8129.

- 187 Formülün üç unsuru vardır. Birincisi, değerlendirme tarihi karar tarihidir; karar bozulursa önceki hesap güncelliğini yitirir ve bozmadan sonra verilecek karara en yakın tarih esas alınır. İkincisi, kullanılacak kur gerçek (güncel) kurdur; dövizin dava, harç veya çekilme tarihindeki kuru değil, karar tarihindeki kuru esas alınır. Üçüncüsü, bu şekilde bulunan değer talep miktarı ve usuli kazanılmış haklarla sınırlıdır.
- 188 Yargıtay bu ilkedan ayrılan hesaplamaları bozmaktadır. Euro cinsinden bir para için katılma alacağının, davacının harcını yatırdığı 2017 tarihindeki kur üzerinden hesaplanmasını hatalı bulmuş; karara en yakın tarihteki gerçek kur karşılığının tespit edilmesini, ancak davacının harcını yatırdığı 488.284,88 TL'lik talep miktarıyla bağlı kalınmasını istemiştir.³ 8. Hukuk Dairesi de 2017'de, bir hesaptan 2009'da çekilen 6.944,21 ABD dolarının karardan yaklaşık yedi yıl önceki çekilme tarihindeki kur karşılığıyla değerlendirilmesini hatalı bulmuş ve paranın bozmadan sonra verilecek karara en yakın tarihteki gerçek kur karşılığının esas alınmasını istemiştir.⁴ Davacının bilirkişi raporuna dayanarak katılma alacağını kısmen Türk lirası, kısmen ABD doları olarak istediği bir dosyada da mahkemenin ABD doları cinsinden para için ABD doları olarak hüküm kurması bozma sebebi sayılmıştır.⁵

B. Merkez Bankası Efektif Satış Kuru

- 189 Hangi kurun esas alınacağı kanunda gösterilmemiştir. Uygulamada Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının efektif satış kuru kullanılmakta ve Yargıtay bu tercihi yerinde bulmaktadır. 1973'te Almanya'ya işçi olarak giden bir eşin Euro hesaplarına ilişkin dosyada mahkeme, katılma alacağını karar tarihine en yakın tarihteki Merkez Bankası Euro efektif satış kuru üzerinden hesaplamış ve Yargıtay bu hesaplamada bir isabetsizlik görmemiştir.⁶ Yukarıdaki Merkez Bankası hesapları kararında da aynı kur kullanılmıştır.⁷ Kanaatimizce efektif satış kurunun tercih edilmesi isabetlidir; çünkü bu kur, alacaklı eşin aynı miktar döviz piyasadan temin edebilmek için ödemesi gereken bedeli yansıtır.
- 190 Kurun hangi tarihe ait olduğu da hükmün denetlenebilirliği bakımından önemlidir. Yargıtay, banka hesaplarına ilişkin bir bilirkişi raporunda hangi banka hesabı yönünden ne kadar alacak belirlendiğinin ve döviz hesaplarında hangi tarihteki kurun esas alındığının anlaşılamadığı bir dosyada, her hesap için ana para ve faizin ayrı ayrı gösterildiği ve kurun tarihinin açıkça yazıldığı denetime elverişli yeni bir rapor alınmasını istemiştir.⁸

3 Yargıtay 2. HD, 18.03.2025, E. 2024/2795, K. 2025/2815.

4 Yargıtay 8. HD, 20.09.2017, E. 2017/12554, K. 2017/11144.

5 Yargıtay 2. HD, 07.02.2024, E. 2022/9765, K. 2024/632.

6 Yargıtay 2. HD, 04.04.2024, E. 2024/1864, K. 2024/2428.

7 Yargıtay 2. HD, 04.04.2024, E. 2024/1949, K. 2024/2429.

8 Yargıtay 2. HD, 21.06.2023, E. 2023/3261, K. 2023/3425.

C. Katkı Payı Alacağında Dava Tarihi

Mal ayrılığı döneminde edinilen mallara ilişkin katkı payı alacağında değerlendirme tarihi farklıdır. Yargıtay, 1999'da edinilen bir taşınmaz için katkı payı alacağının güncel değer üzerinden değil, taşınmazın dava tarihindeki sürüm değeri üzerinden hesaplanması gerektiğini kabul etmektedir.⁹ Döviz bakımından da aynı ilke uygulanır: Yukarıdaki Merkez Bankası hesapları kararında mal ayrılığı dönemine ait hesaptaki para için katkı payı alacağı, dava tarihindeki Merkez Bankası efektif satış kuru üzerinden hesaplanmıştır.¹⁰

Bu nedenle 2002'den önce kurulan evliliklerde aynı dosyada iki ayrı tarihin kuru kullanılabilir: mal ayrılığı dönemine ait döviz için dava tarihinin, edinilmiş mallara katılma dönemine ait döviz için karar tarihinin kuru. Aynı hesaptaki paranın bir kısmı 2002 öncesine, bir kısmı sonrasına ait olabileceğinden, bilirkişi raporunda her hesabın 1 Ocak 2002'deki ve mal rejiminin sona erdiği tarihteki bakiyesi ayrı ayrı gösterilmelidir.

D. Eklenecek Değerler ve Hesaptan Çekilen Döviz

Mal rejiminin sona ermesinden önce bir eşin hesabından çektiği döviz, TMK m. 229'un koşulları gerçekleşmişse eklenecek değer olarak tasfiyeye girer (On Birinci Bölüm). Bu değer in de Türk lirası olarak hükme bağlanması gerekir.

2

YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ

18.12.2018 · E. 2016/17898 · K. 2018/20414

Eklenecek değer niteliğindeki Euro da Türk lirasıyla hükme bağlanır

Davacı, Türkiye'deki taşınmazlar yanında davalının bir bankadaki hesabında bulunan paranın yarısını istemiş, davayı 80.000 TL değerle açıp talebini ıslahla 104.000 TL'ye çıkarmıştı; döviz cinsinden bir talebi yoktu. Mahkeme, eşlerin evlilik birliği içinde edindikleri döviz cinsinden paranın yarısı olan 16.657,85 Euronun tahsiline karar vermişti. Daire hükmün bu bölümünü bozmuştur:

“...davada döviz cinsinden tahsile ilişkin bir talep olmadığı da dikkate alınarak, TMK'nin 229.maddesi ve dosya kapsamı karşısında eklenecek değer olarak tasfiyede dikkate alınması gereken ... eldeki dosyanın karar tarihindeki (19.04.2016) döviz kuru karşılığı TL olarak hesaplanıp, taleple bağlılık kuralı da gözetilmek suretiyle hüküm kurulması gerekirken, talep dışına çıkılarak döviz cinsinden tahsile yönelik hüküm kurulması doğru olmamıştır.

DEĞERLENDİRME Karar iki ilkeyi birlikte gösterir. Eklenecek değer niteliğindeki döviz de karar tarihindeki kur üzerinden Türk lirasına çevrilir; döviz cinsinden bir talep yokken döviz cinsinden hüküm kurulması ise talep dışına çıkmaktır (HMK

⁹ Yargıtay 2. HD, 21.06.2023, E. 2023/3261, K. 2023/3425.

¹⁰ Yargıtay 2. HD, 04.04.2024, E. 2024/1949, K. 2024/2429.

m. 26). Daire, aynı dosyada taşınmazlara ilişkin ve ıslah tarihinden faiz yürütülen katkı payı hükmünü ise onamıştır.

- 194 Dosyanın bozmadan sonraki aşamasında verilen kararda, bozma gerekçesi aktarılrken bu paranın Euro olduğu açıkça yazılmıştır.¹¹
- 195 TMK m. 235/2'ye göre edinilmiş mallara hesapta eklenecek olanların değeri, malın devredildiği tarih esas alınarak hesaplanır. Kanaatimizce Yargıtay'ın eklenecek değer niteliğindeki döviz kararda karar tarihindeki kur üzerinden Türk lirasına çevirmesi bu hükümle çelişmez. Devredilen şey belli miktarda yabancı paradır ve devir tarihindeki değeri o miktarın kendisidir; bu miktarın karar tarihindeki kurla Türk lirasına çevrilmesi, devir tarihindeki değeri koruyarak hükmün Türk lirası olarak kurulmasının bir aracıdır. Türk lirası cinsinden banka paraları bakımından ise durum farklıdır: Yargıtay'ın onadığı bir kararda bölge adliye mahkemesi, denkleştirici adalet ilkesi gereğince banka hesabındaki paranın güncellenmesinde TÜFE artışları, işçi ve memur ücretlerindeki artışlar, döviz kurları, altın fiyatları ve Merkez Bankası faiz oranları gibi parametrelerin ortalamasının alınmasını Yargıtay'ın yerleşik uygulaması olarak belirtmiştir.¹² Bu ayırım, yurt dışında yaşayan eşlerin döviz birikimleri ile Türk lirası birikimleri arasında tasfiyede bir eşitsizlik doğmasını önler: Döviz, değerini kendi para birimi içinde korur ve karar tarihindeki kurla çevrilmesi yeterlidir; Türk lirası birikim ise değer kaybettiğinden ayrıca güncellenir.

E. Altın Hesapları

- 196 Altın hesapları da aynı ilkeye tabidir. Bir dosyada mahkeme bozmadan sonra davalının banka hesaplarındaki Euro, ABD doları, Türk lirası ve altını, Merkez Bankası verilerine göre güncel değerleri üzerinden yeniden hesaplamış ve bunun için yeni bir bilirkişi raporu almaya gerek görmemiştir; Yargıtay bu hesaplama yöntemine bir itiraz yöneltmemiş, kararı aynı davada ikinci kez yapılan talep artırımını nedeniyle bozmuştur.¹³ Kanaatimizce döviz ve altının karar tarihindeki değeri resmî verilerden kolayca tespit edilebildiğinden, mahkemenin bu değerleri kendisinin hesaplaması yargılamayı hızlandırır; ancak hesabın hangi tarih ve hangi kur ya da fiyat esas alınarak yapıldığı kararda açıkça gösterilmelidir.

F. Yabancı Para Borçlar

- 197 Artık değer hesaplanırken edinilmiş mallara ilişkin borçlar düşülür (TMK m. 231). Yabancı para cinsinden borçlar da malların değerlendirildiği tarihteki kurla Türk lirasına çevrilmelidir. Yargıtay'ın onadığı bir kararda bölge adliye mahkemesi, davalının annesinden alınan 9.000 Euronun taşınmaza ilişkin bir borç olduğunu

¹¹ Yargıtay 8. HD, 26.09.2019, E. 2019/4558, K. 2019/8189.

¹² Yargıtay 2. HD, 09.07.2024, E. 2023/3779, K. 2024/5474.

¹³ Yargıtay 2. HD, 31.10.2023, E. 2022/6640, K. 2023/4997.

kabul etmiş, bu miktarı ilk derece mahkemesinin karar tarihindeki Merkez Bankası efektif satış kuru üzerinden Türk lirasına çevirmiş ve taşınmazın muhtemel karar tarihindeki değerinden düşmüştür.¹⁴ Kanaatimizce malın ve ona ilişkin borcun aynı tarihe göre değerlendirilmesi zorunludur; aksi hâlde kur farkı artık değeri yapay olarak büyütür veya küçültür. Yurt dışındaki bir taşınmazın yabancı para cinsinden kredi borcu da aynı şekilde değerlendirilir (Altıncı Bölüm).

DİKKAT

Mal rejimi davasında bir yakına yabancı para cinsinden borçlu olduğunu ileri sürmek, o yakın bakımından bir ikrar niteliği taşıyabilir. Yargıtay 3. Hukuk Dairesi, katılma alacağı davasında eski kayınpederinden 10.000 Euro borç aldığını ve bu borcun artık değer hesabında pasif olarak dikkate alınmasını isteyen eşin bu beyanını, eski kayınpederin aynı eşe karşı açtığı alacak davasında ikrar olarak değerlendiren kararı onamıştır.¹⁵ Artık değeri azaltmak için pasif olarak gösterilen her yabancı para borcu, alacaklısı tarafından ayrıca istenebilecek bir borcun kabulü anlamına gelir.

III. Hüküm Türk Lirası Olarak Kurulur

A. 2. Hukuk Dairesinin Uygulaması ve Karşı Oy

Yukarıdaki formülün sonucu, döviz cinsinden bir mala ilişkin katılma alacağının 198 da Türk lirası olarak hükme bağlanmasıdır. Yargıtay, Euro veya ABD doları olarak hüküm kuran kararları bozmaktadır.¹⁶ Bu içtihadın oy çokluğuyla uygulandığı ve yurt dışındaki bir taşınmazın satışından kalan Euro'ya ilişkin bir kararın (Altıncı Bölüm) karşı oy yazısında şu görüş savunulmuştur:

*Her ne kadar 4721 sayılı Kanun'un 232 nci maddesine göre tasfiyede malların sürüm değerlerinin esas alınması gerekli ise de; eşlerin yarı yarıya hak sahibi olduğu yurtdışındaki taşınmazın satışından elde edilen paranın (Euro) cinsinden para olduğu gözetildiğinde bu paranın yarısına yine (Euro) cinsinden hükmetmenin 4721 sayılı Kanun'un 5 inci maddesinin delaletiyle 6098 sayılı Kanun'un 99 uncu maddesi ve 4721 sayılı Kanun'un 232 nci maddesine aykırı olmadığı ve bu nedenle kararın onanması gerektiği görüşünde olduğumdan Sayın çoğunluğun bozma kararına katılmıyorum.*¹⁷

Karşı oyun dayandığı TBK m. 99'a göre konusu para olan borç ülke parasıyla 199 ödenir; ülke parası dışında başka bir para birimiyle ödeme yapılması kararlaştırılmışsa, sözleşmede aynen ödeme veya bu anlama gelen bir ifade bulunmadıkça

¹⁴ Yargıtay 2. HD, 25.05.2023, E. 2022/3438, K. 2023/2704.

¹⁵ Yargıtay 3. HD, 11.05.2026, E. 2025/3022, K. 2026/2946.

¹⁶ Yargıtay 2. HD, 07.02.2024, E. 2022/9765, K. 2024/632; Yargıtay 2. HD, 01.11.2024, E. 2023/9728, K. 2024/8129.

¹⁷ Yargıtay 2. HD, 27.06.2024, E. 2023/3725, K. 2024/4929, karşı oy yazısı.

borç ödeme günündeki rayiç üzerinden ülke parasıyla da ödenebilir; böyle bir borç ödeme gününde ödenmezse alacaklı, alacağının aynen veya vade ya da fiilî ödeme günündeki rayiç üzerinden ülke parasıyla ödenmesini isteyebilir. Bu ve Borçlar Kanununun diğer genel nitelikli hükümleri, uygun düştüğü ölçüde tüm özel hukuk ilişkilerine uygulanır (TMK m. 5).

B. Önceki Uygulama

- 200 Türk lirası kuralı her zaman uygulanmamıştır. 8. Hukuk Dairesi, mal rejimi davalarına baktığı dönemde döviz cinsinden taleplere döviz cinsinden hüküm kurulmasını kabul ediyordu.

3

YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ

17.02.2011 · E. 2011/76 · K. 2011/731

Önceki uygulama: Alman markı olarak hüküm

Eşler 1970’te evlenmiş ve ikisi de yurt dışında çalışmıştı. Davacı kadın, 1995’te davalı koca adına 48.000 Alman markına alınan bir bağımsız bölümün edinilmesine yarı oranında katkıda bulunduğunu ileri sürerek 24.000 Alman markı istemişti. Mahkeme, 24.000 Alman markının dava tarihinden itibaren döviz mevduatına uygulanan en yüksek banka faiziyle ya da ödeme günündeki kur üzerinden yasal faiziyle Türk lirası olarak tahsiline karar vermişti. Daire hükmün Alman markı üzerinden kurulmasına dokunmamış, yalnızca faiz türünü düzeltmiştir:

“

... taraflar arasındaki ilişki ticari nitelikte bir ilişki olmamasına rağmen mahkemece alacağı bankalar tarafından döviz mevduatına uygulanan en yüksek faiz yürütülmesine karar verilmesi kanuna aykırı ise de, bu hususun düzeltilmesi yeniden yargılamayı gerektirmediğinden...

DEĞERLENDİRME Daire, iki tarafın da yurt dışında çalıştığını ve belirli gelirlere sahip olduklarının bir gerçek olduğunu belirtmiş; katkı payının tarafların gelirleri, kişisel harcamaları, tasarruf miktarları ve kocanın evi geçindirme yükümlülüğü gözetilerek hesaplanması gerektiğini, ancak aleyhe bozma yasağı nedeniyle bunun bozma sebebi yapılmadığını eklemiştir. Karar, döviz cinsinden katkı payı alacağının o dönemde kabul gördüğünü göstermektedir.

- 201 Daire 2012’de ortak döviz hesabından çekilen ABD dolarına ilişkin bir hükmü, alacağın fiilî ödeme günündeki rayiç göre Türk parasıyla ödenmesi şeklinde düzelterek onamış;¹⁸ 2015’te mal ayrılığı döneminde ortak döviz hesabından çekilen paraya ilişkin bir davada, talebin yabancı para cinsinden olması nedeniyle yabancı para cinsinden katkı payı alacağına hükmedilmesini, hükmün infazı sırasında TBK m. 99 uyarınca anlaşma yoksa ödeme günündeki ülke parasıyla ödeme yapılabilceği gerekçesiyle yerinde bulmuştur.¹⁹ 2016’da ise ABD doları ve Euro cinsinden

¹⁸ Yargıtay 8. HD, 27.02.2012, E. 2011/1622, K. 2012/1185.

¹⁹ Yargıtay 8. HD, 21.04.2015, E. 2014/25860, K. 2015/8958.

belirlenen bir katılma alacağına yasal faiz değil, Devlet bankalarının o yabancı parayla açılmış bir yıl vadeli mevduat hesabına ödediği en yüksek faizin yürütülmesi gerektiğini belirterek hükmü düzeltmiştir (3095 sayılı Kanun m. 4/a).²⁰

Daire 2017'den itibaren bu uygulamadan uzaklaşmıştır. Yukarıda aktarılan 2017 ve 2018 tarihli kararlarda döviz cinsinden paraların karar tarihindeki kurla Türk lirasına çevrilmesini istemiş ve döviz cinsinden talep yokken döviz cinsinden hüküm kurulmasını talep dışına çıkma saymıştır.²¹ 2018'de verdiği bir başka kararda da, davacının tasfiye tarihindeki değer üzerinden alacak istediği bir dosyada Euro, ABD doları ve altın miktarlarının "ödeme tarihindeki kur üzerinden" Türk lirası karşılığına hükmedilmesini, talep aşılarak belirsiz bir Türk lirası alacağına hükmedilmesi olarak nitelendirmiş ve bozmuştur.²² Mal rejimi davalarının 2. Hukuk Dairesine geçmesinden sonra Türk lirası kuralı yerleşik hâle gelmiştir.

C. Değerlendirme

Kanaatimizce 2. Hukuk Dairesinin çoğunluk görüşü katılma alacağının hukuki yapısına uygundur. Katılma alacağı belli bir malın veya belli miktar yabancı paranın kendisine değil, artık değer yarısına yönelen bir alacaktır (TMK m. 236/1). Artık değer, farklı türdeki malların değerleri toplanıp bunlara ilişkin borçlar düşülerek bulunur (TMK m. 231); bu hesap ortak bir ölçü birimi gerektirir ve bu birim, konusu para olan borçların ülke parasıyla ödeneceğini öngören TBK m. 99/1 uyarınca Türk lirasıdır. TBK m. 99/2 ve 3 ise ülke parası dışında bir para birimiyle ödemenin kararlaştırıldığı veya borcun böyle bir para birimiyle belirlendiği durumları düzenler; kanundan doğan ve artık değer üzerinden hesaplanan katılma alacağı ise yabancı para borcu olarak doğmaz. TMK m. 239/1'in öngördüğü ayın olarak ödeme de borçlu eşe tanınmış bir imkândır;²³ alacaklı eşe yabancı paranın kendisini isteme hakkı vermez.

Bununla birlikte Türk lirası kuralının bir bedeli vardır. Karar tarihinden ödeme tarihine kadar Türk lirası değer kaybederse bu kaybı alacaklı eş üstlenir; kanunun tasfiyenin sona ermesinden başlayarak katılma alacağına yürütülmesini öngördüğü faiz (TMK m. 239/3) bu kaybı ancak kısmen karşılar. Artık değer büyük ölçüde bir döviz hesabından oluştuğu dosyalarda karşı oydaki görüşün haklı bir yanı da vardır: Bu durumda tasfiye fiilen yabancı paranın yarı yarıya paylaşılmasıdır ve yabancı para olarak hüküm kurulması kur riskini taraflar arasında daha dengeli dağıtırdı. Mevcut içtihat karşısında bu dengeyi kurmanın yolları, alacaklı bakımından talebin karara en yakın tarihe kadar güncel tutulması ve hükmün ge-

²⁰ Yargıtay 8. HD, 19.04.2016, E. 2015/18242, K. 2016/7123.

²¹ Yargıtay 8. HD, 20.09.2017, E. 2017/12554, K. 2017/11144; Yargıtay 8. HD, 18.12.2018, E. 2016/17898, K. 2018/20414.

²² Yargıtay 2. HD, 31.10.2023, E. 2022/6640, K. 2023/4997 kararında aktarılan 8. HD, 07.02.2018, E. 2018/483, K. 2018/1749.

²³ Kıran, s. 856.

çıkmeden icraya konulması, taraflar bakımından ise kur riskini de gözetken bir sulh anlaşması yapılmasıdır. Yargıtay, mal rejiminden kaynaklanan katkı payı alacağına ilişkin ilamların diğer eda ilamları gibi kesinleşmeden icraya konulabileceğini kabul etmiştir;²⁴ kanaatimizce aynı gerekçe katılma alacağına ilişkin ilamlar için de geçerlidir ve alacaklının kanun yolu sürecini beklemesi gerekmez (On Beşinci Bölüm).

IV. Talep, Harç ve İslah

- 205 Türk lirası kuralının usul hukukundaki ilk sonucu, talebin Türk lirası olarak gösterilmesi gerektiğidir. Talep yabancı para olarak yapılmışsa, mahkeme aydınlatma ödevi çerçevesinde (HMK m. 31) talebin Türk lirası karşılığını açıklamalı ve eksik harcı tamamlatmalıdır.²⁵ İkinci sonuç, hâkimin talep sonucuyla bağlılığıdır (HMK m. 26/1): Karar tarihindeki kurla bulunan değer talep miktarını aşarsa, talep miktarına hükmedilir.²⁶ Kur arttıkça bu sınır daha belirleyici hâle gelir.

4 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ

31.10.2023 · E. 2022/6640 · K. 2023/4997

Kur arttı, talep artırılmadı

Davacı kadın 2011’de açtığı davada, davalı koca adına bir bankada bulunan ABD doları, Euro, Türk lirası ve altın birikiminin yarısını istemişti. Dava 150.000 TL değerle açılmış, talep 2015’te 252.730 TL’ye çıkarılmıştı. Mahkemenin döviz ve altın miktarlarının ödeme tarihindeki kur üzerinden Türk lirası karşılığına hükmeden ilk kararı 8. Hukuk Dairesince bozulmuş, sonraki bir bozmada da talebin her mal için ayrı ayrı açıklattırılması istenmişti. Bozmadan sonra mahkeme hesaplardaki döviz ve altını Merkez Bankası verilerine göre güncel değerleri üzerinden yeniden hesaplamış, davacı da 2022’de talebini 1.546.777,41 TL’ye çıkarmıştı. Daire şöyle demiştir:

“Öncelikle, dava mülga 1086 sayılı Kanun’un yürürlükte olduğu dönemde 12.09.2011 tarihinde açılmış olmakla, bu dönemde usul hukukumuzda henüz belirsiz alacak davası olarak bir dava türü olmadığından işbu dava, kısmi dava niteliğindedir. ... O halde, Mahkemece, davacının 27.05.2015 tarihli birinci ıslah dilekçesindeki talep miktarı gözetilerek karar verilmesi gerekirken, ikinci ıslah dilekçesindeki artırılan talep miktarına göre alacağına hükmedilmesi hatalı olmuş, bozmayı gerektirmiştir.

DEĞERLENDİRME Aynı davada taraflar ancak bir kez ıslah yoluna başvurabildiğinden (HMK m. 176/2), Daire 2015’teki artırımını birinci, 2022’deki artırımını ikinci ıslah saymıştır. Böylece döviz ve altının 2015’ten sonraki değer artışı davacının

²⁴ Yargıtay 8. HD, 17.12.2015, E. 2015/20638, K. 2015/22777.

²⁵ Yargıtay 2. HD, 25.12.2025, E. 2024/9568, K. 2025/12007.

²⁶ Yargıtay 2. HD, 18.03.2025, E. 2024/2795, K. 2025/2815.

talebinin dışında kalmıştır. Karar, döviz cinsinden mallarda talebin hangi tarihte ve kaç kez güncellenebileceğinin sonucu ne kadar etkilediğini göstermektedir.

İslah tahkikatın sona ermesine kadar yapılabilir (HMK m. 177/1). Yargıtay'ın bozma kararından veya bölge adliye mahkemesinin kaldırma kararından sonra dosya ilk derece mahkemesine gönderildiğinde, mahkeme tahkikata ilişkin bir işlem yaparsa tahkikat sona erinceye kadar da ıslah yapılabilir; ancak bozma kararına uymakla ortaya çıkan hukuki durum ortadan kaldırılamaz (HMK m. 177/2). Bölge adliye mahkemesinde ise davanın ıslahı istenemez (HMK m. 357/1); yukarıdaki Merkez Bankası hesapları kararında talep belirleme dilekçesine dahil edilmeyen faiz geliri için fazlaya ilişkin hakkın saklı tutulmasıyla yetinilmesinin sebebi budur.²⁷ 7589 sayılı Kanun'la eklenen HMK m. 109/4 ise kısmi davada talebin aynı davada bir defaya mahsus olmak üzere, iddianın genişletilmesi yasağına tabi olmaksızın tahkikatın sona ermesine kadar artırılabilirliğini ve artırılan kısım bakımından da zamanaşımının dava tarihinden itibaren kesilmiş sayılacağını öngörmektedir. Kanaatimizce döviz cinsinden mallarda talep artırımı, kurun en son durumunu yansıtacak şekilde, tahkikatın sona ermesine en yakın aşamada ve güncel bir hesapla yapılmalıdır.

Türk lirası olarak kurulan bir hüküm bakımından usuli kazanılmış hak da doğabilir. Hukuk Genel Kurulu, eşlerin müşterek döviz hesabından çekilen paraya ilişkin bir alacak davasında, davacının talebini ABD doları ve Euro olarak belirtmesine karşın Türk lirası üzerinden kurulan hükmün onanmasına karşı davacının karar düzeltme yoluna başvurmamasını, tasarruf ilkesi gereğince hükmün davacı tarafından benimsenmesi olarak değerlendirmiş; bu nedenle davalı yararına usuli kazanılmış hak doğduğunu ve sonradan döviz üzerinden hüküm kurulamayacağını kabul etmiştir.²⁸

V. Faiz

Katılma alacağına, aksine anlaşma yoksa, tasfiyenin sona ermesinden başlayarak faiz yürütülür (TMK m. 239/3). Yargıtay uygulamasında tasfiye tarihi karar tarihi olduğundan, katılma alacağına karar tarihinden itibaren yasal faiz yürütülür. Katkı payı alacağına ise faiz kural olarak dava tarihinden başlar; faiz dava dilekçesinde değil sonradan istenmişse, istenme tarihinden yürütülür.²⁹

Döviz cinsinden hüküm kurulduğu dönemde faiz konusunda da farklı çözümler uygulanmıştır. 8. Hukuk Dairesi, eşler arasındaki ilişkinin ticari nitelikte olmadığını belirterek döviz mevduatına uygulanan en yüksek banka faizinin yürütülmesini kanuna aykırı bulmuş;³⁰ daha sonra ise döviz cinsinden belirlenen alacağa, sözleş-

²⁷ Yargıtay 2. HD, 04.04.2024, E. 2024/1949, K. 2024/2429.

²⁸ Yargıtay HGK, 24.06.2026, E. 2025/739, K. 2026/408.

²⁹ Yargıtay 2. HD, 04.04.2024, E. 2024/1949, K. 2024/2429.

mede daha yüksek bir faiz kararlaştırılmadığı hâllerde yabancı para borçları için öngörülen faizin, yani Devlet bankalarının o yabancı parayla açılmış bir yıl vadeli mevduat hesabına ödediği en yüksek faizin uygulanması gerektiğini kabul etmiştir (3095 sayılı Kanun m. 4/a).³¹ Türk lirası olarak kurulan hükümlerde bu sorun ortadan kalkmış, yasal faiz uygulanır hâle gelmiştir.

VI. Ayrı Alacak Davalarında Yabancı Para

- 210** Mal rejiminin tasfiyesinden doğmayan ve genel hükümlere dayanan alacaklarda durum farklıdır. Hukuk Genel Kurulunun incelediği, eşlerin müşterek döviz hesabından çekilen paraya ilişkin alacak davasında Özel Daire, ilk bozma kararında alacağın ABD doları ve Euro üzerinden tahsili istenmişken Türk lirası üzerinden hüküm kurulmasını emredici hükümlere aykırı bulmuştu; dava, yukarıda belirtildiği gibi usuli kazanılmış hak nedeniyle Türk lirası üzerinden sonuçlanmıştır.³² Müşterek hesaptan çekilen paranın mal rejimi davasında değil ayrı bir alacak davasında istenmesi, bu nedenle para birimi bakımından da farklı sonuç doğurabilir (Yedinci Bölüm).
- 211** Eşler veya aileleri arasındaki yabancı para cinsinden ödünç ilişkilerinde de TBK m. 99 uygulanır. Yargıtay 3. Hukuk Dairesi, kızının eski eşine ABD doları ve altın ödünç verdiği ileri sürülen bir davada, alacaklının icra takibinde ABD doları alacağı için seçimlik hakkını Türk lirasından yana kullandığını ve bu tercihten dönemeyeceğini; altın alacağının ise piyasadan aynen temini mümkün olan misli eşya niteliğinde olduğundan karar tarihindeki değeri üzerinden hükme bağlanması gerektiğini kabul etmiştir.³³ Yurt dışından gönderilen paraların bir eşe veya yakınına ödünç olarak verildiği ileri sürülüyorsa, bu ilişkinin mal rejimi tasfiyesinden ayrı bir alacak olduğu ve kendi para birimiyle istenebileceği gözetilmelidir.

UYGULAMA NOTU

Döviz cinsinden mallara ilişkin bir mal rejimi davasında: (1) Döviz ve altın hesaplarının açılış tarihleri, 1 Ocak 2002'deki, mal rejiminin sona erdiği tarihteki ve güncel bakiyeleri ile hesap hareketleri orijinal para birimiyle istenmelidir. (2) 2002 öncesi bakiye ile 2002 sonrasında işleyen faiz ayrı ayrı hesaplatılmalıdır. (3) Bilirkişiden her hesap için ana para ve faizin ayrı ayrı gösterilmesi, katılma alacağı için karara en yakın tarihteki, katkı payı alacağı için dava tarihindeki Merkez Bankası efektif satış kurunun kullanılması ve kur tarihinin raporda açıkça yazılması istenmelidir. (4) Talep Türk lirası olarak gösterilmeli ve her mal için ayrı ayrı belirtilmelidir; talep artırımı, tahkikatın sona ermesine en yakın aşamada güncel kurla yapılma-

³⁰ Yargıtay 8. HD, 17.02.2011, E. 2011/76, K. 2011/731.

³¹ Yargıtay 8. HD, 19.04.2016, E. 2015/18242, K. 2016/7123.

³² Yargıtay HGK, 24.06.2026, E. 2025/739, K. 2026/408.

³³ Yargıtay 3. HD, 11.05.2026, E. 2025/3022, K. 2026/2946.

lıdır. (5) Faiz talebi dava dilekçesinde açıkça yer almalıdır. (6) Yabancı para borçlar aynı tarihin kuruyla Türk lirasına çevrilmeli; bunların pasif olarak gösterilmesinin alacaklı bakımından bir ikrar anlamına gelebileceği unutulmamalıdır.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Yabancı Bankalardaki Hesaplar,
Yatırımlar ve Kripto Varlıklar

BÖLÜMÜN PLANI

I.	Yabancı Bankadaki Hesaplar	98
II.	Yabancı Bankalardan Kullanılan Krediler	100
III.	Yatırım Hesapları, Fonlar ve Şirket Payları	102
IV.	Kripto Varlıklar	103
V.	Yurt Dışı Hesap Bilgilerine Erişim	105
VI.	Sonradan Ortaya Çıkan Yurt Dışı Malları	106

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Yurt dışındaki bir bankada tutulan hesap, yatırım fonu, hisse senedi veya kripto varlık, Türkiye’deki benzerleri gibi mal rejiminin tasfiyesine girer; ancak bunların varlığı ve değeri çoğu zaman Türk mahkemesinin doğrudan erişemediği kayıtlara bağlıdır. Yargıtay banka hesaplarında mal rejiminin sona erdiği tarihte mevcut olan bakiyeyi esas alır ve bunun banka kayıtlarıyla ispatını arar; dava dilekçesinde “yurt içi ve yurt dışı banka hesapları, fon hesapları, hisse senetleri, kiralık kasa” gibi genel ifadeler kullanılması yeterli değildir. Yurt dışındaki ortak hesaplardan yapılan çekişler ile bir eşin diğlerinin yurt dışındaki kredisini kefil olarak ödemesinden doğan alacaklar genel hükümlere tabidir ve mal rejimi tasfiyesinden ayrı değerlendirilir. Yabancı bankalardan kullanılan krediler ise ilgili malın değerinden düşölür; kredinin mal rejiminin sona ermesinden sonra ödenen kısmı, malda kişisel mal payını oluşturur. Kripto varlıklar 2024’ten beri Sermaye Piyasası Kanunu’nda tanımlanmış, değer veya hak ifade edebilen gayri maddi varlıklardır; mal rejiminde diğ malvarlığı değerleri gibi edinilmiş veya kişisel mal olabilir ve karar tarihine en yakın piyasa değeriyle Türk lirasına çevrilir. Vergi idaresinin uluslararası otomatik bilgi değişimiyle edindiği yurt dışı hesap bilgileri vergi mahremiyetine tabi olduğundan, mal rejimi davasında

asıl araçlar karşı tarafın belge ibraz yükümlülüğü, Türk bankalarındaki transfer kayıtları ve istinabedir. İlk davada ileri sürülmeyen ve sonradan ortaya çıkan yurt dışı malları için yeni bir dava açılabilir; ancak önceki davadan feragat edilmişse kesin hüküm sorunu doğabilir.

I. Yabancı Bankadaki Hesaplar

A. Mal Rejiminin Sona Erdiği Tarihteki Bakiye

- 212 Mal rejiminin sona erdiği sırada mevcut olan edinilmiş mallar tasfiyeye girer (TMK m. 235/1). Boşanma hâlinde mal rejimi boşanma davasının açıldığı tarihte sona erdiğinden (TMK m. 225/2), bir banka hesabı bakımından esas alınacak olan, boşanma davasının açıldığı tarihteki bakiyedir. Yargıtay bu bakiyenin banka yazıları ve hesap ekstreleriyle tespit edilmesini aramaktadır. Bir dosyada mahkeme, banka yazıları, hesap ekstreleri ve hesaplar üzerinde yapılan bilirkişi incelemesi sonucunda boşanma dava tarihinde mevcut edinilmiş mal olarak 28.752,38 TL tespit etmiş ve bunun yarısının katılma alacağı olduğunu belirleyerek taleple bağlı kalmıştır; Yargıtay bu değerlendirmeyi yerinde bulmuştur.¹ Aynı dosyada davacı, dava dilekçesinde “yurt içi ve yurt dışı banka hesapları, fon hesapları, hisse senetleri, kiralık kasa” bulunduğunu genel olarak belirtmişti; mahkeme banka kayıtlarıyla tespit edilen para için taleple bağlı kalarak alacağı hükmetmiş, fon hesapları, hisse senetleri ve kiralık kasaya ilişkin talepleri ise reddetmiş; Yargıtay davacının bu hükme yönelik temyiz itirazlarının tamamını reddetmiştir.²
- 213 Hesabın yurt dışında bulunması bu ilkeyi değiştirmez; yalnızca ispatı güçleştirir. Yabancı bankadaki hesabın boşanma davasının açıldığı tarihteki bakiyesi o bankanın kayıtlarıyla gösterilmeli, bakiye yabancı para ise karar tarihine en yakın kurla Türk lirasına çevrilmelidir (Sekizinci Bölüm). Hesaptan boşanma davasından önce yapılan çekişler ve transferler ise ancak TMK m. 229’un koşulları gerçekleşmişse eklenecek değer olarak tasfiyeye girer (On Birinci Bölüm).
- 214 Aynı dosya, yurt dışında elde edilen gelirlerin katkı payı hesabında gözden kaçırılmamasının önemini de göstermektedir. Daire, eşlerden birinin hem yurt içinde hem yurt dışında maaş geliri bulunduğu hâlde bilirkişi raporunda bu eşin yurt dışı gelirlerinin hiç hesaba katılmamasını, ayrıca yurt içi gelirlerinin hatalı yazılmasını, katkı oranını onun aleyhine bozan bir eksiklik saymış ve uzman bankacı veya mali müşavir bilirkişiden yeniden rapor alınmasını istemiştir.³

1 Yargıtay 8. HD, 15.09.2015, E. 2015/4100, K. 2015/16373.

2 Yargıtay 8. HD, 15.09.2015, E. 2015/4100, K. 2015/16373.

3 Yargıtay 8. HD, 15.09.2015, E. 2015/4100, K. 2015/16373.

B. Hesabın Kaynağı ve Niteliği

Yabancı bankadaki hesabın edinilmiş mal mı kişisel mal mı olduğu, Türkiye'deki hesaplar için geçerli ölçülere göre belirlenir. Bir eşin bütün malları, aksi ispat edilinceye kadar edinilmiş mal kabul edilir (TMK m. 222/3). Hesaptaki paranın 1 Ocak 2002'den önce biriktirildiği, mirasla geldiği veya mal rejiminden önce mevcut olduğu savunması, bunu ileri süren eş tarafından ispatlanmalıdır; 2002 öncesi bakiyenin sonraki faizi ise kişisel malın geliri olarak edinilmiş maldır (TMK m. 219/4; Yedinci ve Sekizinci Bölümler). Yurt dışındaki işverenin ücreti yatırdığı maaş hesabı, mal rejimi devam ederken çalışmanın karşılığı olan edinimleri topladığından, kural olarak edinilmiş maldır (TMK m. 219/1).

C. Yurt Dışındaki Ortak Hesaplar

Yurt dışında yaşayan eşler çoğu zaman o ülkede ortak bir hesap kullanır. Ortak hesaptaki para, mal rejimi bakımından her iki eşin malvarlığına dahildir; eşlerden birinin bu hesaptan diğerinin payını aşan para çekmesinden doğan uyuşmazlık ise genel hükümlere tabi bir alacak uyuşmazlığıdır. Yargıtay'ın onadığı bir kararda bölge adliye mahkemesi, tarafların beyanlarına göre yurt dışında yaşayan eşlerin Türkiye'deki iki taşınmazlarını satıp bedellerini altına çevirerek yurt dışındaki bir bankadaki ortak hesaba yatırdıklarını belirtmiş; hesabın ortak hesap olduğu ileri sürüldüğünden, bu hesaba ilişkin zimmet iddialarının katkı payı davasının konusu olmayacağını kabul etmiştir.⁴ Hukuk Genel Kurulu da müşterek döviz hesabından çekilen paraya ilişkin ayrı bir alacak davasını incelemiştir (Yedinci ve Sekizinci Bölümler).⁵ Kanaatimizce yurt dışındaki ortak hesaba ilişkin taleplerin mal rejimi davasında mı yoksa ayrı bir alacak davasında mı ileri sürüleceği dava açılmadan önce belirlenmeli; aynı paranın iki davada birden hesaba katılmasına yol açmamak için her iki davada da hangi tutarın istendiği açıkça gösterilmelidir.

D. Kiralık Kasalar

Yurt dışındaki bir bankada kiralanan kasa, içindeki ziynet, altın veya para bakımından ayrı bir ispat sorunu doğurur. Kasa sözleşmesi bankanın kasanın içeriğini bilmesini gerektirmez; bu nedenle banka kayıtları, kasanın kimin adına ve hangi tarihten beri kiralandığını, hangi tarihlerde kimin kasaya eriştiğini gösterebilir, ama içindekileri göstermez. Yargıtay'ın onadığı aynı kararda davacı kadın, Türkiye'deki taşınmazların satış bedeliyle alınan altınlarla birlikte kendi ziynetlerinin Almanya'daki bir banka kasasında saklandığını ve davalının sahte belgeyle kasadaki altınları aldığını, bunun Alman savcılığının soruşturma belgelerinden anlaşıldığını ileri sürmüştü; mahkeme ziynetlerin varlığı ve davalı tarafından

⁴ Yargıtay 2. HD, 17.10.2023, E. 2022/6213, K. 2023/4791.

⁵ Yargıtay HGK, 24.06.2026, E. 2025/739, K. 2026/408.

alındığı ispatlanamadığı için bu talebi reddetmiş, karar istinaf ve temyiz inceleme-sinden geçmiştir.⁶

DİKKAT

Yurt dışındaki bir kasanın içeriği bakımından en güçlü deliller, kasaya konulan malların alındığını gösteren belgeler (kuyumcu faturaları, banka kayıtları), kasanın açıldığı tarihleri gösteren banka erişim kayıtları ve kasaya ilişkin bir ceza soruşturma-ı varsa o soruşturmanın belgeleridir. Yabancı bir savcılık veya mahkeme dosyasındaki belgelerin Türk davasında kullanılabilmesi için onaylı örneklerinin ve tercümelerinin dosyaya sunulması gerekir; bunların istinabe yoluyla getirtil-mesi de mümkündür (On Üçüncü Bölüm).

II. Yabancı Bankalardan Kullanılan Krediler

A. Kredi Borcu Malın Değerinden Düşülür

- 218 Artık değer, her eşin edinilmiş mallarının toplam değerinden bu mallara ilişkin borçlar çıkarıldıktan sonra kalan miktardır (TMK m. 231). Yurt dışında çalışan eşler Türkiye’deki bir malı çoğu zaman yaşadıkları ülkedeki bir bankadan aldıkları krediyle edinir. Bu kredinin malın değerinden düşülmesi ve kredinin mal rejimi devam ederken ve sona erdikten sonra ödenen kısımlarının ayrılması gerekir.

1 YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ

10.02.2015 · E. 2014/13759 · K. 2015/3641

Yabancı banka kredisiyle yapılan bina: ödeme planı getirilmelidir

Eşler 1993’te evlenmiş, boşanma davası 2010’da açılmıştı. Davalının dava dışı bir kişiyle paylı olarak aldığı arsa üzerinde 2000-2009 yılları arasında bir bina yapılmış ve bağımsız bölümlerin bir kısmı 2009’da davalı adına tescil edilmişti. Davalı, yurt dışında çalıştığı dönemde yabancı bankalardan kredi çekerek binayı yaptırdığını ve kredi borçlarının tasfiyede dikkate alınması gerektiğini savunmuştu. Daire şöyle demiştir:

“ Dosyaya sunulan banka dekontlarından, davalının yabancı bankalardan 18.05.2004 tarihinde 58.000 EU, 23.03.2009 tarihinde ise; 12.000 EU kredi kullandığı, kredilerin bağımsız bölümlerin yapıldığı dönemlere tekabül ettiği anlaşılmaktadır. O halde; Mahkemece davalının kullanmış olduğu banka kredileri ile ödeme planlarına ilişkin kayıt ve belgeler getirtilerek, kredilerin bağımsız bölümlerin yapımında kullanılıp kullanılmadığı, kredi geri ödemelerinin mal rejiminin sona erdiği tarihte tamamlanıp tamamlanmadığı, tamamlanmamış ise boşanma dava tarihine kadar yapılan ödemelerin toplam geri ödeme miktarına oranı

6 Yargıtay 2. HD, 17.10.2023, E. 2022/6213, K. 2023/4791.

belirlenmek suretiyle edinilmiş mal niteliğindeki bölümü ile davalının kişisel malı niteliğindeki bölümünün ayrı ayrı tespit edilmesi...

DEĞERLENDİRME Daire, arsa bakımından mal ayrılığı döneminde yapılan katkıyı esas alan katkı payı hükmünü onamış, bina bakımından ise katılma alacağına ilişkin hükmü bozmuştur. Karar, yabancı banka kredisiyle edinilen malda üç sorunun cevaplanmasını istemektedir: kredinin gerçekten o malın edinilmesinde kullanılıp kullanılmadığı, kredinin mal rejiminin sona erdiği tarihte ödenip ödenmediği ve ödenmemişse dava tarihine kadar ödenen kısmın toplam geri ödemeye oranı.

Bu yöntemde, mal rejiminin sona ermesinden sonra ödenen taksitler kişisel mal kabul edildiğinden, malın bu orana düşen kısmı kişisel mal payı olarak ayrılır. Kanaatimizce yabancı para cinsinden kredilerde oran, ödemeler kredinin para birimi üzerinden toplanarak bulunmalıdır; her taksitin ödendiği tarihteki kurla Türk lirasına çevrilmesi, Alman markıyla elde edilen gelirlerin karşılaştırılmasında Yargıtay'ın reddettiği hataya benzer biçimde oranı bozar (Yedinci Bölüm). Kredi sözleşmesi, ödeme planı ve hesap dökümünün o ülkedeki bankadan alınması gerekir; bunlar çoğu zaman krediyi kullanan eşin elinde bulunduğundan, mahkeme ondan ibrazı isteyebilir (HMK m. 219, 220).

B. Eşin Kefil Olarak Ödediği Kredi

Yurt dışındaki bir kredinin diğer eş tarafından kefil sıfatıyla ödenmesi, mal rejimi tasfiyesinden ayrı bir alacak doğurur.

2

YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ

19.09.2024 · E. 2023/4154 · K. 2024/2393

Alman bankasındaki krediyi kefil olarak ödeyen eş

Davacı, eski eşinin evlilik birliği içinde bir Alman bankasından 30.000 Alman markı kredi çektiğini, bu paranın eski eşinin Türkiye'deki babasına borç olarak gönderildiğini ve kredi taksitleri ödenmeyince kendisinin kefil sıfatıyla bankaya faiziyle birlikte 36.000 Alman markı ödemek zorunda kaldığını ileri sürerek bu miktarı eski eşinin mirasçılarından istemişti. 8. Hukuk Dairesi önce talebin genel hükümlere dayandığını ve mal rejiminin tasfiyesi kapsamında olmadığını belirterek davaya asliye hukuk mahkemesinin bakması gerektiği gerekçesiyle kararı bozmuştu. Alman kurumunun krediye ilişkin belgeleri artık arşivinde bulunmadığından taksit ayrıntıları yazılı belgelerle tam olarak kanıtlanamamıştı; mahkeme, davacının sunduğu ödeme belgeleri, banka yazıları ve tanık beyanlarıyla ödemeyi ispatlanmış saymış ve davayı kabul etmişti. 3. Hukuk Dairesi kararı şu gerekçeyle onamıştır:

“

*...özellikle asıl borçlu olan davalılar murisinin kredi geri ödemelerini yapmaması nedeni ile davacının kefil sıfatıyla 36.000,00 Alman Markı ödemede bulunduğu-
nın tanık beyanları ve bir kısım ödeme belgeleri ile ispat edildiği, kefil olan*

davacının alacaklıya yaptığı bu ifa nispetinde onun haklarına halef olarak asıl borçludan yaptığı ödemeyi talep edebileceği...

DEĞERLENDİRME Daire, eşler ve kayın hısımları arasındaki işlemlerin miktar ve değerine bakılmaksızın tanıkla ispat edilebileceğini hatırlatmıştır (HMK m. 203/1-a). Kefil, alacaklıya ifade bulunduğu ölçüde onun haklarına halef olur (TBK m. 596/1); bu alacak mal rejiminden doğmadığı için aile mahkemesinde değil genel mahkemede istenir. Mahkeme, evlilik devam ettiği sürece eşlerin birbirinden olan alacakları için zamanaşımının işlemeyeceğini (TBK m. 153/3) gözeterek zamanaşımı savunmasını da reddetmişti.

- 221 Karar, yurt dışındaki kredilerle ilgili uyumsuzluklarda iki ayrı yolun bulunduğunu göstermektedir. Kredi, eşlerden birinin edinilmiş malına ilişkin bir borç olarak artık değer hesabında dikkate alınır (TMK m. 231); diğer eşin bu krediyi kendi parasıyla ödemesinden doğan rücu alacağı ise genel hükümlere göre ve ayrı bir davayla istenir.⁷

III. Yatırım Hesapları, Fonlar ve Şirket Payları

- 222 Yurt dışındaki bir aracı kurumda tutulan hisse senetleri, yatırım fonu payları veya tahviller de banka mevduatı gibi değerlendirilir: Mal rejimi devam ederken edinilmiş mallarla alınmışlarsa edinilmiş maldır; kişisel malların gelirleri, örneğin 2002'den önce alınmış hisselerin sonraki kâr payları, edinilmiş maldır (TMK m. 219/4). Bu malların değeri, mal rejiminin sona erdiği tarihteki portföyün karar tarihine en yakın piyasa değeridir (TMK m. 235/1); yabancı para cinsinden değer karar tarihine en yakın kurla Türk lirasına çevrilir (Sekizinci Bölüm). Bilirkişi raporunda portföyün mal rejiminin sona erdiği tarihteki içeriği, her kıymetin adedi, karar tarihine en yakın fiyatı ve fiyatın kaynağı ayrı ayrı gösterilmelidir.
- 223 Türkiye'deki aracı kurumlarda ve Merkezî Kayıt Kuruluşu nezdinde kayden izlenen sermaye piyasası araçları bakımından tedbir, haciz ve benzeri adli talepler münhasıran Merkezî Kayıt Kuruluşunun üyeleri tarafından yerine getirilir (6362 sayılı Kanun m. 13/7). Yurt dışındaki bir aracı kurumdaki portföy ise Türk mahkemesinin kararıyla doğrudan dondurulamaz; bunun için portföyün bulunduğu ülkede koruma tedbiri istenmesi gerekir (On Beşinci Bölüm).
- 224 Yabancı bir şirketteki pay, mal rejimi bakımından eşin bir malvarlığı değeridir ve tasfiyede değeriyle hesaba katılır. Şirketin kendisine ilişkin sorunlar ise ayrı bir bağlama tabidir: Tüzel kişilerin hak ve fiil ehliyetleri statülerindeki idare merkezi hukukuna tabidir (MÖHUK m. 9/4). Payın değerlemesi, şirketin malvarlığı, kârlılığı ve payın devrine ilişkin sınırlamalar dikkate alınarak bilirkişi incelemesiyle

⁷ İlk bozma kararı: Yargıtay 3. HD, 19.09.2024, E. 2023/4154, K. 2024/2393 kararında aktarılan 8. HD, 13.02.2018, E. 2016/12623, K. 2018/2049.

yapılır. Şirket paylarının tasfiyesine ilişkin Yargıtay içtihadı, yazarların Yargıtay Kararları Işığında Mal Paylaşımında Şirket Hisseleri adlı eserinde ayrıntılı olarak incelenmiştir; yabancı şirket paylarında bu ilkelere ek olarak şirket belgelerinin o ülkenin sicilinden temini ve tercümesi gerekir.

IV. Kripto Varlıklar

A. Kanuni Tanım

Kripto varlık, 2024'te Sermaye Piyasası Kanunu'na eklenen tanıma göre dağıtık defter teknolojisi veya benzer bir teknoloji kullanılarak elektronik olarak oluşturulup saklanabilen, dijital ağlar üzerinden dağıtımı yapılan ve değer veya hak ifade edebilen gayri maddi varlıklardır (6362 sayılı Kanun m. 3/1-bb). Cüzdan, kripto varlıkların transfer edilebilmesini ve bu varlıkların ya da bunlara ilişkin özel ve açık anahtarların çevrim içi veya çevrim dışı olarak depolanmasını sağlayan yazılım, donanım, sistem ya da uygulamalardır (m. 3/1-aa); platform ise kripto varlık alım satımı, transferi ve saklanması gibi işlemlerin gerçekleştirildiği kuruluşlardır (m. 3/1-dd). Kripto varlık hizmet sağlayıcılarının kurulması ve faaliyete başlaması Sermaye Piyasası Kurulunun iznine bağlıdır (m. 35/B/1); bu kuruluşlar müşterilerinin kimliklerini suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesine ilişkin mevzuat kapsamında tespit etmekle yükümlüdür (m. 35/C/1). Yurt dışında yerleşik platformların Türkiye'de yerleşik kişilere yönelik faaliyette bulunması da izinsiz kripto varlık hizmet sağlayıcılığı sayılır (m. 99/A/1).

B. Mal Rejimi Bakımından Niteliği

Kanunun kripto varlığı değer veya hak ifade edebilen bir varlık olarak tanımlaması, mal rejimi bakımından da sonuç doğurur. Kanaatimizce kripto varlık, eşin malvarlığına dahil bir değer olarak TMK m. 219 ve 220'deki ayrıma tabidir: Mal rejimi devam ederken çalışma gelirleriyle veya diğer edinilmiş mallarla alınan kripto varlık edinilmiş mal, mal rejiminin başlangıcında mevcut olan, miras yoluyla gelen ya da kişisel mallarla alınan kripto varlık kişisel maldır. Bir eşin bütün mallarının aksi ispat edilinceye kadar edinilmiş mal sayılacağı karinesi (TMK m. 222/3) kripto varlıklar için de geçerlidir.

C. Tespit ve İspat

Kripto varlıkların tespiti, saklandıkları yere göre farklılık gösterir. Türkiye'de izinsiz bir platformda tutulan varlıklar bakımından platformun müşteri kimliğini tespit yükümlülüğü, hesabın sahibine ve hareketlerine ilişkin kayıtların bulunmasını sağlar; bu kayıtlar mahkemece platformdan istenebilir. Yurt dışındaki bir platformda tutulan varlıklar bakımından ise yabancı bankalardaki hesaplar için anlatılan güçlükler geçerlidir; ayrıca platformun bulunduğu ülkenin delil yardımı kuralları

belirleyicidir (On Üçüncü ve On Dördüncü Bölümler). Kişinin kendi cüzdanında tuttuğu varlıklar en zor durumdur: Dağıtık defter kayıtları işlemleri gösterebilir, ama bir adresin hangi kişiye ait olduğunu göstermez. Bu durumda cüzdan adresleri, platformlardan cüzdanlara yapılan transferler ve Türk bankalarından platformlara gönderilen paralar birlikte değerlendirilmelidir. Elektronik belgeler de taraflarca ibraz edilmesi gereken belgelerdendir (HMK m. 219/1); kanundaki koşullarla belgenin karşı tarafta bulunduğu anlaşılırsa ibrazı için kesin süre verilir ve süresinde ibraz edilmezse mahkeme belgenin içeriği konusunda diğer tarafın beyanını kabul edebilir (HMK m. 220).

D. Değerleme

- 228 Kripto varlıkların değeri, döviz ve menkul kıymetlerde olduğu gibi tasfiye tarihine, yani karara en yakın tarihe göre belirlenir (TMK m. 235/1). Kanaatimizce bilirkişi raporunda varlığın türü ve miktarı, karar tarihine en yakın piyasa fiyatı, bu fiyatın alındığı kaynak ve Türk lirasına çevirmede kullanılan kur açıkça gösterilmelidir. Kripto varlıkların fiyatları kısa sürede büyük oranda değişebildiğinden, değerlendirme tarihinin seçimi sonucu yabancı paralardan daha fazla etkiler; talebin tahkikatın sonuna doğru güncel değere göre artırılması bu nedenle ayrıca önem taşır (HMK m. 109/4; Sekizinci Bölüm).
- 229 Eşin mal rejiminin sona ermesinden önceki bir yıl içinde diğer eşin rızası olmadan kripto varlıklarını üçüncü kişilere karşılıksız devretmesi veya katılma alacağını azaltmak kastıyla devretmesi hâlinde, bu değerler TMK m. 229 uyarınca eklenecek değer olarak hesaba katılır. Eklenecek değerın değeri, malın devredildiği tarih esas alınarak hesaplanır (TMK m. 235/2). Kanaatimizce yabancı paralardan farklı olarak kripto varlık bir ödeme aracı değil, fiyatı piyasada oluşan bir varlık olduğundan, bu hüküm kripto varlıklarda lafzına uygun biçimde uygulanmalı; devir tarihindeki piyasa değeri esas alınmalı ve bu Türk lirası değer, Türk lirası birikimlerde olduğu gibi denkleştirici adalet ilkesine göre güncellenmelidir. Kişinin varlıklarını kendi cüzdanları arasında taşıması ise bir devir değildir; bu durumda varlık eşin malvarlığında kalmaya devam eder.

E. Talepte Belirtme

- 230 Yargıtay, önceki bir mal rejimi davasının kesinleşmesinden sonra açılan ve davalı adına kayıtlı taşınır ve taşınmazlar, mevduat, bireysel emeklilik, kripto para ve borsa yatırımları dahil bütün varlıklar için alacak isteyen bir davayı iki ayrı dava olarak nitelendirmiştir: önceki davada tasfiyesi istenen mallar bakımından kalan alacak için bir ek dava, önceki davada tasfiyesi istenmeyen diğer mallar bakımından ise yeni bir dava.⁸ Kanaatimizce kripto varlıklar, yurt dışındaki hesaplar ve yatırım hesapları dava dilekçesinde mümkün olduğu ölçüde türleri, saklandıkları

⁸ Yargıtay 2. HD, 26.12.2024, E. 2024/4246, K. 2024/10569.

kuruluş ve ülke belirtilerek gösterilmelidir; genel bir sayım, hem ispat hem de sonradan açılacak davalardaki kesin hüküm tartışması bakımından risk doğurur.

V. Yurt Dışı Hesap Bilgilerine Erişim

Yurt dışındaki hesapların tespitinde başvurulabilecek araçlar sonraki bölümlerde 231 ayrıntılı olarak incelenmiştir. Burada genel bir çerçeve çizmekle yetiniyoruz. İlk araç, karşı tarafın kendisidir: Taraflar kendilerinin veya karşı tarafın delil olarak dayandıkları ve ellerinde bulunan belgeleri ibraz etmek zorundadır (HMK m. 219/1) ve ibraz etmeyen tarafa karşı belgenin içeriği konusunda diğer tarafın beyanı kabul edilebilir (HMK m. 220/3; On İkinci Bölüm). Türk Medeni Kanunu, İsviçre hukukundaki gibi eşlere birbirlerinden gelir, malvarlığı ve borçlar hakkında bilgi isteme hakkı tanıyan genel bir hükme yer vermemiştir (On Dördüncü Bölüm); diğer eşin malvarlığı, geliri ve borçları hakkında bilgi vermekten kaçınması, mal ayrılığına geçilmesi için haklı bir sebep sayılır (TMK m. 206/1-4).

İkinci araç, Türkiye'deki kayıtlardır. Yurt dışındaki bir hesaba Türkiye'den yapılan 232 havaleler veya oradan Türkiye'ye gelen paralar Türk bankalarının kayıtlarında görünür. Banka sırrı, bu sırları kanunen açıkça yetkili kılınan mercilerden başkasına açıklama yasağı biçiminde düzenlenmiştir (5411 sayılı Kanun m. 73/3); mahkemenin delil olarak istediği bilgiler bu yasağın kapsamında değildir. Üçüncü araç, yurt dışındaki bankadan bilgi istenmesidir; bu yol istinabeye ve o ülkenin banka sırrı ve delil avcılığı kurallarına tabidir (On Üçüncü ve On Dördüncü Bölümler).

DİKKAT

Türkiye, Vergi Konularında Karşılıklı İdari Yardımlaşma Sözleşmesi'ne ve buna dayanan Finansal Hesap Bilgilerinin Otomatik Değişimine İlişkin Çok Taraflı Yetkili Makam Anlaşması'na taraftır.⁹ Bu sistemle vergi idarelerine iletilen yurt dışı hesap bilgileri, Sözleşmenin gizlilik hükmüne göre gizlidir ve kural olarak yalnızca vergilerin tarhı, tahsili ve bunlarla ilgili yargılama amaçlarıyla kullanılabilir; başka amaçlarla kullanılması, bilgiyi veren devletin hukukunun buna izin vermesine ve o devletin yetkili makamının onaylamasına bağlıdır.¹⁰ Türk hukukunda da vergi mahremiyeti esastır (VUK m. 5). Kanaatimizce bu nedenle mal rejimi davasında karşı eşin yurt dışı hesaplarını tespit etmek için Gelir İdaresi'nden otomatik bilgi değişimi verilerinin istenmesi, kural olarak sonuç vermez.

⁹ Cumhurbaşkanlığı Kararı, RG 01.06.2021, 31498, karar sayısı 4025.

¹⁰ Vergi Konularında Karşılıklı İdari Yardımlaşma Sözleşmesi, Strazburg, 25.01.1988, m. 22.

VI. Sonradan Ortaya Çıkan Yurt Dışı Malları

- 233 Yurt dışındaki mallar çoğu zaman mal rejimi davası sonuçlandıktan sonra ortaya çıkar. Bir hüküm, davada veya karşılık davada ileri sürülen taleplerden yalnızca hükme bağlanmış olanlar hakkında kesin hüküm teşkil eder (HMK m. 303/2); kesin hüküm için iki davanın taraflarının, dava sebeplerinin ve talep sonuçlarının aynı olması gerekir (HMK m. 303/1). Bu nedenle önceki davada tasfiyesi istenmemiş bir yurt dışı mal için yeni bir dava açılabilir; Yargıtay, önceki davada tasfiyesi istenmeyen mallar bakımından açılan davayı yeni bir dava olarak nitelendirmiştir.¹¹ Kısmi dava açılması da talep konusunun geri kalan kısmından feragat edildiği anlamına gelmez (HMK m. 109/3).

3

YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ

26.12.2024 · E. 2024/4246 · K. 2024/10569

Önceki davada istenmeyen mallar için yeni dava

Davacı kadın, eşler arasındaki ilk mal rejimi davası kesinleştikten sonra, davalı adına kayıtlı taşınır ve taşınmazlar, mevduat, bireysel emeklilik, kripto para ve borsa yatırımları da dahil bütün varlıklar için yeniden alacak istemişti. Daire davanın niteliğini şöyle belirlemiştir:

“

...buna göre davacının talebinin daha önce kesinleşen ... tasfiye talebinde bulunduğu mallara ilişkin olarak bakiye alacak miktarı yönünden ek dava, ... tasfiye talebinde bulunmadığı diğer mallar yönünden de belirsiz alacak davası niteliğinde açılmış yeni bir dava niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

DEĞERLENDİRME Daire, belirsiz alacak davası yönünden alacağın miktarı belirlenebilir hâle geldiğinde davacıya talebini tam ve kesin olarak belirlemesi için süre verilmesini, ek dava yönünden ise dava dilekçesindeki talep miktarıyla bağlı kalınmasını istemiş; davacının talep sonucunun dışında kalan bir miktar için harç yatırmaya zorlanamayacağını da belirtmiştir. Kararın dayandığı belirsiz alacak davası 7589 sayılı Kanun'la kaldırılmış olsa da, önceki davada istenmeyen mallar için yeni bir dava açılabileceği ilkesi geçerliliğini korumaktadır.

- 234 Önceki davanın feragatle sona ermesi ise farklı sonuç doğurabilir. Davadan feragat kesin hüküm gibi sonuç doğurur; Yargıtay, dava dilekçesinde hangi malların tasfiyesinin istendiği belirtilmeden açılan ve feragatle sona eren bir katılma alacağı davasından sonra, edinilmiş mallara katılma döneminde edinilen meskenler için açılan yeni davanın kesin hüküm nedeniyle reddini yerinde bulmuş; aynı eşin mal ayrılığı döneminde edinilen bir dükkân için açtığı katkı payı davasının ise, dava sebebi farklı olduğundan, kesin hükümle reddedilemeyeceğini kabul etmiştir.¹² Hukuk Genel Kurulu ise, sonradan feragatle sona eren bir boşanma davasına

¹¹ Yargıtay 2. HD, 26.12.2024, E. 2024/4246, K. 2024/10569.

¹² Yargıtay 8. HD, 15.09.2015, E. 2015/4100, K. 2015/16373.

dayanılarak açılan katılma alacağı davasından evlilik devam ederken yapılan feragatin, tasfiye davasının görülebilirlik koşulu oluşmadığından doğmamış bir haktan feragat niteliğinde olduğunu ve daha sonra açılan davaya etkisi bulunmadığını kabul etmiştir.¹³ Kanaatimizce yurt dışında malları bulunabilecek bir eşle sulh veya feragat yoluyla dava sona erdirilecekse, bilinmeyen veya yurt dışındaki mallara ilişkin hakların saklı tutulduğu açıkça yazılmalı ya da bu malların da anlaşmaya dahil olduğu açıkça belirtilmelidir. Sonradan ortaya çıkan mallar için açılacak davada da zamanaşımı ayrıca gözetilmelidir (On Yedinci Bölüm).

UYGULAMA NOTU

Yurt dışındaki finansal varlıklara ilişkin bir mal rejimi davasında: (1) Bilinen her hesap, portföy ve platform kuruluşun adı, ülkesi ve mümkünse hesap numarasıyla dava dilekçesinde ayrı ayrı gösterilmelidir. (2) Karşı taraftan, boşanma dava tarihindeki ve güncel hesap dökümleri, portföy dökümleri, kredi sözleşmeleri ve ödeme planlarının ibrazı istenmelidir (HMK m. 219, 220). (3) Türk bankalarından, karşı tarafın yurt dışına gönderdiği ve yurt dışından aldığı havalelerin kayıtları istenmelidir. (4) Yabancı kredilerde kredinin hangi malda kullanıldığı, mal rejiminin sona erdiği tarihteki bakiyesi ve o tarihe kadar ödenen kısmın oranı belirlenmelidir. (5) Kripto varlıklar için Türkiye'deki platformlardan hesap kayıtları istenmeli, cüzdan adresleri ve transferler bilirkişiye incelenmelidir. (6) Yurt dışındaki ortak hesaba ilişkin çekişler için mal rejimi davasının mı ayrı bir alacak davasının mı açılacağı baştan belirlenmelidir. (7) Sulh veya feragat hâlinde yurt dışındaki ve bilinmeyen mallara ilişkin hakların durumu açıkça yazılmalıdır.

¹³ Yargıtay HGK, 10.06.2026, E. 2025/401, K. 2026/364.

ONUNCU BÖLÜM

Yurt Dışı Emeklilik Hakları, Borçlanma ve Sosyal Güvenlik Ödemeleri

BÖLÜMÜN PLANI

I.	Türk Hukukunda Emeklilik Haklarının Yeri	110
II.	Yabancı Emeklilik Hakları	111
III.	Yabancı Mahkemenin Yaptığı Emeklilik Paylaştırması	113
IV.	Yurt Dışı Borçlanma	115
V.	Yurt Dışı Sigorta Kayıtlarının Elde Edilmesi	116

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Yurt dışında çalışan eşlerin en değerli varlıklarından biri çoğu zaman yabancı ülkedeki emeklilik haklarıdır. Türk hukuku, emeklilik haklarının boşanmada ayrıca paylaştırılmasını öngören bir kurum tanımaz; bu haklar ancak edinilmiş mallara katılma kuralları içinde değerlendirilir. Sosyal güvenlik kurumlarının mal rejimi devam ederken yaptığı ödemeler edinilmiş maldır; toptan ödemelerde ise mal rejiminin sona ermesinden sonraki döneme isabet eden kısmın peşin sermaye değeri kişisel mal sayılır ve Yargıtay bunu bir yaşam tablosuna dayanan hesaplara belirler. Mal rejimi devam ederken alınıp harcanan emekli aylıkları tasfiyeye girmez; tasfiye tarihinde ödenebilir durumda olmayan emeklilik rezervleri de hesaba katılmaz. Bu ilkeler yabancı emeklilik haklarına da uygulanır. Almanya ise boşanmada eşlerin evlilik süresince edindikleri emeklilik haklarını ayrı bir kurumla yarı yarıya paylaştırır; Alman hukukunda bu paylaştırma mal rejimi tasfiyesinden ayırdır ve iki Türk vatandaşı eş bakımından kural olarak ancak bir eşin istemiyle yapılır. Kanaatimizce yabancı mahkemenin yaptığı emeklilik paylaştırması Türkiye'deki mal rejimi tasfiyesinde mahsup edilmemelidir. Yurt dışında geçen sürelerin Türkiye'de borçlanması için mal rejimi devam ederken

edinilmiş mallardan ödenen bedeller ise, kanaatimizce, denkleştirme yoluyla tasfiyede dikkate alınmalıdır.

I. Türk Hukukunda Emeklilik Haklarının Yeri

A. Sosyal Güvenlik Ödemeleri ve Toptan Ödemeler

- 235 Sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurum ve kuruluşlarının veya personele yardım amacıyla kurulan sandık ve benzerlerinin yaptığı ödemeler edinilmiş maldır (TMK m. 219/2). Eşlerden birine sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurumlarınca toptan bir ödeme yapılmışsa, bu ödeme yerine ilgili kurumca uygulanan usule göre ömür boyu irat bağlanmış olsaydı mal rejiminin sona erdiği tarihten sonraki döneme ait iradın peşin sermayeye çevrilmiş değeri ne olacak idiyse, o miktar tasfiyede kişisel mal olarak hesaba katılır (TMK m. 228/2). Kanun böylece toptan ödemenin, mal rejimi sona erdikten sonraki yıllar için yapılmış kısmını eşin kişisel malına bırakır.

1

YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ

18.03.2019 · E. 2017/17305 · K. 2019/2838

Emeklilik ikramiyesinde kişisel ve edinilmiş mal ayrımı

Davacı eş, evlilik birliği içinde emekli olmuş ve aldığı emeklilik ikramiyesi davalı eş adına alınan bir taşınmazın edinilmesinde kullanılmıştı. Mahkeme ikramiyeyi, davacının çalıştığı yılların 2002 öncesine ve sonrasına düşen kısımlarına göre bölerek kişisel ve edinilmiş mal ayrımı yapmıştı. Daire bu yöntemi yerinde bulmamış ve kendi yerleşik hesaplama yöntemini şöyle açıklamıştır:

“

Mal rejiminin sona ermesinden sonraki döneme isabet eden ödemenin açıklanan yöntemle hesaplanan peşin sermaye çevrilmiş değeri, emekli olan eşin kişisel malı sayılır. ... Emeklilik ikramiyesinin tasfiyeye konu edilmesi için mal rejiminin sona erdiği sırada mevcut olması (TMK mad.235/1) ya da bu para kullanılarak başka bir mal varlığına sahip olunmalıdır.

DEĞERLENDİRME Daireye göre önce ödeme tarihindeki bir yaşam tablosundan yararlanılarak emekli olan eşin ortalama kalan ömrü bulunur ve ödeme günlük irat şeklinde yapılıysaydı her güne düşen miktar saptanır; bu günlük miktar mal rejiminin sona erdiği tarihten sonraki günlerle çarpılır ve bulunan tutarın peşin sermaye değeri kişisel mal sayılır; toplam ikramiyeden bu tutar çıkarıldıktan sonra kalan kısım edinilmiş maldır. Daire bu yöntemin mal rejiminin ölüm dışındaki sebeplerle sona erdiği hâllerde uygulanacağını da belirtmiştir.

B. Emekli Aylıkları ve Ödenebilir Olmayan Rezervler

Toptan ödemelerden farklı olarak, mal rejimi devam ederken düzenli olarak alınan emekli aylıkları kendiliğinden bir katılma alacağı doğurmaz; bunlar ancak biriktirilmiş veya başka bir mala dönüştürülmüşse tasfiyeye girer. Tasfiye tarihinde ödenebilir olmayan, yalnızca ileride ödenecek emeklilik rezervleri de hesaba katılmaz. 236

2

YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ

09.04.2015 · E. 2015/3029 · K. 2015/8128

Ödenebilir olmayan emeklilik rezervi ve harcanan emekli aylıkları

Davacı, davalı eşin bir kurum nezdindeki emekli maaş sistemi ve konut ön biriktirim fonundaki miktarlar ile emeklilik ikramiyesi üzerinden de katılma alacağı istemişti. Kurum, üyelerinin kurumda mevduatı veya birikimi değil, diğer sosyal güvenlik kuruluşlarında olduğu gibi varsayımsal rezervleri bulunduğunu bildirmişti. Daire şöyle demiştir:

“Tasfiye alacağı hesabına, borçlu eşin muaccel olan ve edinilmiş mal olan alacakları dahildir. ... salt bu maaş sebebiyle davacı eş lehine katılma alacağı hakkı doğmayacağı, alınan maaşın bankada herhangi bir hesapta biriktirildiği ya da mal edinildiği de ileri sürülüp ispatlanmadığından bu istek yönünden davanın reddine karar verilmesi gerekirken tasfiye hesabında nazara alınmış olması doğru olmamıştır.

DEĞERLENDİRME Daire, tasfiye tarihinde yasal olarak ödenebilir durumda bulunmayan konut ön biriktirim rezervinin hesaba katılmamasını doğru bulmuş; emekli maaş sistemindeki rezervin toptan ödemeye uygun olmadığını ve davalıya üç ayda bir maaş şeklinde ödeme yapıldığını belirterek bu rezervin tasfiyeye konu edilmesini bozma sebebi saymıştır. Emeklilik ikramiyesinin ise TMK m. 228/2'ye göre kişisel ve edinilmiş mal kısımlarına ayrılması gerekir.

Bu iki karar Türk hukukunun emeklilik haklarına yaklaşımını özetler: Mal rejiminin sona erdiği tarihte mevcut olan ve ödenebilir durumdaki değerler tasfiyeye girer; gelecekte ödenecek aylık bağlama hakları ise girmez. Kanaatimizce bu sonuç, emekli aylığı bağlanmamış bir eşin ileride aylık alma beklentisini de kapsar: Bu beklenti, mal rejiminin sona erdiği tarihte ödenebilir bir alacak oluşturmadığından katılma alacağının hesabında yer almaz. 237

II. Yabancı Emeklilik Hakları

A. Yabancı Sosyal Güvenlik Kurumlarının Ödemeleri

TMK m. 219/2 ve 228/2, ödemeyi yapan kurumun Türk veya yabancı olmasına göre bir ayırım yapmaz. Bu nedenle Alman, Hollanda veya Fransız sosyal güvenlik 238

kurumlarının mal rejimi devam ederken yaptığı ödemeler edinilmiş maldır; mal rejimi devam ederken alınan yabancı emekli aylıkları ise ancak biriktirilmiş veya başka bir mala dönüştürülmüşse tasfiyeye girer.¹ Yabancı bir kurumdan alınan toptan ödemede de TMK m. 228/2 uygulanır. Kanaatimizce burada kanunun lafzına dikkat edilmelidir: TMK m. 228/2, toptan ödeme yerine ilgili kurumca uygulanan usule göre irat bağlanmış olsaydı ne olacağını sorar. Bu nedenle ödemeyi yapan yabancı kurumun irat hesabında kullandığı usul tespit edilebiliyorsa o usul esas alınmalı; tespit edilemiyorsa Yargıtay'ın yaşam tablosuna dayanan genel yöntemi uygulanmalıdır.²

B. Prim İadeleri

- 239 Türkiye'ye kesin dönüş yapan işçiler, yurt dışında ödedikleri primlerin kendi paylarına düşen kısmını geri alabilmiştir. Alman hukukunda zorunlu sigortalı olmayan ve isteğe bağlı sigorta hakkı da bulunmayan sigortalılara, zorunlu sigortadan ayrılmasının üzerinden yirmi dört ay geçmiş ve yeniden zorunlu sigortalılık doğmamışsa, istemleri üzerine kendi taşıdıkları primler iade edilir; iadeyle mevcut sigorta ilişkisi sona erer ve iadeye kadar geçen sürelerden doğan haklar ortadan kalkar.³ Prim iadesi böylece gelecekteki emeklilik hakkının yerine geçen bir toptan ödeme niteliği taşır.
- 240 Kanaatimizce mal rejimi devam ederken, yani 1 Ocak 2002'den sonra ve mal rejiminin sona ermesinden önce alınan prim iadesi, sosyal güvenlik kurumunun yaptığı bir ödeme olarak edinilmiş maldır (TMK m. 219/2) ve gelecekteki emekli aylığının yerine geçtiği ölçüde TMK m. 228/2 uygulanmalıdır. 2002'den önce alınan iadeler ise mal ayrılığı döneminde alan eşin malı olmuştur; bunların bir malın edinilmesinde kullanılıp kullanılmadığı katkı payı hesabında değerlendirilir (Yedinci Bölüm). Prim iadesinin tarihi, miktarı ve hangi hesaba yatırıldığı yabancı kurumdan alınacak bir yazı ve banka kayıtlarıyla belgelenmelidir.

C. Mesleki ve Özel Emeklilik Hakları

- 241 Yurt dışında çalışan eşler yasal emeklilik sigortası yanında işverenin sağladığı mesleki emeklilik haklarına veya özel emeklilik sözleşmelerine de sahip olabilir. Bu hakların mal rejimi bakımından niteliğine ilişkin bir Yargıtay kararına rastlamadık. Kanaatimizce burada belirleyici olan, Yargıtay'ın emeklilik rezervleri için koyduğu ölçüdür: Mal rejiminin sona erdiği tarihte geri alınabilir, yani ödenebilir durumdaki bir birikim varsa, mal rejimi devam ederken ödenen katkılardan oluşan kısmı edinilmiş mal olarak tasfiyeye girer; birikim emeklilik yaşına kadar bağlıysa ve ancak aylık olarak ödenecekse, ödenebilir durumda olmayan rezervler gibi he-

1 Yargıtay 8. HD, 09.04.2015, E. 2015/3029, K. 2015/8128.

2 Yargıtay 8. HD, 18.03.2019, E. 2017/17305, K. 2019/2838.

3 Sozialgesetzbuch Sechstes Buch (SGB VI) § 210 Abs. 1, 2, 3 ve 6.

saba katılmaz.⁴ Bu ayırım için sözleşmenin ve yabancı kurumun düzenlemelerinin, özellikle birikimin hangi koşullarla geri alınabileceğinin tercümeleriyle dosyaya getirilmesi gerekir.

III. Yabancı Mahkemenin Yaptığı Emeklilik Paylaştırması

A. Alman Hukukunda Emeklilik Paylaştırması

Alman hukukunda boşanmada eşlerin evlilik süresince edindikleri emeklilik hak- 242 larının evlilik süresine düşen kısımları eşler arasında yarı yarıya paylaştırılır; hakkı edinen eş paylaştırmayla yükümlü, diğer eş bu kısmın değerinin yarısına hak sahibidir.⁵ Paylaştırmaya konu haklar, yurt içinde veya yurt dışında bulunan, özellikle yasal emeklilik sigortasından, mesleki emeklilikten veya özel emeklilik sözleşmelerinden doğan aylık beklentileri ve aylıklardır; bu haklar için ayrıca mal rejimine göre bir denkleştirme yapılmaz.⁶ Yabancı bir kurumdaki haklar ise boşanma sırasında paylaştırmaya elverişli sayılmaz; bunlar bakımından boşanma- dan sonra, yükümlü eş aylık almaya başladığında diğer eşe yükümlü eşten ayrıca bir denkleştirme aylığı isteme hakkı tanınır.⁷ Bu, bir eşin Türkiye'deki Sosyal Güvenlik Kurumundan alacağı emekli aylığının da Alman hukuku uygulanan bir boşanmada, aylık bağlandıktan sonra ileri sürülecek bir denkleştirme talebine konu olabileceği anlamına gelir.

Alman uluslararası özel hukukuna göre emeklilik paylaştırması, boşanmaya 243 uygulanacak hukuka tabidir; Alman hukuku uygulanıyorsa ve eşlerden birinin boşanma davasının açıldığı andaki vatandaşlık devletinin hukuku böyle bir paylaştırmayı tanıyorsa resen yapılır. Bu koşullar yoksa paylaştırma, eşlerden biri evlilik süresince bir Alman kurumunda hak edinmişse ve tarafların evlilik süresince ekonomik durumları dikkate alındığında hakkaniyete aykırı düşmüyorsa, ancak bir eşin istemi üzerine yapılır.⁸ Türk hukuku böyle bir paylaştırma kurumu tanımadığından, iki Türk vatandaşı eşin Almanya'daki boşanmasında emeklilik paylaştırması kural olarak eşlerden birinin istemine bağlıdır. Boşanmaya Alman hukuku uygulanıyor ve eşlerden biri aynı zamanda Alman vatandaşıysa, paylaştırmaya resen yapılır. Bu nedenle yabancı boşanma kararında emeklilik paylaştırması yapılıp yapılmadığı ve yapıldıysa hangi hakları kapsadığı, kararın kendisinden ve eklerinden tespit edilmelidir.

4 Yargıtay 8. HD, 09.04.2015, E. 2015/3029, K. 2015/8128.

5 Versorgungsausgleichsgesetz (VersAusglG) § 1.

6 VersAusglG § 2 Abs. 1 ve 4.

7 VersAusglG § 19 Abs. 2 Nr. 4 ve Abs. 4, § 20 Abs. 1.

8 Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche (EGBGB) Art. 17 Abs. 4.

B. Türkiye'deki Tasfiyeye Etkisi

- 244 Yabancı mahkemenin yaptığı emeklilik paylaştırması, Türkiye'deki mal rejimi davasında davalı eş tarafından mahsup savunması olarak ileri sürülebilir. Yargıtay 8. Hukuk Dairesi 2011'de, Almanya'da boşanan eşlere ilişkin bir dosyada, yabancı boşanma kararı uyarınca davalının sigorta hesabından davacının sigorta hesabına aktarılan değerlerin ve yurt dışında alınan bir evin davacının katkı payı alacağından düşülmesini, usulüne uygun açılmış bir dava veya karşı dava bulunmadığı gerekçesiyle kabul etmemişti; Daire bu usul görüşünden 2013'te dönmüştür (Yedinci Bölüm).⁹ Almanya'da boşanan ve emekli aylığının yarısının diğer eşe verildiğini savunan davalıya ilişkin bir başka dosyada ise Daire, bu savunmayı ayrıca tartışmadan Türkiye'deki banka hesaplarından doğan katılma alacağının incelenmesini istemiştir.¹⁰
- 245 Kanaatimizce yabancı mahkemenin yaptığı emeklilik paylaştırması, Türkiye'deki mal rejimi tasfiyesinde esastan da mahsup edilmemelidir. Birinci olarak, Türk hukukunda gelecekte ödenecek aylık bağlama hakları katılma alacağının hesabına girmez; paylaştırılan haklar zaten Türk tasfiyesinin konusu değildir.¹¹ İkinci olarak, Alman hukukunun kendisi de emeklilik paylaştırmasına konu hakları mal rejimine göre denkleştirmenin dışında tutar; bu iki kurum Alman hukukunda da birbirinin yerine geçmez, birlikte uygulanır.¹² Üçüncü olarak, paylaştırmayı Türkiye'deki katılma alacağından düşmek, diğer eşin Türkiye'deki mallar üzerindeki payını, Türk hukukunda hiç tasfiye edilmeyecek bir değer karşılığında azaltmak sonucunu doğurur. Bununla birlikte eşler yurt dışında bütün mali ilişkilerini kapsayan bir anlaşma yapmış ve emeklilik paylaştırmasını Türkiye'deki mallar karşılığında kabul etmişse, sonuç bu anlaşmanın yorumuna bağlıdır (On Altıncı Bölüm).

DİKKAT

Alman mahkemesinin Türk Sosyal Güvenlik Kurumundaki bir hak için boşanma-
dan sonra öngördüğü denkleştirme aylığı, Türkiye'de oturan eşe karşı Türkiye'de
yerine getirilmek istenirse tenfize tabidir (MÖHUK m. 50 vd.). Kanaatimizce Türk
hukukunun böyle bir kurum tanımaması tek başına kamu düzenine açık aykırılık
oluşturmaz; tenfiz şartları On Altıncı Bölüm'de incelenmiştir.

⁹ Yargıtay 8. HD, 14.04.2011, E. 2011/1139, K. 2011/2189; Yargıtay 8. HD, 08.10.2013, E. 2013/11000, K. 2013/14461.

¹⁰ Yargıtay 8. HD, 04.07.2013, E. 2013/7256, K. 2013/10494.

¹¹ Yargıtay 8. HD, 09.04.2015, E. 2015/3029, K. 2015/8128.

¹² VersAusglG § 2 Abs. 4.

IV. Yurt Dışı Borçlanma

A. Kanuni Çerçeve

Türk vatandaşlarının on sekiz yaşını doldurduktan sonra yurt dışında geçen ve belgelendirilen sigortalılık süreleri, bu süreler arasında veya sonunda her birinde bir yıla kadar olan işsizlik süreleri ile yurt dışında ev kadını olarak geçen süreleri, istekleri hâlinde Türk sosyal güvenlik sistemi bakımından değerlendirilir (3201 sayılı Kanun m. 1). Borçlanılacak her gün için tahakkuk ettirilecek borç tutarı, başvuru tarihindeki prime esas asgari ve azami günlük kazanç arasında seçilecek günlük kazancın yüzde kırk beşidir ve tebliğden itibaren üç ay içinde ödenir; borçlanmadan sonradan vazgeçenlere ve borçlanma sonrasında aylık bağlanması için gerekli şartları yerine getiremeyenlere, istemleri üzerine yaptıkları ödemeler faizsiz olarak iade edilir (m. 4).

Yurt dışı borçlanması, yurt dışında yaşayan eşlerin evlilik devam ederken önemli tutarlar ödediği bir işlemdir. Ev kadını olarak geçen süreler de borçlanılabildiğinden, borçlanma bedeli kimi zaman borçlanan eşin değil diğer eşin gelirinden ödenir.

B. Mal Rejimi Bakımından Değerlendirme

Yurt dışı borçlanması için yapılan ödemelerin mal rejiminin tasfiyesinde nasıl değerlendirileceğine ilişkin bir Yargıtay kararına rastlamadık. Kanaatimizce iki durum ayrılmalıdır.

Mal rejiminin sona erdiği tarihte henüz aylık bağlanmamışsa, ödenen borçlanma bedeli kanun gereği iade edilebilir bir değerdir. Bu değer mal rejimi devam ederken edinilmiş mallardan ödenmişse, edinilmiş malların yerine geçen bir değer olarak (TMK m. 219/5) tasfiyede hesaba katılabilir; ancak iadenin borçlanmadan vazgeçilmesine bağlı olduğu ve faizsiz yapıldığı gözetilmelidir.

Mal rejiminin sona erdiği tarihte aylık bağlanmışsa, ödenen bedel bir emeklilik hakkına dönüşmüştür. Bu hak, mal rejiminin sona ermesinden sonraki dönem için, Türk hukukunda katılma alacağının hesabına girmeyen bir değerdir. Borçlanma bedeli kanunda açıkça bir borç olarak tahakkuk ettirildiğinden (3201 sayılı Kanun m. 4/1), kanaatimizce bu borcun edinilmiş mallardan ödenmesi, kişisel mal kesimine ilişkin bir borcun edinilmiş mallardan ödenmesine benzer ve tasfiye sırasında denkleştirme istenebilmelidir (TMK m. 230/1). Kesimlerden hangisine ait olduğu anlaşılamayan borçlar edinilmiş mallara ilişkin sayıldığından (TMK m. 230/2), bu yolu kullanmak isteyen eş, borçlanmayla elde edilen hakkın esas olarak mal rejiminin sona ermesinden sonraki döneme ait olduğunu göstermelidir. Denkleştirmenin ölçüsünde de TMK m. 228/2'deki mantık yol gösterici olabilir: Borçlanma bedelinin, mal rejiminin sona ermesinden sonraki döneme düşen aylıkları karşı-

layan kısmı denkleştirmeye konu edilmelidir. Bu sorunun Yargıtay içtihadıyla açıklığa kavuşması beklenmektedir.

V. Yurt Dışı Sigorta Kayıtlarının Elde Edilmesi

- 251 Yurt dışındaki çalışma sürelerinin, prim iadelerinin ve emeklilik haklarının belgelenmesi, katkı payı ve katılma alacağı hesabının temelidir (Yedinci Bölüm). Sosyal güvenlik sözleşmesi bulunan ülkelerdeki çalışma süreleri Sosyal Güvenlik Kurumu aracılığıyla da istenebilir; Yargıtay bir sosyal güvenlik davasında, belgelerin istinabe yoluyla yurt dışından istenmesi yerine bu kurum aracılığıyla getirilmesi gerektiğini belirtmiştir ve kanaatimizce aynı yol mal rejimi davalarında da kullanılabilir (On Üçüncü Bölüm).¹³ Bu kayıtlarda ücret tutarları her zaman yer almadığından, gelir için ayrıca işveren belgeleri, vergi bildirimleri veya yabancı emeklilik kurumunun hizmet dökümü gerekebilir. Tarafın kendi sigorta dökümünü yabancı kurumdan alması da çoğu zaman mümkündür; mahkeme, elinde bulunduğu anlaşılan belgelerin ibrazını taraftan isteyebilir ve ibraz edilmezse belgenin içeriği konusunda diğer tarafın beyanını kabul edebilir (HMK m. 219, 220).

UYGULAMA NOTU

Yurt dışı emeklilik haklarına ilişkin bir mal rejimi davasında: (1) Her iki eşin yurt dışındaki ve Türkiye'deki sigorta dökümleri, aylık bağlanma tarihleri ve tutarları belgelenmelidir. (2) Mal rejimi devam ederken alınan toptan ödemeler, prim iadeleri ve ikramiyeler için ödeme tarihi, tutarı ve paranın akıbeti gösterilmeli; TMK m. 228/2'ye göre kişisel mal kısmının hesaplanması istenmelidir. (3) Mesleki ve özel emeklilik haklarında birikimin mal rejiminin sona erdiği tarihte geri alınabilir olup olmadığı yabancı kurumdan sorulmalıdır. (4) Yabancı boşanma kararında emeklilik paylaşılması yapıp yapılmadığı ve hangi hakları kapsadığı kararın tercümesinden tespit edilmelidir; davalı taraf mahsup savunmasını cevap dilekçesinde ileri sürmelidir. (5) Yurt dışı borçlanma bedelleri için Sosyal Güvenlik Kurumundan tahakkuk ve ödeme kayıtları istenmeli, ödemelerin hangi hesaptan yapıldığı gösterilmelidir.

¹³ Yargıtay 10. HD, 21.11.2022, E. 2022/12930, K. 2022/14526.



DÖRDÜNCÜ KISIM

MAL KAÇIRMA, DELİL VE KORUMA

11. Yurt Dışına Kaçırılan Mallar ve Paralar	119
12. Bilgi ve Belge Edinme: Türk Usul Hukukundaki Araçlar	129
13. İstinabe ve Yurt Dışında Delil Toplama	137
14. Ülke Uygulamaları: Delil Avcılığı Yasağı, Banka Sırrı ve Belge İbrazı	157
15. Yurt Dışındaki Mallar İçin İhtiyati Tedbir ve Koruma	173

“Bu belge ve dilekçe, davalı tarafa usulüne uygun şekilde tebliğ edildiğine ve karşı konulmadığına göre; mahkemece dikkate alınması gerektiği hususunda duraksamamak gerekir.”

ON BİRİNCİ BÖLÜM

Yurt Dışına Kaçırılan Mallar ve Paralar

BÖLÜMÜN PLANI

I.	Mal Kaçırmanın Hukuki Çerçevesi	120
II.	Boşanma Davasından Önce Çekilen Paralar	122
III.	Satış Bedelinin Akıbeti ve İspat Yükü	123
IV.	Yurt Dışındaki Yakınlara Devir ve Muvazaa	124
V.	İspat Araçları	126

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Mal rejiminin tasfiyesinde kural olarak mal rejiminin sona erdiği sırada mevcut olan mallar hesaba katılır; bu nedenle boşanma davasından önce paraların yurt dışına gönderilmesi, hesapların boşaltılması veya malların yakınlarla devredilmesi, diğer eşin katılma alacağını doğrudan azaltır. Kanun buna karşı üç araç öngörür. Mal rejiminin sona ermesinden önceki bir yıl içinde diğer eşin rızası olmadan yapılan karşılıksız kazandırmalar ile mal rejimi devam ederken katılma alacağını azaltmak kastıyla yapılan devirler, edinilmiş mallara değer olarak eklenir; bu değerler devir tarihine göre hesaplanır. Borçlu eşin malvarlığı katılma alacağını karşılamazsa, bu kazandırmalardan yararlanan üçüncü kişilere karşı da eksik kalan miktarla sınırlı bir dava açılabilir. Muvazaalı devirlere karşı ise genel hükümlere göre muvazaa davası açılabilir. Yargıtay, boşanma davasından kısa süre önce çekilen büyük miktartlı dövizde, tarafların ekonomik durumuna göre tüketilmesi hayatın olağan akışına aykırıysa mal kaçırma kastını kabul etmekte; boşanma davasından yaklaşık bir buçuk yıl önce çekilen dövizde ise kastın ispat edilemediğini kabul etmektedir. Boşanma davasından kısa süre önce bir malı satan eşin, satış bedelinin nasıl harcadığını ve mal rejimi sona erdiğinde mevcut olmadığını ispat etmesi gerekir; paranın bir kısmının yurt dışına gönderildiği savunması da bu ispat yükünü kaldırmaz. Yabancı mahkemede boşanma davası açıldıktan sonra Türkiye'deki bir malın yakınlarla devredilmesi hâlinde

de Türkiye’de muvazaa davası açılabilir; Yargıtay bu davada yabancı kararın ve varsa tenfiz kararının getirtilmesini, alacağın varlığına göre de mal rejimi davasının sonucunun beklenmesini istemektedir.

I. Mal Kaçırmanın Hukuki Çerçevesi

A. Mevcut Olmayan Mal Kural Olarak Tasfiyeye Girmez

- 252 Mal rejiminin sona erdiği sırada mevcut olan edinilmiş mallar, tasfiye anındaki değerleriyle hesaba katılır (TMK m. 235/1). Bu kuralın tersi de doğrudur: Mal rejimi sona ermeden önce elden çıkarılmış bir mal, kural olarak tasfiyeye girmez. Yargıtay’ın ifadesiyle tasfiye sırasında var olan mallar tasfiyeye tabi tutulur; daha önce elden çıkarılan mallar, kötüniyetle ve alacağı karşılıksız bırakmak amacıyla elden çıkarıldığı ispat edilmedikçe hesaba katılmaz.¹ Mal kaçırmaya karşı korumanın bütün sorunları bu kuralın istisnalarından doğar.

B. Eklenecek Değerler

- 253 Kanun iki tür işlemi, mal rejiminin sona ermesinden önce yapılmış olsa da tasfiyeye dahil eder. Eşlerden birinin mal rejiminin sona ermesinden önceki bir yıl içinde diğer eşin rızası olmadan, olağan hediyeler dışında yaptığı karşılıksız kazandırmalar ile bir eşin mal rejiminin devamı süresince diğer eşin katılma alacağını azaltmak kastıyla yaptığı devirler, edinilmiş mallara değer olarak eklenir (TMK m. 229). Edinilmiş mallara hesapta eklenecek olanların değeri, malın devredildiği tarih esas alınarak hesaplanır (TMK m. 235/2); yabancı para cinsinden çekilen paralarda Yargıtay bu değeri karar tarihindeki kurla Türk lirasına çevirmektedir (Sekizinci Bölüm).
- 254 İki tür arasındaki fark, ispat yükü bakımından önemlidir. Birinci türde, kazandırmanın karşılıksız olduğu, mal rejiminin sona ermesinden önceki bir yıl içinde ve diğer eşin rızası olmadan yapıldığı ispatlanmalıdır; kast aranmaz. İkinci türde ise süre sınırı yoktur, fakat devrin katılma alacağını azaltmak kastıyla yapıldığı ispatlanmalıdır. Yurt dışına gönderilen paralar bakımından bu fark şu sonucu doğurur: Paranın bir yakına bağış olarak gönderildiği ispatlanabiliyorsa ve gönderim mal rejiminin sona ermesinden önceki bir yıl içindeyse birinci tür yeterlidir; paranın daha önce gönderildiği veya karşılıklı bir işlem görüntüsü altında devredildiği durumlarda kastın ispatı gerekir.
- 255 Eşin kendi adına yurt dışındaki bir hesaba para göndermesi ise bir devir değildir. Para eşin malvarlığından çıkmamış, yalnızca yer değiştirmiştir; mal rejiminin sona erdiği tarihte o hesapta bulunan para, yurt dışındaki bir hesap olarak tasfiyeye

1 Yargıtay 8. HD, 09.04.2015, E. 2015/3029, K. 2015/8128.

girer (Dokuzuncu Bölüm). Bu durumda sorun hukuki değil, ispata ilişkindir: Paranın yurt dışında hangi hesaba gittiğı ve dava tarihinde orada bulunup bulunmadığı belirlenmelidir.

C. Üçüncü Kişilere Karşı Koruma

Eklenecek değerlere ilişkin uyuşmazlıklarda verilen mahkeme kararı, davanın kendisine ihbar edilmiş olması koşuluyla, kazandırma veya devirden yararlanan üçüncü kişilere karşı da ileri sürülebilir (TMK m. 229, son fıkra). Tasfiye sırasında borçlu eşin malvarlığı veya terekesi katılma alacağını karşılamazsa, alacaklı eş eklenmesi gereken karşılıksız kazandırmaları bunlardan yararlanan üçüncü kişilerden eksik kalan miktarla sınırlı olarak isteyebilir; bu dava hakkı, haklarının zedelendiğini öğrendiğı tarihten başlayarak bir yıl ve her hâlde mal rejiminin sona ermesinin üzerinden beş yıl geçmekle düşer (TMK m. 241/1-2). Yetki kuralları dışında mirastaki tenkis davasına ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır (TMK m. 241/3).

Kanaatimizce kazandırmadan yararlanan kişi yurt dışında oturuyorsa, ihbarın ve davanın ona yurt dışı tebligat kurallarına göre yapılması gerekir (İkinci ve On Üçüncü Bölümler); ihbar yapılmazsa mal rejimi davasında verilen karar ona karşı ileri sürülemez. Yurt dışındaki bir yakına karşı açılacak davada Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi iç hukuktaki yer itibarıyla yetki kurallarına göre belirlenir (MÖHUK m. 40); davalı birden fazla ise dava bunlardan birinin yerleşim yeri mahkemesinde açılabilir (HMK m. 7/1). Ancak kararın yurt dışında yerine getirilmesi o ülkede tanınmasına bağlıdır (On Sekizinci Bölüm).

D. Muvazaa

Eşin malı gerçekte devretmediğı hâlde bir yakına satış görüntüsü altında devretmesi, genel hükümlere göre muvazaadır: Sözleşmenin yorumunda tarafların gerçek amaçlarını gizlemek için kullandıkları sözcüklere değil, gerçek ve ortak iradelerine bakılır (TBK m. 19/1). Yargıtay, alacaklarının ödenmesini önlemek amacıyla yapılan muvazaalı işlemlere karşı üçüncü kişilerin de dava açabileceğini ve muvazaaya dayalı bu davalarda icra takibi yapılmasının veya aciz belgesi alınmasının gerekmediğini kabul etmektedir.² Muvazaa davası, mal rejimi davasından ayrı bir davadır ve genel mahkemede görülür; iki dava arasındaki ilişki aşağıda incelenmiştir.

² Yargıtay HGK, 07.07.2020, E. 2017/1507, K. 2020/525.

II. Boşanma Davasından Önce Çekilen Paralar

A. Büyük Miktarlı Döviz

- 259 Mal kaçırmanın en sık görülen biçimi, boşanma davasından kısa süre önce banka hesaplarının boşaltılmasıdır. Yargıtay bu durumda kastın varlığını, çekilen paranın miktarına, tarafların ekonomik durumuna ve paranın akıbetine ilişkin açıklamaya göre değerlendirmektedir.

1

YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ

07.02.2024 · E. 2022/9765 · K. 2024/632

Boşanma davasından kısa süre önce çekilen döviz

Davalı koca 2014'te bir bankada 153.000 ABD doları ve 38.000 TL yatırarak iki hesap açmış, bu paraları eşlerin arasında açılan ikinci boşanma davasından kısa süre önce çekerek hesapları kapatmıştı. Davalı paraların kişisel malı olduğunu ileri sürmemiş, işlerinin bozulduğunu ve paranın tüketildiğini savunmuştu. İlk derece mahkemesi şu gerekçeyle döviz için katılma alacağına hükmetmişti:

“

...döviz miktarının tutarı göz önüne alındığında tarafların mali, sosyal ve ekonomik durumlarına göre döviz hesabının tüketilmesinin hayatın olağan akışına aykırı olduğu, mal kaçırma kastı ile hareket ettiği ... aynı tarihlerde çekilen TL tutarının miktarı göz önüne alındığında ise tüketme kastı ile hareket ettiği...

DEĞERLENDİRME Mahkeme, dövizin yarısı için katılma alacağına hükmetmiş, Türk lirası hesabı ve davalının işine ilişkin diğer hesaplar bakımından ise paranın yapılan iş ve tarafların ekonomik durumuna göre tüketilmesinin olağan olduğunu kabul etmişti. Bölge adliye mahkemesi istinaf başvurularını esastan reddetmiş, Yargıtay da mal kaçırma değerlendirmesine yönelik temyiz itirazlarını yerinde görmemiş; kararı yalnızca döviz için ABD doları olarak hüküm kurulduğu, oysa karara en yakın tarihteki gerçek kur karşılığının Türk lirası olarak belirlenmesi gerektiği gerekçesiyle bozmuştur (Sekizinci Bölüm).

- 260 Karar, aynı gün çekilen iki paranın farklı değerlendirilebileceğini göstermesi bakımından öğreticidir. Kast, çekilen paranın türüne ve miktarına göre ayrı ayrı değerlendirilmiştir: Eşin iş ve yaşam düzeni içinde harcanması olağan sayılabilecek bir Türk lirası tutarı ile tarafların ekonomik durumuna göre kısa sürede tüketilmesi olağan olmayan büyük bir döviz tutarı aynı ölçüye tabi tutulmamıştır. Davalının, paranın çekildiği tarihteki kurun esas alınması gerektiği yönündeki itirazı da sonuç doğurmamış; Yargıtay karara en yakın tarihteki kuru esas almıştır.³

B. Zaman Uzaklığı

- 261 Paranın boşanma davasından çok önce çekilmesi, kastın ispatını güçleştirir. Yargıtay, ABD doları cinsinden bir paranın boşanma davasından yaklaşık bir buçuk yıl

3 Yargıtay 2. HD, 07.02.2024, E. 2022/9765, K. 2024/632.

önce hesaptan çekildiği ve mevcut delillere göre mal kaçırma kastıyla çekildiğinin ispatlanamadığı bir dosyada, bu para yönünden davanın reddine karar verilmesi gerektiğini kabul etmiştir.⁴ Buna karşılık Yargıtay'ın onadığı bir başka kararda, boşanma davasının açıldığı gün bankadan çekilen para TMK m. 229 kapsamında tasfiyeye eklenmiş; davadan yedi gün önce çekilen paranın ise aynı gün satılan bir aracın bedeli olduğu ve iki gün sonra başka bir araç alımında kullanıldığı banka kayıtlarıyla ispatlandığından tasfiyeye eklenmemesi gerektiği kabul edilmiştir.⁵

Kanaatimizce kastın değerlendirilmesinde şu ölçütler birlikte gözetilmelidir: paranın çekildiği tarihin boşanma davasına veya eşler arasındaki ayrılığa yakınlığı; çekilen miktarın eşin olağan harcamalarına oranı; paranın gönderildiği yer, özelikle yurt dışındaki bir yakının veya bilinmeyen bir hesabın bulunması; hesapların kapatılması; eşin paranın akıbetine ilişkin somut ve belgeli bir açıklama yapıp yapamaması. Bu ölçütlerin hiçbirisi tek başına belirleyici değildir; ancak boşanma davasına yakın tarihte çekilen büyük bir tutar için açıklama yapılamaması, Yargıtay'ın yukarıdaki kararında olduğu gibi kastın kabulüne yeterli olabilir.

DİKKAT

Bir dosyada ilk derece mahkemesi, davalının offshore hesabından boşanma davasından iki gün önce para çekildiğini ve bu paranın başka bir hesaba yatırıldığına dair kayıt bulunmadığını belirterek bu paranın tasfiyeye tabi tutulamayacağına karar vermişti; Yargıtay kararı başka sebeplerle bozmuş, bu konuda ayrıca bir değerlendirme yapmamıştır.⁶ Kanaatimizce boşanma davasından iki gün önce çekilen bir paranın izinin bulunamaması, paranın mevcut olmadığını değil, akıbetinin açıklanması gerektiğini gösterir; aşağıda incelenen ispat yükü kuralı bu durumda da uygulanmalıdır.

III. Satış Bedelinin Akıbeti ve İspat Yüğü

Boşanma davasından kısa süre önce bir malın satılması hâlinde, satış bedelinin akıbeti ayrı bir ispat sorunu doğurur. Yargıtay bu sorunda ispat yükünü satışı yapan eşe yüklemektedir.

2

YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ

10.12.2019 · E. 2019/5822 · K. 2019/11111

Satış bedelinin harcandığını satan eş ispat etmelidir

Davalı kadın adına kayıtlı bir yazlık boşanma davasından yaklaşık üç ay önce 95.000 TL'ye satılmıştı. İlk derece mahkemesi, davalının satış bedeliyle kredi borcunu

⁴ Yargıtay 2. HD, 11.06.2024, E. 2024/4125, K. 2024/4537 kararında aktarılan 2. HD, 12.04.2022, E. 2021/7039, K. 2022/3468.

⁵ Yargıtay 2. HD, 09.07.2024, E. 2023/3779, K. 2024/5474.

⁶ Yargıtay 8. HD, 31.10.2014, E. 2013/17773, K. 2014/19682.

kapattığı, yazlık alınırken akrabalarından alınan borçları ödediği, yeni eve masraf yaptığı, ortak çocuğun eğitim giderlerini karşıladığı ve bir proje için yurt dışına para gönderdiği savunmasını yeterli görerek, satış bedelinden davalıda para kaldığının davacı tarafından ispatlanamadığı gerekçesiyle bu talebi reddetmişti. Daire, belgeyle kanıtlanan kredi kapatma ve borç ödemeleri dışındaki kısım bakımından şöyle demiştir:

“ Dosya kapsamı incelendiğinde satış bedelinden az yukarıda yazılı meblağlar düşüldükten sonra kalan 41.969,32 TL’nin davalının savunduğu şekilde harcandığı ve mal rejimi sona erdiğinde mevcut olmadığının davalı tarafça ispatlanamadığı sabittir. ... dosya kapsamına uygun düşmeyecek şekilde, ispat yükünü de ters çevirerek yazılı gerekçesiyle yazlık yönünden talebin reddi hatalı olup bozma nedeni yapılmıştır.

DEĞERLENDİRME Daire satış bedelinden kredi borcuna, davalının annesine ve bir akrabasına ödenen ve dosya kapsamıyla kanıtlanan miktarları düşmüş; geriye kalan para için katılma alacağına hükmedilmesi gerektiğini belirtmiştir. Karar, mal rejiminin sona ermesine yakın tarihte paraya çevrilen bir malın bedelinin, aksi ispat edilmedikçe mevcut sayılacağını göstermektedir.

- 264 Bu karar yurt dışına para gönderilmesi savunmaları bakımından özel bir önem taşır. Satış bedelinin bir kısmının yurt dışına gönderildiğini savunan eş, gönderimin varlığını, tutarını ve amacını belgelerle ispat etmelidir; gönderimin bir yatırım veya proje için yapıldığı ileri sürülüyorsa, bu yatırımın kendisi de bir malvarlığı değeridir ve mal rejiminin sona erdiği tarihte mevcutsa tasfiyeye girer. Kanaatimizce “para yurt dışına gönderildi” savunması, paranın tükendiğini değil, yalnızca yer değiştirdiğini gösterir; paranın yurt dışında harcandığını veya üçüncü kişiye karşılığıyla ödendiğini ispat etmek de savunmayı yapan eşe düşer.

IV. Yurt Dışındaki Yakınlara Devir ve Muvazaa

A. Yabancı Boşanma Davası Sırasında Yapılan Devirler

- 265 Yabancı mahkemede boşanma davası açılması, Türkiye’deki malların korunması bakımından tehlikeli bir dönemi başlatır. Türk hukuku bakımından mal rejimi, yabancı boşanma kararı tanındığında yabancı mahkemede davanın açıldığı tarihte sona ermiş sayılır (On Altıncı ve On Yedinci Bölümler); o tarihten sonra yapılan devirler, devredilen mal mal rejiminin sona erdiği tarihte mevcut olduğundan tasfiyenin konusunu değiştirmez, ancak alacağın tahsilini tehlikeye düşürür.

3

YARGITAY HUKUK GENEL KURULU

07.07.2020 · E. 2017/1507 · K. 2020/525

Fransa'da boşanma davası açıldıktan sonra yakına devir

Davacı eş, diğere eş aleyhine Fransa'da boşanma davası açmış; davalı eş bundan sonra evlilik birliğı içinde edinilen Türkiye'deki bir taşınmazı, davacının ileride açacağı mal rejimi davalarına karşı mal kaçırmak amacıyla bir akrabasına satış görüntüsü altında devretmişti. Davacı Türkiye'de muvazaa nedeniyle satışın iptalini istemişti. İlk derece mahkemesi, Türkiye'de açılmış bir boşanma veya mal rejimi davası bulunmadığı gerekçesiyle davayı dava şartı yokluğundan reddetmiş ve bozmaya karşı direnmişti. Hukuk Genel Kurulu şöyle demiştir:

“Muvazaaya dayalı tasarrufun iptali davalarında davacının icra takibine geçmesi ya da aciz belgesi almasına gerek yoktur. ... Yargılama sonunda davaya konu edilen satışın danışıklı olduğunun kanıtlanması hâlinde davacı, satışa konu edilen maldan da alacağının tahsili için yararlanabilecektir. ... O hâlde mahkemece davacı tarafça Fransa'da açıldığı bildirilen ve davalı tarafça da doğrulanan boşanma davasının kesinleşmiş karar örneğı, Türkiye'de tenfiz edilmiş ise buna ilişkin karar örneğı getirilmeli, kararda boşanmanın mali sonuçları ile ilgili hüküm olup olmadığı saptandıktan sonra davacının dava açmakta hukuki yararının olup olmadığı irdelenmeli ve sonucuna göre karar verilmelidir.

DEĞERLENDİRME Kurul, davacının dava dilekçesinde Fransa'daki boşanma davasını açıkladığını, dilekçeye tercümesi yapılmamış belgeler eklediğini ve davalının da boşanma ve mal rejimine ilişkin bir dava bulunduğunu doğruladığını belirtmiş; eksik inceleme ile hak arama özgürlüğünü zedeleyecek biçimde karar verilemeyeceğini vurgulamıştır.

Karar, yabancı boşanma davası devam ederken Türkiye'deki mallara karşı yapılan kaçırma işlemlerine Türkiye'de hemen tepki verilebileceğini göstermektedir. Muvazaa davası için Türkiye'de bir boşanma veya mal rejimi davası açılmış olması şart değildir; ancak davacının hukuki yararı, yabancı kararın mali sonuçlara ilişkin bir hüküm içerip içermediğine ve davacının bir alacağının bulunup bulunmadığına göre değerlendirilir. Kanaatimizce bu nedenle muvazaa davasıyla birlikte, yabancı kararın tanınması ve mal rejimi davası da zamanında açılmalı; dava dilekçesine yabancı dava belgelerinin tercümeleri eklenmelidir.

B. Muvazaa Davası ile Mal Rejimi Davasının İlişkisi

4

YARGITAY HUKUK GENEL KURULU

16.04.2025 · E. 2023/618 · K. 2025/231

Muvazaa davasında mal rejimi davasının sonucu beklenir

Davacı eş, yurt dışında, İran'da çalıştığı için evlilik birliğı içinde alınan bir taşınmazın satış işlemlerini İstanbul'da yaşayan diğere eşin yaptığını ve taşınmazın onun adına tescil edildiğini, diğere eşin boşanma davası açılmadan kısa süre önce taşınmazı mal kaçırmak amacıyla muvazaalı olarak bir üçüncü kişiye sattığını ileri sürerek

tapu iptali ve tescil istemişti. İlk derece mahkemesi davayı kabul etmiş, Özel Daire karar düzeltme incelemesinde kararı bozmuş, mahkeme direnmişti. Hukuk Genel Kurulu, davacının hukuki yararının bir alacağının bulunmasına bağlı olduğunu ve bunun eşler arasındaki mal rejimi davasıyla belirleneceğini belirterek şöyle demiştir:

“ Bu durumda mahkemece davacıya muvazaa iddiasının kapsamı sorularak mahkemece, mal tasfiyesine ilişkin davanın sonucu beklenmeli, alacağın varlığı sabit olduğu ve muvazaa olgusu ispat edildiği takdirde davanın kabulüne, aksi hâlde davanın reddine karar verilmelidir.

DEĞERLENDİRME Karar oy çokluğuyla verilmiştir. Karşı oy yazısından, Özel Dairenin ve Kurul çoğunluğunun tapu iptali ve tescil yerine davacıya alacağı için dava konusu mal üzerinde haciz ve satış isteme yetkisi verilmesini öngördüğü ve bunun tasarrufun iptaline ilişkin İcra ve İflas Kanunu m. 283/1’in kıyasen uygulanmasına dayandığı anlaşılmaktadır. Karşı oy, ayrıca TMK m. 241 uyarınca üçüncü kişiye ancak borçlu eşten tahsil edilemeyen miktarla sınırlı olarak başvurulabileceğinin kararda belirtilmesi gerektiğini savunmuştur; Kurulda ileri sürülen bu görüş çoğunlukça benimsenmemiştir.

- 267 Karar, yurt dışında çalışan bir eşin Türkiye’deki malların yönetimini diğer eşe bırakmasının doğurabileceği tipik bir riski göstermektedir. İptal davası sabit olduğunda davacının, davaya konu mal üzerinde cebri icra yoluyla hakkını alma yetkisini elde ettiği ve taşınmaz bakımından üçüncü kişi üzerindeki kaydın düzeltilmesine gerek olmadan haciz ve satış isteyebileceği (İİK m. 283/1), tasarrufun iptaline ilişkin genel kuraldır. Yargıtay, eklenecek değer niteliğinde bir kazandırma veya devir tespit edilse bile mal rejimi davasında bu işlemin iptaline karar verilemeyeceğini, üçüncü kişi davalı gösterilmiş olsa da bu aşamada katılma alacağından yalnızca davalı eşin sorumlu olduğunu ve üçüncü kişiye ancak TMK m. 241’deki koşullar oluşursa eksik kalan miktarla sınırlı bir alacak davası açılabileceğini kabul etmektedir.⁷ Kanaatimizce muvazaa davası ile TMK m. 241’deki dava birbirinin yerine geçmez: Muvazaa davası görünürdeki işlemin gerçekte hiç yapılmadığının tespitine yönelir ve mal rejiminin sona ermesinden önce veya sonra yapılan devirlerde açılabilir; TMK m. 241 ise eklenmesi gereken karşılıksız kazandırmalardan yararlanan üçüncü kişiye karşı, borçlu eşten tahsil edilemeyen miktarla sınırlı ve kısa hak düşürücü sürelerle bağlı bir yoldur.

V. İspat Araçları

- 268 Yurt dışına mal kaçırma iddiasının ispatı, büyük ölçüde Türkiye’deki kayıtlara dayanır. Türk bankalarından yurt dışına yapılan havalelerin kayıtları, alıcı hesabın sahibini ve ülkesini gösterir; bu kayıtlar mahkemece bankalardan istenebilir ve

⁷ Yargıtay 2. HD, 04.02.2025, E. 2025/49, K. 2025/923.

banka sırrı, kanunen yetkili mercilerin taleplerine engel değildir (5411 sayılı Kanun m. 73/3; On İkinci Bölüm). Yakınlar adına alınan taşınmazlar tapu kayıtlarından, yakınlarla yapılan devirlerin tarihleri ve bedelleri de resmî senetlerden anlaşılır. Altsoy ve üstsoy, kardeşler, eşler, kayınbaba, kaynana ile gelin ve damat arasındaki işlemler miktar ve değerine bakılmaksızın tanıkla ispat edilebilir (HMK m. 203/1-a). Yurt dışındaki hesaplara ve yakınlarla ilişkin kayıtlar ise istinabe ve ülke kuralları çerçevesinde istenebilir (On Üçüncü ve On Dördüncü Bölümler).

Kaçırmanın önlenmesi, ispatından daha etkilidir. Boşanma davası açılmadan önce veya açılırken, yurt dışına gönderilme tehlikesi bulunan mallar için ihtiyati tedbir istenmeli, mal rejimi devam ederken ailenin ekonomik varlığının korunması gerekiyorsa tasarruf yetkisinin sınırlanması talep edilmelidir (TMK m. 199). Yurt dışındaki mallar için alınabilecek tedbirler On Beşinci Bölüm’de incelenmiştir.

UYGULAMA NOTU

Yurt dışına mal kaçırma şüphesi bulunan bir davada: (1) Mal rejiminin sona ermesinden önceki en az bir yıllık dönem için karşı tarafın bütün banka hesaplarının hareketleri, özellikle yurt dışına giden havaleler istenmelidir. (2) Boşanma davasına yakın tarihte çekilen her büyük tutar için karşı taraftan paranın akıbetini somut olarak açıklaması istenmeli; açıklama yapılmazsa veya belgelenmezse kastın kabulü talep edilmelidir. (3) Yakınlara yapılan devirler için TMK m. 229 kapsamında eklenecek değer talebi ile birlikte, devirden yararlanan kişiye davanın ihbarı sağlanmalı; yurt dışındaki yakına ihbar yurt dışı tebligat kurallarına göre yapılmalıdır. (4) Satış görüntüsü altında yapılan devirler için muvazaa davası açılmalı, mal rejimi davasıyla ilişkisi kurulmalıdır. (5) TMK m. 241’deki dava için öğrenmeden itibaren bir yıllık ve mal rejiminin sona ermesinden itibaren beş yıllık hak düşürücü süreler izlenmelidir. (6) Yabancı mahkemede boşanma davası açılmışsa, Türkiye’deki mallar için ihtiyati tedbir ve gerekiyorsa muvazaa davası gecikmeden açılmalıdır.

ON İKİNCİ BÖLÜM

Bilgi ve Belge Edinme: Türk Usul Hukukundaki Araçlar

BÖLÜMÜN PLANI

I.	Genel İlkeler	130
II.	Karşı Taraftan Belge İstenmesi	131
III.	Kurumlardan ve Üçüncü Kişilerden Bilgi	132
IV.	Yemin ve İsticvap	133
V.	Yabancı Dildeki ve Yabancı Kaynaklı Belgeler	133
VI.	Delil Tespiti	135

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Yurt dışındaki malların tespiti, çoğu zaman yurt dışına gitmeden, Türk usul hukukunun araçlarıyla başlar. Türk hâkimi kural olarak kendiliğinden delil toplayamaz; tarafların ileri sürdüğü vakıalarla ve gösterdiği delillerle bağlıdır. Bu nedenle yurt dışındaki bir hesabın, taşınmazın veya gelirin varlığı dilekçelerde somut olarak ileri sürülmeli ve delili gösterilmelidir. En etkili araç, karşı tarafın elindeki belgelerin ibrazının istenmesidir: Yurt dışındaki bir hesabın dökümü veya bir yabancı taşınmazın sicil kaydı çoğu zaman o malın sahibi olan eşin elinde ya da kolayca erişebileceği yerdedir. Mahkeme, kanundaki koşullar gerçekleştiğinde belgenin ibrazı için kesin süre verir; belge ibraz edilmezse belgenin içeriği konusunda diğer tarafın beyanını kabul edebilir. Türk bankaları, Merkezî Kayıt Kuruluşu, tapu, Sosyal Güvenlik Kurumu ve kripto varlık platformları gibi kurumların kayıtları da yurt dışına giden ve yurt dışından gelen paraların izini gösterir; banka sırrı mahkemenin taleplerine engel değildir. Yemin ve isticvap, kişinin kendisinden kaynaklanan vakıalar bakımından ek araçlardır. Yabancı dildeki belgeye dayanan taraf tercümesini sunmak zorundadır; yabancı resmî belgelerin Türkiye’de resmî belge niteliği taşıması ise onaylanmalarına bağlıdır.

Yurt dışındaki gelirlere ilişkin belgeler elde edilemezse, Yargıtay yaklaşık gelirin meslek kuruluşlarından ve bilirkişilerden öğrenilmesini kabul etmektedir.

I. Genel İlkeler

A. Taraflarca Getirilme ve İspat Yükü

- 270 Kanunda öngörülen istisnalar dışında hâkim, iki taraftan birinin söylemediği şeyi veya vakıaları kendiliğinden dikkate alamaz ve kanunla belirtilen durumlar dışında kendiliğinden delil toplayamaz (HMK m. 25). Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, taraflardan her biri iddiasını dayandığı olguların varlığını ispatla yükümlüdür (TMK m. 6); belirli bir malın eşlerden birine ait olduğunu iddia eden de iddiasını ispat etmekle yükümlüdür ve bir eşin bütün malları, aksi ispat edilinceye kadar edinilmiş mal kabul edilir (TMK m. 222/1, 3). Mal rejimi davaları bakımından bu kurallar şu sonucu doğurur: Yurt dışındaki bir malın tasfiyeye girmesini isteyen eş, o malın varlığını ve kimin adına kayıtlı olduğunu ileri sürmeli ve ispat etmelidir; malın kişisel mal olduğunu savunan eş de bu savunmasını ispat etmelidir.
- 271 Yargıtay, yurt dışında çalışan eşin Türkiye'deki döviz hesabının kaynağına ilişkin savunmanın dilekçeler aşamasında ileri sürülmediği bir dosyada, hâkimin iki taraftan birinin söylemediği vakıaları kendiliğinden dikkate alamayacağını belirterek bu savunmayı esas alan kararı bozmuştur (Sekizinci Bölüm).¹ Aynı ilke iddia bakımından da geçerlidir: Yurt dışındaki bir hesap veya taşınmaz, dava dilekçesinde ya da cevaba cevap dilekçesinde açıkça ileri sürülmemişse, tahkikat sırasında ortaya çıkması tek başına onu davanın konusu yapmaz (HMK m. 141; Altıncı Bölüm).

B. Somutlaştırma ve Aydınlatma

- 272 Hâkim, uyumsuzluğun aydınlatılmasının zorunlu kıldığı durumlarda, maddi veya hukuki açıdan belirsiz yahut çelişkili gördüğü hususlar hakkında taraflara açıklama yaptırabilir, soru sorabilir ve delil gösterilmesini isteyebilir (HMK m. 31). Bu ödev tarafların eksik bıraktığı vakıaları tamamlamaya değil, ileri sürülmüş olanları açıklığa kavuşturmaya yöneliktir. Yargıtay, yurt dışındaki taşınmazın satış bedeline ilişkin Euro cinsinden bir talepte, talebin Türk lirası karşılığının açıklatılmasını bu ödevin bir gereği saymıştır (Altıncı ve Sekizinci Bölümler).²
- 273 Kanaatimizce yurt dışındaki mallara ilişkin bir iddia, hâkimin aydınlatma ödevini harekete geçirebilecek ölçüde somut olmalıdır: malın türü, bulunduğu ülke, müm-

¹ Yargıtay 2. HD, 04.04.2024, E. 2024/1949, K. 2024/2429.

² Yargıtay 2. HD, 25.12.2025, E. 2024/9568, K. 2025/12007.

künse bankanın veya sicilin adı ve edinme tarihine ilişkin bir yaklaşım. “Davalının yurt dışında hesapları vardır” gibi genel bir ifade, delil toplanmasına dayanak olamayacak kadar belirsizdir; yabancı makamlar da benzer belirsizlikteki taleplere çoğu zaman yardım etmez (On Dördüncü Bölüm).

II. Karşı Taraftan Belge İstenmesi

A. İbraz Yükümlülüğü

Taraflar, kendilerinin veya karşı tarafın delil olarak dayandıkları ve ellerinde bulunan tüm belgeleri mahkemeye ibraz etmek zorundadır; elektronik belgeler, çıktısı alınarak ve talep edildiğinde incelemeye elverişli şekilde elektronik ortama kaydedilerek ibraz edilir (HMK m. 219/1). Bu yükümlülük, yurt dışındaki mallar bakımından özel bir önem taşır. Yabancı bir bankanın, Türk mahkemesinin müzekkeresine cevap vermesi beklenemez; istinabe ise uzun sürer ve birçok ülkede genel nitelikli bilgi taleplerine kapalıdır (On Üçüncü ve On Dördüncü Bölümler). Buna karşılık hesap sahibi eş, kendi hesabının dökümünü bankasından veya çevrim içi bankacılık sisteminden kolayca alabilir.

B. İbraz Etmemenin Sonucu

İbrazı istenen belgenin ileri sürülen hususun ispatı için zorunlu ve isteğin kanuna uygun olduğuna mahkemece kanaat getirilmesi ve karşı tarafın belgenin elinde olduğunu ikrar etmesi veya talep üzerine susması yahut belgenin varlığının resmî bir kayıtla ya da başka bir belgede ikrar edilmesiyle anlaşılması hâlinde, mahkeme belgenin ibrazı için kesin süre verir (HMK m. 220/1). Belgenin elinde bulunduğunu inkâr eden tarafa, böyle bir belgenin elinde bulunmadığına, özenle aradığı hâlde bulamadığına ve nerede olduğunu da bilmediğine ilişkin yemin teklif edilir (m. 220/2). Belgeyi süresinde ibraz etmeyen ve kabul edilebilir bir mazeret göstermeyen ya da elinde bulunduğunu inkâr edip teklif edilen yemini kabul veya icra etmeyen taraf bakımından mahkeme, duruma göre belgenin içeriği konusunda diğer tarafın beyanını kabul edebilir (m. 220/3).

Kanaatimizce bu hüküm, yurt dışındaki hesaplar için Türk hukukunun sunduğu en güçlü araçtır. Hesabın varlığı, örneğin Türkiye’den o hesaba yapılmış bir havalenin banka kaydıyla, yabancı bir vergi belgesiyle veya eşin bir yazışmasıyla anlaşılıyorsa, mahkeme hesap sahibine o hesabın mal rejiminin sona erdiği tarihteki ve sonraki dökümlerini sunması için kesin süre vermelidir. Döküm sunulmazsa diğer eşin hesaptaki bakiyeye ilişkin beyanı kabul edilebilir. Bu yaptırımın etkili olabilmesi için, ibrazı istenen belgenin ve onunla ispat edilmek istenen hususun, örneğin “davalının X bankasındaki hesabının boşanma dava tarihindeki bakiyesi”, açıkça belirtilmesi gerekir.

III. Kurumlardan ve Üçüncü Kişilerden Bilgi

A. Üçüncü Kişilerin İbrahim Yükümlülüğü

- 277 Mahkeme, üçüncü kişi veya kurumun elinde bulunan bir belgenin taraflarca ileri sürülen hususun ispatı için zorunlu olduğuna karar verirse, bu belgenin ibrazını emreder; belgeyi ibraz etmesine karar verilen herkes belgeyi ibraz etmek, edemiyorsa sebebini delilleriyle açıklamak zorundadır ve mahkeme açıklamayı yeterli görmezse bu kişiyi tanık olarak dinleyebilir (HMK m. 221/1-2). Tanıklıktan çekinmeye ilişkin hükümler belge ibrazı bakımından da uygulanır (m. 221/3). Bu hüküm, yurt dışına para gönderilen bir yakının veya parayı aracılık ederek gönderen bir kişinin elindeki belgeler için de kullanılabilir.

B. Türkiye'deki Kayıtlar

- 278 Yurt dışındaki malların izi büyük ölçüde Türkiye'deki kayıtlarda bulunur:

Kurum	Gösterdiği bilgi	Yurt dışı bağlantısı
Türk bankaları	Hesap hareketleri, havale ve döviz işlemleri	Yurt dışına giden ve yurt dışından gelen havalelerin alıcısı, gönderen ve ülkesi
Merkez Bankası	Yurt dışında yaşayan vatan- daşların döviz hesapları	2002 öncesi bakiyeler ve sonraki faiz- ler (Sekizinci Bölüm)
Merkezî Kayıt Kuruluşu	Kayden izlenen sermaye pi- yasası araçları	Yurt dışından gelen paralarla alınan fon ve hisseler
Tapu sicili	Taşınmazlar ve devirleri	Yurt dışındaki paralarla alınan ve ya- kınlara devredilen taşınmazlar
Sosyal Güvenlik Kurumu	Sigortalılık ve yurt dışı borç- lanma kayıtları	Sözleşmeli ülkelerdeki sigortalılık sü- releri (Onuncu Bölüm)
Kripto varlık platformları	Hesap sahibi ve işlemleri	Yurt dışındaki platformlara ve cüz- danlara transferler (Dokuzuncu Bö- lüm)

- 279 Bankacılık Kanunu, sıfat ve görevleri dolayısıyla bankalara veya müşterilerine ait sırları öğrenenlerin bu sırları kanunen açıkça yetkili kılınan mercilerden başkasına açıklayamayacağını öngörür (5411 sayılı Kanun m. 73/3); mahkemenin delil olarak istediği bilgiler bu yasağın kapsamında değildir. Yargıtay, Merkezî Kayıt Kuruluşundan gelen ve davalının fon alım ve satımlarını gösteren cevap karşısında, davalının değişik bankalardaki mevduatlarının yeterince araştırılmadan hüküm kurulmasını bozma sebebi saymıştır.³
- 280 Kanaatimizce bankalara yazılacak müzekkerelerde yalnızca bakiyenin değil, mal rejiminin sona ermesinden önceki en az bir yıllık hesap hareketlerinin ve özellikle yurt dışına yapılan havalelerin alıcı bilgileriyle birlikte istenmesi gerekir. Bu

3 Yargıtay 8. HD, 09.04.2015, E. 2015/3029, K. 2015/8128.

kayıtlar, yurt dışındaki hesabın varlığını gösterdiği anda, yukarıda anlatılan belge ibraz yükümlülüğünün işletilmesine de dayanak oluşturur.

IV. Yemin ve İsticvap

Yeminin konusu, davanın çözümü bakımından önem taşıyan, çekişmeli olan ve 281 kişinin kendisinden kaynaklanan vakialardır; bir kimsenin bir hususu bilmesi de onun kendisinden kaynaklanan vakıa sayılır (HMK m. 225). Uyuşmazlık konusu vakıanın ispatı için yeminden başka delili olduğunu beyan etmiş olan taraf dahi yemin teklif edebilir (HMK m. 227/1). Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, İngiltere’de çalışmış eşlere ilişkin bir dosyada, dava dilekçesinde her türlü delile dayanan davacının yemin deliline de dayanmış sayılacağını ve mahkemenin davacıya yemin teklif hakkını hatırlatması gerektiğini belirtmiştir; Hukuk Genel Kurulu bu taşınmazlar bakımından kararı başka bir gerekçeyle bozmuştur.⁴

Kanaatimizce bir eşin yurt dışında hesabı veya taşınmazı bulunup bulunmadığı, 282 kendisinden kaynaklanan bir vakıa olarak yemine konu olabilir. Yemin, başka delil bulunmadığında son bir araç olarak değerlidir; ancak yemin edecek kişiyi ceza soruşturması veya kovuşturmasıyla karşı karşıya bırakacak vakıaların yemine konu olamayacağı da gözetilmelidir (HMK m. 226/1-c).

Mahkeme, kendiliğinden veya talep üzerine taraflardan her birinin isticvabına 283 karar verebilir; isticvap, davanın temelini oluşturan vakıalar ve onunla ilişkisi bulunan hususlar hakkında olur (HMK m. 169). Yurt dışındaki malları hakkında tutarsız açıklamalar yapan bir eşin isticvabı, çelişkilerin giderilmesine yardım eder. Yurt dışında oturan bir tarafın isticvabı ise istinabe yoluyla yapılabilir (On Üçüncü Bölüm).

V. Yabancı Dildeki ve Yabancı Kaynaklı Belgeler

A. Tercüme

Yabancı dilde yazılmış belgeye dayanan taraf, tercümesini de mahkemeye sunmak 284 zorundadır; mahkeme kendiliğinden veya diğer tarafın talebi üzerine belgenin resmî tercümesini de isteyebilir (HMK m. 223). Yargıtay, yurt dışındaki çalışmaya ilişkin tercüme edilmiş sigorta hizmet belgesinin, karşı tarafa usulüne uygun olarak tebliğ edilip karşı konulmamışsa dikkate alınması gerektiğini kabul etmektedir (Yedinci Bölüm).⁵ Tercümenin içeriğine itiraz edilmesi hâlinde ise mahkeme resmî tercüme isteyebilir.

⁴ Yargıtay HGK, 30.04.2014, E. 2014/8-48, K. 2014/554 kararında aktarılan 8. HD, 27.02.2012, E. 2011/3707, K. 2012/1184.

⁵ Yargıtay 8. HD, 05.10.2010, E. 2010/3287, K. 2010/4553.

B. Yabancı Resmî Belgeler

- 285 Yabancı devlet makamlarınca hazırlanan resmî belgelerin Türkiye’de bu vasfı taşıması, belgenin verildiği devletin yetkili makamı veya ilgili Türk konsolosluk makamı tarafından onaylanmasına bağlıdır; Türkiye’nin taraf olduğu milletlerarası sözleşmelerin yabancı resmî belgelerin tasdikine ilişkin hükümleri saklıdır (HMK m. 224). 1961 tarihli Lahey Apostil Sözleşmesine taraf ülkelerden gelen belgeler için bu onay, belgeyi veren ülkenin yetkili makamının koyduğu apostil şerhiyle yapılır (On Üçüncü Bölüm). Yabancı bir tapu kaydı, yabancı bir mahkeme kararı veya yabancı bir sigorta kurumunun hizmet dökümü, bu şekilde onaylanıp tercüme edildiğinde resmî belge olarak değerlendirilebilir; onaysız belgeler ise diğer delillerle birlikte takdir edilir.

C. Belge Elde Edilemezse

- 286 Yurt dışındaki gelirlere ilişkin belgeler her zaman elde edilemez: Eski dönemlere ait kayıtlar imha edilmiş, yabancı kurum cevap vermemiş veya eşlerden biri ölmüş olabilir. Yargıtay bu durumda katkı payı hesabının yapılmamasını değil, yaklaşık gelirin başka yollarla belirlenmesini istemektedir.

1

YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ

07.06.2017 · E. 2015/17918 · K. 2017/8500

Yurt dışı gelir belgesi yoksa yaklaşık gelir belirlenir

Mal rejimi eşlerden birinin ölümüyle sona ermişti. Sağ kalan eş, ölen eşin 1991’de açılan ve ölüm tarihinde 147.572,14 Euro bulunan Merkez Bankası döviz hesabındaki paranın 2002 öncesine ait kısmı için katkı payı alacağı istemişti. Dosyada sağ eşin düzenli ve sürekli gelirini gösteren tercüme edilmiş sigorta kayıtları bulunuyor, ölen eşin çalışmasına ve gelirine ilişkin belge bulunmuyordu. Mahkeme bu talebi reddetmişti. Daire şöyle demiştir:

“

Çalışmanın sabit olmasına rağmen, bir kısım döneme ilişkin belgelere ulaşılamaması durumunda, ilgili meslek kuruluşlarından ve/veya bilirkişilerden o döneme ilişkin yaklaşık gelir durumu sorulup öğrenilerek, malın edinildiği tarihe kadar ki eşlerin tüm gelirleri ayrı ayrı belirlenmelidir. ... Mahkemece ölen eşin de 01.01.2002 tarihine kadar olan çalışmalarına ve gelirine ilişkin belgeler dosya arasına getirilmeli, gerekirse tercüme ettirilmeli,...

DEĞERLENDİRME Daire ayrıca, çalışarak düzenli ve sürekli gelire sahip eşin aksi kanıtlanmadıkça yapabileceği tasarruf oranında katkıda bulunduğunun kabulü gerektiğini hatırlatmış; belirlenecek katkı oranının 1 Ocak 2002 itibarıyla hesapta mevcut olan döviz cinsinden paraya uygulanarak katkı payı alacağının dava tarihi itibarıyla belirlenmesini istemiştir.

- 287 Kanaatimizce yurt dışındaki gelir bakımından “meslek kuruluşları”, o ülkede ilgili meslekteki ortalama ücretleri bilen kuruluşları, örneğin işçi veya işveren örgüt-

lerini, ya da bu verilere erişebilen bilirkişileri kapsayacak biçimde anlaşılmalıdır. Yabancı ülkelerin istatistik kurumlarının yayımladığı ortalama ücret verileri de, onaylı tercümeleriyle, bilirkişi raporunun dayanağı olabilir.

VI. Delil Tespiti

Taraflardan her biri, görülmekte olan bir davada henüz inceleme sırası gelmemiş yahut ileride açacağı davada ileri süreceği bir vakıanın tespiti amacıyla keşif yapılması, bilirkişi incelemesi yaptırılması ya da tanık ifadelerinin alınması gibi işlemlerin yapılmasını talep edebilir; delilin hemen tespit edilmemesi hâlinde kaybolacağı yahut ileri sürülmesinin önemli ölçüde zorlaşacağı ihtimal dâhilinde bulunuyorsa hukuki yarar var sayılır (HMK m. 400). Kanaatimizce yurt dışına çıkmak üzere olan ve mal varlığı hakkında bilgisi bulunan bir tanığın ifadesinin alınması veya satılmak üzere olan bir taşınmazın değerinin tespiti için bu yola başvurulabilir. Yurt dışında yapılacak bir delil tespiti ise istinabe yoluyla istenir; 1970 tarihli Lahey Delil Sözleşmesi, henüz açılmamış ama düşünülen yargılamalar için de istinabeye imkân tanır (On Üçüncü Bölüm).

UYGULAMA NOTU

Yurt dışındaki malların tespiti için Türkiye’de başvurulacak araçlar: (1) Dava dilekçesinde yurt dışındaki her malı, bulunduğu ülke ve mümkünse kuruluşun adıyla somut olarak gösterin. (2) Türk bankalarından karşı tarafın hesap hareketlerini, özellikle yurt dışına ve yurt dışından yapılan havaleleri alıcı ve gönderen bilgileriyle isteyin. (3) Bir yurt dışı hesabın varlığı anlaşıldığında, karşı taraftan o hesabın boşanma dava tarihindeki ve güncel dökümlerinin ibrazını HMK m. 220 uyarınca isteyin ve yaptırımın uygulanmasını talep edin. (4) Merkezî Kayıt Kuruluşu, tapu, Sosyal Güvenlik Kurumu ve kripto varlık platformlarına müzekkere yazılmasını isteyin. (5) Başka delil kalmadıysa yemin teklif edin; çelişkili açıklamalar için isticvap isteyin. (6) Yabancı dildeki belgeleri tercümeleriyle, yabancı resmî belgeleri onaylı veya apostil şerhli olarak sunun. (7) Yurt dışındaki gelir belgeleri elde edilemezse, yaklaşık gelirin meslek kuruluşlarından veya bilirkişiden belirlenmesini isteyin.

ON ÜÇ ÜNCÜ BÖLÜM

İstinabe ve Yurt Dışında Delil Toplama

BÖLÜMÜN PLANI

I.	İstinabenin Anlamı ve Dayanakları	138
II.	1970 Tarihli Lahey Delil Sözleşmesi	141
III.	Uygulama: Türk Mahkemesinden Yabancı Ülkeye İstinabe	145
IV.	Mal Rejimi Davasında İstinabe ile Neler İstenebilir?	148
V.	Süre, Kesin Süre ve Makul Süre	153
VI.	Alternatif Yollar	154
VII.	Sonuç Yerine: İstinabenin Mal Rejimi Davasındaki Yeri	156

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Yurt dışında bulunan bir tanığı dinlemek, bir yabancı makamdan kayıt getirtmek ya da yabancı ülkedeki bir taşınmazı incelemek Türk mahkemesinin kendi yetkisiyle yapabileceği işler değildir; yargı yetkisi devletin ülkesiyle sınırlıdır ve yabancı ülkede delil ancak o ülkenin yardımıyla toplanabilir. Bunun yolu istinabedir (HMK m. 197/2, 259/4, 289/1). Türkiye ile delilin bulunduğu devlet arasında ikili bir anlaşma varsa o anlaşma, yoksa çok taraflı sözleşmeler, o da yoksa karşılıklılık esası uygulanır. Uygulamada en önemli araç 1970 tarihli Lahey Delil Sözleşmesidir; Türkiye bakımından 12 Ekim 2004'ten beri yürürlüktedir ve Bakanlığın 30 Ocak 2025 tarihli listesine göre 52 devletle aramızda uygulanmaktadır. İstinabe evrakı mahkemece Türkçe aslı ve onaylı tercümesiyle ikiye takım hâlinde hazırlanır, Adalet Bakanlığı aracılığıyla gönderilir; mahkemelerin doğrudan yabancı makama yazma yetkisi yoktur. Yabancı makam kendi usulünü uygular, ancak talep edilirse özel bir usulü de izleyebilir. İstinabe yoluyla yabancı ülkede haciz, ihtiyati tedbir gibi cebri işlemler yaptırılamaz. Mal rejimi davalarında istinabe en çok yurt dışında yaşayan tanıkların dinlenmesi, çalışma ve sigorta kayıtlarının, nüfus ve evlilik kayıtlarının getirilmesi ve yabancı ülkedeki

taşınmazların incelenmesi için kullanılır. Yargıtay, istinabeden sonuç alınmadığında tarafın usulüne uygun tercümesiyle sunduğu ve karşı tarafça itiraz edilmeyen yabancı belgenin dikkate alınması gerektiğini kabul etmektedir.

I. İstinabenin Anlamı ve Dayanakları

A. Yabancı Ülkedeki Delil ve Egemenlik

- 289 Bir mahkemenin delil toplama yetkisi, devletin yargı yetkisinin bir parçasıdır ve bu yetki devletin ülkesiyle sınırlıdır. Türk mahkemesi Almanya’da oturan bir tanığı kendi yetkisiyle çağıramaz, İsviçre’deki bir bankaya hesap dökümü vermesini emreder, Hollanda’daki bir evin keşfini yapamaz. Yabancı ülkede bulunan delilin elde edilmesi, o ülkenin yardımına bağlıdır; milletlerarası sözleşmeler bu yardımı bir yükümlülük hâline getirir ve usulünü belirler.¹ Yurt dışındaki mallara ilişkin mal rejimi davalarının en zor yanı da çoğu zaman budur: Malın varlığı, değeri, edinme tarihi ve kaynağı başka bir devletin sicillerinde, bankalarında ve tanıklarında saklıdır.
- 290 İstinabe, davaya bakan mahkemenin, yargı çevresi dışında bulunan bir delilin incelenmesini başka bir mahkemeden ya da yabancı bir devletin yetkili makamından istemesidir. Yurt içinde başka bir yerdeki mahkemeye yapılan istinabe ile yabancı devlete yapılan istinabe aynı kavramın iki görünümüdür; ancak ikincisinde talep, devletler arasındaki adli yardımlaşma kurallarına tabidir ve yabancı devletin makamları kendi hukuklarını uygular.

B. Türk Usul Hukukundaki Dayanak

- 291 Hukuk Muhakemeleri Kanunu’na göre deliller kural olarak davaya bakan mahkeme huzurunda, mümkün olduğu kadar birlikte ve aynı duruşmada incelenir; başka yerde bulunan ve mahkemeye getirilemeyen deliller ise o yerde istinabe yoluyla toplanabilir (HMK m. 197/1–2). Delillerin incelenmesi sırasında taraflar istinabe olunan mahkemede hazır bulunabilir ve açıklama haklarını kullanabilirler; bunun için taraflara incelemenin yapılacağı tarih ve yer bildirilir, taraflar gelmese de deliller incelenir (HMK m. 197/3). Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanığın bulunduğu yer mahkemesince dinlenmesine karar verilebilir; bu durumda tanığın hangi hususlardan dinleneceğini hâkim belirler (HMK m. 259/4). Keşif konusu mahkemenin yargı çevresi dışındaysa inceleme istinabe suretiyle yapılır (HMK m. 289/1). Bu hükümler yurt dışındaki deliller için de temel kuraldır; yabancı ülkeye yapılacak istinabenin usulünü ise milletlerarası sözleşmeler ve Bakanlık düzenlemeleri tamamlar. Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında

1 Ataman-Figaneş, Lahey Delil, s. 19.

Kanun, Türkiye'nin taraf olduğu milletlerarası sözleşmelerin hükümlerini saklı tutar (MÖHUK m. 1/2).

İstinabe yargılamayı uzatır. Kanun koyucu 2026 yılında duruşmalar arasındaki sürenin üç aydan uzun olamayacağını öngörmüş, ancak istinabe yoluyla tahkikat işlemlerinin yürütülmesi gibi zorunlu hâllerde hâkimin gerekçesini belirtmekle daha uzun bir süre belirleyebileceğini kabul etmiştir (HMK m. 147/3). Yurt dışındaki delillere dayanan mal rejimi davalarında bu istisna sıkça kullanılacaktır; ancak gerekçe gösterme zorunluluğu, mahkemenin istinabenin gerçekten gerekli olup olmadığını her seferinde değerlendirmesini de gerektirir.

C. Hangi Kurallar Uygulanır?

Yurt dışına yapılacak bir istinabe talebinde önce Türkiye ile o devlet arasında ikili bir adli yardım anlaşması bulunup bulunmadığına, sonra iki devletin birlikte taraf olduğu çok taraflı bir sözleşme olup olmadığına bakılır; ikisi de yoksa istinabe karşılıklılık esasına ve milletlerarası adli yardımlaşma teamüllerine göre yürütülür.² Mal rejimi davalarında en sık karşılaşılan ülkeler bakımından tablo şöyledir:

Ülke	İkili anlaşma	1954 Sözleşmesi	1970 Sözleşmesi	Talepname dili ve takım
Almanya	1929 Mukavele-name (yürürlük 18.11.1931)	Taraf	Taraf	Türkçe + Almanca, iki takım
Avusturya	1988 Ek Anlaşma (yürürlük 18.10.1992)	Taraf	Taraf değil	Türkçe + Almanca, bir takım
Belçika	Yok	Taraf	Taraf değil	Türkçe + bölge dili, iki takım
Fransa	Yok	Taraf	Taraf	Türkçe + Fransızca, iki takım
Hollanda	Yok	Taraf	Taraf	Türkçe + Felemenkçe, Almanca, İngilizce veya Fransızca, iki takım
İngiltere	1931 Mukavele-name (yürürlük 13.07.1933)	Taraf değil	Taraf	Türkçe + İngilizce, iki takım
İsviçre	1933 Mukavele-name (yürürlük 08.06.1935)	Taraf	Taraf	Türkçe + kantonun dili, iki takım
İtalya	1926 Mukavele-name (yürürlük 15.05.1931)	Taraf	Taraf	İkili anlaşmaya göre Türkçe + İtalyanca, bir takım

² Hukuki Konularda Uluslararası İstinabe Taleplerine Uygulanacak Esaslar hakkında 63/2 sayılı Genelge (Kasım 2011), para. 3, 20; Ek-5 (son güncelleme 30.01.2025), "Diğer Devletler" başlığı.

Ülke	İkili anlaşma	1954 Sözleşmesi	1970 Sözleşmesi	Talepname dili ve takım
İsveç	Yok	Taraf	Taraf	Türkçe + İsveççe (olmazsa İngilizce, Fransızca, Danca, Norveççe), iki takım
Danimarka	Yok	Taraf	Taraf	Türkçe + Danca (olmazsa Norveççe, İsveççe, İngilizce), iki takım
Norveç	Yok	Taraf	Taraf	Türkçe + Norveççe (olmazsa İngilizce, Danca, İsveççe), iki takım
ABD	Yok	Taraf değil	Taraf	Türkçe + İngilizce, iki takım
Kanada	1931 İngiltere Mukavelenamesine katılım	Taraf değil	Taraf değil	Türkçe + eyalete göre İngilizce veya Fransızca, iki takım
Rusya Federasyonu	Yok	Taraf	Taraf	Türkçe + Rusça (olmazsa İngilizce, Fransızca), iki takım
Yunanistan	Yok	Taraf değil	Taraf	Türkçe + Yunanca, iki takım
Birleşik Arap Emirlikleri, Katar	Yok	Taraf değil	Taraf değil	Karşılıklılık; Türkçe + Arapça, iki takım

294 Tablo, Bakanlığın ülke esaslarını gösteren Ek-5 listesine dayanmaktadır.³ Liste her yıl güncellendiğinden, istinabe talebi hazırlanırken güncel metnin Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğünün internet sayfasından kontrol edilmesi gerekir. İkili anlaşma ile çok taraflı sözleşmenin birlikte bulunduğu ülkelerde (örneğin Almanya, İsviçre, İtalya) Ek-5 her iki dayanağa göre de istinabe usulünü göstermektedir; mahkemenin istinabe yazısında hangi belgeye dayandığını belirtmesi, yabancı makamın talebi doğru kanaldan işleme koymasını kolaylaştırır.

DİKKAT

Avusturya ve Belçika 1970 Lahey Delil Sözleşmesine taraf değildir. Bu ülkelere yapılacak istinabe talepleri 1954 tarihli Hukuk Usulüne Dair Lahey Sözleşmesine (Avusturya bakımından ayrıca 1988 tarihli Ek Anlaşmaya) göre hazırlanır. Kanada ise iki Lahey sözleşmesine de taraf değildir; istinabe, Kanada'nın katıldığı 1931

3 63/2 sayılı Genelge Ek-5, "Devletlere Göre İstinabe İşlemlerinde Uygulanacak Esaslar", son güncelleme 30.01.2025, (2), (7), (11), (24), (29), (32), (37), (38), (39), (42), (44), (63), (70), (85) numaralı başlıklar.

tarihli Türk-İngiliz Mukavelenamesine göre yürütülür ve bazı eyaletlerde yüksek masraf istenir.

II. 1970 Tarihli Lahey Delil Sözleşmesi

A. Sözleşmenin Türkiye Bakımından Yürürlüğü

“Hukukî veya Ticarî Konularda Yabancı Ülkelerde Delil Sağlanması Hakkında Sözleşme” Türkiye tarafından 13 Aralık 2000’de Lahey’de imzalanmış, 7 Nisan 2004 tarihli ve 5128 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunmuş, çekince ve beyanlarla onaylanması Bakanlar Kurulunca 18 Mayıs 2004’te kararlaştırılmış ve metin 15 Haziran 2004 tarihli ve 25493 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.⁴ Sözleşme Türkiye bakımından 12 Ekim 2004’te yürürlüğe girmiştir.⁵ Sözleşme, Amerika Birleşik Devletlerinin önerisiyle hazırlanmış ve kıta Avrupası hukuku ile Anglo-Amerikan hukuku arasındaki delil toplama farklarını uzlaştırmayı amaçlamıştır.⁶ Bakanlığın 30 Ocak 2025 tarihli listesine göre Sözleşme Türkiye ile Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, Avustralya, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Hollanda, İngiltere, İspanya, İsveç, İsviçre, İtalya, Lüksemburg, Norveç, Polonya, Portekiz, Rusya Federasyonu ve Yunanistan dahil 52 devlet arasında yürürlüktedir. Buna karşılık Sözleşmeye sonradan katılan ve katılımları Türkiye tarafından kabul edilmemiş olan Andorra, El Salvador, Ermenistan, Estonya, Kazakistan, Kolombiya, Kosta Rika, Lihtenştayn, Macaristan, Nikaragua, Paraguay ve Vietnam ile Sözleşme yürürlükte değildir.⁷ Bu ayrıntı uygulamada gözden kaçabilir: Örneğin Macaristan Sözleşmeye taraftır, fakat Türkiye ile aralarında Sözleşme uygulanmaz.

B. Kapsam: Başlamış veya Başlanacak Dava

Sözleşmeye göre hukuki veya ticari konularda bir âkit devletin adli makamı, kendi kanun hükümleri gereğince istinabe yoluyla diğer âkit devletin yetkili makamından delil sağlanmasını veya başka bir adli işlemin yerine getirilmesini talep edebilir. Ancak istinabe, başlamış veya başlanacak olan adli davalarda kullanılması amacını taşımayan delilin elde edilmesi için kullanılamaz (m. 1/1-2). Bakanlık genelgesi de istinabe yoluyla elde edilmesi amaçlanan delillerin açılmış veya açılacak olan davalarda kullanılması gerektiğini vurgular.⁸ Bu kural, mal rejimi davası açılmadan önce yurt dışındaki malların araştırılması için istinabe

4 Adalet Bakanlığı Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü, *Hukukî Konularda Uluslararası Adli İş Birliği Mevzuatı*, Ankara 2020, s. 85 dn. 37-38.

5 Puig Blanes/Suárez Ramos, Sunum, s. 5.

6 Ataman-Figanmeşe, Lahey Delil, s. 21-25.

7 63/2 sayılı Genelge Ek-2, son güncelleme 30.01.2025.

8 63/2 sayılı Genelge, para. 6.

yoluna gidilip gidilemeyeceği sorusunda önemlidir. Sözleşme “başlanacak” davayı da kapsadığından, Türk hukukunda delil tespiti gibi dava öncesi bir yol açıksa ve tespit edilecek delilin açılacak bir davada kullanılacağı gösterilebiliyorsa, istinabe talebi kural olarak Sözleşmenin dışında kalmaz. İsviçre’de bir kanton yüksek mahkemesi de Sözleşmenin henüz açılmamış ama açılacak bir dava için de uygulanabileceğini kabul etmiştir.⁹ Kanaatimizce bu imkân, delilin hangi vakıayı ispat edeceği açıkça gösterilmedikçe, “dava açmadan önce karşı tarafın yurt dışında ne malı var, bir bakalım” türünden bir araştırmaya dönüştürülemez; böyle bir talep hem Türk usul hukukunun somutlaştırma yüküne hem de pek çok devletin belge keşfi çekincesine takılır (On Dördüncü Bölüm).

- 298 Sözleşmedeki “diğer adli işlem” kavramı sınırlıdır: Bu ifade, adli belgelerin tebliğini veya icra ve infaz konusu ara kararları ya da hükümleri yahut geçici veya koruyucu nitelikte tedbir kararlarını içeren tebligatı kapsamaz (m. 1/3). Yabancı ülkedeki bir mala ihtiyati tedbir konulması ya da bir Türk kararının yabancı ülkede yerine getirilmesi istinabenin konusu değildir; bunlar On Beşinci ve On Sekizinci Bölümlerde incelenen ayrı yollara tabidir.

C. Talepnamenin İçeriği

- 299 Sözleşme, her devletin gelen talepleri kabul edip yetkili makama iletecek bir merkezi makam belirlemesini ve istinabe evrakının bu makama doğrudan gönderilmesini öngörür (m. 2). Talepname istinabeyi talep eden makamı, davanın taraflarını ve temsilcilerini, delilin sağlanmasını gerekli kılan davanın niteliğini ve konuyla ilgili bütün bilgileri, sağlanacak delili veya yerine getirilecek işlemi içerir; mümkün olduğu ölçüde de ifadesine başvurulacak kişilerin isim ve adreslerini, bu kişilere yöneltilecek soruları veya ifade verecekleri konunun esasına dair açıklamayı, “incelenmesi istenen belgeler veya kişisel ya da gayrimenkul diğer mal varlığı”nı, ifadenin yeminle alınmasına ilişkin talebi ve izlenmesi istenen özel usulü gösterir (m. 3). Mal rejimi davaları bakımından üçüncü maddenin (g) bendi özellikle önemlidir: Sözleşme, yabancı ülkedeki bir taşınmazın ya da başka bir malın incelenmesini açıkça istinabenin konusu sayar.
- 300 Bakanlığın istinabe talepnameşi örneği (Ek-1) bu maddeyi on beş başlıkta somutlaştırır. Başlıcaları şunlardır: talep eden ve talep edilen makamın adı ve adresi; dava taraflarının isim, uyrukluk ve adresleri; varsa yasal temsilcileri; delilin sağlanmasını gerekli kılan davanın niteliği; istinabe talebinin niteliği; ifadesine başvurulacak kişilerin isim, uyrukluk ve adresleri; bu kişilere yöneltilecek sorular; incelenmesi istenen belgeler, taşınmaz veya kişisel diğer mal varlığı; istinabenin tarihi ve yerinin ilgililere bildirilmesinin istenip istenmediği; yerine getirilmesi istenen diğer adli işlemler; ifadenin yeminle veya onaylanmak suretiyle alınmasına ilişkin talep; izlenecek özel yöntem veya usul ve ekler.¹⁰ Talepnamenin bu

⁹ Obergericht des Kantons Zürich, 16.11.2004, NV040009.

başlıklarına özenle doldurulmuş cevaplar, yabancı makamın talebi geri çevirmesini önleyen en etkili güvencedir.

D. Dil ve Türkiye'nin Çekincesi

İstinabe evrakı, yerine getirilmesi istenen makamın dilinde düzenlenir veya bu 301 dilde yapılmış bir tercümesi eklenir; çekince koymamış devletler İngilizce veya Fransızca talepleri de kabul eder; birden fazla resmî dili olan devletler bölgelere göre dil belirleyebilir ve tercümenin doğruluğu diplomatik veya konsolosluk görevlisi, yeminli tercüman ya da yetkili bir kişi tarafından onaylanır (m. 4). Türkiye, 33. madde uyarınca dördüncü maddenin ikinci fıkrasını uygulamayacağını bildirmiştir; bu nedenle Türkiye'ye gelen talepler Türkçe olmalı veya Türkçe tercümesi eklenmelidir.¹¹ Türk mahkemesinden giden talepler bakımından ise tablodaki ülke esasları uygulanır: Türkçe asıl, gidilen ülkenin kabul ettiği dilde onaylı tercüme.

E. Yerine Getirme: Yabancı Makamın Usulü

İstinabeyi yerine getiren adli makam, izlenecek yöntem ve usul bakımından kendi 302 ülkesinin kanun hükümlerini uygular. Talep eden makam isterse, iç hukuka aykırı olmaması ve uygulamadaki güçlükler nedeniyle imkânsız bulunmaması kaydıyla, özel bir usul veya yöntem de izlenir; talep en seri şekilde yerine getirilir (m. 9). Bu kural Türk mahkemesi için iki sonuç doğurur. Birincisi, Almanya'da dinlenen bir tanığın beyanı Alman usulüne göre alınır; tutanağın biçimi, tanığa soru sorma yöntemi ve yemin uygulaması Türk usulünden farklı olabilir. İkincisi, Türk usulüne özgü bir gereklilik varsa (örneğin tanığın taraflarla akrabalığının sorulması ya da belirli soruların aynen sorulması) bu, talepten önce "özel usul" olarak açıkça istenmelidir.

Yabancı makam, kendi iç hukukunun yurt içi davalarda öngördüğü zorlayıcı 303 tedbirleri istinabenin yerine getirilmesinde de aynı ölçüde uygular (m. 10). İfade vermekten çekinme hakkı hem yerine getiren devletin hukukuna hem de, talepte belirtilmiş olması koşuluyla, talep eden devletin hukukuna göre kullanılabilir (m. 11). Bu son kural, mal rejimi davalarında sıkça tanık olarak gösterilen ortak çocuklar ve diğer yakınlar bakımından önemlidir: Türk hukukundaki tanıklıktan çekinme hakkı (HMK m. 247–250) talepten önce belirtilirse yabancı makam bunu da gözetir.

F. Ret Sebepleri

İstinabe talebi ancak iki hâlde reddedilebilir: Yerine getirme, o devlette adli 304 makamların yetkisine girmiyorsa veya talep edilen devlet bunun egemenliğine ya

¹⁰ 63/2 sayılı Genelge, Ek-1 (İngilizce ve Fransızca istinabe talepten önce).

¹¹ Adalet Bakanlığı Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü, *Hukuki Konularda Uluslararası Adli İş Birliği Mevzuatı*, s. 95 (Türkiye'nin çekince ve beyanları); 63/2 sayılı Genelge, para. 8.

da güvenliğine zarar verebileceği kanısındaysa. Yerine getirme, sırf iç hukuka göre dava konusunun o devletin münhasır yargı yetkisine girdiği veya iç hukukunun böyle bir dava hakkı tanımadığı gerekçesiyle reddedilemez (m. 12). Öğretide bu sınırlamanın, yardımın kolayca reddedilmesini önlemek için konduğu ve dar yorumlanması gerektiği belirtilmektedir.¹² Mal rejimi davası bakımından bu kural şu anlama gelir: İsviçre'deki bir taşınmaz için Türk mahkemesinde açılmış bir katılma alacağı davasında, İsviçre makâmı “bu taşınmaz hakkındaki dava bizim münhasır yetkimizdedir” diyerek delil yardımını reddedemez. Yerine getirme kısmen veya tamamen gerçekleşmezse talep eden makam aynı kanaldan, sebepleriyle birlikte derhal bilgilendirilir (m. 13).

G. Masraf

- 305 İstinabenin yerine getirilmesi kural olarak hiçbir vergi, harç veya masraf ödenmesine yol açmaz; ancak talep edilen devlet bilirkişi ve tercümanlara ödenen ücretleri ve talep edilen özel bir usulün uygulanmasından doğan masrafları isteyebilir (m. 14). Uygulamada bazı devletler bu imkânı geniş kullanır. Bu nedenle Türk mahkemesi, istinabe evrakını göndermeden önce Bakanlığın her yıl yayımladığı tebliğe göre gerekli avansı aldırılmalıdır (aşağıda “Masraflar”).

H. Diplomatik ve Konsolosluk Görevlileri ile Özel Memur

- 306 Sözleşmenin ikinci kısmı, istinabeye alternatif yollar düzenler. Bir âkit devletin konsolosluk görevlisi veya diplomatik memuru, diğer âkit devletin ülkesinde ve görev bölgesi içinde, temsil ettiği devletin mahkemelerinde açılmış davalarda kullanılmak üzere, temsil ettiği devletin vatandaşlarından zor kullanmaksızın delil sağlayabilir; devletler bunu kendi izinlerine bağlayabileceklerini beyan edebilir (m. 15). Görev yapılan devletin veya üçüncü bir devletin vatandaşlarından delil alınması ise o devletin iznine bağlıdır (m. 16); aynı izin şartı, bu iş için özel olarak görevlendirilen bir kişinin (commissioner) delil toplaması için de geçerlidir (m. 17). Bu yollarla delil toplanırken zor kullanılamaz; kişi ifade vermeye zorlanamaz, ancak devletler zorlayıcı yardım sağlayacaklarını beyan edebilir (m. 18, 21).
- 307 Bu kısım, yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarının tanık olarak dinlenmesi bakımından pratik bir imkân sunar. Öğretide konsolosluk aracılığıyla delil toplamanın yararları, davayı gören mahkemenin usulüne uygun işlem yapılabilmesi, ifadenin Türkçe alınabilmesi ve tercüman masrafına gerek kalmaması olarak sayılmaktadır.¹³ Bununla birlikte bu yolun kullanılabilirliği, ilgili devletin Sözleşmeye yaptığı beyanlara bağlıdır. Örneğin İsviçre, 15–17. maddeler bakımından önceden izin şartı aramaktadır; Almanya ise 33. madde uyarınca yaptığı beyanla Alman vatandaşlarından bu yolla delil alınmasını dışlamıştır (On Dördüncü Bölüm). Türkiye de

¹² Ataman-Figanmeşe, Lahey Delil, s. 60–61.

¹³ Ataman-Figanmeşe, Lahey Delil, s. 74 dn. 143.

1954 tarihli Sözleşmeye yaptığı beyanla, yabancı devletlerin diplomatik ve konsolosluk görevlilerinin Türkiye’de ancak kendi vatandaşları hakkında istinabe işlemi yapabileceğini bildirmiştir.¹⁴

I. Belge Keşfi Çekincesi ve Daha Elverişli Hükümler

Her âkit devlet, imza, onay veya katılma anında, “Common Law ülkelerinde tanınan bir usul olan belgelerin duruşma öncesi ortaya çıkarılmasını sağlamak amacıyla yönelik istinabe taleplerini” yerine getirmeyeceğini beyan edebilir (m. 23). Türkiye de bu beyanda bulunmuştur. Delil avcılığı olarak da adlandırılan bu konu, İsviçre, İngiltere ve diğer ülkelerin uygulamasıyla birlikte On Dördüncü Bölüm’de ayrıntılı olarak incelenmiştir. Burada şu kadarını belirtmek yeterlidir: Bu çekince, belirli ve dava konusuyla doğrudan ilgili belgelerin istenmesini engellemez; engellediği, sınırları belirsiz, “elde ne varsa getirilsin” türünden taleplerdir. Sözleşme, devletlerin iç hukuklarının veya uygulamalarının daha az kısıtlayıcı şartlarla delil yardımı yapmasına ya da başka delil elde etme yöntemlerine imkân tanınmasına engel olmaz (m. 27). Sözleşmeye birlikte taraf olan devletler arasında, 1954 tarihli Hukuk Usulüne Dair Lahey Sözleşmesinin istinabeye ilişkin 8–16. maddelerinin yerini bu Sözleşme alır (m. 29). 1954 Sözleşmesi ise 1970 Sözleşmesine taraf olmayan Avusturya ve Belçika gibi devletlerle ilişkilerde uygulanmaya devam eder; bu Sözleşmede istinabe talepleri kural olarak konsolosluk aracılığıyla iletilir, talebin dili ve zorlayıcı tedbirler ayrıca düzenlenmiştir (1954 Sözleşmesi m. 8–16).

III. Uygulama: Türk Mahkemesinden Yabancı Ülkeye İstinabe

A. Talep ve Ara Karar

Yurt dışındaki bir delilin toplanması, kural olarak o delile dayanan tarafın talebiyle başlar. Taraf, delil listesinde yurt dışındaki tanığın açık adını ve adresini, getirtilmesini istediği kaydın hangi makamda bulunduğunu ve bu delille hangi vakıayı ispat edeceğini göstermelidir. Mahkeme, delilin ispat edilecek vakıa bakımından gerekli olduğuna kanaat getirirse istinabeye karar verir ve ara kararında tanıkların hangi hususlardan dinleneceğini belirler (HMK m. 259/4). Yabancı makam dosyayı görmeyecektir; bu nedenle ara kararda ve talepnamelede uyuşmazlığın kısa bir özeti, tarafların iddia ve savunmaları ve sorular, dosyayı bilmeyen bir yabancı hâkimin anlayabileceği açıklıkta yazılmalıdır.

Bakanlık genelgesine göre talepnamelede davacı ve davalı ile dinlenecek tanıkların isim ve adresleri, kısaca davanın konusu, tanıklara sorulacak sorular ve istinabe

¹⁴ Adalet Bakanlığı Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü, *Hukukî Konularda Uluslararası Adli İş Birliği Mevzuatı*, s. 72 (1954 Sözleşmesi, Türkiye’nin beyanları).

konusu diğer hususlar maddeler hâlinde belirtilir.¹⁵ Davanın konusu, iddia ve savunma özet olarak yazılacağından dava ve cevap dilekçelerinin ve bunların tercümelerinin eklenmesine gerek yoktur.¹⁶ Bu kural, tercüme masrafı bakımından önemli bir tasarruf sağlar; ancak özeti yetersiz olması, yabancı hâkimin soruların bağlamını kavrayamamasına yol açar.

UYGULAMA NOTU

Yurt dışındaki tanık için soru listesi hazırlanırken her soru tek bir vakıya yöneltilmeli; “ taraflar arasındaki mal paylaşımı hakkında bildiklerinizi anlatınız” gibi genel sorular yerine, “davalının Almanya’daki evin peşinatını hangi yıl ve hangi kaynaktan ödediğini biliyor musunuz?” türünden somut sorular sorulmalıdır. Sorulara, tanığın taraflarla yakınlığını ve bilgisinin kaynağını (görgü mü, duyum mu) tespit edecek sorular da eklenmelidir. Tanıklıktan çekinme hakkı bulunan tanıklar için HMK m. 247–250’nin tercümesi talepnameye eklenirse yabancı makam bunu da gözetir (1970 Sözleşmesi m. 11).

B. Tercüme, Takım Sayısı ve Biçim

- 312 İstinabe evrakı Türkçesi ve gönderileceği devletin dilinde tercümesi olmak üzere ikişer takım hâlinde hazırlanır; ikili anlaşmaların bazıları tek takım öngörür.¹⁷ Evrakın temiz, okunaklı, silintisiz ve düzgün olmasına özellikle dikkat edilir; bu nitelikte olmayan belgeler yeniden düzenlenmek üzere iade edilir. Dinlenecek kişiler farklı şehirlerde bulunuyorsa, istinabe evrakı yetkili adli makamlara hitaben ayrı ayrı düzenlenir.¹⁸
- 313 Talebin belirlenen duruşma gününe kadar yerine getirilememesi hâlinde geri çevrilmemesi için evraka, zorunlu hâller dışında duruşma tarihi yazılmaz.¹⁹ Bu kural uygulamada sıkça ihlal edilir; istinabe yazısına “... tarihli duruşmaya yetiştirilmesi” ibaresi konulması, yabancı makamın talebi süresi geçmiş sayarak iade etmesine yol açabilir.

C. Gönderim Kanalı: Adalet Bakanlığı

- 314 1970 Sözleşmesinin uygulanmasında Türkiye’nin merkezi makamı Adalet Bakanlığıdır; genelgede bu görev o zamanki adıyla Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğüne verilmiştir, bugün Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir.²⁰ İstinabe evrakı mahkemece Bakanlığa gönderilir ve oradan yabancı devletin merkezi makamına iletilir. Genelge, 1954

¹⁵ 63/2 sayılı Genelge, para. 21.

¹⁶ 63/2 sayılı Genelge, para. 27.

¹⁷ 63/2 sayılı Genelge, para. 11, 21, 22; Ek-5.

¹⁸ 63/2 sayılı Genelge, para. 23–24.

¹⁹ 63/2 sayılı Genelge, para. 25.

²⁰ 63/2 sayılı Genelge, para. 7.

Sözleşmesi bakımından bunu açıkça belirtir: Mahkemelerin doğrudan doğruya yabancı devlet makamından istinabe talebinde bulunma yetkisi yoktur; bu tür talepler yabancı makamlarca geri çevrililmektedir.²¹ Tarafların veya vekillerinin istinabe evrakını kendileri yabancı mahkemeye götürmeleri de mümkün değildir; yabancı makam ancak resmî kanaldan gelen talebi işleme koyar.

D. Masraflar

İstinabe masrafları üç kalemden oluşur. Birincisi tercüme masrafıdır ve evrakın 315 hazırlanması aşamasında talep eden tarafça karşılanır. İkincisi posta gideridir: Bakanlık veya dış temsilcilikler aracı kılınan her bir tebligat veya istinabe talebinde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti için 400 TL, diğer ülkeler için 700 TL posta gideri alınır.²² Üçüncüsü yabancı makamın istediği masraflardır. Tebliğe göre tüm istinabe taleplerinde, yabancı makam tarafından istenmesi hâlinde masrafın ödeneceğine dair ilgiliden Türkçe bir taahhütname alınır; bilirkişi incelemesi istenen taleplerde 300 avro, DNA testi için 250 avro, kan tahlili için 150 avro, Türkiye’de yapılacak inceleme için yurt dışından kan veya doku örneği alınması için 100 avro ya da karşılığı Türk lirası mahkeme veznesine avans olarak yatırılır.²³ Bazı ülkeler için özel kuralları vardır: Almanya’da dinlenecek her bir tanık için 250 avro avans alınır; Almanya sosyal ve ekonomik durum araştırmalarını ifade alma şeklinde yaptığından bu talepler için de aynı avans yatırılır; Almanya’daki adres tespitleri için ise bölgeye göre 6 ile 15 avro arasında ücret istenir. Kanada’nın Quebec eyaletinde istinabe işlem ücreti ortalama 1.500 Kanada dolarıdır; ifadesi alınacak her kişi için 1.000 Kanada doları avans alınır. Ontario eyaletinde talep, talep eden mahkemenin onayıyla ve ücret karşılığında özel bir hukuk firması tarafından yerine getirilir; avukatlık ücreti dışındaki masraflar da istenebilir.²⁴ Bunların dışındaki istinabe taleplerinde devletler nadiren masraf istediğinden posta gideri dışında avans alınmaz (m. 12/2). Adli yardımdan yararlanan taraf bakımından masraflar Hazineye karşılanır (m. 14).

Genelge, yurt dışına gönderilen istinabe talebinden vazgeçilmesi, dosyanın işlem- 316 den kaldırılması veya karara çıkması hâllerinde, Bakanlığa bilgi verilip muvafakat alınmadan depo edilen paranın sahibine iade edilmemesini ister.²⁵ Bu kural, istinabe cevabı geç geldiğinde masrafı ödeyen tarafın avansını geri almakta zorlanmasına yol açabilir; ancak yabancı makamın sonradan masraf istemesi ihtimali karşısında yerindedir.

²¹ 63/2 sayılı Genelge, para. 16/b.

²² Yurt Dışı Tebligat ve İstinabe Taleplerinde Uyulması Gereken Usul ve Esaslara Dair Tebliğ (RG 24.12.2025, S. 33117), m. 6.

²³ Aynı Tebliğ, m. 11.

²⁴ Aynı Tebliğ, m. 12/1.

²⁵ 63/2 sayılı Genelge, para. 28–30.

DİKKAT

İstinabe masrafinın yatırılması için verilen süre çoğu zaman kesin süredir. Kesin süre içinde masrafını yatırmayan taraf o delile dayanmaktan vazgeçmiş sayılır (HMK m. 94/3). Ancak mahkemenin masrafın yatırılmadığı sonucuna varmadan önce UYAP kayıtlarını kontrol etmesi gerekir; Yargıtay, sistemde görünen ödemelere rağmen masrafın yatırılmadığı gerekçesine dayanan bir kararı bozmuştur.²⁶

E. Tarafların Hazır Bulunması

- 317 Talep eden makam isterse, tarafların ve temsilcilerinin hazır bulunabilmeleri için istinabenin yapılacağı tarih ve yer bildirilir (1970 Sözleşmesi m. 7; HMK m. 197/3). Türk mahkemesi, taraflardan biri talep ederse bu bildirim talepnameye eklemelidir; genelge de hazır bulunma talebi varsa istinabenin yapılacağı yer ve tarihin bildirilmesinin istenmesini öngörür.²⁷ Taraf vekilinin yabancı mahkemedeki dinlemeye katılabilmesi, o ülkenin usul kurallarına ve avukatlık mevzuatına bağlıdır; bazı ülkelerde yabancı avukatın soru sorması kabul edilmez, ancak dinlemede hazır bulunması mümkündür. Bazı devletler, talep eden devletin yargı mensuplarının da istinabenin yerine getirilmesi sırasında hazır bulunabileceğini beyan etmiştir (m. 8).

IV. Mal Rejimi Davasında İstinabe ile Neler İstenebilir?**A. Yurt Dışındaki Tanıklar**

- 318 Yurt dışında yaşayan eşlerin mal rejimi davalarında tanıkların önemli bir kısmı da yurt dışındadır: Ortak çocuklar, akrabalar, iş arkadaşları, komşular. Yargıtay, istinabe yoluyla dinlenen tanıkların beyanlarını Türkiye’de dinlenen tanıkların beyanlarıyla birlikte değerlendirir ve aralarındaki çelişkinin giderilmesini ister.

1

YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ

05.03.2012 · E. 2011/3814 · K. 2012/1439

Danimarka’da istinabe ile dinlenen tanıklar ve yurt dışı çalışma kayıtları

Eşler 1980’de evlenmiş, Danimarka’da açılan boşanma davası 2001’de sonuçlanmış ve boşanma kararı Türkiye’de tanınmıştı. Kadın, Türkiye’deki taşınmazın yurt dışındaki çalışmalarından elde ettiği gelir ve birikimlerle alındığını ileri sürerek Danimarka Kronu karşılığı katkı payı alacağı istemişti. Yurt dışında istinabe yoluyla tanık olarak dinlenen ortak çocuklar, taşınmazın 180.000 Kron değerinde olduğunu, peşinat olarak 90.000 Kron gönderildiğini ve anne babanın çalışarak yaklaşık 150.000 Kron biriktirdiğini anlatmış; davalı tanıkları ise farklı bir bedel ve ödeme düzeni

²⁶ Yargıtay 10. HD, 21.11.2022, E. 2022/12930, K. 2022/14526.

²⁷ 63/2 sayılı Genelge, para. 11.

bildirmişti. Daire, ilk derece mahkemesinin kabul kararını eksik araştırma nedeniyle bozmuştur:

“*Mahkemeye, tanık beyanları arasında çelişki üzerinde durulmamış, taşınmazın kaç liraya alındığı, satış bedelinin kim tarafından ödendiği ve davacının taşınmazın alınmasına hangi oranda katkıda bulunduğu açıklığa kavuşturulmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Daire ayrıca tarafların her birinin yurt dışındaki çalışmalarına ilişkin kayıt ve belgelerin eksiksiz olarak getirtilmesini ve bir muhasebeci veya mali müşavirin de bulunduğu bilirkişi kurulundan rapor alınmasını istemiştir. Karar, istinabe ile dinlenen tanık beyanının tek başına yeterli sayılmayacağını, yurt dışındaki gelir ve tasarrufun belgelerle desteklenmesi gerektiğini göstermektedir.

Yargıtay'ın bu kararı iki uygulama sonucunu da açıkça ortaya koyar. İlk olarak, 319 istinabe ile dinlenen tanığın beyanı, Türkiye'de dinlenen tanığın beyanıyla aynı değerdedir; ne daha güçlü ne daha zayıftır. İkinci olarak, yurt dışındaki gelire dayanan bir katkı iddiasında tanık beyanı, yurt dışı çalışma ve gelir kayıtlarıyla tamamlanmalıdır. Bu kayıtların nasıl getirileceği aşağıda ve Yedinci Bölüm'de ayrıca ele alınmıştır.

B. Çalışma, Gelir ve Sigorta Kayıtları

Yurt dışında çalışan eşlerin gelirlerinin tespiti, 743 sayılı Kanun dönemindeki 320 katkı payı alacakları ve 2002 sonrasındaki edinilmiş malların kaynağı bakımından belirleyicidir. Bu kayıtlar istinabe yoluyla yabancı sosyal güvenlik kurumlarından, işverenlerden ve vergi makamlarından istenebilir. Ancak istinabeden her zaman sonuç alınamaz; yabancı makamlar veri koruma kuralları nedeniyle kişisel bilgileri vermeyebilir ya da istenen bilgiyi tutmuyor olabilir. Yargıtay bu durumda, tarafın kendisinin temin edip tercümesiyle sunduğu belgenin dikkate alınması gerektiğini kabul etmiştir.

2

YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ

05.10.2010 · E. 2010/3287 · K. 2010/4553

İstinabe sonuçsuz kalınca tarafın sunduğu tercümeli sigorta belgesi

Eşler Almanya'da çalışmış ve Almanya'da boşanmışlardı; boşanma kararı Türkiye'de tanınmıştı. Türkiye'deki taşınmaza ilişkin katkı payı davasında mahkeme, tarafların Almanya'da nerede ve ne süreyle çalıştıklarını, ne iş yaptıklarını ve aylık ve yıllık olarak ne ücret aldıklarını belirlemek için istinabe yoluyla Alman makamlarından bilgi istemiş, ancak Alman makamları davacının çalışmasını gösteren bir belge göndermemişti. Davacı vekili ise Almancadan Türkçeye tercüme edilmiş bir sigorta hizmet belgesini dilekçesine ekleyerek dosyaya sunmuştu. Daire bu belge hakkında şöyle demiştir:



Bu belge ve dilekçe, davalı tarafa usulüne uygun şekilde tebliğ edildiğine ve karşı konulmadığına göre; mahkemece dikkate alınması gerektiği hususunda duraksamamak gerekir.

DEĞERLENDİRME Karar, istinabenin delil toplamanın tek yolu olmadığını gösterir. Taraf, yabancı ülkedeki kayıtları kendisi temin edip tercümesiyle sunabilir; belge karşı tarafa tebliğ edilir ve içeriğine itiraz edilmezse mahkeme bu belgeyi değerlendirmek zorundadır. İtiraz edilirse mahkeme belgenin aslını veya onaylı örneğini isteyebilir, gerekirse doğruluğunu istinabe yoluyla araştırabilir.

- 321 Sosyal güvenlik kayıtları bakımından istinabeden daha hızlı bir yol da vardır. Türkiye'nin sosyal güvenlik sözleşmesi bulunan ülkelerde geçen sigortalılık süreleri, Sosyal Güvenlik Kurumu ile yabancı kurum arasında sözleşme formlarıyla bildirilmektedir. Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, yurt dışı sigortalılık sürelerinin tespitine ilişkin bir davada, belgelerin asıllarının istinabe yoluyla yurt dışı makamlarından istenmesi yerine, tarafın sunduğu belgeler de eklenerek, ilgilinin Almanya'da geçen sigortalılık sürelerini gösteren "TR 4" formülerinin Sosyal Güvenlik Kurumu Yurt Dışı Tahsisler Daire Başkanlığından istenmesi gerektiğini belirtmiştir.²⁸ Bu karar bir sosyal güvenlik davasında verilmiştir; kanaatimizce aynı yol, mal rejimi davasında yurt dışındaki çalışma sürelerinin ve dolayısıyla gelir elde edilen dönemlerin tespiti için de kullanılabilir. Ücret miktarları bu formlarda her zaman yer almadığından, gelir tutarı için ayrıca işveren belgeleri, vergi bildirimleri veya yabancı emeklilik kurumunun hizmet dökümü gerekebilir (Onuncu Bölüm).

C. Nüfus ve Evlilik Kayıtları

- 322 Mal rejiminin başlangıç ve bitiş tarihleri, eşlerin evlenme ve boşanma tarihlerine bağlıdır. Yurt dışında yapılan ve Türk nüfus siciline bildirilmemiş evlilikler ile yurt dışında verilen boşanma kararları, bu tarihlerin Türk kayıtlarından farklı olmasına yol açabilir. Yabancı uyruklu kişilerin nüfus kayıt örnekleri ancak istinabe usulüne uygun olarak istenebilir.²⁹ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, istinabe yoluyla İsveç'ten getirilen kayıtlara dayanarak eşlerin evlilik tarihini belirlemiş ve bu tarih üzerinden mal rejimi davasının esasının incelenmesini istemiştir.

3

YARGITAY HUKUK GENEL KURULU

29.05.2024 · E. 2023/470 · K. 2024/295

İsveç'te kurulan ve Türk nüfusuna bildirilmeyen evlilik

Eşler 1984'te Türkiye'de resmî nikâh kıymadan evlenmiş, İsveç'e yerleşmiş ve İsveç vatandaşlığını da kazanmışlardı. İstinabe yoluyla İsveç'e yazılan müzekkereye cevaben gelen belgelerde tarafların 29.08.1984'te evlendikleri, 27.03.2001'de İsveç'te

²⁸ Yargıtay 10. HD, 21.11.2022, E. 2022/12930, K. 2022/14526.

²⁹ 63/2 sayılı Genelge, para. 32.

boşandıkları bildirilmişti; eşler daha sonra Türkiye’de yeniden evlenmişlerdi. İlk derece mahkemesi, Türkiye’deki evlenme tarihini esas alarak 1992’de edinilen taşınmaz evlilik öncesi edinilmiş kişisel mal saymış ve davayı reddetmişti. Hukuk Genel Kurulu, evlenmenin maddi şartlarının eşlerin milli hukukuna, şekli şartlarının evlenmenin yapıldığı ülke hukukuna tabi olduğunu (MÖHUK m. 13/1-2) hatırlatarak şöyle demiştir:

“Öncelikle belirtmek gerekir ki yetkili yabancı makamlar önünde yapılan bir evliliğin Türk nüfus siciline tescil edilmemiş olması, evliliğin geçerliliğine etkili bir husus değildir.

DEĞERLENDİRME Kurul, İsveç nüfus kayıtlarındaki evlenme ibaresini şekil şartının gerçekleştiğine yeterli görmüş ve evliliğin 29.08.1984’te kurulduğunu kabul ederek direnme kararını bozmuştur. Karar oy birliğiyle ve kesin olarak verilmiştir. Mal rejimi bakımından sonucu açıktır: Evliliğin başlangıcı, dolayısıyla taşınmazın evlilik içinde edinilip edinilmediği, yurt dışından istinabe ile getirilen kayıtlara göre belirlenmiştir.

D. Adres, Ekonomik ve Sosyal Durum

Yurt dışında yaşayan bir tarafın veya tanığın adresi bilinmiyorsa, Adalet Bakanlığı ile Dışişleri Bakanlığı arasındaki protokol uyarınca öncelikle Konsolosluk-net sisteminde kayıtlı adresine adli mercilerce UYAP üzerinden ulaşılır; sistemde adres yoksa istinabe yoluyla yabancı ülke makamlarından adres tespiti istenir. Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi üyesi devletlerdeki adres taleplerinde bilgiyi isteyen adli makamın adı, davanın türü, tarafları ve içeriği, adresi istenen kişinin açık kimlik bilgileri ve davadaki sıfatı belirtilir. Kişilerin yurda giriş ve çıkış bilgileri valilikten istenir.³⁰

Vatandaşların ekonomik ve sosyal durumlarının araştırılması ile ücret tespiti ise yurt dışı temsilcilikler aracılığıyla yapılabileceği gibi 1970 Sözleşmesine göre istinabe yoluyla da istenebilir. Bu taleplerde ilgilinin yurt dışındaki bilinen en son açık adresi, şehir kod numarası ve orijinal yazılışıyla, anne ve baba adı, doğum yeri ve doğum tarihi belirtilir.³¹ Nafaka davalarında sıkça kullanılan bu yol, mal rejimi davalarında da tarafların yurt dışındaki gelir düzeyinin ve yaşam koşullarının tespitinde yararlıdır; ancak ekonomik ve sosyal durum araştırması bir malvarlığı dökümü değildir ve yurt dışındaki banka hesaplarının veya taşınmazların ayrıntılı tespiti için yeterli olmaz.

E. Yurt Dışındaki Taşınmazın İncelenmesi ve Değer Tespiti

Yurt dışındaki bir taşınmazın tasfiyeye konu edildiği davada, taşınmazın edinme tarihi, edinme bedeli, sona erme tarihindeki durumu ve karar tarihine en yakın

³⁰ 63/2 sayılı Genelge, para. 39-42.

³¹ 63/2 sayılı Genelge, para. 43.

sürüm değeri belirlenmelidir (Altıncı Bölüm). Keşif konusu mahkemenin yargı çevresi dışındaysa inceleme istinabe suretiyle yapılır (HMK m. 289/1) ve 1970 Sözleşmesi taşınmazın incelenmesini açıkça istinabenin konusu sayar (m. 3/1-g). Bu nedenle yabancı ülkedeki taşınmazın yerinde incelenmesi ve bilirkişi aracılığıyla değerinin belirlenmesi istinabe yoluyla istenebilir. Böyle bir talepte yabancı makam bilirkişi ücreti isteyebileceğinden, 300 avro avans alınması gerekir.³²

- 326 Uygulamada istinabe yoluyla keşif nadirdir ve uzun sürer. Bu nedenle çoğu dosyada taşınmazın değeri yabancı tapu ve kadastro kayıtları, satış sözleşmeleri, yabancı belediye veya vergi idaresinin değer tespitleri ve yabancı ülkede yetkili değerlendirme uzmanlarının raporları gibi belgelerle tespit edilir; bu belgeler tercümeleriyle dosyaya sunulur ve Türk bilirkişisi bunları değerlendirir. Yargıtay da Almanya'daki bir taşınmazın davacıya ait yarı payının diğer eşe devredildiğini, Alman yetkili makamlarınca düzenlenen ve dosyaya tercümesiyle sunulan belgenin içeriğinden tespit ederek bu taşınmaza ilişkin talebin reddini yerinde bulmuştur.³³ Kanaatimizce tarafların değer konusunda anlaşılamadığı ve belgelerin yetersiz kaldığı dosyalarda istinabe yoluyla bilirkişi incelemesi istenmeli; ancak mahkeme bu yola gitmeden önce tarafların kendi temin edebilecekleri değerlendirme belgeleri için süre vermelidir.

F. Banka Kayıtları

- 327 Yurt dışındaki banka hesaplarına ilişkin kayıtların istinabe yoluyla istenmesi, banka sırrı ve belge keşfi çekincesi nedeniyle ayrı güçlükler taşır. İsviçre Federal Mahkemesi, belirli hesapların belirli bir döneme ait hareketlerinin istenmesini kabul etmiş, buna karşılık bir bankanın elindeki bütün belgelerin istenmesini delil avcılığı sayarak reddetmiştir. Bu ayırım ve banka kayıtlarının hangi ölçüde istenebileceği On Dördüncü Bölüm'de, Türk bankalarındaki döviz hesaplarına ilişkin kayıtlar ise Sekizinci ve Dokuzuncu Bölümlerde incelenmiştir.

G. İstinabe ile Yapılamayacak İşler

- 328 Cebri icra yetkisi egemenlik haklarının kullanılmasının bir sonucudur ve yabancı devletlerde istinabe yoluyla kullanılamaz. Bakanlık genelgesi, yurt dışında bulunan borçlunun aylığının haczi gibi taleplere ilişkin istinabe evrakının Bakanlığa gönderilmemesini ve alacaklıların gereksiz tercüme masrafı ödemelerinin önlenmesini ister.³⁴ 1970 Sözleşmesi de geçici veya koruyucu nitelikteki tedbir kararlarını "diğer adli işlem" kavramının dışında tutar (m. 1/3). Bu nedenle Türk mahkemesinin verdiği ihtiyati tedbir kararı yabancı ülkedeki bir hesaba veya taşınmaza istinabe yoluyla uygulanamaz; tedbir için ya o ülkede ayrı bir başvuru

³² Yurt Dışı Tebligat ve İstinabe Taleplerinde Uyulması Gereken Usul ve Esaslara Dair Tebliğ, m. 11/2.

³³ Yargıtay 8. HD, 18.02.2014, E. 2013/21039, K. 2014/2580.

³⁴ 63/2 sayılı Genelge, para. 26.

yapılmalı ya da tanıma ve tenfiz yoluna gidilmelidir (On Beşinci ve On Sekizinci Bölümler).

V. Süre, Kesin Süre ve Makul Süre

A. Kesin Süre ve Delil Hakkı

İstinabe için gerekli tercüme ve masraf işlemlerinin yapılması amacıyla taraflara süre verilir. Bu süre kesin süre olarak verilmiş ve sonuçları ihtar edilmişse, süresinde işlemi yapmayan taraf o delile dayanma hakkını kaybeder (HMK m. 94/3). Ancak bu kaybın davanın sonucuna etkisi, iddianın hukuki niteliğine göre değişir. Yargıtay, istinabe yoluyla tanık dinletilmesi için verilen kesin süreye uyulmaması nedeniyle mal kaçırma iddiasının ispatlanamadığını kabul eden ve davayı tümüyle reddeden bir kararı bozmuştur. Daire, iddianın ileri sürülüş biçimine göre davanın katılma alacağı davası olduğunu, katılma alacağının kanundan doğan bir hak olduğunu ve bu hakkı talep eden eşin gelirinin olmasına veya malın edinilmesine katkıda bulunmasına gerek bulunmadığını belirterek, taşınmazın edinme ve satış tarihlerini gösteren tedavüllü tapu kayıtlarının getirtilmesini ve mal rejiminin sona erdiği andaki durumun tespitini istemiştir.³⁵

Karar şu dersi verir: İstinabe yoluyla dinletilmek istenen tanık hangi vakıa için gösterilmişse, o delilin kaybı ancak o vakıanın ispatını etkiler. Katılma alacağı davasında taşınmazın edinilmiş mal olduğu tapu kayıtları ve kanuni karineyle (TMK m. 222/3) belirlenebiliyorsa, yurt dışındaki tanıkların dinlenememesi davanın reddine yol açmaz. Buna karşılık 743 sayılı Kanun döneminde edinilen bir mala ilişkin katkı payı alacağında katkının ispatı davacıya düşer ve yurt dışındaki tanıkların dinlenememesi davayı doğrudan etkileyebilir.

B. Cevap Gelmezse

İstinabe talebinin cevabı aylar, bazen yıllar sonra gelir; bazen hiç gelmez. 331 Mahkeme, cevabı süresiz beklemek zorunda değildir; ancak cevabın beklenmesinden vazgeçerek karar verirken, istinabe ile ispatlanmak istenen vakıanın başka delillerle ispatlanıp ispatlanamayacağını değerlendirmelidir. Yargıtay'ın yukarıda aktarılan kararlarında görüldüğü gibi, istinabeden sonuç alınamaması tarafın kendi temin ettiği belgeleri sunmasına engel değildir; mahkeme bu belgeleri karşı tarafa tebliğ eder ve itiraz yoksa değerlendirir.³⁶

³⁵ Yargıtay 8. HD, 04.04.2017, E. 2015/9223, K. 2017/5039.

³⁶ Yargıtay 8. HD, 05.10.2010, E. 2010/3287, K. 2010/4553.

C. Makul Süre

- 332 Yabancılık unsuru taşıyan davaların uzun sürmesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin güvence altına aldığı makul sürede yargılanma hakkı bakımından da sorun oluşturur. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, yargılamanın süresini değerlendirirken davanın karmaşıklığını, başvurucunun ve yetkili makamların tutumunu ve davanın başvuru için önemini dikkate alır; Türk hukukunun uygulandığı bir yabancı davada da bu ölçütlerle inceleme yapmıştır.³⁷ Yabancı hukukun ve yabancı ülkedeki delillerin temini davayı karmaşık kılar; ancak bu karmaşıklık, mahkemenin kendi elindeki işlemleri geciktirmesini haklı göstermez. Mahkemenin istinabe talebini dava başında ve tek seferde, eksiksiz hazırlaması bu nedenle yalnızca usul ekonomisi değil, bir hak güvencesi meselesidir.

UYGULAMA NOTU

İstinabe kararının verildiği celsede şunlar birlikte yapılmalıdır: (1) yurt dışındaki her delil ve her şehir için ayrı talepname; (2) soru listesi ve talep edilen özel usuller (yemin, akrabalık sorusu, tanıklıktan çekinme hakkı); (3) tercüme ve posta gideri ile ülkesine göre avans için kesin süre; (4) masraf taahhütnamesi; (5) tarafların hazır bulunma talebi varsa bunun talepnameye yazılması; (6) istinabe cevabı beklenirken, tarafın kendi temin edebileceği yabancı belgeler (tapu kaydı, sigorta dökümü, banka hesap özeti) için ayrı bir süre. Böylece istinabe gecikse bile dosya diğer delillerle ilerleyebilir.

VI. Alternatif Yollar

A. Konsolosluk Aracılığıyla Dinleme

- 333 1970 Sözleşmesinin 15. maddesi, Türk konsolosluk görevlisinin görev bölgesinde yaşayan Türk vatandaşlarından, Türk mahkemesinde açılmış davada kullanılmak üzere ve zor kullanmaksızın delil sağlmasına imkân verir. Bu yol, ifadenin Türkçe alınması ve Türk usulüne yakın bir biçimde tutanağa geçirilmesi gibi yararlar sağlar. Ancak dinlenecek kişi aynı zamanda bulunduğu devletin vatandaşsıysa veya o devlet bu yolu izne bağlamışsa, yabancı devletin beyanları dikkate alınmalıdır. Çifte vatandaşlık yaygın olduğundan, örneğin Almanya’da yaşayan ve Alman vatandaşlığını da taşıyan bir tanığın konsolosluk aracılığıyla dinlenmesi Almanya’nın beyanı nedeniyle mümkün olmayabilir; bu durumda olağan istinabe yoluna gidilir.

³⁷ Arslan, s. 64–68.

B. Ses ve Görüntü Aktarımı

Mahkeme, tanığın, bilirkişinin veya uzmanın aynı anda ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla bulundukları yerden dinlenmesine karar verebilir (HMK m. 149/2). Bu hüküm Türkiye'deki tanıklar için sorunsuz uygulanır. Yurt dışındaki bir tanığın Türk mahkemesince doğrudan görüntülü bağlantıyla dinlenmesi ise, tanığın bulunduğu devletin ülkesinde bir yargı işlemi yapılması anlamına geldiğinden, o devletin hukukuna ve adli yardım kurallarına bağlıdır. Bu konuda en açık örnek İsviçre'dir: İsviçre, 1 Ocak 2026'dan itibaren İsviçre'de bulunan kişilerin yabancı bir yargılamaya görüntülü veya sesli bağlantıyla katılmasını belirli şartlarla önceden izin almaksızın mümkün kılmıştır; bu şartlar arasında katılımın en az on dört gün önceden Federal Adalet Dairesine bildirilmesi, kişinin rızası, veri güvenliği ve elde edilen bilginin yalnızca ilgili davada kullanılması bulunmaktadır.³⁸ Kanaatimizce bu şartlara uyulmadan yapılan bir dinleme, İsviçre'de yabancı devlet adına izinsiz işlem yapılmasını yasaklayan İsviçre Ceza Kanunu'nun 271. maddesi bakımından sorun doğurabilir (On Dördüncü Bölüm). Bu nedenle Türk mahkemesi, yurt dışındaki tanığı görüntülü bağlantıyla dinlemeye karar vermeden önce, tanığın bulunduğu devletin buna izin verip vermediğini Bakanlık aracılığıyla araştırmalıdır; aksi hâlde elde edilen beyan, hem tanığı hem de onu dinletmek isteyen tarafı yabancı hukukta sorumluluk riskine sokabilir.

C. Tarafın Kendi Temin Ettiği Yabancı Belgeler

Yabancı ülkedeki delilin en hızlı yolu, çoğu zaman tarafın kendisidir. Bir eş, kendi adına kayıtlı yabancı taşınmazın tapu kaydını, kendi banka hesabının dökümünü, kendi sigorta ve vergi kayıtlarını o ülkenin makamlarından kendisi alabilir. Yabancı dilde yazılmış belgeye dayanan taraf tercümesini de mahkemeye sunmak zorundadır; mahkeme kendiliğinden veya karşı tarafın talebi üzerine resmî tercümeyi de isteyebilir (HMK m. 223). Yabancı devlet makamlarınca hazırlanan resmî belgelerin Türkiye'de bu vasfı taşıması, belgenin verildiği devletin yetkili makamı veya ilgili Türk konsoloslugu tarafından onaylanmasına bağlıdır; Türkiye'nin taraf olduğu milletlerarası sözleşmelerin tasdike ilişkin hükümleri saklıdır (HMK m. 224). Bu sözleşmelerin en önemlisi 1961 tarihli Lahey Apostil Sözleşmesidir; Sözleşmeye taraf devletlerde düzenlenen resmî belgelere o devletin yetkili makamınca apostil şerhi verilmesi yeterlidir.

Tarafın kendi elindeki ya da kolayca temin edebileceği belgeler bakımından istinabeye başvurmak, hem yargılamayı uzatır hem de tarafın belge ibraz yükümlülüğünü (HMK m. 219) dolanmasına imkân verir. Bu nedenle mahkeme, karşı tarafın kendi adına kayıtlı yabancı malvarlığına ilişkin belgeleri ibraz etmesini

³⁸ Bu düzenleme, İsviçre'nin 1970 Sözleşmesine ilişkin beyanlarının 2026 tarihli değişikliğinde yer almaktadır; bkz. HCCH, Evidence Convention, İsviçre beyanları.

isteyebilir; ibraz etmezse belgenin içeriği hakkında diğer tarafın beyanını kabul edebilir (HMK m. 220). Bu imkân ve sınırları On İkinci Bölüm’de incelenmiştir.

DİKKAT

Yabancı ülkede bir avukat veya özel dedektif aracılığıyla tanık beyanı toplamak, yeminli beyan (affidavit) almak ya da kayıt araştırması yaptırmak bazı ülkelerde yabancı devlet adına izinsiz işlem sayılarak cezai sorumluluk doğurabilir. İsviçre’de tarafın kendi elindeki belgeleri kendiliğinden yabancı mahkemeye sunması kural olarak suç sayılmazken, üçüncü kişilerden yabancı yargılama için delil toplanması izne bağlıdır. Yurt dışında delil toplamadan önce o ülkenin hukuku mutlaka kontrol edilmelidir.

VII. Sonuç Yerine: İstinabenin Mal Rejimi Davasındaki Yeri

- 337 İstinabe, yurt dışındaki mallara ilişkin mal rejimi davasında vazgeçilmez ama yavaş bir araçtır. Yargıtay’ın kararları üç ilkeyi öne çıkarmaktadır. Birincisi, istinabe ile getirilen delil, Türkiye’de toplanan delille aynı değerdedir ve diğer delillerle birlikte değerlendirilir; tanık beyanları arasındaki çelişki giderilmeli ve beyanlar yurt dışı kayıtlarıyla desteklenmelidir. İkincisi, istinabeden sonuç alınamaması tarafın kendi temin ettiği belgelerin değerlendirilmesine engel değildir. Üçüncüsü, istinabe için verilen kesin süreye uyulmaması yalnızca o delile ilişkin sonuç doğurur; katılma alacağı gibi kanundan doğan bir hakkın varlığı, tapu kayıtları ve kanuni karinelerle belirlenebiliyorsa dava bu nedenle reddedilemez. Bu üç ilke, istinabeyi bir bekleme süresi olmaktan çıkarıp, dosyanın diğer delillerle birlikte ilerlediği bir süreç hâline getirmeyi amaçlar.

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Ülke Uygulamaları: Delil Avcılığı Yasağı, Banka Sırrı ve Belge İbrazi

BÖLÜMÜN PLANI

I.	Delil Avcılığı Kavramı	158
II.	İsviçre	160
III.	İngiltere	165
IV.	Almanya	167
V.	Hollanda, Fransa, Belçika ve Avusturya	168
VI.	Amerika Birleşik Devletleri	169
VII.	Ortak Sonuç: Yabancı Ülkede Kabul Görecek Bir Belge Talebinin Unsurları	170

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Yurt dışındaki mallara ilişkin delillerin en değerlisi çoğu zaman yabancı bir bankanın ya da yabancı bir sicil elindedir. Bu delillerin istenmesinde iki engelle karşılaşılır: Anglo-Amerikan usulündeki geniş belge keşfine (pre-trial discovery) karşı devletlerin koyduğu çekinceler ve banka sırrı. 1970 Lahey Delil Sözleşmesi'nin 23. maddesi, devletlere bu tür belge keşfi taleplerini yerine getirmeme imkânı vermiştir; Türkiye, İsviçre, İngiltere, Almanya, Fransa ve Hollanda bu imkânı kullanmıştır. Ancak çekincenin amacı belge yardımını tümenden reddetmek değil, sınırları belirsiz “delil avcılığı” taleplerini (fishing expedition) engellemektir. İsviçre Federal Mahkemesi, bir yabancı mal rejimi davasında belirli üç hesabın belirli bir döneme ait hareketlerinin istenmesini yerinde bulmuş ve İsviçre Medeni Kanunu'nun 170. maddesi uyarınca bankanın bu bilgiyi vermek zorunda olduğunu, banka sırrına dayanamayacağını kabul etmiştir; buna karşılık bankayla eş arasında bağ kurulmadan bankanın elindeki bütün belgelerin istendiği bir talebi delil avcılığı sayarak reddetmiştir. İngiltere'de 1975 tarihli Kanun, kimseye elinde hangi belgelerin bulunduğunu bildirmesinin emredilemeyeceğini ve ancak tek tek belirtilmiş belgelerin istenebileceğini öngörür. Almanya 2022'de çekincesini

yumuşatmış, ayrı ayrı ve ayrıntılı tanımlanmış belgeler için yardım yapmayı kabul etmiştir. Amerika Birleşik Devletleri ise çekince koymamış olduğu gibi, yabancı bir davada kullanılmak üzere ilgili kişinin doğrudan ABD mahkemesine başvurmasına da imkân tanır. Bu bölüm, Türk mahkemesinden çıkacak bir belge talebinin her ülkede geri çevrilmemesi için hangi unsurları taşıması gerektiğini göstermektedir.

I. Delil Avcılığı Kavramı

A. Anglo-Amerikan Usulünde Belge Keşfi

- 338 Anglo-Amerikan hukukunda yargılamanın ağırlık merkezi, dilekçelerin verilmesinden sonra ve asıl duruşmadan (trial) önce yürütülen belge keşfi (discovery) aşamasıdır. Bu aşamada her taraf karşı taraftan belirli delillere ilişkin bilgi ve bunlara erişim isteyebilir; karşı taraf kaçınırsa mahkeme onu zorlayabilir ve hak kaybı gibi yaptırımlar uygulayabilir. İsviçre Federal Mahkemesi bu farkı şöyle özetlemiştir: Amerikan usulünde tarafların yargılamayı yürütmesi (Parteibetrieb) ağır basarken kıta Avrupası'nda yargılamanın seyrini esas olarak hâkim belirler; ABD'de 1994'ten beri geçerli kurala göre bir keşif talebinin kabulü için, istenen bilginin duruşmada kabul edilebilecek başka delillere götürebileceğini düşündürecek makul sebeplerin bulunması yeterlidir.¹ Öğretide de belge keşfinin, taraf vekillerinin hâkimin katılımı olmaksızın bilgi topladığı bir aşama olduğu ve istenen bilgi kaynaklarının kapsamının çok geniş tutulabildiği belirtilmektedir.²
- 339 Bu yöntem, Türk usul hukukunun temel ilkeleriyle bağdaşmaz. Türk hukukunda taraflar dayandıkları vakıaları dilekçelerinde somutlaştırmak ve hangi delilin hangi vakıayı ispat edeceğini göstermek zorundadır (HMK m. 194). Karşı taraftan veya üçüncü kişiden istenen bir delil, ancak ileri sürülmüş bir vakıanın ispatına yönelik olabilir; belge isteyen taraf belgenin içeriğini ve onunla neyi ispat edeceğini açıkça belirtmeli, hâkim de belgenin ispat için gerekli olduğu kanaatine varmalıdır.³ Kanun da karşı taraftan belge istenmesini, belgenin ileri sürülen hususun ispatı için zorunlu ve isteğin kanuna uygun olduğuna mahkemece kanaat getirilmesine bağlar (HMK m. 220/1); üçüncü kişinin elindeki belge için de aynı zorunluluk ölçütü geçerlidir (HMK m. 221/1). Alman usul hukukunda bu ilke "delil araştırması yasağı" (Verbot des Ausforschungsbeweises) olarak bilinir; Türk öğretisinde de aynı kavram kullanılmaktadır.⁴

1 BGE 132 III 291, E. 2.1.

2 Ataman-Figanmeşe, Lahey Delil, s. 63–65.

3 Ataman-Figanmeşe, Lahey Delil, s. 66–67; Alangoya ve Pekcanitez'den aktaran.

4 Ataman-Figanmeşe, Lahey Delil, s. 66 dn. 124; Yıldırım ve Deren-Yıldırım'dan aktaran.

B. “Delil Avcılığı” Benzetmesi

İngilizce “fishing expedition” deyimi, bir şeyin çıkacağı umuduyla denize geliş- 340
güzel ağ atmayı anlatır. Öğretide bu benzetme, delilin hangi vakıayı ispat edeceği
gösterilmeden ve istenen belgeler tek tek belirtilmeden, “karşı tarafın elinde ne
varsa” istenmesi için kullanılmakta ve Türkçede “delil avı” ya da “delil avcılığı”
olarak karşılanmaktadır.⁵ İngiltere’de bu sorunun simgesi hâline gelen Westing-
house davasında, Amerikan mahkemesinden gelen talep yetmiş üç paragraftan
oluşuyordu ve pek çok paragrafta belirli bir belge yerine “bununla ilgili her türlü
yazışma” isteniyordu.⁶ Bu kalıp, belirli belge talebi ile delil avcılığı arasındaki farkı
gösteren tipik bir örnek olarak anılmaktadır.

Mal rejimi davalarında delil avcılığı riski özellikle yüksektir. Yurt dışında çalışan 341
veya yaşayan bir eşin malvarlığı çoğu zaman diğer eşin bilgisi dışındadır; davacı eş,
“davalının İsviçre’de hesapları olduğunu biliyorum ama hangi bankada olduğunu
bilmiyorum” diyebilecek durumdadır. Bu durumda yapılacak bir talep, yabancı
makamın gözünde ilk bakışta delil avcılığı gibi görünür. Bölümün devamında
gösterileceği gibi, bu engel aşılamaz değildir: Talebin dayandığı somut izler (Türk
bankasından yapılan havaleler, eve gelen banka yazışmaları, vergi beyanları) gös-
terilir ve talep belirli bir kurum, belirli bir hesap ve belirli bir dönemle sınırlanırsa,
aynı bilgi çoğu ülkede istenebilir.

C. 1970 Sözleşmesinin 23. Maddesi ve Türkiye’nin Beyanı

Sözleşmenin 23. maddesine göre her âkit devlet, imza, onay ve katılma anında 342
“Common Law ülkelerinde tanınan bir usul olan belgelerin duruşma öncesi ortaya
çıkartılmasını sağlamak amacıyla yönelik istinabe taleplerini” yerine getirmeyece-
ğini beyan edebilir. Türkiye bu beyanı yapmıştır. Ancak beyanın Türkçe metninde
“belgelerin dava öncesi ortaya çıkarılması” ifadesi kullanılmıştır.⁷ Öğretide haklı
olarak belirtildiği gibi bu ifade yanıltıcıdır: Belge keşfi dava açılmadan önce değil,
dava açıldıktan sonra ve asıl duruşmadan önce yapılır; Sözleşmenin Türkçe
metninde de doğru olarak “duruşma öncesi” denilmektedir.⁸ Bu çeviri hatası,
Türkiye’ye gelen talepler bakımından önemlidir; Türk mahkemelerinden çıkan
talepler bakımından ise asıl belirleyici olan, talep edilen devletin kendi beyanıdır.
Devletlerin çoğu bu imkânı kullanmıştır; Amerika Birleşik Devletleri, Çek Cum- 343
huriyeti, Slovakya, İsrail ve Barbados ise çekince koymamıştır.⁹ Çekince koyan
devletlerin önemli bir kısmı da bunu kısmi bir çekince olarak yapmış, hangi talep-
lerin reddedileceğini tanımlamıştır. Öğretide savunulan ve kanaatimizce isabetli

⁵ Ataman-Figanmeşe, Lahey Delil, s. 64–65.

⁶ Ataman-Figanmeşe, Lahey Delil, s. 66; Rio Tinto Zinc Corp. v. Westinghouse Electric Corp. kararından aktaran.

⁷ Adalet Bakanlığı Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü, *Hukukî Konularda Uluslararası Adli İş Birliği Mevzuatı*, s. 95.

⁸ Ataman-Figanmeşe, Lahey Delil, s. 61–63 ve dn. 112, 115.

⁹ Ataman-Figanmeşe, Lahey Delil, s. 62 dn. 114.

olan görüşe göre 23. madde dar yorumlanmalı, yalnızca delil avcılığı niteliğindeki talepler reddedilmeli, somut belge talepleri ise yerine getirilmelidir.¹⁰ Aynı yazar Türkiye'nin de İsviçre örneğinde bir açıklayıcı beyan eklemesini önermiştir; ancak Türkiye'nin beyanı bu yönde değiştirilmemiştir.¹¹

D. Çekincenin Amacı: Belge Yardımı Değil, Delil Avcılığı

- 344 İsviçre Federal Mahkemesi, 23. maddenin hazırlık çalışmalarına dayanarak bu çekincenin amacını açıkça ortaya koymuştur. Mahkemeye göre bu maddede söz konusu olan, belge ibrazında yardımın ilke olarak reddedilmesi değil, esas olarak genel tutulmuş araştırma girişimlerinin, yani “fishing expedition” denilen taleplerin reddedilmesidir.¹² Bu tespit, yurt dışındaki bir banka hesabına ilişkin belge talebi hazırlayan Türk mahkemesi için yol göstericidir: Sorun belge istemek değil, belgeyi belirsiz istemektir.

II. İsviçre

A. Dayanaklar ve Usul

- 345 Türkiye ile İsviçre arasında 1933 tarihli “Türkiye ile İsviçre Arasında Medenî ve Ticarî Mevatta Adlî Münasebetleri Tanzim Eden Mukavelename” 8 Haziran 1935'ten beri yürürlüktedir; iki devlet ayrıca 1954 ve 1970 Lahey Sözleşmelerine taraftır. İstinabe talepnameşi ve ekleri, Türkçe ve talep edilen kantonun dilinde (Almanca, Fransızca veya İtalyanca) onaylı tercümeleriyle iki takım hâlinde hazırlanır; kantonlara göre yazışma dilleri Bakanlığın Ek-7 listesinde gösterilmiştir.¹³ İsviçre 1970 Sözleşmesini 1 Ocak 1995'te yürürlüğe koymuş, Almanca, Fransızca ve İtalyanca taleplerin bölgeye göre kabul edileceğini ve 8. madde uyarınca istinabenin yerine getirilmesinde talep eden devletin yargı mensuplarının önceden izinle hazır bulunabileceğini bildirmiştir. Sözleşmenin 15–17. maddelerine göre diplomatik ve konsolosluk görevlileri ile özel memurlar aracılığıyla delil toplanması da önceden izne bağlıdır; 1 Ocak 2026'dan itibaren bu izin Federal Adalet Dairesi tarafından verilir.¹⁴

¹⁰ Ataman-Figanmeşe, Lahey Delil, s. 68–71; Junker ve Meier ile aynı görüşte.

¹¹ Ataman-Figanmeşe, Lahey Delil, s. 73–74.

¹² BGE 132 III 291, E. 2.1: “Dabei geht es - wie die Entstehungsgeschichte von Art. 23 HBÜ zeigt - jedoch nicht um die grundsätzliche Verweigerung der Mitwirkung bei der Urkundenedition, sondern im Wesentlichen um die Ablehnung generell gehaltener Ausforschungsversuche, so genannter “fishing expeditions””. Çeviri bize aittir.

¹³ 63/2 sayılı Genelge Ek-5, (38); Ek-7.

¹⁴ HCCH, Evidence Convention, İsviçre'nin beyan ve çekinceleri (2026 değişikliğiyle).

B. İsviçre'nin Kısmi Çekincesi

İsviçre, 23. madde uyarınca belge keşfi taleplerini tümünden reddetmemiş, kısmi bir çekince koymuştur. Bu çekinceye göre belge keşfi amaçlı istinabe talepleri dört hâlde reddedilir: (a) talep, dayandığı davayla doğrudan ve zorunlu bir ilişki taşımıyorsa; (b) bir kişiden davayla ilgili hangi belgelerin elinde bulunduğunu veya bulunmuş olduğunu bildirmesi isteniyorsa; (c) talepte belirtilenler dışında belge isteniyorsa; (d) ilgili kişinin korunmaya değer menfaatleri tehlikeye düşüyorsa.¹⁵ İsviçre Federal Mahkemesi, (b) ve (c) bentlerinin amacını, delil arayan tarafın, iddiasını somutlaştırmak için ihtiyaç duyduğu delilleri getirme külfetini karşı tarafa veya üçüncü kişilere yüklemesini ve yurt içi davalarda her zaman aranan yeterli belirlilik ölçüsünü delil avcılığı talepleriyle aşmasını önlemek olarak açıklamıştır; (d) bendi ise devlet çıkarından çok ilgili kişinin korunmasını amaçlayan, İsviçre'ye özgü bir çekinceciir.¹⁶ Bu çekincenin metni, sonradan Lahey Konferansı uzmanlar komisyonunca diğer devletlere de örnek olarak tavsiye edilmiştir.¹⁷

C. Banka Sırrı ve İsviçre Medeni Kanunu'nun 170. Maddesi

İsviçre'de mal rejimi uyumsuzlukları bakımından en önemli hüküm İsviçre Medeni Kanunu'nun 170. maddesidir. Bu maddeye göre her eş diğerinden geliri, malvarlığı ve borçları hakkında bilgi isteyebilir; mahkeme, istem üzerine, diğer eşi veya üçüncü kişileri gerekli bilgileri vermeye ve belgeleri sunmaya zorlayabilir; avukatların, noterlerin, hekimlerin, din adamlarının ve bunların yardımcılarının meslek sırrı saklıdır (ZGB Art. 170/1-3).¹⁸ Banka sırrı, korunan meslek sırrları arasında sayılmamıştır. Türk Medeni Kanunu'nda bu maddenin karşılığı olan genel bir bilgi verme hükmü bulunmamaktadır; Türk hukukunda eşin bilgi vermekten kaçınması ancak mal ayrılığına geçiş için haklı bir sebep olarak düzenlenmiştir (TMK m. 206/1-4) ve bilgi ve belge edinme HMK'nın belge ibrazına ilişkin hükümleriyle sağlanır (On İkinci Bölüm).

İsviçre Federal Mahkemesi, 170. maddenin yabancı bir mal rejimi davası için gelen istinabe talebinde de uygulanacağını kabul etmiştir.

Bir Çek mahkemesi, 1996'da boşanmış eşler arasındaki mal rejimi tasfiyesi davasında, koca adına Zürih'teki bir bankada bulunan belirli hesapların 1 Ocak-10 Temmuz 1996 dönemine ait hareket ve bakiyelerinin bildirilmesini 1970 Sözleşmesine göre istemişti. Zürih Bölge Mahkemesi, bankaya ceza tehdidi altında yirmi gün içinde koca adına kayıtlı üç hesabın (varsa alt hesaplarıyla) bu döneme ait bütün hareket, kapanış ve bakiyelerini bildirmesini emretti; Zürih Yüksek Mahke-

¹⁵ BGE 132 III 291, E. 2.1-2.2 (çekincenin 6. sayılı metni); HCCH, Evidence Convention, İsviçre'nin beyan ve çekinceleri.

¹⁶ BGE 132 III 291, E. 2.2; İsviçre Federal Konseyinin 8 Eylül 1993 tarihli Mesajına (BBl 1993 III 1298 vd.) atıfla.

¹⁷ BGE 132 III 291, E. 2.1.

¹⁸ Schweizerisches Zivilgesetzbuch (ZGB), Art. 170 (fedlex.admin.ch, 2026 sürümü).

mesi kararı onadı. İsviçre Federal Mahkemesi kocanın itirazını reddederek, 170. maddenin birinci ve ikinci fıkraları uyarınca eşin ve üçüncü kişinin diğer eşin geliri ve malvarlığı hakkında bilgi verip belge sunmakla yükümlü olduğunu ve bankanın, üçüncü kişi olarak bilgi vermekle yükümlü olduğu ölçüde, banka sırrına dayanamayacağını belirtmiştir. Mahkemeye göre Sözleşmede sayılan ret sebepleri sınırlı sayıdadır.¹⁹

- 350 Bu kararın dikkat çeken bir yanı da Zürih Yüksek Mahkemesinin karara eklediği “özel kullanım kaydı”dır (Spezialitätsvorbehalt). Koca, banka bilgilerinin Çek Cumhuriyeti’ndeki döviz mevzuatına aykırılık nedeniyle ceza soruşturmasına konu olacağını ileri sürmüştü. Mahkeme, istinabe yoluyla elde edilen banka belgelerinin talep eden devlette, cezai adli yardımın mümkün olmayacağı döviz mevzuatı ihlallerine ilişkin idari veya cezai bir yargılamada soruşturma için kullanılamayacağını ve delil olarak değerlendirilemeyeceğini karara eklemiş; Federal Mahkeme bu çözümü yerinde bulmuştur.²⁰ Türk mahkemesi açısından bunun anlamı şudur: İsviçre makamı, talebi yerine getirirken bilgilerin yalnızca mal rejimi davasında kullanılmasını şart koşabilir; Türk mahkemesinin talepten önce bilgilerin yalnızca o davada kullanılacağını belirtmesi, talebin kabul edilme ihtimalini artırır.

D. Delil Avcılığı Sayılan Talep

- 351 İsviçre Federal Mahkemesi, üç yıl sonra verdiği ve resmî karar derlemesinde yayımlanan bir kararda, aynı 170. maddeye dayanılarak yapılan geniş bir talebi ise reddetmiştir. Olayda New York Eyalet Yüksek Mahkemesinde 2000’den beri derdest olan bir boşanma davasında özellikle boşanmanın mali sonuçları tartışmalıydı. New York mahkemesi, Zürih’teki bir bankada tanık dinlenmesini ve belge ibrazını istemişti. Zürih Bölge Mahkemesi belge talebini kabul etmiş, ancak bankanın itirazı üzerine Zürih Yüksek Mahkemesi talebi reddetmiştir.
- 352 Yüksek Mahkemenin gerekçesi, talepten önce içeriğine dayanıyordu: Talepten önce yalnızca eşlerin boşanma davasından ve kocanın mali durumuna ilişkin bazı uyumsuzluklardan söz edilmiş; Zürih’teki banka ile Hollanda’daki bir bankada bir şirket adına açılan hesap arasındaki ilişki sorulmuş, ancak sorunun kendisinden bu ilişkinin belirsiz olduğu anlaşılmıştı; talepten önce banka ile koca arasında bir bağ gösterilmemiş, belgeler tek tek belirtilmemiş, “mevcut bütün belgeler”, hesap açılış belgeleri ve hesapların açılışından itibaren bütün ekonomik hak sahiplerinin adları gibi geniş bir belge grubu istenmişti. Talepte bulunan eş, bu eksiklikleri İsviçre’deki itiraz aşamasında sunduğu belgelerle tamamlamaya çalışmış, ancak mahkeme talepten önceki eksikliğin sonradan sunulan belgelerle giderilemeyece-

¹⁹ BGer, 26.08.2002, 5P.152/2002, Sachverhalt A–B ve E. 3.1: “Soweit eine Bank als Dritte auskunftspflichtig ist, kann sie sich nicht auf das Bankgeheimnis berufen (Art. 170 Abs. 3 ZGB e contrario ...).” Özet ve çeviri bize aittir.

²⁰ BGer, 26.08.2002, 5P.152/2002, Sachverhalt B ve E. 3.2–4.

ğini kabul etmiştir. Yüksek Mahkeme ayrıca talebin bir kısmının ayıklanarak yerine getirilmesi (blue pencil) yolunu da, talebin genişliği ve farklı unsurların iç içe geçmesi nedeniyle uygulanamaz bulmuştur.²¹

Federal Mahkeme bu kararı onamıştır. Mahkemeye göre 170. maddedeki bilgi verme yükümlülüğü maddi hukuka dayanan bir yükümlülüktür ve Amerikan usul hukukuna göre delil toplanmasıyla hiçbir şekilde kıyaslanamaz; bu yükümlülük de ancak hukuken korunmaya değer bir menfaat bulunduğu ölçüde ve ölçülülük ilkesine uygun olarak yerine getirilir, salt merak veya eziyet amacıyla bilgi istenemez. Talepte bulunan eş, önce hesap belgelerinin görülmesi gerektiğini, ancak ondan sonra kocanın bankada para saklayıp saklamadığının anlaşılabilceğini ileri sürmüştü; Mahkeme bu görüşü, istinabe talebinin baştan belirli şartları taşıması gerektiği gerekçesiyle kabul etmemiştir. Ayrıca İsviçre'nin merkezi makamının talep üzerindeki incelemesinin özet nitelikte olduğunu, yerine getirecek mahkemenin Sözleşmenin şartlarını kendisinin inceleyeceğini ve talepten yeterli açıklama yoksa kendiliğinden araştırma yapmakla yükümlü olmadığını belirtmiştir.²²

DİKKAT

İsviçre içtihadı, Türk mahkemesinden çıkacak bir banka talebinin iki kez incelendiğini göstermektedir: önce Bern'deki merkezi makam tarafından özet olarak, sonra talebi yerine getirecek kanton mahkemesi tarafından ayrıntılı olarak. Talepten eksiklik, talepte bulunan tarafın İsviçre'de sonradan sunacağı belgelerle giderilemez. Bu nedenle banka ile davalı eş arasındaki bağı gösteren olgular (havale dekontları, banka yazışmaları, vergi beyanları, tanık beyanları) talepten önce özetinde açıkça yazılmalı, istenen belgeler tek tek sayılmalı ve dönem sınırlandırılmalıdır.

E. Belirli Hesap Talebi ve Uygulanacak Hukuktan Bağımsızlık

St. Gallen Kanton Mahkemesinin 2009 tarihli bir kararı, belirli bir talebin nasıl formüle edilebileceğine iyi bir örnektir. Yine bir Çek mal rejimi davasında, Çek mahkemesi bir İsviçre bankasından belirli bir hesaba ilişkin bilgileri (hesap özeti talebe eklenmişti) ve ayrıca eşler adına o bankada hesap bulunup bulunmadığının, varsa numaralarının ve belirli bir tarihteki ve güncel bakiyelerinin bildirilmesini istemişti. Kanton mahkemesi, talebin somut bir dayanağa sahip olduğunu ve belirli bir banka ve hesapla sınırlandırıldığını, bu nedenle delil avcılığı sayılamayacağını kabul etmiştir; yalnızca üçüncü kişilerin adlarının açıklanmasına ilişkin kısmı daraltmıştır. Mahkemeye göre 170. maddenin üçüncü fıkrasında sayılan sır sahipleri sınırlıdır, bankalar banka sırrına dayanamaz ve bu hüküm bir usul kuralı

²¹ BGE 132 III 291, E. 3.1–3.3 (Zürich Yüksek Mahkemesinin gerekçesinin özeti).

²² BGE 132 III 291, E. 4.2–4.3.1.

olduğundan evliliğe hangi hukuk uygulanırsa uygulansın İsviçre'deki yardım talebinde uygulanır. Bankaya bilgi vermemesi hâlinde İsviçre Ceza Kanunu'nun 292. maddesindeki yaptırım ihtar edilmiş, Sözleşmenin 10. maddesi uyarınca zorlayıcı tedbirlere başvurulabileceği belirtilmiş ve Sözleşmenin 14. maddesi uyarınca masraf alınmamıştır.²³

- 355 Bu karar, Türk eşler bakımından kritik bir soruya da cevap verir: Türk mahkemesinde görülen ve Türk hukukunun uygulandığı bir mal rejimi davasında İsviçre bankası, “uyuşmazlığa İsviçre hukuku uygulanmıyor, 170. madde de uygulanmaz” diyerek bilgi vermekten kaçınmaz; çünkü bankanın bilgi verme yükümlülüğü, yerine getirme usulüne ilişkin İsviçre hukukuna tabidir (1970 Sözleşmesi m. 9/1, 11/a).

F. Henüz Açılmamış Dava ve Banka Sırrının Sınırı

- 356 Zürih Yüksek Mahkemesi 2004 tarihli bir kararında, 1970 Sözleşmesinin henüz açılmamış ancak açılacak bir dava için de uygulanabileceğini kabul etmiş; Sözleşmenin üçüncü maddesindeki içerik şartları ile 23. madde çekincesinin iki ayrı koruma mekanizması oluşturduğunu, çekincenin ilgili kişinin korunmaya değer menfaatlerine ilişkin (d) bendinin banka sırrına mutlak bir koruma sağlamadığını ve bunun için somut bir tehlikenin gösterilmesi gerektiğini belirtmiştir. Tanıklıktan çekinme hakkının kapsamı ise talep edilen devletin usul hukukuna göre belirlenir.²⁴

G. İsviçre’de Kendi Başına Delil Toplama: Ceza Kanunu’nun 271. Maddesi

- 357 İsviçre’de yabancı bir devlet adına izinsiz olarak resmî makamlara ait işlemleri yapan, yabancı bir taraf veya kuruluş için bu işlemleri yapan ya da bunlara yardım eden kişi üç yıla kadar hapis veya para cezasıyla cezalandırılır; ağır hâllerde ceza en az bir yıl hapistir (StGB Art. 271).²⁵ İş veya ticari sırların yabancı makam veya kuruluşlara ulaştırılması ayrıca yasaklanmıştır (StGB Art. 273). Bu hükümler, İsviçre’de delil toplamanın neden “resmî kanal” kuralına bu kadar sıkı bağlandığını açıklar.
- 358 İsviçre Federal Adalet ve Polis Bakanlığının uygulaması bu yasağın sınırlarını göstermektedir. 2014 tarihli bir kararda, özel hukuk süjesinin yabancı bir ispat sürecinde kendiliğinden belge vermesinin kural olarak 271. madde kapsamında olmadığı; yabancı mahkemenin talebi davanın tarafına yöneltilmiş ve cezai bir yaptırım öngörülmemişse istinabe yoluna gidilmesinin gerekmediği kabul edilmiştir.²⁶ 2016 tarihli bir kararda da tarafın kendiliğinden belge veya yeminli beyan (affidavit) sunmasının 271. madde kapsamında olmadığı, ancak özel durumlarda

²³ Kantonsgericht St. Gallen, 26.10.2009, RH.2009.104.

²⁴ Obergericht des Kantons Zürich, 16.11.2004, NV040009.

²⁵ Schweizerisches Strafgesetzbuch (StGB), Art. 271 (fedlex.admin.ch, 1 Ocak 2026 sürümü).

²⁶ VPB 2016.3 (EJPD/BJ, 10.04.2014).

istinabe yolunun dolanılmasının cezalandırılabilmesi belirtilmiştir; noter önünde yeminli beyan verilmesi de bu kapsamda görülmemiştir.²⁷

Bu uygulamanın Türk mahkemesindeki mal rejimi davası için sonucu şudur: 359 Davalı eş kendi İsviçre hesabının dökümünü Türk mahkemesine kendiliğinden sunabilir; bu, İsviçre hukuku bakımından kural olarak sorun oluşturmaz. Mahkemenin davalı eşi HMK m. 220 uyarınca belge ibrazı için süre vermesi de, davanın tarafına yöneltilmiş bir talep olduğundan aynı değerlendirmeye tabidir. Buna karşılık İsviçre'deki bir bankadan, işverenden veya tanıktan Türk davası için İsviçre'de doğrudan bilgi toplanması, resmî kanal dışında yapılırsa, toplayan kişiyi İsviçre'de cezai sorumluluk riskine sokar.

H. Türk Mahkemesi İçin Uygulama

UYGULAMA NOTU

İsviçre'deki bir hesaba ilişkin istinabe talepnamesinde şu unsurlar bulunmalıdır: (1) bankanın adı ve mümkünse şubesi; (2) hesap sahibi olduğu ileri sürülen eşin kimlik bilgileri; (3) hesap numarası biliniyorsa numara, bilinmiyorsa "bu bankada davalı adına hesap bulunup bulunmadığı, varsa numaraları"; (4) dönem: örneğin mal rejiminin sona ermesinden önceki bir yıl ile sona erme tarihi arası (TMK m. 229) veya belirli bir tarihteki bakiye (TMK m. 225/2, 235/1); (5) istenen belgeler: belirli tarihlerdeki bakiyeler ve belirli dönemdeki hareketler; "her türlü belge" ifadesi kullanılmamalıdır; (6) banka ile eş arasındaki bağı gösteren olgular: Türk bankasından bu bankaya yapılan havaalelerin tarih ve tutarları, ele geçen banka yazışmaları, vergi beyanları; (7) bilgilerin yalnızca bu mal rejimi davasında kullanılacağına dair açıklama; (8) taleptenmenin kantonun dilinde onaylı tercümesi.

III. İngiltere

A. Dayanaklar

Türkiye ile İngiltere arasında 1931 tarihli "Mün'akit Müzaheret-i Adliye Mukave- 360 lenamesi" 13 Temmuz 1933'ten beri yürürlükte; İngiltere 1970 Sözleşmesine de taraftır, ancak 1954 Sözleşmesine taraf değildir. İstinabe talepnamesi Türkçe ve İngilizce onaylı tercümesiyle iki takım hâlinde hazırlanır.²⁸ İngiltere 1970 Sözleşmesine göre Fransızca talepleri kabul etmeyeceğini bildirmiş (m. 33), talep eden devletin yargı mensuplarının istinabenin yerine getirilmesinde hazır bulunabileceğini kabul etmiş (m. 8) ve karşılıklılık esasıyla konsolosluk görevlilerine zorlayıcı yardım sağlanabileceğini beyan etmiştir (m. 18).²⁹

²⁷ VPB 2016.7 (EJPD, 11.04.2016).

²⁸ 63/2 sayılı Genelge Ek-5, (32).

²⁹ HCCH, Evidence Convention, Birleşik Krallık'ın beyan ve çekinceleri.

B. 1975 Tarihli Kanun: Yalnızca Belirli Belgeler

- 361 İngiltere’de yabancı mahkemelerden gelen istinabe talepleri, Evidence (Proceedings in Other Jurisdictions) Act 1975 ile yerine getirilir. Kanuna göre İngiliz mahkemesi, yabancı mahkemenin talebi üzerine tanık dinlenmesine, belge ibrazına, malların incelenmesine, numune alınmasına, tıbbi muayeneye ve kan örneği alınmasına karar verebilir; ancak yalnızca bir İngiliz hukuk davasında istenebilecek adımları emredebilir (s. 2(2)–(3)). Kanunun dördüncü fıkrası ise belge keşfine karşı açık bir sınır koyar: Kararla hiç kimseye, (a) davayla ilgili hangi belgelerin elinde, zilyetliğinde veya tasarrufunda bulunduğunu ya da bulunmuş olduğunu bildirmesi veya (b) kararda tek tek belirtilen ve elinde bulunduğu anlaşılan ya da bulunması muhtemel olan belgeler dışında bir belge sunması emredilemez (s. 2(4)).³⁰
- 362 İngiltere’nin 23. madde beyanı da belge keşfini bu fıkra göre tanımlar: İngiltere, bir kişiden davayla ilgili hangi belgelerin elinde bulunduğunu bildirmesini veya talepte belirtilenler dışındaki belgeleri sunmasını isteyen talepleri belge keşfi sayar ve yerine getirmez.³¹ Öğretide İngiltere’nin bu beyanının bir “yorum beyanı” niteliğinde olduğu, Danimarka, Finlandiya ve Hollanda’nın da benzer beyanlarda bulunduğunu belirtilmektedir.³²
- 363 Bu sınır, İngiltere’deki bir banka hesabına ilişkin Türk talebi bakımından İsviçre’deki ölçüye benzer bir sonuç doğurur: Bankanın elindeki “bütün belgeler” istenemez; belirli hesaplara ilişkin belirli belgeler (örneğin belirli tarihlerdeki hesap özetleri) istenebilir. Ancak İngiliz hukukunda İsviçre Medeni Kanunu’nun 170. maddesine benzer, bankayı eşin malvarlığı hakkında bilgi vermeye zorlayan genel bir maddi hukuk hükmü yoktur; bankanın bilgi vermesi, İngiliz usul hukukunun üçüncü kişilerden belge istenmesine ilişkin kurallarına tabidir. Kanaatimizce bu nedenle İngiltere’deki hesaplar bakımından, davalı eşin kendisinden HMK m. 220 uyarınca belge istenmesi ve ibraz etmezse belgenin içeriği konusunda diğer eşin beyanının kabul edilebileceğinin ihtar edilmesi, çoğu zaman istinabeden daha etkili bir yoldur.

C. Boşanmadan Sonra İngiltere’de Mali Talep

- 364 İngiltere’de yaşayan ya da İngiltere’de taşınmaz bulunan eşler bakımından bir başka önemli kural, yabancı boşanmadan sonra İngiltere’de mali talepte bulunulabilmesidir. Matrimonial and Family Proceedings Act 1984’ün üçüncü kısmına göre evlilik yabancı bir ülkede sona ermiş ve bu karar İngiltere ve Galler’de tanınmaya elverişliyse, eşlerden biri mahkemenin izniyle İngiltere’de mali tedbir isteyebilir. Bu imkân, Türk mahkemesinin mal rejimi kararıyla yarışan ikinci bir yargılama

³⁰ Evidence (Proceedings in Other Jurisdictions) Act 1975, s. 2(2)–(4) (legislation.gov.uk).

³¹ HCCH, Evidence Convention, Birleşik Krallık’ın beyan ve çekinceleri.

³² Ataman-Figanmeşe, Lahey Delil, s. 72–73.

ihtimali doğurur; Türk kararlarının İngiltere'deki etkisiyle birlikte On Sekizinci Bölüm'de incelenmiştir.

IV. Almanya

A. Dayanaklar ve Usul

Türkiye ile Almanya arasında 1929 tarihli “Hukukî ve Ticarî Mevaddı Adliyye Mûteallik Münasebatı Mütakabiliyye Dair Mukavelename” 18 Kasım 1931'den beri yürürlüktedir; iki devlet ayrıca 1954 ve 1970 Lahey Sözleşmelerine taraftır. İstinabe talepnameşi Türkçe ve Almanca onaylı tercümesiyle iki takım hâlinde hazırlanır; Alman makamları masraf istediğinden dinlenecek her tanık için 250 avro avans alınır.³³ Almanya'da 1970 Sözleşmesi bakımından her eyaletin kendi merkezi makamı vardır ve talepler kural olarak sulh mahkemesi (Amtsgericht) tarafından yerine getirilir.³⁴ Almanya, Sözleşmenin dördüncü maddesinin ikinci fıkrasına çekince koyarak taleplerin Almanca veya Almanca tercümeli olmasını şart koşmuş; 33. madde uyarınca da yabancı diplomatik ve konsolosluk görevlilerinin Alman vatandaşlarından Sözleşmenin ikinci kısmına göre delil almasını dışlamıştır.³⁵

B. Almanya'nın Çekincesi ve 2022 Değişikliği

Almanya, 1979'da yaptığı beyanla belge keşfi amaçlı talepleri yerine getirmeyeceğini bildirmişti. 28 Temmuz 2022'de bu beyan değiştirilmiştir. Yeni beyana göre belge ibrazına ilişkin bir talep, belgeler ayrı ayrı ve ayrıntılı olarak tanımlanmışsa, davayla ve davanın sonucuyla doğrudan ve açıkça anlaşılır bir ilişkisi varsa, belgeler davanın taraflarından birinin elindeyse, talep Alman hukukunun temel ilkelerine aykırı değilse ve kişisel veri içeriyorsa Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün beşinci bölümündeki aktarım şartları karşılanıyorsa yerine getirilir.³⁶ Bu değişiklik, Almanya'yı belirli belge talepleri bakımından İsviçre ve İngiltere çizgisine yaklaştırmıştır. Ancak dikkat edilmelidir: Yeni beyan, belgelerin “davanın taraflarından birinin elinde” bulunmasını aramaktadır. Bu nedenle Almanya'daki bir bankanın elindeki belgeler bakımından 2022 değişikliği tek başına bir dayanak oluşturmaz; bankadan belge istenmesi Alman usul hukukunun üçüncü kişilere ilişkin kurallarına tabidir.

³³ 63/2 sayılı Genelge Ek-5, (2); Yurt Dışı Tebligat ve İstinabe Taleplerinde Uyulması Gereken Usul ve Esaslara Dair Tebliğ, m. 12/1-a.

³⁴ 63/2 sayılı Genelge Ek-3 (Almanya için 16 merkezi makam).

³⁵ HCCH, Evidence Convention, Almanya'nın beyan ve çekinceleri.

³⁶ HCCH, Evidence Convention, Almanya'nın 28.07.2022 tarihli beyan değişikliği.

C. Alman Hukukunda Eşin Bilgi Verme Yükümlülüğü

- 367 Alman hukukunda kazanç ortaklığı (Zugewinnngemeinschaft) rejimi sona erdiğinde veya eşlerden biri boşanma talebinde bulunduğu, her eş diğerinden ayrılık anındaki malvarlığı ile başlangıç ve son malvarlığının hesabı için belirleyici olan malvarlığı hakkında bilgi isteyebilir; istem üzerine belgeler sunulmalıdır; eş, düzenlenecek malvarlığı listesinin hazırlanmasında hazır bulunmayı ve malvarlığı değerlerinin belirlenmesini isteyebilir (BGB § 1379/1). Eşler ayrı yaşıyorsa ayrılık anındaki malvarlığı hakkında bilgi istenebilir (BGB § 1379/2).³⁷ Bu hüküm, Alman hukukunun uygulandığı bir mal rejimi uyumsuzluğunda Alman mahkemesinin eşe karşı kullanabileceği güçlü bir araçtır. Türk mahkemesinde görülen ve Türk hukukunun uygulandığı bir davada ise bu hüküm uygulanmaz; Türk mahkemesi davalı eşin Almanya'daki malvarlığına ilişkin belgeleri HMK'nın belge ibrazına ilişkin hükümleriyle ister. Uygulanacak hukuk Alman hukuku ise (Üçüncü Bölüm), § 1379'un Türk mahkemesinde hangi ölçüde uygulanacağı ayrıca tartışılmalıdır; kanaatimizce bu hüküm maddi hukuka ilişkin bir bilgi isteme hakkı tanıdığından, Alman hukukunun uygulandığı davada Türk mahkemesi de bu hakkı tanımalı, ancak hakkın kullanılmasını Türk usul hukukunun belge ibrazı araçlarıyla sağlamalıdır.

V. Hollanda, Fransa, Belçika ve Avusturya

- 368 Hollanda ile ikili bir adli yardım anlaşması yoktur; iki devlet 1954 ve 1970 Lahey Sözleşmelerine taraftır. Talepname Türkçe ve Felemenkçe, Almanca, İngilizce veya Fransızca onaylı tercümesiyle iki takım hâlinde hazırlanır.³⁸ Hollanda, belge keşfi taleplerini İngiliz modeline benzer biçimde tanımlayan bir 23. madde beyanında bulunmuştur; Sözleşmenin 17. maddesine göre özel memur aracılığıyla delil toplanması için izin vermeye ilk derece mahkemesinin (Rechtbank) başkanı yetkilidir.³⁹
- 369 Fransa ile de ikili anlaşma yoktur; iki devlet 1954 ve 1970 Sözleşmelerine taraftır ve talepname Türkçe ve Fransızca onaylı tercümesiyle iki takım hâlinde hazırlanır.⁴⁰ Fransa, 23. madde beyanını 19 Ocak 1987'de değiştirmiştir: Talep edilen belgeler talepname sınırlı olarak sayılmış ve davanın konusuyla doğrudan ve kesin bir bağlantısı varsa beyan uygulanmaz.⁴¹ Bu değişiklik, belirli belge talebi ile delil avcılığı arasındaki ayrımın Fransa'da da beyan metnine yansıdığını gösterir.

³⁷ Bürgerliches Gesetzbuch (BGB), § 1379 (gesetze-im-internet.de).

³⁸ 63/2 sayılı Genelge Ek-5, (29).

³⁹ HCCH, Evidence Convention, Hollanda'nın beyan ve çekinceleri.

⁴⁰ 63/2 sayılı Genelge Ek-5, (24).

⁴¹ HCCH, Evidence Convention, Fransa'nın beyan ve çekinceleri; Ataman-Fıganmeşe, Lahey Delil, s. 73 dn. 141.

Belçika ve Avusturya 1970 Sözleşmesine taraf değildir. Belçika'ya yapılacak talepler 1954 Sözleşmesine göre, Türkçe ve talep edilen idari bölgenin dilinde (Fransızca, Flamanca veya bazı belediyeler için Almanca) hazırlanır ve Belçika makamları masraf ister. Avusturya'ya yapılacak talepler 1954 Sözleşmesine ve iki devlet arasındaki 16 Eylül 1988 tarihli Ek Anlaşmaya göre, Türkçe ve Almanca onaylı tercümesiyle bir takım hâlinde hazırlanır.⁴² 1954 Sözleşmesinde 1970 Sözleşmesinin 23. maddesine benzer bir hüküm bulunmadığından, bu ülkelerde belge talepleri, talep edilen devletin iç usul hukuku ve egemenliğine dokunan talepleri reddetme imkânı çerçevesinde değerlendirilir. Avusturya ile ayrıca 1989 tarihli “Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Hakkında Sözleşme” bulunmaktadır; bu sözleşme On Altıncı ve On Sekizinci Bölümlerde ele alınmıştır.

VI. Amerika Birleşik Devletleri

A. 1970 Sözleşmesi

Türkiye ile ABD arasında adli yardıma ilişkin ikili bir anlaşma yoktur; ABD 1954 Sözleşmesine taraf değildir, 1970 Sözleşmesine ise taraftır. Talepname Türkçe ve İngilizce onaylı tercümesiyle iki takım hâlinde hazırlanır.⁴³ ABD, belge keşfine karşı 23. madde beyanında bulunmamıştır; diplomatik ve konsolosluk görevlileri ile özel memurlar aracılığıyla delil toplanması için önceden izin aramaz ve bu yollarla delil toplanmasında federal bölge mahkemelerinin zorlayıcı yardım sağlayabileceğini kabul etmiştir.⁴⁴

B. Yabancı Davada Kullanılmak Üzere ABD Mahkemesine Doğrudan Başvuru

ABD hukuku, yurt dışındaki davalar için delil yardımı bakımından dünyadaki en geniş imkânlardan birini sunar. Federal kanuna göre bir kişinin oturduğu veya bulunduğu yerdeki federal bölge mahkemesi, o kişinin yabancı veya uluslararası bir yargı merciindeki bir yargılamada kullanılmak üzere ifade vermesine veya bir belge ya da başka bir şey sunmasına karar verebilir. Bu karar, yabancı mahkemenin istinabe talebi üzerine verilebileceği gibi “herhangi bir ilgili kişinin” başvurusu üzerine de verilebilir; kimse kanunen uygulanabilir bir tanıklıktan çekinme veya sır hakkını ihlal edecek biçimde ifade vermeye veya belge sunmaya zorlanamaz (28 U.S.C. § 1782(a)). Kanun, ABD'deki bir kişinin yabancı bir yargılamada kullanılmak üzere kendiliğinden ifade vermesini veya belge sunmasını da engellemez (§ 1782(b)).⁴⁵

⁴² 63/2 sayılı Genelge Ek-5, (7), (11); Ek-6.

⁴³ 63/2 sayılı Genelge Ek-5, (3).

⁴⁴ HCCH, Evidence Convention, ABD'nin beyanları; Ataman-Figanmeşe, Lahey Delil, s. 62 dn. 114.

⁴⁵ 28 U.S. Code § 1782 (law.cornell.edu).

- 373 ABD Yüksek Mahkemesi, 2004 tarihli Intel kararında bu hükmün kapsamını belirlemiştir. Mahkemeye göre yabancı yargılamanın derdest olması veya yakın olması gerekmez, “makul olarak öngörülebilir” olması yeterlidir; başvuru için istenen belgelerin yabancı ülkede de keşfedilebilir olması şartı aranmaz; ancak bölge mahkemesi yardım yapmak zorunda değildir ve takdir yetkisini kullanırken bazı ölçütleri gözetir. Bu ölçütler şunlardır: Delil istenen kişi yabancı yargılamanın tarafıysa, yabancı mahkeme onu kendisi zorlayabileceğinden yardıma ihtiyaç genellikle daha azdır; buna karşılık yabancı yargılamanın tarafı olmayan kişiler yabancı mahkemenin yetkisi dışında kalabilir. Mahkeme ayrıca yabancı merciin niteliğini, yabancı yargılamanın özelliğini ve yabancı devletin bu tür yardıma açık olup olmadığını; talebin yabancı ülkenin delil toplama sınırlamalarını dolanma girişimi olup olmadığını; talebin aşırı müdahaleci veya külfetli olup olmadığını dikkate alır; böyle talepler reddedilebilir veya daraltılabilir.⁴⁶
- 374 Bu imkân, ABD’de bankası veya şirketi bulunan bir eşe karşı Türkiye’de mal rejimi davası açan diğer eş için önemli bir yoldur. Intel kararındaki birinci ölçüt dikkate alındığında, başvurunun davalı eşin kendisine değil, Türk mahkemesinin yetkisi dışında kalan ABD’deki bankaya veya şirkete yöneltilmesi daha isabetli olur. Başvuru, ABD’de yetkili bir avukat aracılığıyla ve ABD usul kurallarına göre yapılır. Kanaatimizce bu yolla, ABD mahkemesinin kararıyla ve ABD hukukuna uygun olarak elde edilen belgeler hukuka uygun delildir ve Türk mahkemesinde değerlendirilebilir (HMK m. 189/2); belgenin tercümesi ve gerekiyorsa apostil şerhi ise HMK m. 223–224’e göre sağlanmalıdır. Ancak bu yola başvurmadan önce Türk mahkemesinde davalı eşten aynı belgelerin istenmesi, ABD mahkemesinin “yabancı ülkenin delil toplama sınırlamalarını dolanma” ölçütü bakımından da başvuruyu güçlendirir.

VII. Ortak Sonuç: Yabancı Ülkede Kabul Görecek Bir Belge Talebinin Unsurları

- 375 Ülkelerin kuralları farklı olsa da, belge keşfi çekincesine takılmayan bir talebin unsurları büyük ölçüde ortaktır. Bu unsurlar aynı zamanda Türk usul hukukunun belge ibrazı için aradığı şartlarla da örtüşür; yani Türk mahkemesi kendi hukukuna uygun bir talep hazırladığında, kural olarak yabancı ülkede de kabul görebilecek bir talep hazırlamış olur.

Unsur	Soru	Türk hukukundaki dayanak	Yabancı uygulamadaki karşılığı
Belirli kişi veya kurum	Belge kimden isteniyor?	HMK m. 220–221	İsviçre çekincesi (a); BGE 132 III 291 (banka-eş bağı)

⁴⁶ Intel Corp. v. Advanced Micro Devices, Inc., 542 U.S. 241 (2004), No. 02-572, 21.06.2004, Syllabus 2(c)–(d) ve 3.

Unsur	Soru	Türk hukukundaki dayanak	Yabancı uygulamadaki karşılığı
Belirli belge	Hangi belge isteniyor?	HMK m. 220/1 (zorunluluk)	İngiltere s. 2(4)(b); İsviçre çekincesi (c); Fransa 1987; Almanya 2022
Belirli dönem	Hangi tarihler arası?	TMK m. 225/2, 229, 235/1	BGer 5P.152/2002 (1 Ocak–10 Temmuz 1996)
Davayla ilişki	Belge hangi vakıayı ispat edecek?	HMK m. 194, 220/1	İsviçre çekincesi (a); Almanya 2022 (doğrudan ve açık ilişki)
Dayanak olgular	Bu belgenin varlığı neden düşünülüyor?	HMK m. 220/1 (resmî kayıt, ikrar)	BGE 132 III 291, E. 3.1 ve 4.3.1
Kullanım sınırı	Bilgi nerede kullanılacak?	—	BGer 5P.152/2002 (özel kullanım kaydı)

YARGITAY'IN İLKESİ

Yabancı ülkedeki bir belgenin istenmesinde sorun belgenin kendisi değil, talebin belirsizliğidir. Belirli bir kişiden, belirli bir döneme ait, belirli belgeler, davadaki belirli bir vakıanın ispatı için ve bu belgelerin varlığını düşündüren olgular gösterilerek istenirse, İsviçre, İngiltere, Almanya ve Fransa'nın belge keşfi çekinceleri bu talebe engel olmaz.

DİKKAT

Yabancı ülkede banka hesabı araştırması için istinabe yoluna gidilmeden önce, davalı eşten HMK m. 220 uyarınca kendi adına kayıtlı yabancı hesaplara ilişkin belgeleri ibraz etmesi istenmelidir. Davalı belgeleri ibraz ederse istinabeye gerek kalmaz; ibraz etmezse hem mahkeme belgenin içeriği konusunda diğer eşin beyanını kabul edebilir hem de yabancı ülkeye yapılacak talep, karşı tarafın belge ibrazından kaçındığı olgusuyla güçlenir.

ON BEŞİNCİ BÖLÜM

Yurt Dışındaki Mallar İçin İhtiyati Tedbir ve Koruma

BÖLÜMÜN PLANI

I.	Türkiye'deki Mallar İçin İhtiyati Tedbir	174
II.	Boşanma Davasındaki Önlemler ve Tasarruf Yetkisinin Sınırlanması	176
III.	İhtiyati Haciz	178
IV.	Yurt Dışındaki Mallar	178

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Mal rejimi davası yıllar sürebilir; bu süre içinde mallar satılabilir, paralar yurt dışına gönderilebilir. Türk hukukunda en önemli koruma aracı ihtiyati tedbirdir: Mevcut durumda meydana gelebilecek bir değişme nedeniyle hakkın elde edilmesinin önemli ölçüde zorlaşacağından endişe edilirse, uyuşmazlık konusu hakkında tedbir kararı verilebilir. Katılma alacağı şahsi bir alacak olduğundan tedbir, tasfiyeye konu mallar üzerinde ve davacının yaklaşık olarak alabileceği alacak miktarı gözetilerek verilir; Yargıtay, alacağı fazlasıyla güvence altına alan ve karşı tarafın yaşamını zora sokan tedbirleri ölçsüz saymaktadır. Davalı eşin ortağı olduğu şirketin malları üzerine tedbir konulamaz; tedbirin konusu şirketteki paydır. Karşı taraf dinlenmeden verilen bir tedbire itirazın incelenmesi için, yurt dışında oturan eş usulüne uygun olarak yurt dışı tebligatla davet edilmelidir. Evlilik devam ederken tasarruf yetkisinin sınırlanması da istenebilir; ancak bu kurum evliliğin genel hükümlerine dahil olduğundan, yabancı uyruklu eşlerde müşterek millî hukukta benzer bir düzenleme yoksa uygulanamaz. Türk mahkemesinin tedbir kararı yurt dışındaki mallar üzerinde kendiliğinden etki doğurmaz ve istinabe yoluyla da uygulanamaz; yurt dışındaki mallar için malın bulunduğu ülkede, o ülkenin hukukuna göre koruma tedbiri istenmelidir. Almanya'da bir para alacağının güvencesi için malın bulunduğu yer mahkemesinden ihtiyati haciz istenebilir; İngiltere'de yabancı bir boşanmadan sonra mali taleplerin dolanılmasını önlemek amacıyla işlem yasağı konulabilir.

I. Türkiye’deki Mallar İçin İhtiyati Tedbir

A. Şartlar

- 376 Mevcut durumda meydana gelebilecek bir değişme nedeniyle hakkın elde edilmesinin önemli ölçüde zorlaşacağından ya da tamamen imkânsız hâle geleceğinden veya gecikme sebebiyle bir sakıncanın yahut ciddi bir zararın doğacağından endişe edilmesi hâllerinde, uyuşmazlık konusu hakkında ihtiyati tedbir kararı verilebilir (HMK m. 389/1). Tedbir dava açılmadan önce esas hakkında görevli ve yetkili mahkemeden, dava açıldıktan sonra ise ancak asıl davanın görüldüğü mahkemeden istenir; talep eden, dayandığı tedbir sebebini ve türünü açıkça belirtmek ve davanın esası yönünden kendisinin haklılığını yaklaşık olarak ispat etmek zorundadır (HMK m. 390/1, 3). Mahkeme, tedbire konu mal veya hakkın muhafaza altına alınması veya bir yedimeine tevdi ya da bir şeyin yapılması veya yapılmaması gibi her türlü tedbire karar verebilir (HMK m. 391/1). Tedbir talep eden, haksız çıktığı takdirde karşı tarafın ve üçüncü kişilerin uğrayacakları muhtemel zararlara karşılık teminat göstermek zorundadır; talep resmî belgeye veya başkaca kesin bir delile dayanıyorsa ya da durum ve koşullar gerektiriyorsa mahkeme gerekçesini açıkça belirterek teminat alınmamasına karar verebilir (HMK m. 392/1). Dava açılmadan önce verilen tedbir kararının uygulanmasının talep edildiği tarihten itibaren iki hafta içinde esas hakkındaki dava açılmazsa tedbir kendiliğinden kalkar (HMK m. 397/1).
- 377 Mal rejimi davalarında tedbirin konusu, kural olarak tasfiyeye konu mallardır. Yargıtay’ın vurguladığı gibi, mal rejiminin tasfiyesini isteyen eşe tanınan hak aynı değil şahsi bir alacak hakkıdır.¹ Bu nedenle tedbir, malın mülkiyetini değil, alacağın tahsilini güvence altına almaya yöneliktir; uygulamada tedbir çoğu zaman tasfiyeye konu taşınmazların tapu kayıtlarına devir yasağı, banka hesaplarına ise para çekme yasağı biçiminde konulur.

B. Tedbirin Ölçüsü

1

YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ

29.11.2012 · E. 2012/12527 · K. 2012/11374

Tedbir, yaklaşık alacak miktarıyla sınırlıdır

Eşler 1972’den beri evliydi ve Almanya’da çalışmışlardı. Davacı, Türkiye’deki taşınmazlar ile bir Türk bankasında bulunan 342.040 Euro ve 30.367 TL için katkı payı ve katılma alacağı istemiş, mahkeme taşınmazların tamamı ile banka hesabındaki paranın tamamı üzerine tedbir koymuştu. Davalı, hesaptaki paranın yarısı üzerindeki tedbirin kaldırılmasını istemiş, mahkeme itirazı reddetmişti. Daire şöyle demiştir:

¹ Yargıtay 2. HD, 04.02.2025, E. 2025/49, K. 2025/923.

“Kural olarak, ihtiyati tedbir kararı; davacının yaklaşık olarak alabileceği katkı, katılma alacağı, değer artış payı alacağı ve faiz gibi fer’ilerinin toplam miktarı gözetilerek verilir. Karşı tarafı riskle karşı karşıya bırakacak veya onun ticari hayatını ya da yaşantısını zora sokacak nitelikte verilecek tedbir kararının amacına uygun düşmediği söylenemez.

DEĞERLENDİRME Daire, taşınmazların tamamı ve paranın yarısı üzerindeki tedbirle davacının alacağının zaten güvence altına alındığını, paranın diğer yarısı bakımından hakkın tehlikeye düştüğünden söz edilemeyeceğini belirterek itirazın reddini bozmuştur.

Karar, yurt dışında yaşayan eşlerin Türkiye’deki döviz hesapları bakımından özel- 378
likle önemlidir. Bu hesaplar çoğu zaman eşin geçim kaynağıdır; hesabın tamamının dondurulması, davanın sonuna kadar eşin yaşamını zorlaştırır. Tedbir talebi, alacağın yaklaşık miktarını gösteren bir hesapla desteklenmeli ve bu miktarla sınırlı tutulmalıdır.

C. Şirket Malları

Davalı eşin ortağı olduğu bir şirketin malları, eşin malı değildir. Yargıtay, bölge 379
adliye mahkemeleri arasındaki uyuşmazlığı gidererek verdiği kesin kararında, mal rejiminin tasfiyesinde tasfiye konusu malın davalı eşin şirket hissesi ve hisseye bağlı malvarlığı niteliğindeki hakları olduğunu, ayrı tüzel kişiliği bulunan şirketin üçüncü kişi konumunda olduğunu ve şirket adına kayıtlı malvarlığına ihtiyati tedbir kararı verilemeyeceğini kabul etmiştir.² Aynı ilke, eşin yurt dışında kurduğu veya ortağı olduğu bir şirket bakımından da geçerlidir: Tedbirin konusu şirketin Türkiye’deki malları değil, eşin şirketteki payıdır.

D. Yurt Dışında Oturan Eşe Karşı Tedbir

Karşı taraf dinlenmeden verilen tedbir kararlarına, tedbirin uygulanmasına ilişkin 380
tutanağın tebliğinden itibaren bir hafta içinde itiraz edilebilir; mahkeme itiraz üzerine ilgilileri dinlemek üzere davet eder ve gelmedikleri takdirde dosya üzerinden karar verir (HMK m. 394/1, 2, 4). Tedbirin uygulanmasından menfaati açıkça ihlal edilen üçüncü kişiler de itiraz edebilir (m. 394/3).

2

YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ

15.10.2012 · E. 2012/10916 · K. 2012/9223

Yurt dışında oturan eş, itiraz incelemesine usulüne uygun davet edilmelidir

Davacı, boşanma davası sonuçlandıktan sonra açtığı katkı payı davasında iki taşınmazın tapu kaydına teminatsız tedbir konulmasını istemiş, mahkeme yüzde on beş

2 Yargıtay 2. HD, 04.02.2025, E. 2025/49, K. 2025/923.

teminatla tedbir koymuştu. Davacının teminata ilişkin itirazı reddedilmişti. Davalıya çıkarılan tebligatlar, davalının yurt dışında bulunduğu gerekçesiyle tebliğ edilemeden geri dönmüştü. Daire şöyle demiştir:

“ Açıklanan hukuki olgular da gözetilerek, davalının yurt dışı adresi araştırılıp Tebligat Yasası ve Tüzüğü hükümleri uyarınca yöntemince tebligat yapıldıktan sonra gelmediği takdirde dosya üzerinden inceleme yapılması gerekirken, davalı davet edilmeden itirazın karara bağlanması doğru değildir.

DEĞERLENDİRME Karar, tedbir sürecinin hızına rağmen yurt dışında oturan tarafın dinlenme hakkının gözetilmesi gerektiğini göstermektedir. Davacı açısından bunun pratik anlamı, dava dilekçesinde karşı tarafın yurt dışı adresinin baştan ve eksiksiz bildirilmesidir (İkinci Bölüm).

- 381 Tedbir taleplerinin reddi ve itiraz üzerine verilen kararlara karşı kanun yolu istinaftır; bu kararlar temyiz edilemez.³ Bölge adliye mahkemesinin bu konudaki kararı kesindir (HMK m. 391/3).

II. Boşanma Davasındaki Önlemler ve Tasarruf Yetkisinin Sınırlanması

A. Geçici Önlemler

- 382 Boşanma veya ayrılık davası açılınca hâkim, davanın devamı süresince gerekli olan, özellikle eşlerin barınmasına, geçimine, eşlerin mallarının yönetimine ve çocukların bakım ve korunmasına ilişkin geçici önlemleri re'sen alır (TMK m. 169). Kanaatimizce boşanma davası Türkiye’de görülüyorsa, eşlerin mallarının yönetimine ilişkin bu yetki, ayrıca bir mal rejimi davası açılmadan da Türkiye’deki malların korunması için kullanılabilir; ancak önlem davanın devamı süresince geçerlidir ve mal rejimi davası açıldıktan sonra ihtiyati tedbirle desteklenmelidir.

B. Tasarruf Yetkisinin Sınırlanması

- 383 Ailenin ekonomik varlığının korunması veya evlilik birliğinden doğan malî bir yükümlülüğün yerine getirilmesi gerektirdiği ölçüde, eşlerden birinin istemi üzerine hâkim, belirleyeceği malvarlığı değerleriyle ilgili tasarrufların ancak onun rızasıyla yapılabileceğine karar verebilir; taşınmaz üzerinde tasarruf yetkisi kaldırılırsa bu durum re'sen tapu kütüğüne şerh edilir (TMK m. 199). Bu kurum evlilik devam ederken, henüz boşanma davası açılmadan da kullanılabilir. Ancak yabancılık unsuru taşıyan evliliklerde iki sınır vardır.
- 384 Birinci sınır ispata ilişkindir. Fransız bir mahkemenin verdiği ve nafakaya hükmeden bir uzlaşmazlık kararının bulunduğu bir dosyada davacı kadın, davalının

3 Yargıtay 2. HD, 07.04.2026, E. 2026/1709, K. 2026/3795.

Türkiye’deki taşınmazını satacağı yönünde tehditler savurduğunu ileri sürerek tasarruf yetkisinin sınırlandırılmasını istemişti. İlk derece mahkemesi, koşulların gerçekleştiğine ilişkin yeterli delil sunulmadığını ve yabancı mahkeme kararının tek başına bunun ispatına yeterli olmadığını belirterek davayı reddetmiş; tanıkların yurt dışında olduğu gerekçesiyle tahkikat duruşmasına getirilmediği de dikkate alınarak karar istinaf ve temyiz incelemesinden geçmiştir.⁴ Yurt dışında bulunan tanıkların dinlenmesi için zamanında istinabe talep edilmesi veya tanıkların duruşmaya getirilmesi bu nedenle önemlidir (On Üçüncü Bölüm).

İkinci sınır uygulanacak hukuka ilişkindir.

385

3

YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ

04.12.2017 · E. 2016/24911 · K. 2017/14028

Yabancı uyruklu eşlerde tasarruf yetkisinin sınırlandırılması

Aynı yabancı devletli vatandaşı olan eşlerden davacı kadın, davalı adına Türkiye’de kayıtlı taşınmazlar üzerinde tasarruf yetkisinin sınırlandırılmasını istemişti. Mahkeme, taşınmazların Türkiye’de bulunduğu gerekçesiyle Türk hukukunu uygulayarak davayı kabul etmiş; Daire bu kararı, evliliğin genel hükümlerinin eşlerin müşterek millî hukukuna tabi olduğunu belirterek bozmuştu. Bozmadan sonra mahkeme, o ülke hukukunda benzer bir düzenleme bulunmamakla birlikte edinilmiş mallar üzerindeki tasarrufların zaten diğer eşin rızasına bağlı olduğunu ve bu nedenle sınırlandırmanın gerektiğini belirterek davayı yeniden kabul etmişti. Daire şöyle demiştir:

“

O halde; davanın reddine karar vermek gerekirken, uyuşmazlığa uygulanan tarafların müşterek millî hukukunda yer almayan bir konu hakkında yazılı gerekçelerle kabul kararı verilmesi doğru olmayıp, bozmayı gerektirmiştir.

DEĞERLENDİRME Daire, tasarruf yetkisinin sınırlandırılması davasında tarafların müşterek millî hukukunun uygulanacağını ve bu hukukta Türk Medeni Kanunu’nun 199. maddesine benzer normatif bir düzenleme bulunmadığını tespit ettikten sonra davanın reddine karar verilmesi gerektiğini kabul etmiştir.

Evliliğin genel hükümleri eşlerin müşterek millî hukukuna, ayrı vatandaşlıkta olmaları hâlinde müşterek mutad mesken hukukuna, bu da bulunmadığı takdirde Türk hukukuna tabidir (MÖHUK m. 13/3). Yargıtay tasarruf yetkisinin sınırlandırılmasını bu kapsamda değerlendirdiğinden, örneğin Almanya’da oturan iki yabancı vatandaş eş bakımından, müşterek millî hukuklarında benzer bir kurum yoksa Türkiye’deki taşınmazlar için TMK m. 199’dan yararlanılamaz. Kanaatimizce bu durumda koruma, usul hukukuna ilişkin olduğu için uygulanacak hukuktan bağımsız olarak Türk mahkemesinin uyguladığı ihtiyati tedbirle sağlanmalıdır: Mal rejimi davası açılarak veya açılmadan önce esas hakkında görevli ve yetkili mahkemeden HMK m. 389 uyarınca tedbir istenebilir. Mal rejimine uygulanacak

386

4 Yargıtay 2. HD, 23.11.2023, E. 2023/3106, K. 2023/5661.

hukukun yabancı hukuk olması da tedbirin şartlarını değiştirmez; yalnızca davacının haklılığını yaklaşık olarak ispat ederken o hukuka göre bir alacağının bulunduğunu göstermesi gerekir (Üçüncü ve Beşinci Bölümler).

III. İhtiyati Haciz

- 387 Rehinle temin edilmemiş ve vadesi gelmiş bir para borcunun alacaklısı, borçlunun mallarını ihtiyaten haczettirebilir; vadesi gelmemiş borçtan dolayı ihtiyati haciz ise ancak borçlunun belirli bir yerleşim yeri yoksa veya borçlu taahhütlerinden kurtulmak amacıyla mallarını gizlemeye, kaçırmaya veya kendisi kaçmaya hazırlanır yahut kaçır ya da bu amaçla alacaklının haklarını ihlal eden hileli işlemlerde bulunursa istenebilir (İİK m. 257). Katılma alacağı, aksine anlaşma yoksa tasfiyenin sona ermesiyle muaccel olur ve faiz de o tarihten başlar (TMK m. 239/3).⁵ Kanaatimizce bu nedenle mal rejimi davası devam ederken alacağın güvencesi kural olarak ihtiyati tedbirle sağlanmalıdır; ihtiyati haciz ise özellikle yurt dışına mal kaçırma hazırlığı veya belirli bir yerleşim yerinin bulunmaması gibi İİK m. 257/2'deki hâllerde ve alacak miktarı yaklaşık olarak belirlenebiliyorsa düşünülebilir.
- 388 Hüküm kurulduktan sonra ise koruma, hükmün icrasıyla sağlanır. Yargıtay, mal rejiminden kaynaklanan katkı payı alacağına ilişkin ilamların, aile hukukuna ilişkin olsalar da tarafların şahsi ve ailevi durumlarında değişiklik yaratmayan ve boşanmanın fer'i niteliğinde olmayan eda ilamları olduğunu, bu nedenle diğer eda ilamları gibi kesinleşmeden icraya konulabileceğini kabul etmiştir.⁶ Kanaatimizce aynı gerekçe katılma alacağına ilişkin ilamlar için de geçerlidir. Yurt dışına mal kaçırma tehlikesi bulunan dosyalarda bu imkân, kanun yolu süreci beklenmeden Türkiye'deki mallar üzerinde haciz yapılmasını sağlar.

IV. Yurt Dışındaki Mallar

A. Türk Tedbir Kararının Yurt Dışında Etkisi

- 389 Türk mahkemesinin verdiği ihtiyati tedbir kararı, yurt dışındaki bir taşınmazın siciline veya yabancı bir bankadaki hesaba kendiliğinden işlemez. Bir mahkeme kararının başka bir devlette uygulanabilmesi o devletin tanıma ve tenfiz kurallarına bağlıdır ve tanıma çoğu hukuk düzeninde kesinleşmiş kararlar için öngörülür; Türk hukukunda da yabancı mahkeme ilamlarının Türkiye'de icra olunabilmesi, o devlet kanunlarına göre kesinleşmiş olmalarına ve tenfiz kararına bağlıdır (MÖHUK m. 50/1). Tedbir kararının yurt dışına istinabe yoluyla gönderilmesi de sonuç vermez: 1970 tarihli Lahey Delil Sözleşmesindeki diğer adli işlem kavramı,

⁵ Kıran, s. 855–856.

⁶ Yargıtay 8. HD, 17.12.2015, E. 2015/20638, K. 2015/22777.

geçici veya koruyucu nitelikteki tedbir kararlarını kapsamaz (m. 1/3) ve cebri icra yetkisi istinabe yoluyla kullanılamaz (On Üçüncü Bölüm).

B. Malın Bulunduğu Ülkede Tedbir

Bu nedenle yurt dışındaki bir mal için koruma, malın bulunduğu ülkede o ülkenin 390
hukukuna göre istenmelidir. İki örnek bu yolun nasıl işleyebileceğini gösterir.

Alman hukukunda ihtiyati haciz, bir para alacağı veya para alacağına dönüşebi- 391
lecek bir talep için taşınır veya taşınmaz mallara cebri icranın güvence altına alınması amacıyla verilir; alacağın vadesinin gelmemiş veya şarta bağlı olması bunu kural olarak engellemez.⁷ Tedbirin verilebilmesi için, verilmezse hükmün icrasının engelleneceğinden veya önemli ölçüde zorlaşacağından endişe edilmesi gerekir.⁸ Tedbiri vermeye hem esas davanın mahkemesi hem de haczedilecek malın bulunduğu yerin yerel mahkemesi (Amtsgericht) yetkilidir.⁹ Aile hukukundan doğan çekişmeli işlerde de mahkeme ihtiyati hacze karar verebilir ve Usul Kanunu'nun bu hükümleri kıyasen uygulanır.¹⁰ Kanaatimizce Türkiye'de görülen veya görülecek bir mal rejimi davasındaki alacak için Almanya'daki bir hesaba veya taşınmaza bu yolla tedbir konulması, malın bulunduğu yer mahkemesinin yetkisine dayanarak istenebilir; başvurunun başarısı, alacağın ve tehlikenin Alman mahkemesine inandırıcı biçimde gösterilmesine bağlıdır.

İngiliz hukukunda ise evlilik yurt dışında bir yargısal işlemle sona ermişse ve 392
başvuran, İngiltere ve Galler'de bir yıl mutad meskene sahip olur olmaz mali talepte bulunmak için izin istemeyi amaçlıyorsa, mahkeme, diğer eşin mali talebi dolanmak kastıyla bir malı elden çıkarmak veya ülke dışına transfer etmek üzere olduğu kanısına varırsa bunu yasaklayan bir karar verebilir; bu yetki, yüksek mahkemenin genel tedbir yetkisini saklı tutar.¹¹ Bu yol, yabancı bir boşanmadan sonra İngiltere'de mali talepte bulunma imkânına bağlı olduğundan (On Dördüncü Bölüm), Türkiye'deki bir mal rejimi davasını doğrudan desteklemez; ancak İngiltere'de malı bulunan ve oraya yerleşecek bir eş için önem taşır.

DİKKAT

Yurt dışında tedbir istemek, o ülkede avukat tutmayı, belgeleri o ülkenin diline çevirmeyi ve çoğu zaman teminat yatırmayı gerektirir. Bu nedenle önce şu soru sorulmalıdır: Türkiye'deki mallar, yurt dışındaki mallara düşen alacak da dahil olmak üzere toplam alacağı güvence altına almaya yetiyor mu? Yetiyorsa, Türkiye'deki

⁷ Zivilprozessordnung (ZPO) § 916.

⁸ ZPO § 917 Abs. 1.

⁹ ZPO § 919.

¹⁰ Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit (FamFG) § 119 Abs. 2.

¹¹ Matrimonial and Family Proceedings Act 1984, s. 24(1) ve (3).

mallara alacağın toplamı ölçüsünde tedbir istemek daha hızlı ve ucuz bir çözümdür; yetmiyorsa yurt dışında tedbire başvurulmalıdır.

C. Türkiye’deki Araçlarla Yurt Dışına Çıkışın Önlenmesi

- 393 Paranın yurt dışına çıkışı çoğu zaman Türkiye’deki bir hesaptan başlar. Kanaati-mizce boşanma davasının veya mal rejimi davasının açılmasıyla birlikte, karşı tarafın Türk bankalarındaki hesapları üzerine yaklaşık alacak miktarı ölçüsünde para çekme ve havale yasağı konulması, yurt dışına transferi önlemenin en etkili yoludur. Merkezî Kayıt Kuruluşunda kayden izlenen sermaye piyasası araçları üzerindeki tedbir ve haciz talepleri ise münhasıran Kuruluşun üyeleri, yani aracı kurumlar ve bankalar tarafından yerine getirilir (6362 sayılı Kanun m. 13/7); bu nedenle tedbir kararının ilgili aracı kuruma da bildirilmesi gerekir.

UYGULAMA NOTU

Yurt dışına mal kaçırma tehlikesine karşı koruma için: (1) Boşanma davası açılırken veya hemen sonra, Türkiye’deki tasfiyeye konu taşınmazlara devir yasağı ve banka hesaplarına çekme ve havale yasağı konulmasını isteyin; talebi yaklaşık alacak miktarını gösteren bir hesapla destekleyin. (2) Yabancı uyruklu eşlerde TMK m. 199 yerine HMK m. 389’a dayanın. (3) Karşı tarafın yurt dışı adresini dilekçede eksiksiz bildirin; tedbire itiraz incelemesi için usulüne uygun yurt dışı tebligat yapılmasını sağlayın. (4) Şirket malları üzerine değil, eşin şirketteki payı üzerine tedbir isteyin. (5) Türkiye’deki mallar toplam alacağı karşılamıyorsa, yurt dışındaki mallar için o ülkede tedbir yolunu bir yerel avukatla birlikte değerlendirin. (6) Hüküm kurulduğunda, kesinleşmeyi beklemeden icra takibini başlatın.



BEŞİNCİ KISIM

YABANCI KARARLAR VE YERİNE GETİRME

- | | |
|---|-----|
| 16. Yabancı Boşanma ve Mal Rejimi Kararlarının Tanınması ve Tenfizi | 183 |
| 17. Yabancı Boşanmadan Sonra Zamanaşımı ve Ara Dönem | 197 |
| 18. Türk Kararlarının Yurt Dışında Tanınması ve Yerine Getirilmesi | 209 |

“Kısaca belirtmek gerekirse, Türk Hukuku açısından mal rejiminin sona erdiğini söyleyebilmek için yabancı boşanma kararının tanınması gerekmektedir.”

Yargıtay HGK, 17.12.2014, E. 2014/8-45, K. 2014/1062

ON ALTINCI BÖLÜM

Yabancı Boşanma ve Mal Rejimi Kararlarının Tanınması ve Tenfizi

BÖLÜMÜN PLANI

I.	Tanım ve Tenfiz Kavramları	184
II.	Yabancı Boşanma ve Mal Rejiminin Sona Ermesi	186
III.	Yabancı Mahkemenin Mal Rejimi Kararı	189
IV.	Yurt Dışında Yapılan Boşanma Anlaşmaları	193
V.	Tanım ve Tenfiz Davasında Savunma Hakkı	195
VI.	Sonuç: Tanım ve Tenfizin Mal Rejimi Davasındaki İşlevleri	196

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Yurt dışında yaşayan Türk eşlerin önemli bir kısmı yaşadıkları ülkede boşanır. Ancak yabancı bir boşanma kararı Türkiye’de kendiliğinden hüküm doğurmaz; Türk hukuku bakımından evliliğin ve dolayısıyla mal rejiminin sona erdiğinin kabulü, kararın Türkiye’de tanınmasına bağlıdır. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu bu sonucu açıkça ifade etmiş ve tanım kesinleşmeden açılan mal rejimi davasında tanım davasının bekletici mesele yapılması gerektiğini kabul etmiştir. Yabancı boşanma kararlarının idari yoldan nüfus kütüğüne tescili mümkündür; fakat bu tescil mal rejimine ilişkin hükümler bakımından sonuç doğurmaz. Yabancı mahkemenin mal paylaşımına ilişkin hükmü ise ancak tanınır veya tenfiz edilirse Türkiye’de kesin hüküm ya da kesin delil olur; yalnızca boşanma kısmı tanınmışsa, yabancı mahkemenin paylaşım hükmü Türk mahkemesindeki tasfiye davasına engel değildir. Türkiye’deki taşınmazlar hakkında verilen yabancı kararlar da, tapu kaydında doğrudan değişiklik yapan inşai bir hüküm içermiyor, eşlerden birine devir yükümlülüğü yüklüyorsa tenfiz edilebilir; Yargıtay Hollanda, Rusya ve Amerika Birleşik Devletleri mahkemelerinin bu tür kararlarını tenfiz etmiştir. Yurt dışında yapılan boşanma anlaşmalarının Türkiye’deki mallara etkisi ise anlaşmanın yorumuna bağlıdır; Yargıtay bir kararında malların

tek tek sayılmasını aramış, daha yeni kararlarında ise anlaşmanın başlık ve içeriğini bir bütün olarak değerlendirerek Türkiye'deki malları da kapsadığını kabul etmiştir.

I. Tanıma ve Tenfiz Kavramları

A. Kesin Hüküm, Kesin Delil ve İcra Kabiliyeti

- 394 Yabancı bir mahkeme kararı Türkiye'de iki ayrı etki doğurabilir. Birincisi kesin hüküm ve kesin delil etkisidir: Yabancı kararla çözülmüş bir uyuşmazlık Türk mahkemesinde yeniden dava konusu yapılamaz ve kararın tespit ettiği olgular Türk mahkemesini bağlar. İkincisi icra kabiliyetidir: Yabancı karar, Türk icra organları eliyle zorla yerine getirilebilir. Kanun birinci etkiyi tanımaya, ikinci etkiyi tenfize bağlamıştır. Yabancı mahkemelerden hukuk davalarına ilişkin olarak verilmiş ve o devlet kanunlarına göre kesinleşmiş bulunan ilamların Türkiye'de icra olunabilmesi, yetkili Türk mahkemesi tarafından tenfiz kararı verilmesine bağlıdır (MÖHUK m. 50/1); yabancı mahkeme ilamının kesin delil veya kesin hüküm olarak kabul edilebilmesi ise yabancı ilamın tenfiz şartlarını taşıdığının mahkemece tespitine bağlıdır (MÖHUK m. 58/1).
- 395 Yargıtay 8. Hukuk Dairesi bu ayrımı mal rejimi davaları bakımından ayrıntılı olarak açıklamıştır. Daireye göre tespit kararları ile yenilik doğurucu kararların Türkiye'de yalnızca tanınması mümkündür, eda kararları ise hem tanınabilir hem tenfiz edilebilir; boşanma kararları yenilik doğurucu kararlardandır ve tanınmaları yeterlidir; ancak bir boşanma kararı aynı zamanda tazminat, nafaka, çocuk teslimi gibi icraya konulmayı gerektiren bir eda hükmü de taşıyorsa, bu bölüm için tenfiz şartları aranır.¹ Mal rejimine ilişkin yabancı kararlar bakımından bu ayrım şu sonucu doğurur: Yabancı mahkemenin bir eşe para ödenmesine ya da bir malın devrine hükmettiği bölüm eda hükmüdür ve Türkiye'de yerine getirilmesi tenfize bağlıdır; buna karşılık mal rejiminin sona erdiğini, eşlerin karşılıklı talepleri bulunmadığını tespit eden bir bölüm, Türkiye'de kesin hüküm etkisi doğurması için tanınmalıdır.

B. Tenfizin Şartları

- 396 Yetkili mahkeme tenfiz kararını dört şartla verir: (a) Türkiye ile kararın verildiği devlet arasında karşılıklılık esasına dayanan bir anlaşma ya da o devlette Türk mahkemelerinin kararlarının tenfizini mümkün kılan bir kanun hükmü veya fiili uygulama bulunması; (b) kararın Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine

¹ Yargıtay 8. HD, 17.02.2014, E. 2013/17758, K. 2014/2032; Yargıtay 8. HD, 21.03.2014, E. 2014/4434, K. 2014/4886.

girmeyen bir konuda verilmiş olması veya, davalının itirazı şartıyla, dava konusu veya taraflarla gerçek bir ilişkisi bulunmadığı hâlde kendisine yetki tanıyan bir devlet mahkemesince verilmemiş olması; (c) hükmün kamu düzenine açıkça aykırı olmaması; (ç) kendisine karşı tenfiz istenen kişinin o yer kanunlarına göre usulüne uygun çağrılmış ve temsil edilmiş olması, aksi hâlde bu kişinin buna dayanarak itiraz etmemiş olması (MÖHUK m. 54/1). Tanımada bu şartlardan karşılıklılık şartı aranmaz (MÖHUK m. 58/1).

Karşılıklılık, tenfiz davalarında en sık tartışılan şarttır. Türkiye'nin bazı ülkelerle 397 tanıma ve tenfizi de düzenleyen ikili anlaşmaları vardır: Avusturya ile 1989 tarihli "Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Hakkında Sözleşme" 1 Kasım 1992'den beri yürürlükte; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile 1987 tarihli sözleşme tanıma ve tenfizi de kapsar; İtalya ile 1926 tarihli mukavelename adli kararların tenfizini de düzenler.² Anlaşma bulunmayan ülkelerde karşılıklılık, o ülkenin kanunu veya fiili uygulaması ile ispat edilir. Yargıtay'ın onadığı bir kararda bölge adliye mahkemesi, ABD'nin New Jersey eyaletinde verilmiş bir mal paylaşımı kararının tenfizi davasında, Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğünden gelen ve o eyalette yabancı kararların tanınmasına ilişkin model kanunların yürürlükte olduğunu bildiren müzekkere cevabına dayanarak karşılıklılığın bulunduğunu kabul etmiştir.³ Karşılıklılığın bu yolla Bakanlıktan sorulması, uygulamada en güvenilir yoldur.

UYGULAMA NOTU

Tenfiz dilekçesinde kararın hangi devlet mahkemesinden verildiği, mahkemenin adı, ilamın tarih ve numarası ve hükmün özeti gösterilir; tenfiz hükmün bir kısmı için isteniyorsa hangi kısım olduğu belirtilir (MÖHUK m. 52). Dilekçeye ilamın o ülke makamlarınca usulen onanmış aslı veya ilamı veren mahkemece onanmış örneği ile onanmış tercümesi ve ilamın kesinleştiğini gösteren onaylı belge ile onanmış tercümesi eklenir (MÖHUK m. 53). Apostil Sözleşmesine taraf ülkelerden gelen belgelerde apostil şerhi aranır. Kesinleşme şerhi bulunmayan bir kararın tanınması veya tenfizi istenemez.

C. Görev ve Yetki

Kanuna göre tenfiz kararları hakkında görevli mahkeme asliye mahkemesidir; 398 tenfiz, kendisine karşı tenfiz istenen kişinin Türkiye'deki yerleşim yeri, yoksa sakın olduğu yer mahkemesinden, ikisi de yoksa Ankara, İstanbul veya İzmir mahkemelerinden birinden istenebilir (MÖHUK m. 51). Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun ise aile hukukuna ilişkin yabancı mah-

² Adalet Bakanlığı Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü, *Hukukî Konularda Uluslararası Adli İş Birliği Mevzuatı*, s. 297–303 (ikili anlaşmalar listesi).

³ Yargıtay 2. HD, 29.02.2024, E. 2022/10884, K. 2024/1360.

keme kararlarının tanınması ve tenfizini aile mahkemelerinin görevleri arasında saymaktadır (4787 sayılı Kanun m. 4/2); hükümde hâlâ mülga 2675 sayılı Kanun'a atıf yapılmakla birlikte, uygulamada yabancı boşanma ve mal rejimi kararlarının tanınması ve tenfizi davaları aile mahkemelerinde, aile mahkemesi bulunmayan yerlerde aile mahkemesi sıfatıyla asliye hukuk mahkemelerinde görülmektedir. Tenfiz istemi basit yargılama usulüne göre incelenir; karşı taraf ancak tenfiz şartlarının bulunmadığını veya ilamın kısmen ya da tamamen yerine getirildiğini yahut yerine getirilmesine engel bir sebep çıktığını ileri sürerek itiraz edebilir (MÖHUK m. 55). Mahkeme ilamın kısmen veya tamamen tenfizine ya da istemin reddine karar verebilir (MÖHUK m. 56). Tenfiz kararına karşı kanun yoluna başvurulması yerine getirmeyi durdurur (MÖHUK m. 57/2).

II. Yabancı Boşanma ve Mal Rejiminin Sona Ermesi

A. Tanıma Ön Şarttır

- 399 Mal rejimi, mahkemece boşanmaya karar verilmesi hâlinde dava tarihinden geçerli olmak üzere sona erer (TMK m. 225/2). Yabancı mahkemede boşanan eşler bakımından bu kuralın uygulanması, Türk hukukunun yabancı boşanma kararına etki tanınmasına bağlıdır. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, yabancı mahkemenin mal paylaşımı kararının tenfizine ilişkin bir davada bu ilkeyi açıkça ortaya koymuştur.

1

YARGITAY HUKUK GENEL KURULU

17.12.2014 · E. 2014/8-45 · K. 2014/1062

Mal rejiminin sona ermesi için yabancı boşanma kararının tanınması gerekir

Eşler 1959'da Türk vatandaşı olarak evlenmiş, 2003'te Avusturya'da boşanmışlardı. Kadın, aynı Avusturya mahkemesinin Kadıköy'deki taşınmaz, bir araç ve 40.000 Euro hakkında, malların evlilikte eşit katkıyla edinildiğini ve eşit paylaşılması gerektiğini belirten kararının Türkiye'de tenfizini istemişti. Davalı karşılıklılık bulunmadığını, taşınmazlara bulundukları ülke hukukunun uygulanması gerektiğini ve boşanma kararının da tanınmadığını savunmuştu. Özel Daire, boşanma tanınmadan mal rejiminin sona ermeyeceğini belirterek tenfiz kararını bozmuş, yerel mahkeme direnmişti. Hukuk Genel Kurulu Özel Dairenin ilkesini benimsemiştir:

“

Kısaca belirtmek gerekirse, Türk Hukuku açısından mal rejiminin sona erdiğini söyleyebilmek için yabancı boşanma kararının tanınması gerekmektedir.

DEĞERLENDİRME Kurul, direnme aşamasında boşanma kararının tanınmasına ilişkin ayrı bir davanın kesinleşmiş olduğunu tespit ederek dava şartının tamamlandığını kabul etmiş ve tanıma davasının bekletici mesele yapılması gerektiğine ilişkin önceki içtihadını hatırlatarak dosyayı esasın incelenmesi için Özel Daireye göndermiştir. Karar oy birliğiyle verilmiştir. Karar iki şeyi birlikte gösterir: Tanıma,

mal rejimi uyumsuzluğunun ön şartıdır; fakat tanıma davası yargılama sırasında da açılıp kesinleşebilir ve bu durumda mal rejimi davası reddedilmez.

Yargıtay 8. Hukuk Dairesi de, Türk vatandaşı olarak evlenip Almanya’da boşanan ve boşanma kararını Türkiye’de tanıtmayan eşler arasındaki mal rejimi davasında, eşlerin Türk hukukuna göre hâlâ evli olduklarını, mahkemenin süre vermesine rağmen tanıma davası açılmadığını belirterek davanın dava şartı yokluğundan reddini onamıştır. Daire aynı kararda, hukuki yarar bulunması şartıyla Türk vatandaşlığından çıkarılar ve hatta yabancılar hakkında verilmiş yabancı boşanma kararlarının bile Türkiye’de tanınmasının mümkün olduğunu vurgulamıştır.⁴

DİKKAT

Yabancı mahkemede boşanan eş, Türkiye’de mal rejimi davası açmadan önce veya en geç dava ile birlikte boşanma kararının tanınması için dava açmalıdır. Mahkeme tanıma davasını bekletici mesele yapar; ancak tanıma davası hiç açılmazsa ve mahkemenin verdiği süreye rağmen açılmazsa, mal rejimi davası dava şartı yokluğundan reddedilir. Tanıma davasının ayrı bir mahkemede görülmesi mümkündür; mal rejimi davasının mahkemesine bildirilmesi ve kesinleşme şerhli kararın dosyaya sunulması gerekir.

B. İdari Tescil Mal Rejimi İçin Yeterli Değildir

2017 yılında Nüfus Hizmetleri Kanunu’na eklenen bir hükümle, yabancı ülke adli veya idari makamlarınca boşanmaya, evliliğin butlanına, iptaline veya mevcut olup olmadığının tespitine ilişkin olarak verilen kararların, tarafların birlikte başvurusu (taraflardan biri ölmüş veya yabancıysa Türk vatandaşı tarafın tek başına başvurusu) üzerine, kararın o devlet kanunlarına göre yetkili makamca verilmiş ve usulen kesinleşmiş olması ve Türk kamu düzenine açıkça aykırı bulunmaması şartlarıyla doğrudan nüfus kütüğüne tescili mümkün hâle gelmiştir; şartlar yerine gelmediği için tescil talebi reddedilen kararların tanınması MÖHUK hükümlerine göre yapılır (5490 sayılı Kanun m. 27/A).

Bu yol, boşanmanın nüfus kaydına işlenmesini kolaylaştırır; ancak mal rejimi bakımından sınırlı bir etkiye sahiptir. Uygulama yönetmeliğine göre yabancı kararda velayet, iştirak nafakası, çocukla kişisel ilişki, mal rejimi ve tazminat gibi tenfize konu hükümler bulunsun bile komisyon kararı yalnızca boşanma, evliliğin butlanı, iptali ve mevcut olup olmadığının tespiti yönünden verilir ve bu tenfize konu hükümler bakımından bir sonuç doğurmaz; bu hükümler için 5718 sayılı Kanun’a göre tanıma veya tenfiz davası açılabilir.⁵ Hukuk Genel Kurulu bu hükmü,

⁴ Yargıtay 8. HD, 03.06.2015, E. 2014/5326, K. 2015/12307.

⁵ Yabancı Ülke Adli ve İdari Makamlarınca Verilen Kararların Nüfus Kütüğüne Tescili Hakkında Yönetmelik (RG 07.02.2018, S. 30325), m. 9/5; Yargıtay HGK, 29.11.2023, E. 2022/1205, K. 2023/1188, para. 4–5.

ilgili kararın mal rejimi bakımından hüküm doğurmasının MÖHUK'a göre tanınmasına veya tenfizine bağlı olduğu şeklinde yorumlamıştır.⁶ Bu nedenle yabancı boşanması nüfusa idari yoldan tescil edilmiş eşler, mal rejimine ilişkin yabancı hükümlerin Türkiye'de etki doğurmasını istiyorlarsa ayrıca tanıma veya tenfiz davası açmalıdır. İdari tescilin yapılmış olması, boşanmanın tanınması talebini de kendiliğinden konusuz bırakmaz; Yargıtay bir kararında, boşanma nüfusa tescil edilmiş olsa da boşanmanın tanınması şartlarının gerçekleştiğini belirterek bu yöndeki talebin incelenmesi gerektiğini kabul etmiştir.⁷ İdari tescilin mal rejiminin sona ermesi bakımından tek başına yeterli olup olmadığı ise ayrı bir sorudur; incelediğimiz kararlar arasında bu soruyu doğrudan çözen bir karara rastlanmamıştır. Kanaatimizce mal rejiminin sona ermesi, yabancı kararın mal rejimine ilişkin bir hükmünün değil, boşanmanın kanuni sonucudur (TMK m. 225/2); bu nedenle idari tescille Türk hukukunda sonuç doğuran boşanma, mal rejiminin sona ermesi için de yeterli sayılmalıdır. Buna karşılık yabancı mahkemenin mallara ilişkin hükümlerinin Türkiye'de etki doğurması için tanıma veya tenfiz kararı şarttır.

C. Tanınmanın Geriye Etkisi

- 403 Yabancı ilamın kesin hüküm veya kesin delil etkisi, yabancı mahkeme kararının kesinleştiği andan itibaren hüküm ifade eder (MÖHUK m. 59). Tanıma kararı bu nedenle geriye etkilidir: Taraflar, tanıma kararının değil, yabancı kararın kesinleştiği tarihten itibaren boşanmış sayılır. Hukuk Genel Kurulu, yabancı mahkemede boşanan eşler arasındaki mal rejiminin, Türk hukukundaki kurala paralel olarak, yabancı mahkemede boşanma davasının açıldığı tarihte sona erdiğini kabul etmektedir.⁸ Bu tarihlerin zamanaşımı ve tanıma kesinleşmeden önceki dönemde edinilen mallar bakımından sonuçları On Yedinci Bölüm'de ayrıntılı olarak incelenmiştir.

D. Türkiye'de de Boşanma Kararı Verilmişse

- 404 Eşler bazen hem yabancı ülkede hem Türkiye'de boşanma davası açar. Bu durumda hangi kararın esas alınacağı, mal rejiminin sona erme tarihini doğrudan etkiler. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, Belçika'da verilip kesinleşen bir boşanma kararının, Türkiye'de sonradan verilip kesinleşen ve nüfusa işlenen boşanma kararına rağmen tanınmasına karar veren bölge adliye mahkemesi kararını bozmuştur. Daireye göre tenfizde hukuki yararı bulunan herkesin tenfiz isteyebileceğine ilişkin hüküm (MÖHUK m. 52/1) ancak Türk hukukuna göre devam eden evlilikler bakımından uygulanabilir:

Başka bir anlatımla Türk Hukukuna göre evlilik, yabancı mahkemeden verilen boşanma kararının tanıma-tenfizi kararı, Türk Mahkemesinden verilen boşanma, evliliğin

6 Yargıtay HGK, 29.11.2023, E. 2022/1205, K. 2023/1188, para. 5.

7 Yargıtay 2. HD, 09.12.2025, E. 2024/9929, K. 2025/10870.

8 Yargıtay HGK, 29.11.2023, E. 2022/1205, K. 2023/1188, para. 17.

iptali kararı, ölüm ve benzeri sebeplerle sonlanmışsa bu hukuki olayların öncesinde verilerek kesinleşen yabancı mahkeme boşanma kararının tanıma-tenfizi istenemez.⁹

Daire, tanıma davası devam ederken Türk mahkemesindeki boşanma davası kesinleşmişse, tanıma davasına devam edilemeyeceğini, aksi hâlde kesin hüküm niteliğindeki Türk kararıyla çelişen bir hüküm verilebileceğini ve hukuki yararın davanın her aşamasında bulunması gereken bir dava şartı olduğunu belirtmiştir.¹⁰ Bu kararın mal rejimi bakımından sonucu önemlidir: Türk mahkemesinin boşanma kararı kesinleşmişse, mal rejimi yabancı davanın değil Türk boşanma davasının açıldığı tarihte sona ermiş sayılır (TMK m. 225/2). Yabancı davanın daha önce açılmış olması bu sonucu değiştirmez. Bu nedenle mal rejiminin sona erme tarihini erkene çekmek isteyen eş, Türk boşanma davası kesinleşmeden önce yabancı kararın tanınmasını sağlamalıdır.

III. Yabancı Mahkemenin Mal Rejimi Kararı

A. Kısmi Tanıma: Yalnızca Boşanmanın Tanınması

Yabancı boşanma kararları çoğu zaman mal rejimine, nafakaya, velayete ve tazminata ilişkin hükümler de içerir. Tanıma veya tenfiz kararının hangi bölümleri kapsadığı, sonraki davalar bakımından belirleyicidir. Kanun kısmi tenfize açıkça imkân verir (MÖHUK m. 52/1-c, 56).

2

YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ

17.01.2011 · E. 2010/2915 · K. 2011/95

Yalnızca boşanma kısmı tanınan yabancı karar mal paylaşımında kesin hüküm oluşturmaz

Eşler Hollanda'da boşanmıştı; Arnhem Mahkemesi boşanma kararıyla birlikte mal rejiminin paylaşılmasında Türk hukukunun geçerli olduğuna ve tarafların ortak mallarını noter huzurunda paylaşmalarına karar vermişti. Türkiye'de açılan tenfiz davasında boşanma, velayet, nafaka, tazminat ve mal rejimi hükümlerinin tümünün tanınması istenmiş, ancak aile mahkemesi yalnızca boşanmaya ilişkin hükmün tanınmasına ve tenfize karar vermişti. Daha sonra Türkiye'deki taşınmaz için açılan tasfiye davasını ilk derece mahkemesi, yabancı kararlar mal rejimi hakkında kesin hüküm bulunduğu gerekçesiyle reddetmişti. Daire bu kararı bozmuştur:

“

5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkındaki Kanunun 50/... ve 59. maddeleri gereğince, hüküm mal paylaşımı yönünden Türk Mahkemesince tanınmadığından icra edilebilecek, kesin hüküm veya kesin delil oluşturabilecek nitelikte değildir.

⁹ Yargıtay 2. HD, 13.12.2023, E. 2023/5707, K. 2023/6196.

¹⁰ Yargıtay 2. HD, 13.12.2023, E. 2023/5707, K. 2023/6196.

DEĞERLENDİRME Daire ayrıca taşınmaz Türkiye’de bulunduğundan uyumsuzluğa Türk hukukunun uygulanacağını, tapu kayıtlarının ilk edinmeden itibaren getirilerek edinme tarihine göre mal rejiminin belirlenmesi gerektiğini belirtmiştir. Kararın ders verici yanı şudur: Yabancı mahkemenin paylaşım hükmüne dayanmak isteyen taraf, tenfiz davasında bu hükmün de tanınmasını sağlamalı ve kararın bu bölümünü kapsayan tanıma kararını kesinleştirmelidir.

B. Yabancı Kararın Konusu ve Kesin Hükümün Sınırları

- 407 Yabancı kararın kesin hüküm etkisi, kararın gerçekten çözdüğü uyumsuzlukla sınırlıdır. Almanya’da boşanan eşlere ilişkin bir davada davalı, Alman mahkemesinin davacı lehine 4.650 Euro tazminata hükmettiğini, bu nedenle yabancı kararın katkı payı talebi bakımından kesin hüküm oluşturduğunu savunmuştu. Yargıtay, Alman mahkemesinin verdiği tazminatın Türk Medeni Kanunu’nun 174. maddesine dayanan maddi tazminat niteliğinde olduğunu ve kazanımların dengelenmesine ilişkin herhangi bir karar verilmediğini tespit etmiş, bu nedenle yabancı kararın katkı payı davası bakımından kesin hüküm oluşturmayacağını kabul etmiştir.¹¹ Bu karar ilginç bir ayrıntı da içerir: Alman mahkemesi, Türk vatandaşı eşlerin boşanmasının tazminat sonuçlarına Türk hukukunu uygulamıştır.
- 408 Kesin delil etkisi bakımından ise Hukuk Genel Kurulu, Avusturya’da verilip Türkiye’de tanınan bir boşanma kararındaki kusur tespitinin, Türkiye’de açılan maddi ve manevi tazminat ile yoksulluk nafakası davasında kesin delil olarak kabul edilmesi gerektiğine karar vermiştir.¹² Kurul, Almanya’da verilip Türkiye’de tenfiz edilen bir karara ilişkin başka bir davada da, Türk mahkemesinin tenfiz edilen yabancı karardaki kusur belirlemesiyle bağlı olmadığı yönündeki azınlık görüşünü çoğunlukla kabul etmemiştir.¹³ Bu kararlar boşanmanın fer’ileri hakkında verilmiş olmakla birlikte, kanaatimizce aynı ilke mal rejimi bakımından da geçerlidir: Tanınan yabancı karardaki olgu tespitleri (örneğin malın edinme tarihi, eşlerin evlilik süresince birlikte çalıştıkları, bir malın bir eşe ait olduğu) Türk mahkemesindeki mal rejimi davasında kesin delil etkisi doğurur; ancak bu etki kararın konusu ve gerekçesiyle sınırlıdır.

C. Türkiye’deki Taşınmaz Hakkında Yabancı Karar ve Münhasır Yetki

- 409 Yabancı mahkemenin Türkiye’deki bir taşınmaz hakkında karar vermesi, tenfiz aşamasında iki itirazla karşılaşır. Birincisi münhasır yetki itirazıdır: Taşınmaz üzerindeki aynî hakka ilişkin veya aynî hak sahipliğinde değişikliğe yol açabilecek davalarda taşınmazın bulunduğu yer mahkemesi kesin yetkilidir (HMK m. 12/1) ve Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine giren bir konuda verilmiş yabancı karar tenfiz edilemez (MÖHUK m. 54/1-b). İkincisi uygulanacak hukuk itirazıdır:

¹¹ Yargıtay 8. HD, 05.10.2010, E. 2010/3287, K. 2010/4553.

¹² Yargıtay HGK, 18.02.2021, E. 2017/2669, K. 2021/109.

¹³ Yargıtay HGK, 10.05.2023, E. 2022/187, K. 2023/444.

Malların tasfiyesinde taşınmazlar için bulundukları ülke hukuku uygulanır (MÖ-HUK m. 15/2); Türkiye’deki taşınmaza yabancı hukuk uygulanmışsa bunun kamu düzenine aykırı olduğu ileri sürülür.

Yargıtay bu iki itirazı, yabancı kararın niteliğine bakarak değerlendirmektedir. 410 Belirleyici olan, yabancı kararın Türk tapu kaydında doğrudan değişiklik yapan inşai bir hüküm mü, yoksa eşlerden birine devir veya ödeme yükümlülüğü yükleyen bir hüküm mü içerdiği.

3

YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ

09.12.2025 · E. 2024/9929 · K. 2025/10870

Türkiye’deki taşınmazı eşlerden birine bırakan yabancı karar tenfiz edilebilir

Eşler Hollanda’da anlaşmalı olarak boşanmış, Orta Hollanda Mahkemesi mal rejiminin tasfiyesine ilişkin kararında Muğla’daki ortak taşınmazı 148.000 Euro değerle kadına bırakmış ve tarafların Türk konsolosluluğuna, boşanmanın nüfusa tescilinden sonra taşınmazın mülkiyetinin kadına devredilmesi için noterde veya usulüne uygun biçimde gerekli işlemlerin yapılması talimatını vermelerini kararlaştırmıştı. İlk derece mahkemesi, MÖHUK m. 40, HMK m. 12/1 ve MÖHUK m. 15/2 uyarınca Türkiye’deki taşınmazın mülkiyetine ilişkin yabancı kararın tanınması ve tenfizinin mümkün olmadığı gerekçesiyle tenfiz istemini reddetmiş, bölge adliye mahkemesi de istinaf başvurusunu esastan reddetmişti. Daire kararı bozmuştur; Daireye göre dosya kapsamından,

“...yabancı mahkeme kararında dava konusu taşınmazın tesciline dair inşai bir hüküm kurulmadığı, kararın devir taahhüdünü içerdiği, İlk Derece Mahkemesi’nin karar gerekçesinde belirttiği 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun’un ilgili maddelerinin somut olayda uygulanamayacağı bu nedenle yabancı mahkemeye dava konusu taşınmaza dair verilen hükmün tenfizi şartlarının gerçekleştiği...

DEĞERLENDİRME Daire ayrıca, boşanma kararı nüfusa tescil edilmiş olsa da boşanmanın tanınması şartlarının gerçekleştiğini belirtmiştir. Karar, Türkiye’deki taşınmazlar hakkında yabancı mahkemelerde yapılan anlaşmalı paylaşımların önündeki en önemli engeli kaldırmaktadır: Yabancı karar tapuyu kendisi değiştirmiyor, bir eşe devir yükümlülüğü yüklüyorsa, Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine giren bir karar sayılmaz.

Aynı yaklaşım daha önceki kararlarda da görülmektedir. Rusya’da boşanan eşlerin 411 Moskova’da ayrıca açılan mal rejimi davasında mahkeme önünde yaptıkları sulh sözleşmesine dayanan kararın Türkiye’deki taşınmazlar bakımından tenfizine ilişkin davada, ilk derece mahkemesi fiilî karşılıklılığın bulunduğunu ve münhasır yetkiye giren bir aynı hak devri değil, bir “paylaşma kuralı” söz konusu olduğunu kabul etmiş; Yargıtay bu kararı, tarafların yurt dışında sundukları sulh sözleşmesine göre mahkeme kararıyla mal rejimini tasfiye ettiklerini, Türk hukukunda

buna bir engel bulunmadığını ve MÖHUK'un 15. maddesinin ikinci fıkrası ile 21. maddesinin birinci fıkrasına aykırı bir durum olmadığını belirterek onamıştır.¹⁴ ABD'nin New Jersey eyaletinde verilen ve tarafların, tercüme belgelere göre, tenfizi talep edilen konularda "tüm şart ve sorumlulukları tam, eksiksiz ve nihai bir çözümünü temsil ettiklerini" kabul ettikleri mali sonuçlar protokolünü içeren kararın Türkiye'deki mallar bakımından tenfizi de onanmıştır.¹⁵

YARGITAY'IN İLKESİ

*Türkiye'deki bir taşınmaz hakkında verilen yabancı mal rejimi kararı, tapu kaydında doğrudan değişiklik yapan inşai bir hüküm içermiyor, eşlerden birine devir veya ödeme yükümlülüğü yüklüyorsa, Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine giren bir karar değildir ve diğer şartlar varsa tenfiz edilebilir. Tarafların yurt dışında mahkeme önünde yaptıkları sulh ile mal rejimini tasfiye etmeleri MÖHUK m. 15/2 ve 21/1'e aykırı değildir.*¹⁶

- 412 Bu içtihat karşısında MÖHUK m. 15/2'nin tenfiz aşamasındaki yeri de netleşmektedir. Tenfiz hâkimi yabancı kararı esastan yeniden incelemeyiz; yabancı mahkemenin Türkiye'deki taşınmaza hangi hukuku uyguladığı, kendi başına bir ret sebebi değildir. Ancak sonucun Türk kamu düzenine açıkça aykırı olması hâlinde tenfiz reddedilir (MÖHUK m. 54/1-c). Kanaatimizce eşlerin serbest iradeleriyle yaptıkları bir paylaşımın, Türk hukukunun öngördüğü yarı yarıya paylaşımından farklı olması kamu düzenine aykırılık oluşturmaz; eşler Türk hukukunda da mal rejiminin tasfiyesinde anlaşma serbestisine sahiptir. Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulunun kamu düzeni kavramını Türk hukukunun temel değerleri, temel adalet anlayışı ve Anayasa'daki temel hak ve özgürlüklerle sınırlayan ölçüsü de bu sonucu destekler.¹⁷

D. Tenfiz Edilen Kararın Tapuya Yansıması

- 413 Tenfizine karar verilen yabancı ilam, Türk mahkemelerinden verilmiş ilam gibi icra olunur (MÖHUK m. 57/1). Yabancı karar bir eşe taşınmaz devri yükümlülüğü yüklüyorsa, tenfiz kararı bu yükümlülüğün Türk icra hukukuna göre yerine getirilmesine imkân verir; devir yükümlüsü eş tapuda devri yapmazsa, ilama dayanan bir icra takibi veya gerekirse tescil davası söz konusu olabilir. Bu aşamada Türk tapu sicilinin şekil kuralları uygulanır; yabancı karar tapu memuruna doğrudan tescil talimatı verme gücüne sahip değildir. Yargıtay'ın "inşai hüküm" ile "devir

¹⁴ Yargıtay 2. HD, 29.11.2023, E. 2022/7551, K. 2023/5740.

¹⁵ Yargıtay 2. HD, 29.02.2024, E. 2022/10884, K. 2024/1360.

¹⁶ Yargıtay 2. HD, 09.12.2025, E. 2024/9929, K. 2025/10870; Yargıtay 2. HD, 29.11.2023, E. 2022/7551, K. 2023/5740.

¹⁷ Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulunun 10.02.2012 tarihli ve 2010/1 E., 2012/1 K. sayılı kararı; Yargıtay 2. HD, 13.12.2023, E. 2023/5707, K. 2023/6196 kararında aktarıldığı şekliyle.

taahhüdü” arasında yaptığı ayrım da buradan kaynaklanır: Yabancı mahkeme Türk tapusunu kendisi değiştiremez, ama eşlerden birini değiştirmeye mecbur edebilir.

IV. Yurt Dışında Yapılan Boşanma Anlaşmaları

A. Anlaşmanın Türkiye’deki Mallara Etkisi

Yurt dışında yaşayan eşler, özellikle anlaşmalı boşanmalarda, mali sonuçları bir protokolle düzenler ve bu protokol yabancı mahkeme kararının bir parçası olur. Protokolün Türkiye’deki malları kapsayıp kapsamadığı, sonradan Türkiye’de açılan mal rejimi davasının kaderini belirler. Bu konuda Yargıtay’ın iki farklı yaklaşımı görülmektedir.

Daha eski bir kararında Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, İsviçre’de çalışan Türk vatandaş eşlerin İsviçre’de yaptıkları ve protokolün ifasıyla birlikte tarafların “mal ve evlilik hukuku itibarıyla tamamı ile ayrılmış” olacaklarını beyan ettikleri bir protokolü, Türkiye’deki mallar bakımından yeterli görmemiştir. Daireye göre:

Bir protokolün mal rejimini kapsadığını söylemek için, protokolde, taşınır ve taşınmazların ismen, adet ve sayı, ada ve parsel numaralı ile tek tek açık bir biçimde sıra numarası ve nitelikleriyle yer alması gerekir.¹⁸

Daire aynı kararda uyuşmazlığa Türk hukukunun uygulanacağından kuşku bulunmadığını, Türkiye’deki taşınmazlara ve diğer mallara MÖHUK m. 21 uyarınca Türk hukukunun uygulanacağını ve MÖHUK’un tanıma ve tenfize ilişkin hükümlerinin gözetilmesi gerektiğini de belirtmiştir.¹⁹

Yargıtay 2. Hukuk Dairesi ise daha yeni kararlarında, protokolün kapsamını yorum yoluyla belirlemekte ve malların tek tek sayılmasını şart koşmamaktadır.

4

YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ

03.05.2023 · E. 2022/7029 · K. 2023/2114

İsviçre’de yapılan anlaşma Türkiye’deki malları da kapsayabilir

Eşler İsviçre’de boşanmış, İsviçre mahkemesi tarafların sözleşmesini onaylamıştı. Sözleşmenin “Mal Mülk Hakkı Açıklaması” başlıklı maddesinde, kocanın İsviçre’deki ortak taşınmazdaki payını kadına devredeceği, bunun dışında tarafların her birinin kendi adına olan malvarlıklarının, tüm borçları ve giderleriyle birlikte kendi üzerinde kalmasını kabul ettikleri ve bu suretle bu konuda anlaştıkları yazılıydı. Boşanma kararı sözleşmeyle birlikte Türkiye’de tanınmıştı. Kadın daha sonra Türkiye’deki taşınmaz için katılma alacağı istemiş, bölge adliye mahkemesi protokolün malları tek tek saymadığı gerekçesiyle talebi kabul etmişti. Daire bu kararı bozarak davanın reddi gerektiğini belirtmiştir:

¹⁸ Yargıtay 8. HD, 19.10.2012, E. 2012/3568, K. 2012/9488.

¹⁹ Yargıtay 8. HD, 19.10.2012, E. 2012/3568, K. 2012/9488.

“ 17.11.2011 tarihli sözleşmedeki malvarlığına yönelik 8 ... maddesinin başlığı ve içeriği bir bütün halinde değerlendirildiğinde, tarafların Türkiye’deki malvarlığının da kapsar şekilde mal rejiminin tasfiyesi hususunda anlaşlıkları anlaşıl-maktadır.

DEĞERLENDİRME Daire ayrıca boşanma kararının eki olan sözleşmenin de ten-fizine karar verildiğini tespit etmiştir. Karar, protokol yorumunda lafzi bir ölçü yerine iradenin bütünüyle değerlendirilmesini benimsemektedir. Bununla birlikte kanaatimizce kararın sonucu, protokolün “kendi adına olan malvarlıkları” ifadesiyle eşlerin bütün mallarını kapsayacak biçimde kaleme alınmış olmasına ve sözleşmenin Türkiye’de tanınmış olmasına bağlıdır; her genel ibare aynı sonucu doğurmaz.

- 418 Almanya’da yaşayan eşlere ilişkin bir başka kararda Yargıtay, Berlin’deki bir sulh mahkemesi önünde yapılan uzlaşmada kocanın, kadına “evliliğin hitamında imkan dahilindeki tüm talepleri karşılığı nafaka ve evlilik süresince kazanılan değerlerin aralarında paylaşılması payı olarak” 70.000 Euro ödemeyi taahhüt edip ödediği bir olayda, kadının İstanbul’daki daire için sonradan açtığı katılma alacağı davasının reddini onamıştır. İlk derece mahkemesi, uzlaşma varken dava açılmasını dürüstlük kuralına aykırı ve hakkın kötüye kullanılması saymıştı; kadın ise protokolde ibra veya feragat ifadesi bulunmadığını ve malların tek tek sayıl-madığını ileri sürmüştü. Daire bu itirazları yerinde görmemiştir.²⁰ Bu dosyada ilk derece mahkemesi davalının Alman avukatını tanık olarak dinlemiş ve kadının Türkiye’deki taşınmazdan haberdar olduğunu kabul etmiştir.
- 419 Anlaşmanın Türkiye’deki malları açıkça dışarıda bıraktığı durumlarda ise sonuç tartışmasızdır. Almanya’da boşanan eşlerin Alman noterliğinde yaptıkları sözleş-mede Almanya’daki taşınmaz bir eşe bırakılmış, fakat Türkiye’deki bir taşınmaz ve bir yazlık için bir Türk noteri önünde ayrıca düzenleme yapılacağı kararlaştırıl-mıştı. Yargıtay, Türkiye’de böyle bir sözleşme yapılmadığına göre Alman noterli-ğinde düzenlenen sözleşmenin Türkiye’deki taşınmazlara ilişkin dava bakımından hukuki bir bağlayıcılığının bulunmadığını kabul etmiştir.²¹ Yabancı kararın mal rejimini tasfiye edip etmediği belirsizse, mahkeme bu soruyu kendisi açıkça tartışmalıdır. İsviçre’de verilen bir boşanma kararında, boşanmanın yan etkilerine ilişkin anlaşmanın mahkemece tasdik edildiği ve “Tarafların malvarlığı şu andaki mülkiyet durumu esas alınarak ayrılmıştır” denildiği bir olayda Yargıtay, ilk derece mahkemesinin bu karar ile mal rejiminin tasfiye edilip edilmediğini tartışmadan hüküm kurmasını bozmuştur.²² İsviçre ve Almanya’da yaygın olarak kullanılan bu tür kalıplar, eşlerin her birinin kendi adına kayıtlı malları alarak karşılıklı talep-

²⁰ Yargıtay 2. HD, 14.03.2024, E. 2023/7400, K. 2024/1767.

²¹ Yargıtay 8. HD, 27.06.2011, E. 2010/6537, K. 2011/3729.

²² Yargıtay 2. HD, 18.03.2025, E. 2024/4908, K. 2025/2823.

lerden vazgeçtiği anlamına gelebilir; ancak bu yorumun, Türkiye’deki malları da kapsayıp kapsamadığı ayrıca belirlenmelidir.

DİKKAT

Yurt dışında yapılan boşanma anlaşmasında Türkiye’deki mallar ayrıca ve açıkça yazılmalıdır. Anlaşma Türkiye’deki malları da kapsıyorsa bu, mümkünse ada, parsel ve bağımsız bölüm numaralarıyla belirtilmeli; kapsamıyorsa “Türkiye’deki mallara ilişkin haklar saklıdır” denilmelidir. Yargıtay’ın iki farklı yaklaşımı karşısında genel ifadeler, sonradan Türkiye’de açılacak bir davada hem kazanma hem kaybetme ihtimalini taşır. Anlaşmayı yapan eşin, Türkiye’deki malları bildiğinin tanık veya belgeyle ispat edilmesi de, anlaşmanın bu malları kapsadığı yorumunu güçlendirir.

B. Anlaşmanın Tanınması

Yabancı mahkemenin onayladığı bir boşanma anlaşmasının Türkiye’de kesin hüküm etkisi doğurması için, anlaşmayı içeren kararın tanınması gerekir. Yukarıdaki İsviçre kararında sözleşmenin boşanma kararının eki olarak tenfizine karar verilmiş olması, Dairenin vardığı sonuçta önemli bir rol oynamıştır.²³ Buna karşılık yalnızca boşanma hükmünün tanındığı, mali sonuçlara ilişkin hükümlerin ise tanınmadığı bir dosyada Yargıtay, yabancı mahkemenin paylaşım hükmünün Türk mahkemesindeki tasfiye davasına engel olmadığını kabul etmiştir.²⁴ Bu nedenle yabancı anlaşmaya dayanacak eş, tanıma davasında kararın mali sonuçlara ilişkin bölümlerinin de tanınmasını istemeli ve tanıma kararının bu bölümleri açıkça kapsadığını kontrol etmelidir.

Türkiye’de görülecek mal rejimi davasında yabancı anlaşma savunması ileri süren eşin ispat yükü de buradan anlaşılır. Anlaşmanın varlığını, içeriğini ve tanındığını savunan eş ispat etmelidir; anlaşmanın hangi malları kapsadığı ise yorum meselesidir ve mahkeme, anlaşmanın yapıldığı ülkenin hukukunu da gözeterek tarafların gerçek iradesini araştırır. Anlaşmanın bir yabancı hukuka tabi olması, onun yorumunda o hukukun yorum kurallarının dikkate alınmasını gerektirebilir (Beşinci Bölüm).

V. Tanıma ve Tenfiz Davasında Savunma Hakkı

Tenfiz istenen kişinin yabancı yargılamada usulüne uygun çağrılmamış veya temsil edilmemiş olması, onun itirazı hâlinde tenfize engeldir (MÖHUK m. 54/1-ç). Mal rejimi kararları bakımından bu şart özellikle, yabancı mahkemede gıyapta verilmiş kararlarda önem taşır. Yurt dışında yaşayan bir eşin Türkiye’de yaşayan eşine karşı

²³ Yargıtay 2. HD, 03.05.2023, E. 2022/7029, K. 2023/2114.

²⁴ Yargıtay 8. HD, 17.01.2011, E. 2010/2915, K. 2011/95.

yabancı mahkemede açtığı davada dava dilekçesinin Türkiye'ye 1965 tarihli Lahey Tebligat Sözleşmesine veya ikili anlaşmalara uygun olarak tebliğ edilip edilmediği tenfiz davasında incelenir. Türkiye 1965 Sözleşmesine taraftır ve Sözleşme Türkiye bakımından 28 Nisan 1972'den beri yürürlüktedir.²⁵ Usulsüz tebligatla verilmiş bir yabancı karar, tenfiz aşamasında davalının itirazıyla reddedilir; ancak davalı itiraz etmezse bu sebep mahkemece kendiliğinden gözetilmez.

- 423 Aynı ilke ters yönde, Türk mahkemesinde görülen mal rejimi davalarında da geçerlidir. Yurt dışında yaşayan davalıya dava dilekçesinin tebliğ edilmeden ön inceleme yapıp tahkikata geçilmesi savunma hakkını kısıtlar; Yargıtay bu durumda kararı bozmaktadır.²⁶ Türk kararının sonradan yabancı ülkede tanınması isteneceği düşünülüyorsa, yurt dışı tebligatın bu ülkenin de kabul edeceği yollarla yapılması ayrıca önemlidir (On Sekizinci Bölüm).

VI. Sonuç: Tanıma ve Tenfizin Mal Rejimi Davasındaki İşlevleri

- 424 Bu bölümde incelenen kararlar, tanıma ve tenfizin mal rejimi davalarında dört ayrı işlev gördüğünü göstermektedir. Birincisi, yabancı boşanma kararının tanınması, Türk hukukunda mal rejiminin sona erdiğinin kabulü için ön şarttır; tanıma davası mal rejimi davasında bekletici mesele yapılır. İkincisi, idari tescil boşanmanın nüfusa işlenmesini sağlar, fakat yabancı kararın mal rejimine ilişkin hükümlerine Türkiye'de etki kazandırmaz. Üçüncüsü, yabancı mahkemenin paylaşım hükmü ancak tanınır veya tenfiz edilirse Türk mahkemesindeki davaya engel olur; yalnızca boşanma hükmünün tanınması yetmez. Dördüncüsü, Türkiye'deki taşınmazlar hakkında verilen yabancı kararlar, tapu kaydını doğrudan değiştirmeyen ve bir eşe devir yükümlülüğü yükleyen hükümler içeriyorsa tenfiz edilebilir. Yurt dışında yapılan boşanma anlaşmalarının Türkiye'deki mallara etkisi ise, Yargıtay'ın farklı yaklaşımları karşısında, ancak açık ve ayrıntılı bir anlaşma metniyle güvence altına alınabilir.

²⁵ Puig Blanes/Suárez Ramos, Sunum, s. 3.

²⁶ Yargıtay 8. HD, 13.02.2019, E. 2019/689, K. 2019/1371.

ON YEDİNCİ BÖLÜM

Yabancı Boşanmadan Sonra Zamanaşımı ve Ara Dönem

BÖLÜMÜN PLANI

I.	Zamanaşımı Süresi ve Uygulanacak Hukuk	198
II.	Başlangıç Anı: Üç Görüş	199
III.	Ara Dönem: Yabancı Boşanmadan Sonra Edinilen Mallar	204
IV.	Uygulama İçin Sonuçlar	207

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Mal rejiminin tasfiyesinden doğan alacaklar on yıllık zamanaşımına tabidir. Yabancı mahkemede boşanan eşler bakımından asıl soru bu sürenin ne zaman başladığıdır: yabancı boşanma kararının kesinleştiği tarihte mi, yoksa bu kararın Türkiye’de tanındığı ya da tenfiz edildiği tarihte mi? Yargıtay bu soruya on yıl içinde üç farklı cevap vermiştir. 8. Hukuk Dairesi 2014’e kadar, Kanun’daki “yabancı ilamın kesin hüküm veya kesin delil etkisi yabancı mahkeme kararının kesinleştiği andan itibaren hüküm ifade eder” kuralına (MÖHUK m. 59) dayanarak süreyi yabancı kararın kesinleşmesinden başlatmıştır. Hukuk Genel Kurulu 2021’de süreyi tenfiz kararının kesinleşmesinden başlatmış; 8. Hukuk Dairesi de aynı yıl tanıma kararının kesinleşmesini esas alacağını açıklamıştır. Hukuk Genel Kurulu 2023’te ise oy çokluğuyla ve kesin olarak verdiği kararla yeniden yabancı kararın kesinleştiği tarihi esas almış; evlilik devam ettiği sürece zamanaşımının işlemeyeceğine ilişkin kuralın, gerçekte yabancı kararla sona ermiş bir evlilikte sırf tanıma davası açılmadığı için uygulanamayacağını kabul etmiştir. Bugün uygulamada esas alınması gereken bu son karardır: Yabancı boşanma kararı kesinleştikten sonra on yıl içinde Türkiye’de mal rejimi davası açılmalıdır; tanıma davası henüz sonuçlanmamışsa dava bekletici mesele yapılır. Yabancı mahkemede boşanma davasının açılmasından sonra edinilen mallar ise mal rejimine dahil değildir; bunlara ilişkin talepler genel hükümlere göre asliye hukuk mahkemesinde ileri sürülür.

I. Zamanaşımı Süresi ve Uygulanacak Hukuk

A. On Yıllık Süre

- 425 Türk Medeni Kanunu, mal rejiminin tasfiyesinden doğan alacaklar için özel bir zamanaşımı süresi öngörmemiştir. Boşanmanın fer'ileri olan maddi ve manevi tazminat ile yoksulluk nafakası talepleri için öngörülen bir yıllık süre (TMK m. 178) mal rejimi alacaklarına uygulanmaz; Yargıtay bu alacaklar için, Türk Medeni Kanunu'nun beşinci maddesinin yollamasıyla, her alacak için öngörülen on yıllık genel zamanaşımı süresini (TBK m. 146) uygulamaktadır. 743 sayılı Kanun döneminde edinilen mallara ilişkin katkı payı alacakları bakımından da mülga 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 125. maddesindeki on yıllık süre uygulanır. 8. Hukuk Dairesi, 2002 sonrasında edinilen mallar için önceleri bir yıllık süreyi uygularken, Hukuk Genel Kurulunun 17.04.2013 tarihli ve 2013/8-375 E., 2013/520 K. sayılı kararından sonra bu görüşünü bırakmış ve on yıllık süreyi benimsemiştir.¹ Öğretide bir yıllık sürenin uygulanması gerektiğini savunan görüşler de bulunmakla birlikte, çoğunluk ve Yargıtay uygulaması on yıllık süre yönündedir.²

B. Zamanaşımına Hangi Hukuk Uygulanır?

- 426 Zamanaşımı, hukuki işlem ve ilişkinin esasına uygulanan hukuka tabidir (MÖHUK m. 8). Bu kural, zamanaşımını maddi hukuka ilişkin bir kurum olarak nitelendirir.³ Mal rejimine Türk hukuku uygulanıyorsa (Üçüncü Bölüm), zamanaşımı da Türk hukukuna göre belirlenir ve bu bölümde incelenen kurallar geçerlidir. Buna karşılık eşlerin evlenme anındaki ortak milli hukuku yabancı bir hukuksa ya da eşler geçerli bir hukuk seçimi yapmışlarsa, mal rejimi alacağının zamanaşımı da o yabancı hukukun kurallarına tabidir. Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, Türk vatan-daşlığından çıkmış eşlere ilişkin bir kararında, ülkelerin mal rejimleri arasındaki farklara ve zamanaşımı bakımından da farklılıklar bulunduğu dikkat çekerek uygulanacak hukukun öncelikle belirlenmesini istemiştir.⁴ Bu nedenle yabancı unsurlu bir mal rejimi davasında zamanaşımı itirazı değerlendirilirken ilk adım, uyumsuzluğa hangi hukukun uygulanacağını belirlenmesidir.
- 427 Taşınmazlar bakımından ayrı bir sorun daha vardır: Malların tasfiyesinde taşınmazlar için bulundukları ülke hukuku uygulanır (MÖHUK m. 15/2). Türkiye'deki taşınmazlara ilişkin alacakların zamanaşımı bu kural nedeniyle, eşlerin milli hukuku yabancı olsa bile Türk hukukuna göre belirlenebilir; yurt dışındaki taşınmazlar için ise taşınmazın bulunduğu ülke hukuku gündeme gelir. Bu ayrımın sonuçları Dördüncü Bölüm'de incelenmiştir.

¹ Yargıtay 8. HD, 04.07.2013, E. 2013/7256, K. 2013/10494 kararında aktarıldığı şekliyle.

² Partalçı, s. 1545 dn. 6.

³ Partalçı, s. 1542.

⁴ Yargıtay 8. HD, 28.11.2011, E. 2011/1321, K. 2011/6353.

II. Başlangıç Anı: Üç Görüş

A. Sorunun Kaynağı

Türk hukukunda zamanaşımı, alacağın muaccel olmasıyla işlemeye başlar (TBK m. 149/1). Evlilik devam ettiği sürece eşlerin birbirinden olan alacakları için ve alacağı Türk mahkemelerinde ileri sürme imkânı bulunmadığı sürece zamanaşımı işlemeye başlamaz, başlamışsa durur (TBK m. 153/1-3, 6). Mal rejimi alacağı ise rejimin sona ermesiyle doğar ve tasfiye davası ancak rejim sona erdikten sonra görülebilir. Türk mahkemesinde boşanan eşler için bu kurallar kolayca uygulanır: Boşanma kararının kesinleşmesiyle evlilik sona erer, zamanaşımı işlemeye başlar.

Yabancı mahkemede boşanan eşler bakımından ise iki ayrı tarih vardır. Birincisi yabancı boşanma kararının kesinleştiği tarihtir; MÖHUK m. 59'a göre tanıma kararı verildiğinde boşanma bu tarihten itibaren hüküm doğurmuş sayılır. İkincisi tanıma veya tenfiz kararının kesinleştiği tarihtir; bu tarihe kadar eşler Türk kayıtlarında evli görünür ve Türk mahkemesinde tasfiye davası tanıma davası sonuçlanmadan karara bağlanamaz. İki tarih arasındaki süre, tanıma davası için bir zamanaşımı süresi bulunmadığından, bazen yıllar, bazen on yılları bulabilir. Öğretide de vurgulandığı gibi, tanıma davasının otuz kırk yıl sonra açılması bile mümkündür.⁵

Yargıtay uygulamasında bu soruna üç cevap verilmiştir: zamanaşımı yabancı kararın kesinleştiği tarihte, tanıma kararının kesinleştiği tarihte veya tenfiz kararının kesinleştiği tarihte başlar.⁶ Öğretide ayrıca yabancı mahkemede boşanma davasının açıldığı tarihi esas alan bir görüş de savunulmuştur.⁷

B. Birinci Görüş: Yabancı Kararın Kesinleşmesi (8. Hukuk Dairesi, 2014)

1. Hukuk Dairesi, 2014 yılında verdiği ve oy çokluğuyla alınan kararlarında zamanaşımını yabancı boşanma kararının kesinleştiği tarihten başlatmıştır. Bir olayda yabancı boşanma kararı 1993'te kesinleşmiş, tanıma kararı 2008'de kesinleşmiş, katkı payı davası ise 2009'da açılmıştı; Daire, MÖHUK m. 59 karşısında yabancı kararın 1993'teki kesinleşme tarihinden itibaren hukuki sonuçlarını doğurduğunu ve on yıllık sürenin geçtiğini kabul etmiştir. Daire bu sonuca ulaşırken, karşı görüşün yol açacağı sonuçları tek tek saymıştır: Tanıma kararı esas alınırsa mal rejimi yabancı davanın açıldığı tarihte değil, tanımanın kesinleştiği tarihte sona ermiş olacak; boşanma kararlarının tanınması için bir süre bulunmadığından iş daha da uzayacak; yabancı boşanmadan tanımaya kadar edinilen malların durumu belirsiz kalacak; bu dönemde eşlerden biri ölürse sağ kalan eş, Türk hukukuna göre hâlâ evli sayıldığı için mirasçı olabi-

⁵ Partalci, s. 1547–1548.

⁶ Partalci, s. 1543.

⁷ Partalci, s. 1549; Ersen Perçin ve Huysal'dan aktaran.

lecek; eşlerden biri yabancıysa, yabancı eş kendi ülkesinde boşanmış, Türk eş ise Türkiye’de evli sayılacak ve “çelişkili ve garip” bir durum ortaya çıkacaktır.⁸ Daire bu kararında öğretideki aynı yöndeki bir görüşü de aktarmış; aktarılan bu kısımda Dairenin 2009 tarihli bir kararı dışındaki kararlarının da bu yönde olduğu belirtilmiştir.⁹

- 431 Aynı Daire bir ay sonra verdiği bir başka kararda da, Hollanda’da 2000 yılında kesinleşen boşanma kararı 2013’te tanınmış olmasına rağmen, 1998’de edinilen taşınmazlara ilişkin alacakların yabancı kararın kesinleştiği tarihten itibaren on yıllık sürenin geçmesiyle zamanaşımına uğradığını kabul etmiştir. Bu kararda bir üye karşı oy yazarak hakkın varlığı ile Türkiye’de talep edilebilirliğini ayırmış; hakkın yabancı kararın kesinleşmesiyle doğduğunu, fakat Türkiye’de ancak tanıma kararının kesinleşmesiyle talep edilebilir hâle geldiğini ve zamanaşımının bu tarihten başlaması gerektiğini, bu sonucun TBK m. 153’teki durma sebepleriyle de desteklendiğini savunmuştur.¹⁰

C. İkinci Görüş: Tanıma Kararının Kesinleşmesi (8. Hukuk Dairesi, 2015 ve 2021)

1. Hukuk Dairesi 2015 yılından itibaren görüşünü değiştirmiş ve zamanaşımını tanıma kararının kesinleşmesinden başlatmaya başlamıştır.¹¹ Daire, Hukuk Genel Kurulunun 2023 kararına konu olan dosyada verdiği 2021 tarihli bozma kararında bu görüşü ayrıntılı biçimde gerekçelendirmiştir. Daireye göre MÖHUK m. 59 sayesinde eşlerin yabancı kararın kesinleşmesinden tanıma kararına kadar geçen ara dönemde edindikleri mallar evlilik dışında edinilmiş sayılır, eşler bu dönemde birbirine mirasçı olmaz ve bu dönemdeki belirsizlik ortadan kalkar; ancak zamanaşımını yabancı kararın kesinleştiği tarihte başlatmak, tanıma kararı verilene kadar eşler Türk kanunlarına göre hâlâ evli sayıldıklarından, onları ara dönemde boşanmaya bağlı dava haklarından yararlanma imkânından yoksun bırakırken zamanaşımının işlemeye devam etmesi sonucunu doğurur. Daire, bunun hak sahibinin haktan yararlanmasına izin verilmeden zamanaşımının işletilmesi ve hak arama yolunun kapatılması anlamına geldiğini, TBK m. 149/1 ve 153/6’ya aykırı olduğunu belirterek, önceki uygulamasından vazgeçtiğini ve on yıllık sürenin tanıma kararının kesinleşmesinden itibaren işletileceğini açıklamıştır.¹²

⁸ Yargıtay 8. HD, 17.02.2014, E. 2013/17758, K. 2014/2032.

⁹ Yargıtay 8. HD, 17.02.2014, E. 2013/17758, K. 2014/2032; Şıpka’dan aktaran.

¹⁰ Yargıtay 8. HD, 21.03.2014, E. 2014/4434, K. 2014/4886, çoğunluk ve karşı oy.

¹¹ Partalci, s. 1549’da aktarılan 8. HD, E. 2015/6010, K. 2015/16970.

¹² Yargıtay HGK, 29.11.2023, E. 2022/1205, K. 2023/1188 kararında aktarılan 8. HD, 19.02.2021, E. 2020/4874, K. 2021/1086.

D. Üçüncü Görüş: Tenfiz Kararının Kesinleşmesi (Hukuk Genel Kurulu, 2021)

Hukuk Genel Kurulu, 2021 yılında verdiği bir kararda zamanaşımının tenfiz kararı- 432
nın kesinleşmesinden başlayacağını kabul etmiştir. Olayda eşler 1977’de evlenmiş, Utrecht mahkemesinin 2001’de verdiği boşanma kararı 2002’de kesinleşmiş, bu karar 2004’te Türkiye’de tenfiz edilmiş, katkı payı davası ise 2013’te açılmıştı. İlk derece mahkemesi davayı zamanaşımı nedeniyle reddetmiş, Özel Daire karar düzeltme aşamasında bozmuş, ilk derece mahkemesi direnmişti.

1 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU

07.12.2021 · E. 2018/8-471 · K. 2021/1586

Zamanaşımı tenfiz kararının kesinleşmesinden başlar (2021)

Kurul, yabancı mahkeme kararının Türkiye’de ancak tenfiz kararıyla icra edilebileceğini (MÖHUK m. 50/1), tenfiz kararı verilmedikçe boşanmaya bağlı dava haklarının Türkiye’de kullanılamayacağını ve kullanılabilir hâle gelmeyen bir hak için zamanaşımının işletilemeyeceğini kabul ederek direnme kararını bozmuştur:

“...*...taarafların yabancı mahkeme kararı ile boşanmalarına karar verilmiş olması durumunda; eşler arasındaki mal rejiminden kaynaklanan alacak davasında zamanaşımı süresinin başlangıcında, yabancı mahkeme ilamının tenfizine ilişkin kararın kesinleşmesi tarihinin esas alınması gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Karar oy çokluğuyla verilmiştir. Karşı oyda, zamanaşımının yabancı kararın kesinleşmesinden başlaması gerektiği savunulmuştur. Bu karar, iki yıl sonra Hukuk Genel Kurulunun 2023 tarihli kararıyla terk edilmiştir; bugün bu karara dayanılarak zamanaşımının tenfiz tarihinden başlatılması beklenemez.

E. Hukuk Genel Kurulunun 2023 Kararı: Yeniden Yabancı Kararın Kesinleşmesi

Hukuk Genel Kurulu 2023 yılında, 8. Hukuk Dairesinin yukarıda aktarılan 2021 ta- 433
rihli bozma kararına karşı verilen direnme kararını onamış ve zamanaşımının yabancı kararın kesinleşmesinden başlayacağını kabul etmiştir. Olayda eşler 1993’te evlenmiş, Almanya’daki Krefeld mahkemesinin boşanma kararı 16.01.2007’de kesinleşmiş, bu karar Türkiye’de tanınmış ve tanıma kararı 28.09.2015’te kesinleşmiş, mal rejimi alacağı davası ise 18.10.2017’de açılmıştı. Yabancı kararın kesinleşmesinden itibaren on yıl dava tarihinde dolmuştu; tanıma kararının kesinleşmesinden itibaren ise dolmamıştı.

Yabancı boşanmada zamanaşımı yabancı kararın kesinleşmesinden başlar (2023)

Kurul önce, yabancı boşanma kararlarının idari yoldan nüfusa tescilinin mal rejimine ilişkin hükümler bakımından sonuç doğurmadığını ve bu hükümler için MÖHUK’a göre tanıma veya tenfiz gerektiğini, yabancı ilamın kesin hüküm ve kesin delil etkisinin ise yabancı kararın kesinleştiği andan itibaren hüküm ifade ettiğini (MÖHUK m. 59) belirtmiştir. Kurul daha sonra evlilik devam ettiği sürece eşler arasında zamanaşımının işlemeyeceğine ilişkin kuralın (TBK m. 153/3) bu durumda uygulanamayacağını şöyle açıklamıştır:

“

...gerçekte yabancı mahkeme kararı ile evlilik birliği sona ermiş olan tarafların, sırf tanıma davası açılmaması nedeniyle Türk hukukuna göre evli görünmelerinden faydalanarak, birbirlerinde olan alacaklarına ilişkin zamanaşımı süresinin başlamayacağı sonucuna varılması hukuken mümkün değildir.

DEĞERLENDİRME Kurul ayrıca, alacağı Türk mahkemelerinde ileri sürme imkânının bulunmamasına ilişkin durma sebebinin (TBK m. 153/6) herkes için geçerli objektif engelleri kapsadığını; yabancı boşanmada mal rejiminin yabancı mahkemede boşanma davasının açıldığı tarihte sona erdiğini; tanıma kesinleşmeden açılan tasfiye davasının reddedilmeyip tanıma davasının bekletici mesele yapıldığını ve bu nedenle kesinleşmiş yabancı boşanma kararına dayanarak Türkiye’de mal rejimi davası açılmasının önünde hukuki bir engel bulunmadığını; boşanmanın kişisel ve mali sonuçları arasında zamanaşımı bakımından bir ayırım yapılamayacağını belirtmiş ve sonucu şöyle bağlamıştır: “eşler arasındaki mal rejiminden kaynaklanan alacak davasının zamanaşımı süresinin başlangıcında, yabancı mahkeme ilâmının kesinleşme tarihinin esas alınması gerekmektedir.” Karar oy çokluğuyla ve kesin olarak verilmiştir.

- 434 Kararın karşı oy yazısı, 8. Hukuk Dairesinin bozma gerekçesini ve 2021 tarihli Hukuk Genel Kurulu kararını savunmaktadır. Karşı oya göre boşanmanın kişisel sonuçları kanun gereği kendiliğinden doğar, mali sonuçları ise ancak talep üzerine hüküm altına alınır; devletlerin egemenliği gereği yabancı bir mahkeme kararı başka bir ülkede kendiliğinden etki doğurmaz; idari tescil mal rejimi bakımından sonuç doğurmadığından tanıma veya tenfiz gerekir; Yargıtay’ın istikrarlı uygulaması, kişisel sonuçları yabancı kararın kesinleşmesinden, mali sonuçlara ilişkin zamanaşımını ise tanıma veya tenfiz kararının kesinleşmesinden başlatmak yönündedir; rejimin sona ermesi tasfiye davasının ön koşulu olduğundan ve tanıma kararı verilmedikçe eşler boşanmış sayılmadığından, alacağın Türk mahkemelerinde ileri sürülme imkânı bulunmadığı sürece zamanaşımı işlemez.¹³ Kurul görüşmelerinde de aynı görüş azınlıkta kalmıştır.¹⁴

¹³ Yargıtay HGK, 29.11.2023, E. 2022/1205, K. 2023/1188, karşı oy, para. 5–13.

¹⁴ Yargıtay HGK, 29.11.2023, E. 2022/1205, K. 2023/1188, para. 20.

Başlangıç anı	Kararlar	Dayanak
Yabancı boşanma kararının kesinleşmesi	8. HD 17.02.2014 (oy çokluğu); 8. HD 21.03.2014 (oy çokluğu); HGK 29.11.2023 (oy çokluğu, kesin)	MÖHUK m. 59; TBK m. 153/3 ve 153/6'nın uygulanamaması; kişisel ve mali sonuçlar arasında ayırım yapılamaması
Tanıma kararının kesinleşmesi	8. HD 2015 sonrası uygulama; 8. HD 19.02.2021; HGK 2023 kararındaki karşı oy	TBK m. 149/1, 153/3, 153/6; hakkın kullanılabilir hâle gelmesi
Tenfiz kararının kesinleşmesi	HGK 07.12.2021 (oy çokluğu)	MÖHUK m. 50/1; dava haklarının Türkiye'de kullanılabilmesi

F. Değerlendirme

2023 tarihli Hukuk Genel Kurulu kararı, uygulama bakımından bugün belirleyici olan karardır. Kararın kesin olarak verilmiş olması ve bugün mal rejimi davalarının temyiz incelemesini yapan 2. Hukuk Dairesinin de bu karara uygun davranmasının beklenmesi, yabancı mahkemede boşanan eşlerin zamanaşımını yabancı kararın kesinleştiği tarihten hesaplamalarını zorunlu kılar.

Öğretide bu konuda farklı çözümler önerilmektedir. Bir görüşe göre yabancı kararda mal rejiminin tasfiyesine ilişkin bir hüküm yoksa zamanaşımı Türkiye'deki tasfiye kararının kesinleşmesinden, varsa tanıma veya tenfiz kararının kesinleşmesinden başlamalıdır.¹⁵ Aynı yazar, alacağı Türk mahkemelerinde ileri sürme imkânının bulunmamasını objektif bir imkânsızlık olarak değerlendirmekte ve tanıma kesinleşmeden zamanaşımının işlememesi gerektiğini savunmaktadır.¹⁶ Öğretideki bir başka görüş ise somut olaya göre bir çözüm önermekte, haklı bir sebep olmadan tanımayı geciktiren eş bakımından yabancı kararın kesinleşme tarihinin esas alınmasını, aksi hâlde dürüstlük kuralının (TMK m. 2) gözetilmesini savunmaktadır.¹⁷

Kanaatimizce Hukuk Genel Kurulunun 2023 kararı, MÖHUK m. 59'un açık lafzına ve hukuki güvenlik ihtiyacına uygundur. Tanıma davası için bir süre öngörülmemiş olması karşısında, zamanaşımının tanıma kararına bağlanması, eşlerden birinin tanıma davasını dilediği zaman açarak mal rejimi alacağının zamanaşımını fiilen ortadan kaldırmasına imkân verir. Kurulun belirttiği gibi, yabancı kararla boşanan eş tanıma davası ile birlikte veya tanıma davası devam ederken Türkiye'de mal rejimi davası açabilir; dava reddedilmez, tanıma davası bekletici mesele yapılır. Hak sahibinin önünde hukuki bir engel bulunmadığına göre, zamanaşımının durması için bir sebep de yoktur. Bununla birlikte, yabancı kararın kesinleştiğinden haberdar olmayan veya tebligat yapılmadan verilen bir yabancı karar nedeniyle

¹⁵ Partalci, s. 1551–1552.

¹⁶ Partalci, s. 1554.

¹⁷ Partalci, s. 1555–1556; Sargın'dan aktaran.

süreyi kaçıran eş bakımından bu çözüm ağır sonuçlar doğurabilir; böyle olaylarda yabancı kararın tanınması aşamasında savunma hakkına ilişkin şartın (MÖHUK m. 54/1-ç) ve zamanaşımı itirazının dürüstlük kuralına aykırılığının ayrıca değerlendirilmesi gerekir.

DİKKAT

Yabancı mahkemede boşanan eş için güvenli yol şudur: Yabancı boşanma kararının kesinleştiği tarih belgelenmeli (kesinleşme şerhi) ve bu tarihten itibaren on yıl dolmadan Türkiye’de mal rejimi davası açılmalıdır. Tanıma davası henüz açılmamışsa tasfiye davasıyla birlikte veya ondan önce açılmalı ve tasfiye davası mahkemesine bildirilmelidir. Tanıma davasının açılması, kanaatimizce mal rejimi alacağını konu almadığından zamanaşımını kesmez (TBK m. 154/2); zamanaşımını kesen, alacağını kendisi için açılan davadır. 2021 tarihli Hukuk Genel Kurulu kararına güvenerek tanıma veya tenfiz tarihinden itibaren hesap yapmak, bugün davanın zamanaşımından reddedilmesi riskini taşır.

G. Boşanmanın Fer’ileriyle Karşılaştırma

- 438 Boşanmanın fer’ileri olan tazminat ve nafaka talepleri bakımından bir yıllık süre (TMK m. 178) söz konusudur ve aynı başlangıç sorunu bu talepler için de ortaya çıkar. Hukuk Genel Kurulu, Avusturya’da verilen bir boşanma kararının tanınmasından sonra açılan tazminat ve nafaka davasına ilişkin 2021 tarihli bir kararında, tanıma kararının kesinleşmesinden sonraki bir yıl içinde açılan davayı “yasal süresi içerisinde” açılmış saymıştır; ancak bu kararda zamanaşımının başlangıcı ayrıca tartışılmamış, uyumsuzluk yabancı karardaki kusur tespitinin kesin delil niteliği üzerinde toplanmıştır.¹⁸ 2023 tarihli kararda ise Kurul, boşanmanın kişisel ve mali sonuçları arasında zamanaşımının başlangıcı bakımından bir ayırım yapılamayacağını açıkça belirtmiştir; ilk derece mahkemesinin direnme kararı da bir yıllık süre ile on yıllık sürenin farklı başlangıçlara bağlanmasının eşitlik ilkesine aykırı olacağını vurgulamıştır.¹⁹ Bu nedenle kanaatimizce 2023 kararından sonra, boşanmanın fer’ilerine ilişkin bir yıllık sürenin de yabancı kararın kesinleşmesinden başlatılması beklenmelidir.

III. Ara Dönem: Yabancı Boşanmadan Sonra Edinilen Mallar

A. Mal Rejimi Yabancı Davanın Açıldığı Tarihte Sona Erer

- 439 Zamanaşımının başlangıcı kadar önemli bir başka soru, yabancı boşanma ile tanıma arasındaki dönemde edinilen malların durumudur. Hukuk Genel Kurulu,

¹⁸ Yargıtay HGK, 18.02.2021, E. 2017/2669, K. 2021/109.

¹⁹ Yargıtay HGK, 29.11.2023, E. 2022/1205, K. 2023/1188, para. 18 ve direnme kararının özeti.

yabancı mahkemede boşanan eşler arasındaki mal rejiminin, Türk hukukundaki kurala paralel olarak (TMK m. 225/2), yabancı mahkemede boşanma davasının açıldığı tarihte sona erdiğini kabul etmektedir.²⁰ Bu tarihten sonra edinilen mallar, tanıma kararı ne zaman verilirse verilsin, edinilmiş mal değildir.

3

YARGITAY HUKUK GENEL KURULU

30.04.2014 · E. 2014/8-48 · K. 2014/554

Yabancı boşanmadan sonra edinilen mallar için mal rejimi hükümleri uygulanmaz

Eşler 1989'da evlenmiş, Londra'da 17.04.2000'de açılan boşanma davası 05.06.2000'de kesinleşmiş, boşanma kararı Türkiye'de 2002'de açılan ve 10.05.2006'da kesinleşen kararla tanınmıştı. Dava konusu taşınmazların çoğu 08.05.2006'da, yani yabancı boşanmadan sonra ve tanıma kararının kesinleşmesinden hemen önce koca adına edinilmişti. Kadın, taşınmazların İngiltere'deki ortak çalışma ve birikimlerle alındığını ileri sürmüştü. Özel Daire, bu taşınmazlar için de kadına yemin teklif etme hakkının hatırlatılmasını istemiş, yerel mahkeme direnmişti. Hukuk Genel Kurulu, mal rejiminin sona ermesinden sonra edinilen malların edinilmiş mallara katılma rejimine tabi olmadığını, bu nedenle bunlara ilişkin talebin mal rejimi hükümlerine göre istenemeyeceğini ve aile mahkemelerinin görev alanı dışında kaldığını belirtmiştir:

“Az yukarıda açıklanan düzenleme karşısında, bu parsellerin edinilmiş mallara katılma rejimine tabi olmadıkları belirgindir.

DEĞERLENDİRME Kurul, hukuki nitelendirmenin hâkime ait olduğunu (HMK m. 33) ve talebin genel hükümler çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğini belirterek görevsizlik kararı verilmesi gerektiği gerekçesiyle direnme kararını değişik gerekçeyle bozmuştur. Kurul aynı kararda, 1995'te edinilen ve 743 sayılı Kanun dönemine giren taşınmaz bakımından, İngiltere'de aynı dönemde çalışan ve geliri bulunan kadının evlilik içinde edinilen taşınmaza katkısının olağan hayat akışına göre kabul edilmesi gerektiğini de belirtmiştir.

1. Hukuk Dairesi de aynı yıl verdiği bir kararda, Hollanda'da 2000 yılında açılan boşanma davasından sonra edinilen arsa, araç ve banka hesapları bakımından, boşanma davasının açıldığı ve mal rejiminin sona erdiği tarihten sonra edinilen malların mal rejiminin tasfiyesine esas alınmayacağını, bunlara ilişkin uyuşmazlıkların Türk Borçlar Kanunu'nun genel hükümlerine göre genel mahkemelerde görüleceğini ve aile mahkemesinin bu yönden görevsizlik kararı vermesi gerektiğini kabul etmiştir. Aynı karardaki karşı oy da, farklı bir gerekçeyle, ara dönemde edinilen mallar bakımından eşlerin evli kabul edilemeyeceğini ve talebin genel hükümlere göre asliye hukuk mahkemesinde ileri sürülebileceğini belirtmiştir.²¹

²⁰ Yargıtay HGK, 29.11.2023, E. 2022/1205, K. 2023/1188, para. 17.

B. Ara Dönemde Edinilen Mallar İçin Hangi Yol?

- 440 Bu içtihat, ara dönemde edinilen mallar bakımından hakkın tamamen ortadan kalktığı anlamına gelmez. Hukuk Genel Kurulunun kararındaki olayda olduğu gibi, yabancı boşanmadan sonra edinilen bir taşınmaz, eşlerin evlilik süresince birlikte biriktirdikleri parayla alınmış olabilir. Bu durumda iki ayrı yol vardır. Birincisi, mal rejiminin sona erdiği tarihte mevcut olan para (örneğin bir banka hesabındaki birikim) mal rejimi davasında tasfiyeye konu edilir; o paranın sonradan bir taşınmaza dönüştürülmesi, sona erme anındaki değeri değiştirmez. İkincisi, eşlerin ortak birikimiyle sonradan alınan malın yalnızca bir eş adına tescil edilmesi, genel hükümler çerçevesinde (örneğin adi ortaklık, vekâlet veya sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre) asliye hukuk mahkemesinde ayrı bir talebe konu olabilir. Kanaatimizce davacı vekili, dava dilekçesinde bu iki talebi birbirinden ayırmalı; mal rejiminin sona erdiği tarihteki para için katılma alacağı, sonradan alınan taşınmaz için ise genel hükümlere dayanan bir alacak istemelidir. Aksi hâlde aile mahkemesi, ara dönemde edinilen mal yönünden görevsizlik kararı verecek ve yargılama uzayacaktır.
- 441 Ara dönemde edinilen malların tespitinde yabancı boşanma davasının açıldığı tarih belirleyici olduğundan, bu tarih yabancı mahkemenin kararından veya dava dilekçesinin tarihinden kesin olarak tespit edilmelidir. Yabancı kararda bu tarih yer almıyorsa, yabancı mahkemeden onaylı bir belge alınmalı ya da istinabe yoluyla istenmelidir (On Üçüncü Bölüm). Bazı ülkelerde boşanma davası, Türk hukukundaki dava açma anından farklı bir işlemle (örneğin dilekçenin karşı tarafa tebliğiyle) derdest olur; bu durumda mal rejiminin sona erme anının hangi işleme göre belirleneceği ayrıca tartışılmalıdır. Kanaatimizce burada esas alınması gereken, yabancı hukuka göre boşanma davasının derdest olduğu andır; çünkü Türk hukukundaki kural da davanın açıldığı anı, yani davanın derdestliğini esas almaktadır.

C. Ara Dönemde Ölüm

- 442 Yabancı boşanma kararı kesinleştikten sonra, fakat tanınmadan önce eşlerden biri ölürse, sağ kalan eşin mirasçı olup olmayacağı da MÖHUK m. 59'a göre belirlenir. Tanıma kararı geriye etkili olduğundan, sonradan tanınan yabancı karar karşısında sağ kalan eş, yabancı kararın kesinleştiği tarihten itibaren boşanmış sayılır ve bu sıfatla yasal mirasçı olamaz; boşanmadan önce yapılmış ölüme bağlı tasarruflarla kendisine sağlanan hakları da, aksi tasarruftan anlaşılmadıkça, kaybeder (TMK m. 181/1).²² Bu sonuç, mirasçılarının mal rejimi alacağını ileri sürme hakkı ile birlikte değerlendirilmelidir: Mal rejimi alacağı mirasçılara geçer; ancak

²¹ Yargıtay 8. HD, 21.03.2014, E. 2014/4434, K. 2014/4886, çoğunluk ve karşı oy.

²² Yargıtay 8. HD, 17.02.2014, E. 2013/17758, K. 2014/2032.

alacağın konusu, yabancı boşanma davasının açıldığı tarihte sona eren mal rejimi kapsamındaki mallarla sınırlıdır.

IV. Uygulama İçin Sonuçlar

UYGULAMA NOTU

Yabancı mahkemede boşanan eşler bakımından tarih hesabı şu sırayla yapılmalıdır: (1) yabancı boşanma davasının açıldığı tarih: mal rejiminin sona erdiği tarih, tasfiyeye girecek malların belirlendiği an; (2) yabancı boşanma kararının kesinleştiği tarih: Hukuk Genel Kurulunun 2023 kararına göre on yıllık zamanaşımının başladığı an; (3) tanıma veya tenfiz kararının kesinleştiği tarih: tasfiye davasının karara bağlanabileceği an. Tasfiye davası (2) numaralı tarihten itibaren on yıl içinde açılmalı; tanıma davası açılmamışsa birlikte açılmalı ve bekletici mesele yapılması istenmelidir. (1) numaralı tarihten sonra edinilen mallar için ayrı bir dayanakla ve genel hükümlere göre talepte bulunulmalıdır.

Bu bölümde incelenen kararlar, Yargıtay'ın yabancı boşanma ile Türk hukuku arasındaki zaman farkını hangi ilkelerle çözdüğünü göstermektedir. Mal rejimi yabancı davanın açıldığı tarihte sona erer; zamanaşımı yabancı kararın kesinleşmesiyle başlar; tanıma kararı ise bu iki etkiyi geriye yürüterek ortaya çıkarır, kendisi yeni bir başlangıç noktası oluşturmaz. Bu ilkeler, tanıma davasını geciktiren eşin zamanaşımını uzatmasını önlerken, yabancı kararın kesinleşmesinden habersiz kalan eş bakımından ağır sonuçlar doğurabilir. Bu nedenle yurt dışında boşanan bir eşin, boşanma kararının kesinleşmesinden hemen sonra hem tanıma hem de mal rejimi davasını planlaması gerekir.

ON SEKİZİNCİ BÖLÜM

Türk Kararlarının Yurt Dışında Tanınması ve Yerine Getirilmesi

BÖLÜMÜN PLANI

I.	Türk Kararı Neden Yurt Dışında Tanınmalıdır?	210
II.	Davanın Başından Gözetilmesi Gereken Şartlar	212
III.	Almanya	217
IV.	İsviçre	219
V.	Avusturya	221
VI.	Hollanda	223
VII.	İngiltere	223
VIII.	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti	224
IX.	Uygulama: Yurt Dışındaki Mallara Ulaşmak	226
X.	Sonuç	227

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Türk mahkemesinin verdiği katılma alacağı veya katkı payı kararı bir para alacağına hükmeder; borçlunun Türkiye’de malı yoksa bu karar ancak malların bulunduğu ülkede tanınır ve tenfiz edilirse bir değer taşır. Yabancı devlet bu soruyu kendi hukukuna göre cevaplar. Avrupa Birliği’nin mal rejimi tüzüğü yalnızca üye devlet mahkemelerinin kararlarına uygulanır; 2019 tarihli Lahey Kararlar Sözleşmesi ise mal rejimini kapsam dışında bırakır. Bu nedenle Türk kararları Almanya’da aile yargılamasına ilişkin kanuna, İsviçre’de milletlerarası özel hukuk kanununa, Hollanda’da usul kanununun genel hükmüne göre; Avusturya ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde ise ikili sözleşmelere göre incelenir. Bütün bu düzenlerin ortak şartları dört noktada toplanır: Türk mahkemesinin yabancı devletin gözünde de yetkili olması, dava dilekçesinin davalıya usulüne uygun ve zamanında tebliğ edilmiş olması, kararın kesinleşmiş olması ve kamu

düzenine ya da önce verilmiş bir karara aykırı düşmemesi. Bu şartlar karar verildikten sonra tamamlanamaz; davanın açıldığı ilk günden gözetilmelidir. Yargıtay da yurt dışındaki davalıya Tebligat Kanunu'na uygun tebliğ yapılmasını titizlikle denetlemektedir. Almanya'da mal rejimi kararları için karşılıklılık aranır; Avusturya Sözleşmesi ise Türk mahkemesinde yetki itirazında bulunan ve Avusturya'da oturan bir davalı bakımından tanımayı büyük ölçüde engeller.

I. Türk Kararı Neden Yurt Dışında Tanınmalıdır?

A. Katılma Alacağı Bir Para Alacağıdır

- 444 Mal rejiminin tasfiyesini isteyen eşe tanınan hak aynı değil, şahsi bir alacak hakkıdır.¹ Türk mahkemesi yurt dışındaki bir taşınmazı veya banka hesabını da tasfiyeye dahil edebilir (Altıncı ve Dokuzuncu Bölümler); fakat kararın sonucu, davalı eşin diğer eşe belirli bir para ödemesine hükmedilmesidir. Bu karar Türkiye'de icraya konulabilir ve davalının Türkiye'deki malları haczedilebilir. Davalının Türkiye'de malı yoksa veya bu mallar alacağı karşılamıyorsa, alacaklı eşin önünde tek yol kalır: Kararı, davalının mallarının bulunduğu ülkede tanıtmak ve tenfiz ettirmek.
- 445 Bir devletin mahkeme kararı başka bir devletin ülkesinde kendiliğinden icra edilemez. Türk mahkemesinin tedbir kararının yurt dışındaki mallar üzerinde kendiliğinden etki doğurmaması (On Beşinci Bölüm) gibi, kesinleşmiş hükmü de yabancı ülkenin icra organlarını bağlamaz. Yabancı kararın Türkiye'de icrası nasıl Türk mahkemesinin tenfiz kararına bağlıysa (MÖHUK m. 50/1; On Altıncı Bölüm), Türk kararının yabancı ülkede icrası da o ülkenin kendi usulüne göre vereceği bir karara bağlıdır. Bu usulü ve şartlarını belirleyen, kararın ileri sürüldüğü devletin hukukudur. Avusturya ile yapılan sözleşme bu ilkeyi açıkça ifade eder: Kararların tanınması ve tenfizi usulleri talep edilen devletin hukukuna tabidir (Avusturya Sözleşmesi m. 11/1).

B. Avrupa Birliği Tüzüğü Türk Kararlarına Uygulanmaz

- 446 Mal rejimi kararlarının Avrupa Birliği içinde dolaşımını kolaylaştıran 2016/1103 sayılı Tüzük, Türk kararları bakımından bir kolaylık sağlamaz. Tüzükte "karar", bir üye devlet mahkemesince mal rejimine ilişkin olarak verilen her türlü karar şeklinde tanımlanmış (m. 3/1-d), bir üye devlette verilen kararın diğer üye devletlerde herhangi bir özel usule gerek olmaksızın tanınacağı hükme bağlanmıştır (m. 36/1).² Türkiye üye devlet olmadığından, Türk mahkemesinin mal rejimi kararı

¹ Yargıtay 2. HD, 04.02.2025, E. 2025/49, K. 2025/923.

² Avrupa Birliği, 2016/1103 sayılı Konsey Tüzüğü, m. 3/1-d ve 36/1 (Avrupa Birliği Yayın Ofisi metni).

Tüzüğe katılan on sekiz devletin (Üçüncü Bölüm) her birinde o devletin kendi iç hukukuna veya Türkiye ile yaptığı ikili sözleşmeye göre değerlendirilir.

Çok taraflı bir başka imkân da bulunmamaktadır. Lahey Konferansının 2 Temmuz 2019 tarihli, hukuki veya ticari konulardaki yabancı kararların tanınması ve tenfizine ilişkin sözleşmesi, nafaka yükümlülüklerini ve mal rejimleri dahil diğer aile hukuku meselelerini kapsamı dışında bırakmıştır (m. 2/1-b, c).³ Bu sözleşme, Türkiye'nin taraf olup olmadığından bağımsız olarak, mal rejimi kararları için bir dayanak oluşturmaz.

C. İkili Sözleşmeler

Adalet Bakanlığının hukuki ve ticari konularda adli yardımlaşmaya ilişkin ikili sözleşmeler listesinde, başlığında tanıma ve tenfizi de kapsadığı anlaşılan sözleşmeler sınırlıdır: Avusturya ile 1989 tarihli "Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Hakkında Sözleşme", Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile 1987 tarihli "Hukuki, Ticari ve Cezai Konularda Adli Yardımlaşma, Tanıma ve Tenfiz, Suçluların Geri Verilmesi ve Hükümlülerin Nakli Sözleşmesi" ve İtalya ile 1926 tarihli, adli kararların tenfizini de konu alan mukavelename.⁴ Avusturya ile 1930 tarihli mukavelenamenin tenfize ilişkin hükümleri ise 1989 Sözleşmesiyle yürürlükten kalkmıştır (1989 Sözleşmesi m. 18). Başlığında tanıma ve tenfiz geçmeyen bazı adli işbirliği anlaşmaları da kararların tanınmasına ilişkin hükümler içerebileceğinden, borçlunun malları listede yer alan başka bir ülkedeyse ilgili anlaşmanın metni ayrıca incelenmelidir. Almanya ile 1929, İsviçre ile 1933 ve İngiltere ile 1931 tarihli mukavelenameler ise adli yardımlaşmaya ilişkindir. Almanya'nın hukuki yardımlaşma yönergesinin Türkiye bölümünde, tanıma ve tenfiz başlığı altında yalnızca yargılama giderlerine ilişkin kararların 1954 tarihli Lahey Hukuk Usulü Sözleşmesi ile 1929 tarihli Türk-Alman mukavelenamesinin 3. ve 4. maddeleri uyarınca tenfiz edileceği belirtilmiştir.⁵ İsviçre ile 1933 tarihli mukavelename de teminattan muafiyet, adli yardım ve tebligat ile istinabe konularını düzenler; mahkeme kararlarının tenfizine ilişkin hükmü yalnızca yargılama giderlerine dairdir.⁶ Listede Hollanda, Fransa ve Belçika ile hukuki konularda yapılmış bir ikili sözleşme yer almamaktadır. Bu ülkelerde Türk kararları yalnızca o ülkenin iç hukukuna göre incelenir.

³ HCCH, 2 Temmuz 2019 tarihli Hukuki veya Ticari Konularda Yabancı Kararların Tanınması ve Tenfizi Sözleşmesi, m. 2/1 (hcch.net).

⁴ Adalet Bakanlığı Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü, *Hukuki Konularda Uluslararası Adli İş Birliği Mevzuatı*, s. 297–301 (ikili anlaşmalar listesi).

⁵ Rechtshilfeordnung für Zivilsachen (ZRHO), Länderteil "Türkei", I.3 (gesetzte-bayern.de, 07.07.2026 tarihli metin).

⁶ Convenzione che regola i rapporti giudiziari in materia civile e commerciale tra la Svizzera e la Turchia, 1 Haziran 1933 (SR 0.274.187.631), m. 1–3 ve 15 (İtalyanca resmî metin).

II. Davanın Başından Gözetilmesi Gereken Şartlar

- 449 Yabancı devletlerin tanıma kuralları birbirinden farklıdır; ancak incelenen bütün düzenlerde aynı dört soru sorulur: Türk mahkemesi yetkili miydi, davalıya dava usulüne uygun ve zamanında bildirildi mi, karar kesinleşti mi ve karar kamu düzenine veya o ülkede önce açılmış bir davaya ya da verilmiş bir karara aykırı mı? Bu soruların ilk ikisinin cevabı, Türk mahkemesindeki yargılama sırasında belirlenir. Karar verildikten sonra eksik bir tebligat tamamlanamaz, davalının yetki itirazı geri alınamaz. Bu nedenle borçlunun yurt dışında malı bulunan bir davada, Türk kararının yabancı ülkede kullanılabilmesinin şartları dava dilekçesinin hazırlandığı gün düşünülmelidir.

A. Dava Dilekçesinin Usulüne Uygun Tebliği

- 450 İncelenen bütün tanıma düzenleri, davaya katılmamış davalı bakımından dava dilekçesinin usulüne uygun ve savunma yapabileceği kadar zamanında tebliğ edilmiş olmasını şart koşar. Almanya’da, esas hakkında beyanda bulunmamış ve bu sebebe dayanan bir tarafa davayı başlatan belge usulüne uygun veya haklarını kullanabileceği kadar zamanında bildirilmemişse karar tanınmaz (FamFG § 109/1 Nr. 2). İsviçre’de karar, bir tarafın ne yerleşim yeri ne de mutad meskeni hukukuna göre usulüne uygun davet edilmediğini ispat etmesi hâlinde tanınmaz; meğer ki bu taraf yargılamaya çekincesiz katılmış olsun (IPRG m. 27/2-a). Avusturya Sözleşmesi, davaya katılmayan davalının kendisini savunmak üzere davadan zamanında haberdar edilmemiş olmasını ret sebebi sayar (m. 4/2); Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile yapılan sözleşme de kendisine karşı tenfiz istenen tarafın hükmü veren mahkemeye usulüne uygun çağrılmış veya mahkemede temsil edilmiş olmasını arar (m. 14/b).
- 451 Türk hukukunda yabancı ülkedeki kişiye tebligatın iki yolu vardır. Birincisi, tebliğin o ülkenin yetkili makamı aracılığıyla yapılmasıdır (Tebliğat Kanunu m. 25). Türkiye’nin ve tebligatın yapılacağı devletin taraf olduğu 1965 tarihli Lahey Tebliğat Sözleşmesine göre bu yolda talepname, talep edilen devletin merkezi makamına gönderilir; merkezi makam belgeyi kendi kanunundaki usule göre tebliğ ettirir ve belgenin kendi resmî dilinde yazılmış veya bu dile çevrilmiş olmasını isteyebilir (Sözleşme m. 3, 5).⁷ Almanya’nın hukuki yardımlaşma yönergesine göre Türkiye’den gelen belgelerin Almanya’da resmî usulle tebliği için Almanca tercüme gereklidir.⁸ İkincisi, muhatap Türk vatandaşıysa tebliğin o yerdeki Türkiye Büyükelçiliği veya Konsoloslugu aracılığıyla yapılmasıdır. Bu yolda temsilcilik, tebliğin konusunu, hangi merci tarafından çıkarıldığını ve otuz gün içinde başvurulmadığı takdirde tebliğin yapılmış sayılacağı ihtarını içeren bir bil-

⁷ Adalet Bakanlığı Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü, *Hukuki Konularda Uluslararası Adli İş Birliği Mevzuatı*, s. 75–76 (1965 Sözleşmesi m. 3–5).

⁸ Rechtshilfeordnung für Zivilsachen (ZRHÖ), Länderteil “Türkei”, III.1 (gesetze-bayern.de).

dirimi muhataba o ülkenin mevzuatının izin verdiği yöntemle gönderir; bildirim tebliğ edildiği belgelendirildiğinde, muhatap otuz gün içinde temsilciliğe başvurmazsa tebligat otuzuncu günün bitiminde yapılmış sayılır (Tebliğat Kanunu m. 25/a). 1965 Sözleşmesi de her devletin yurt dışındaki tebligatı zor kullanmaksızın kendi diplomatik veya konsolosluk görevlileri aracılığıyla yaptırabileceğini kabul eder; devletler kendi ülkelerinde bu yolla tebligata itiraz edebilir, ancak belgenin çıktığı devletin vatandaşına yapılacak tebligata itiraz edemez (m. 8). Türkiye ise yabancı devletlerin diplomatik ve konsolosluk görevlilerine bu yetkiyi yalnızca kendi vatandaşları bakımından tanımış, Sözleşmenin 10. maddesindeki posta ve doğrudan tebliğ yollarına karşı çıkmıştır.⁹

Yargıtay, yurt dışındaki davalıya yapılan tebligatın Kanun'a uygunluğunu titizlikle denetlemektedir. 452

1

YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ

28.04.2026 · E. 2025/7877 · K. 2026/4717

Konsolosluk aracılığıyla yapılan tebligat iade gelirse usulüne uygun tebligat yoktur

Katılma alacağı istemli birleşen davada davalıya dava dilekçesi, Tebligat Kanunu'nun 25/a maddesine göre konsolosluk aracılığıyla gönderilmiş, tebligat evrakı muhatabın tanınmadığı belirtilerek iade edilmişti. Davalı vekilinin yaklaşık iki ay sonra sunduğu cevap dilekçesi, ilk derece mahkemesince süresinde verilmemiş sayılmış, istinaf başvurusu da esastan reddedilmişti. Daire, Tebligat Kanunu'nun 25, 25/a ve 32. maddelerini aktardıktan sonra şöyle demiştir:

“

... Tebligat Kanunu'nun 25/a maddesi uyarınca yapılan tebligat iade geldiğinden tebligatın usulüne uygun yapıldığını söyleyebilme olanağı yoktur.

DEĞERLENDİRME Daire, cevap dilekçesinin süresinde olduğunun kabul edilerek iddia ve savunma doğrultusunda delillerin toplanması gerektiğini belirtmiş ve kararı bozmuştur. Karar, 25/a maddesindeki “tebliğ yapılmış sayılma” sonucunun ancak bildirim muhataba gerçekten ulaştığının belgelenmesiyle doğacağını göstermektedir.

Tebliğat Kanunu'nun 25/a maddesi yalnızca Türk vatandaşları için kullanılabilir. 453
Muhatap yabancı ise tebliğ, tebliğ edilecek belgelerin o ülkenin diline çevrilmesiyle, o ülkenin yetkili makamı aracılığıyla yapılmalıdır.

⁹ Adalet Bakanlığı Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü, *Hukuki Konularda Uluslararası Adli İş Birliği Mevzuatı*, s. 77 (1965 Sözleşmesi m. 8 ve 10) ve s. 83 (Türkiye'nin çekince ve beyanları).

2

YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ

07.06.2017 · E. 2017/12111 · K. 2017/8505

Yabancı uyruklu davalıya tebligat için belgeler tercüme ettirilmelidir

Davacı, dava dilekçesinde davalının yurt dışı adresini bildirmiş ve gider avansını yatırmıştı. Bu adrese gönderilen tebligat, muhatabın Türk vatandaşı olmadığı gerekçesiyle işlemsiz olarak iade edilmişti. Mahkeme, davacı vekiline yurt dışı tebligat için gerekli tercümeleri yaptırmaması için süre vermiş, bu ihtarın yerine getirilmediği gerekçesiyle davayı dava şartı yokluğundan usulden reddetmişti. Daire şöyle demiştir:

“Davalının yurtdışı adresine gönderilen tebligatın adres yetersizliğinden değil de adı geçenin Türk vatandaşı olmadığından işlemsiz olarak iade edildiği bildirildiğine göre mahkemece yapılması gereken iş, dosyada bulunan davacı tarafından dava açılırken yatırılan gider avansı kullanılarak gerekli tercüme işlemlerinin yaptırılması ve bu şekilde davalının yurtdışı adresine yeniden tebligat gönderilmesidir.

DEĞERLENDİRME Daire, gerekçeli kararın davalıya zaten bu yolla tebliğ edildiğine de dikkat çekerek, taraf teşkili sağlanıp deliller toplandıktan sonra esas hakkında karar verilmesi gerektiğini belirtmiş ve ret kararını bozmuştur.

- 454 Konsolosluk tebligatının sonuçları kararın kesinleşmesi bakımından da önemlidir. Yargıtay, gerekçeli kararın tebliği için Hollanda’daki başkonsolosluk tarafından gönderilen bildirimi almasına rağmen tebellüğ için başkonsolosluga gitmeyen davalı erkeğe tebliğin, Tebligat Kanunu’nun 25/a maddesi uyarınca otuzuncu günün sonunda yapılmış sayılacağını kabul etmiş ve yıllar sonra yapılan temyiz başvurusunu süre yönünden reddetmiştir.¹⁰ Dava dilekçesinin hiç tebliğ edilmediği ise bundan da ağır bir eksikliklerdir. Yurt dışındaki davalıya dava dilekçesi tebliğ edilmeden ön inceleme yapıp tahkikata geçilmesi savunma hakkını kısıtlar ve bozma sebebidir (İkinci Bölüm).¹¹
- 455 Yurt dışında oturanlara ilan tebligat yapılması gerektiğinde, tebligatı çıkaran merci tebliğ olunacak evrak ile ilan suretlerini ayrıca kişinin bilinen yabancı adresine iadeli taahhütlü mektupla gönderir ve posta makbuzunu dosyaya koyar (Tebligat Kanunu m. 28/4). 1965 Sözleşmesi ise talepname yurt dışına gönderildiği hâlde tebliğ belgesi gelmeyen durumlar için ayrı bir kural içerir: Belge Sözleşmede öngörülen yollardan biriyle gönderilmiş, gönderme tarihinden itibaren en az altı aylık bir süre geçmiş ve bütün girişimlere rağmen bir tebliğ belgesi elde edilememişse, buna ilişkin beyanda bulunan devletlerin hâkimleri tebliğ belgesi olmadan da karar verebilir (m. 15/2); Türkiye bu maddeye ilişkin beyanda bulunmuştur.¹²

¹⁰ Yargıtay 2. HD, 16.03.2022, E. 2021/5359, K. 2022/2490.

¹¹ Yargıtay 8. HD, 13.02.2019, E. 2019/689, K. 2019/1371.

¹² Adalet Bakanlığı Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü, *Hukuki Konularda Uluslararası Adli İş Birliği Mevzuatı*, s. 78 (1965 Sözleşmesi m. 15) ve s. 83 (Türkiye’nin 8, 10, 15 ve 16. maddelere ilişkin beyanları).

DİKKAT

Türk hukukuna göre geçerli sayılan her tebligat, yabancı mahkemenin gözünde de usulüne uygun sayılmayabilir. Yabancı mahkeme, davayı başlatan belgenin davalıya savunmasını hazırlayabileceği şekilde ve zamanda ulaşp ulaşmadığını inceler; İsviçre’de gıyapta verilmiş bir kararın tanınması veya tenfizi istenirken, aleyhine karar verilen tarafın usulüne uygun ve savunmasını yapabileceği kadar zamanında davet edildiğini gösteren belge dilekçeye eklenmelidir (IPRG m. 29/1-c). Avusturya Sözleşmesi de davaya katılmayan davalı bakımından davayı başlatan belgenin usulüne uygun tebliğ edildiğini gösteren belgeyi ister (m. 14/1-3). Kanaatimizce, kararın yurt dışında tenfizi düşünülen davalarda dava dilekçesi ilan tebligatla veya Sözleşmenin 15. maddesinin ikinci fıkrasına dayanılarak tebliğ belgesi olmaksızın verilecek bir karara bırakılmamalı; davalı Türk vatandaşı olsa bile, özellikle aynı zamanda bulunduğu ülkenin vatandaşıysa, belgeler o ülkenin diline çevrilerek merkezi makam yoluyla tebliğ ettirilmelidir. Konsolosluk yoluyla 25/a tebligatı daha hızlıdır; fakat otuz günlük “yapılmış sayılma” sonucunun yabancı mahkemece nasıl değerlendirileceği belirsizdir.

B. Yetki: Türk Mahkemesine Yabancı Devletin Gözüyle Bakmak

Türk mahkemesi, Türk hukukuna göre yetkili olduğu için davaya bakar (İkinci Bölüm). Kararın yurt dışında tanınması için ise yabancı devletin de bu yetkiyi kabul etmesi gerekir. Almanya’da karar, diğer devletin mahkemeleri Alman hukukuna göre yetkili değilse tanınmaz (FamFG § 109/1 Nr. 1). Bu kural, Alman yetki kurallarının Türk mahkemesine ayna gibi uygulanması anlamına gelir: Alman mahkemesi, aynı olaylar Almanya’da gerçekleşseydi Alman mahkemesinin hangi bağlantıyla yetkili olacağını düşünür ve bu bağlantının Türkiye ile kurulup kurulmadığına bakar. İsviçre’de yabancı kararın tanınması için kararı veren devlet mahkemelerinin yetkisinin bulunması gerekir (IPRG m. 25/a); mal rejimi kararları için bu yetki ayrıca düzenlenmiştir (aşağıda). Avusturya Sözleşmesi yetki sebeplerini tek tek sayar (m. 3/2, 6–9); Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile yapılan sözleşme ise kararın talep edilen devletin münhasır yetkisine girmeyen bir konuda ve yetkili mahkemece verilmiş olmasını arar (m. 14/a).

Bu denetimin pratik sonucu açıktır: Türk mahkemesinin yetkisi, yurt dışında oturan davalı bakımından ne kadar güçlü bir bağlantıya dayanırsa, kararın yurt dışında tanınma şansı o kadar artar. Davalının Türkiye’deki yerleşim yeri veya mutad meskeni, eşlerin ortak Türk vatandaşlığı, davalının yetkiye itiraz etmeden esasa cevap vermesi ve tarafların yazılı yetki anlaşması bu bakımdan güçlü bağlantılardır. Buna karşılık yalnızca Türkiye’de bulunan bir taşınmaza veya son çare olarak Ankara, İstanbul ve İzmir mahkemelerinin yetkisine (MÖHUK m. 41) dayanan bir karar, yurt dışında daha kolay sorgulanır.

C. Kesinleşme

- 458 Türk hukukunda mal rejiminden kaynaklanan katkı payı alacağına ilişkin ilamlar, diğer eda ilamları gibi kesinleşmeden icraya konulabilir (Sekizinci Bölüm).¹³ Yurt dışında ise kural tersinedir. Almanya’da tenfiz kararı, yabancı mahkemenin kararı kendi hukukuna göre kesinleşmeden verilemez (FamFG § 110/3). İsviçre’de karar, aleyhine olağan bir kanun yolu kalmamışsa veya kesin ise tanınır (IPRG m. 25/b). Avusturya Sözleşmesi kararın karar devletinde kesinleşmiş olmasını (m. 3/1), Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile yapılan sözleşme de kararın verildiği devlet kanununa göre kesin veya kesinleşmiş ve o devlette icra kabiliyetini haiz olmasını (m. 14/c) arar. Bu nedenle yurt dışında tenfiz için Türk kararının istinaf ve temyiz aşamalarından geçip kesinleşmesi beklenmelidir. Türk hukukunda hükmün kesinleştiği, ilamın altına veya arkasına yazılıp tarih ve mahkeme mührü konulmak ve başkan veya hâkim tarafından imzalanmak suretiyle belirtilir (HMK m. 302/4); kesinleşme ayrı bir belgeyle değil, bu şerhle gösterilir. Avusturya Sözleşmesi bu nedenle kesinleşmeyi gösteren bir belgenin yanında bir şerhi de yeterli saymıştır (m. 14/1-2); Sözleşmenin hükümet gerekçesinde Türk hukukunun bu özelliğine ayrıca dikkat çekilmiştir.¹⁴

D. Önce Açılan Dava ve Çelişen Kararlar

- 459 Eşlerden biri Türkiye’de katılma alacağı davası açarken diğeri yaşadığı ülkede mal rejimi davası açmış olabilir. Bu durumda hangi davanın önce açıldığı, yurt dışında tanıma bakımından belirleyici olur. Almanya’da karar, Almanya’da verilmiş veya tanınacak önceki bir yabancı kararla ya da dayandığı yargılama Almanya’da daha önce derdest olmuş bir yargılamayla bağdaşmıyorsa tanınmaz (FamFG § 109/1 Nr. 3). İsviçre’de aynı taraflar arasında ve aynı konuda önce İsviçre’de açılmış veya karara bağlanmış bir dava ya da üçüncü bir devlette daha önce verilmiş ve İsviçre’de tanınabilecek bir karar varsa tanıma reddedilir (IPRG m. 27/2-c). Avusturya Sözleşmesi aynı taraflar arasında aynı konuda Avusturya’da önce açılmış bir davayı ve Avusturya’da verilmiş kesin bir kararı ret sebebi sayar (m. 4/1-b, c); Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile yapılan sözleşme de benzer iki engel öngörür (m. 14/e, f).
- 460 Aynı sorun Türk mahkemesinin önüne de gelir. Almanya’da verilen bir mal varlığı denkleştirme kararı Türkiye’de tenfiz edildikten sonra Türkiye’de açılan katılma alacağı davasında Yargıtay, yabancı kararın kapsamını belirleyici saymıştır.

¹³ Yargıtay 8. HD, 17.12.2015, E. 2015/20638, K. 2015/22777.

¹⁴ Avusturya Milli Meclisi, 1211 der Beilagen XVII. GP, Regierungsvorlage, Erläuterungen, zu Artikel 14: Türk hukukunda kesinleşmeyi teyit için ayrı bir belge düzenlenmediği, kararın bunun yerine ilgili şerhi taşıdığı belirtilmiştir (“die Entscheidung erhält vielmehr einen entsprechenden Vermerk”). Özet ve çeviri bize aittir.

3

YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ

28.02.2012 · E. 2011/7702 · K. 2012/1241

Türkiye’de tenfiz edilen Alman kararının hangi taşınmazları kapsadığı araştırılmalıdır

Hem Türk hem Alman vatandaşı olan eşlerin boşanmasından sonra bir Alman aile mahkemesi, mal varlığı denkleştirmesi davasında davalının davacıya 44.680,51 Euro ödemesine hükmetmiş, bu karar Türkiye’de tenfiz edilerek kesinleşmişti. Davacı ayrıca Türkiye’deki bir taşınmaz için katkı payı alacağı davası açmış, mahkeme davalının tenfiz dosyasının bekletilmesi isteğini reddederek davayı kısmen kabul etmişti. Davalı, taşınmazın Alman mahkemesinde değerlendirildiğini savunmuştu. Daire, eşlerin çiftte vatandaş olduğunu ve Türkiye’deki taşınmazlara Türk hukukunun uygulanacağını belirttikten sonra şöyle demiştir:

“...eşlerin aynı zamanda Alman vatandaşı olmaları nedeniyle Almanya’da mal rejimi konusunda verilen kararın kesinleşmesi ve Türkiye’de tenfiz edilmesi suretiyle icraya konulması (infaz edilmesi) mümkündür. Bu durumda dava konusu taşınmazın, tenfizine karar verilen Alman Mahkemesinin mal varlığı denkleştirilmesine ilişkin davada değerlendirmeye alınan taşınmazlar arasında olup olmadığı hususu önem kazanmaktadır.

DEĞERLENDİRME Daire, Alman kararının tercümesinde Türkiye’deki bazı taşınmazların hesaplamaya alındığının yazılı olduğunu tespit etmiş ve dava konusu taşınmazın bunlar arasında bulunup bulunmadığı belirlenmeden esas hakkında karar verilmesini bozma sebebi saymıştır. Karar, iki ülkede paralel yürüyen mal rejimi yargılamalarında önce kesinleşen ve tanınan kararın diğer yargılamayı sınırladığını göstermektedir. Aynı mantık ters yönde de işler: Yabancı ülkede daha önce açılmış bir mal rejimi davası varsa, sonradan verilen Türk karar o ülkede tanınmayabilir.

III. Almanya**A. Tanıma Kendiliğinden Gerçekleşir**

Almanya’da evlilik davaları dışındaki yabancı kararlar, özel bir usule gerek 461 olmaksızın tanınır (FamFG § 108/1).¹⁵ Malvarlığına ilişkin olmayan kararlar için tanınıp tanınmadığının tespiti ayrıca istenebilir (§ 108/2); mal rejimi kararı ise malvarlığına ilişkin olduğundan, tanıma şartları çoğu zaman kararın icra edilebilir olduğunun açıklanması için yapılan başvuruda incelenir. Tanıma dört hâlde reddedilir: Türk mahkemesi Alman hukukuna göre yetkili değilse, davaya katılmamış davalıya davayı başlatan belge usulüne uygun ve zamanında bildirilmemişse, karar Almanya’da verilmiş veya tanınacak önceki bir kararla ya da önce derdest olmuş bir yargılamayla bağdaşmıyorsa ve tanıma Alman hukukunun temel ilkeleriyle,

¹⁵ Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit (FamFG), §§ 95, 107–110, 112 ve 261; Zivilprozessordnung (ZPO), § 23 (gesetzte-im-internet.de).

özellikle temel haklarla açıkça bağdaşmayan bir sonuç doğuruyorsa (§ 109/1 Nr. 1-4). Yabancı kararın hukuka uygunluğu ayrıca denetlenmez (§ 109/5); Alman mahkemesi, Türk mahkemesinin delilleri doğru değerlendirip değerlendirmedikçe ni veya Türk hukukunu doğru uygulayıp uygulamadığını incelemeyiz.

- 462 Yetki denetiminde kanaatimizce Almanya’da mal rejimi davalarındaki milletlerarası yetkiyi belirleyen kurallar ölçü alınacaktır. 29 Ocak 2019’dan sonra açılan davalarda bu kurallar 2016/1103 sayılı Tüzükte yer alır (m. 69/1) ve Tüzük, diğer bağlantıların yokluğunda eşlerin dava tarihindeki ortak vatandaşlığını da yetki sebebi sayar (m. 6/d).¹⁶ Bu nedenle iki eşin de Türk vatandaşı olduğu bir davada Türk mahkemesinin yetkisi, kanaatimizce, bu denetimden geçer. Eşlerden biri yalnızca Alman vatandaşı ise ve iki eş de Almanya’da oturuyorsa, Türk mahkemesinin yetkisi bu denetimde sorun yaratabilir.

B. Karşılıklılık Şartı

- 463 Alman hukukunda mal rejimine ilişkin davalar, eşler arasındaki mal rejiminden doğan istemlere ilişkin yargılamalardır ve üçüncü kişiler de yargılamaya katılsa bu nitelik değişmez (FamFG § 261/1). Bu davalar, kanunun saydığı “aile çekişmeli işleri” arasındadır (§ 112 Nr. 2). Aile çekişmeli işlerine ilişkin yabancı kararların tanınması ise, yukarıdaki engellerin yanında, karşılıklılık güvence altında değilse de reddedilir (§ 109/4 Nr. 1). Türk mal rejimi kararları bakımından Alman mahkemesi bu nedenle, Türk mahkemelerinin aynı türden Alman kararlarını tanıyıp tenfiz edip etmediğini de inceler.
- 464 Türk hukukunda yabancı kararın tenfizi de karşılıklılığa bağlıdır; Türkiye ile karar devleti arasında karşılıklılık esasına dayanan bir anlaşma, o devlette Türk mahkemelerinin kararlarının tenfizini mümkün kılan bir kanun hükmü veya fiili uygulama bulunmalıdır (MÖHUK m. 54/1-a). Türk mahkemelerinin Alman mal rejimi kararlarını tenfiz ettiğini gösteren kararlar bu bakımdan önemlidir. Yukarıda incelenen kararda, bir Alman aile mahkemesinin mal varlığı denkleştirmesine ilişkin kararı Türkiye’de tenfiz edilerek kesinleşmiş ve Yargıtay da böyle bir kararın Türkiye’de tenfiz edilerek icraya konulabileceğini açıkça belirtmiştir.¹⁷ Almanya’nın federal dış ticaret ve yatırım ajansının hazırladığı hukuk notunda da Almanya ve Türkiye’nin birbirinin kararlarını tanıdığı ve Türk hukukunun aradığı karşılıklılık şartının Almanya bakımından sorun oluşturmadığı belirtilmektedir.¹⁸ Bu not ticari kararlar için hazırlanmış genel bir bilgidir; aile çekişmeli işlerinde karşılıklılığın bulunup bulunmadığına somut davada Alman mahkemesi karar verir. Tenfiz başvurusunda, Türk mahkemelerinin Alman mal rejimi kararlarını tenfiz ettiğini gösteren kesinleşmiş kararların sunulması bu nedenle yararlı olur.

¹⁶ Avrupa Birliği, 2016/1103 sayılı Konsey Tüzüğü, m. 6 ve 69/1.

¹⁷ Yargıtay 8. HD, 28.02.2012, E. 2011/7702, K. 2012/1241.

¹⁸ Germany Trade & Invest, “Türkei: Rechtsverfolgung” (J. Kemmer / S. Rohayem, 15.10.2026 tarihli metin, gtaide). Not, ticari uyumsuzluklar için hazırlanmış genel bir bilgi notudur.

C. İcra Edilebilirliğin Açıklanması

Yabancı karar tanınmıyorsa icra edilemez (FamFG § 110/1). Bir para alacağına ilişkin yabancı karar bakımından icra edilebilirlik, gerekçeli bir kararla açıklanır (§ 110/2; § 95/1 Nr. 1). Bu karar için borçlunun genel yetkili mahkemesinin bulunduğu yer sulh mahkemesi (Amtsgericht), böyle bir mahkeme yoksa Alman Usul Kanunu'nun 23. maddesine göre borçluya karşı dava açılacak sulh mahkemesi yetkilidir; karar, yabancı mahkemenin kararı kendi hukukuna göre kesinleştikten sonra verilir (§ 110/3). Usul Kanunu'nun 23. maddesi Almanya'da yerleşim yeri bulunmayan kişiye karşı malvarlığının bulunduğu yerde dava açılmasına imkân verir; böylece Almanya'da oturmayan fakat orada banka hesabı veya taşınmaz bulunan bir borçlu için de Alman mahkemesi yetkili olabilir.

D. Türk Boşanma Kararının Almanya'da Tanınması

Mal rejimi kararından farklı olarak, yabancı boşanma kararları Almanya'da kendiliğinden tanınmaz; eyalet adalet yönetiminin (Landesjustizverwaltung) tanıma şartlarının bulunduğunu tespit etmesi gerekir. Ancak kararı, eşlerin her ikisinin de karar tarihinde vatandaşı olduğu devletin mahkemesi veya makamı vermişse bu tespiti gerek yoktur (FamFG § 107/1). Buna göre iki Türk vatandaşının Türk mahkemesinde boşanması Almanya'da ayrı bir tanıma işlemi gerektirmez. Eşlerden biri aynı zamanda Alman vatandaşı ise bu istisnanın uygulanıp uygulanmayacağı Alman makamlarınca değerlendirilir; kanaatimizce belirsizliğin önlenmesi için bu durumda eyalet adalet yönetimine başvurularak tanıma tespiti alınması daha güvenlidir. Boşanma kararının Almanya'da tanınmaması, Almanya'da yeniden bir boşanma ve mal varlığı denkleştirmesi yargılamasına ve Türk kararıyla çelişen bir karara yol açabilir.

IV. İsviçre

A. Dayanak: Milletlerarası Özel Hukuk Kanunu

İsviçre'de Türk kararlarının tanınması ve tenfizi, İsviçre Milletlerarası Özel Hukuk Kanunu'na (IPRG) göre yapılır. Yabancı karar, kararı veren devletin mahkemelelerinin yetkisi bulunuyorsa, aleyhine olağan bir kanun yolu kalmamışsa veya kesin ise ve bir ret sebebi yoksa tanınır (m. 25).¹⁹ Ret sebepleri, tanımanın İsviçre kamu düzeniyle açıkça bağdaşmaması, usulüne uygun davet edilmeme, özellikle hukuki dinlenme hakkının ihlali gibi İsviçre usul hukukunun temel ilkelerine aykırılık ve önce açılmış veya karara bağlanmış bir davadır (m. 27/1-2); kararın esası ayrıca incelenmez (m. 27/3). Kanunun genel tanıma şartları arasında karşılıklılık yer

¹⁹ Bundesgesetz über das Internationale Privatrecht (IPRG), Art. 25-29, 58, 65 ve 97 (fedlex.admin.ch, 2026 sürümü).

almaz (m. 25–27). Tanınan karar, ilgili tarafın talebi üzerine icra edilebilir ilan edilir (m. 28).

- 468 Tanıma veya tenfiz talebi, kararın ileri sürüldüğü kantonun yetkili makamına yapılır. Talebe kararın tam ve onaylı bir örneği, karara karşı olağan kanun yolunun kalmadığını veya kararın kesin olduğunu gösteren bir belge ve gıyapta verilmiş kararlarda aleyhine karar verilen tarafın usulüne uygun ve savunmasını yapabileceği kadar zamanında davet edildiğini gösteren bir belge eklenir; talebe karşı çıkan taraf dinlenir ve delillerini sunabilir (m. 29/1–2). Yabancı karar başka bir uyuşmazlıkta ön sorun olarak ileri sürülürse, o uyuşmazlığa bakan makam tanıma hakkında kendisi karar verebilir (m. 29/3).

B. Mal Rejimi Kararlarında Yetki

- 469 İsviçre kanunu, mal rejimine ilişkin yabancı kararlar için yetki şartını ayrıca düzenler. Kural olarak bu kararlar, davalı eşin yerleşim yeri devletinde, davalı eş İsviçre’de oturmuyorsa davacı eşin yerleşim yeri devletinde, Kanun’a göre mal rejimine hukuku uygulanacak devlette veya taşınmazlara ilişkinse taşınmazın bulunduğu yerde verilmiş ya da bu devletlerde tanınıyorsa İsviçre’de de tanınır (m. 58/1). Ancak evlilik birliğinin korunmasına ilişkin önlemlerle bağlantılı olarak ya da ölüm, butlan, boşanma veya ayrılık sonucunda verilen mal rejimi kararlarının tanınması, Kanun’un evlilik, boşanma ve miras hükümlerine tabidir (m. 58/2). Kanaatimizce boşanmadan sonra açılan katılma alacağı davasında verilen Türk kararı bu ikinci gruba girer ve boşanma kararlarının tanınmasına ilişkin kurala göre incelenir.
- 470 Bu kurala göre yabancı boşanma kararları, eşlerden birinin yerleşim yeri, mutad meskeni veya vatandaşı olduğu devlette verilmişse ya da bu devletlerden birinde tanınıyorsa İsviçre’de tanınır (m. 65/1). Karar, eşlerden hiçbirinin veya yalnızca davacı eşin vatandaşı olduğu bir devlette verilmişse, tanıma ek şartlara bağlıdır: Dava açıldığında eşlerden en az birinin bu devlette yerleşim yeri veya mutad meskeni bulunmalı ve davalı eşin İsviçre’de yerleşim yeri bulunmamalı ya da davalı eş yabancı mahkemenin yetkisini çekincesiz kabul etmiş olmalı veya kararın İsviçre’de tanınmasına razı olmalıdır (m. 65/2). Bu görüşe göre pratik sonuç şudur: Davalı eş Türk vatandaşıysa, İsviçre’de oturması Türk kararının tanınmasına engel değildir. Davalı eş Türk vatandaşı değilse ve İsviçre’de oturuyorsa, Türk kararının İsviçre’de tanınması büyük ölçüde onun Türk mahkemesindeki tutumuna bağlıdır; yetkiye itiraz etmeden davaya katılması bu bakımdan belirleyicidir.

C. İsviçre’deki Taşınmazlar

- 471 İsviçre’deki taşınmazlar üzerindeki aynî haklara ilişkin davalarda taşınmazın bulunduğu yer İsviçre mahkemeleri münhasıran yetkilidir (IPRG m. 97). Türk mahkemesinin İsviçre’deki bir taşınmazın tapu kaydında değişiklik yapılmasına

hükmeden bir kararı bu nedenle İsviçre’de tanınmaz. Katılma alacağına ilişkin Türk kararı ise bir para alacağına hükmettiğinden, kanaatimizce bu münhasır yetki kuralına takılmaz; tenfiz edildikten sonra alacak, borçlunun İsviçre’deki taşınmazı da dahil bütün malvarlığından İsviçre icra hukukuna göre tahsil edilebilir.

V. Avusturya

A. 1989 Tarihli Sözleşme

Türkiye ile Avusturya arasında 23 Mayıs 1989 tarihli “Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Hakkında Sözleşme” 1 Kasım 1992’den beri yürürlüktedir.²⁰ Sözleşme, çekişmeli veya çekişmesiz yargıda verilmiş hukuki ve ticari konulardaki mahkeme kararlarına uygulanır (m. 1/1). Mal rejimi kararları bu kapsamdadır; nitekim Sözleşme, evlilik mal rejimlerine ilişkin kararlar için özel bir ret sebebi de öngörmüştür (m. 5/2). Sözleşmenin hükümet gerekçesine göre Avusturya’da yabancı icra başlıklarının tenfizi için karşılıklılığın bir devletlerarası anlaşmayla güvence altına alınması gerekiyordu; 1930 tarihli eski mukavelenamenin hükümleri ise borçlunun salt iddiasıyla davanın esasının yeniden incelenmesine imkân verdiğinden uygulamada neredeyse hiç kullanılmamıştı.²¹ Sözleşme yalnızca yürürlüğe girmesinden sonra verilen kararlara uygulanır (m. 17).

B. Tanıma ve Tenfiz Şartları

Bir Türk kararı Avusturya’da, Türkiye’de kesinleşmişse ve Türk mahkemesi Sözleşmenin 6 ila 9. maddelerine göre yetkiliyse tanınır (m. 3). Tanıma ancak kararın Avusturya kamu düzeniyle açıkça bağdaşmaması, aynı taraflar arasında aynı konuda Avusturya’da önce açılmış bir davanın bulunması, Avusturya’da verilmiş kesin bir kararla çelişki ve davaya katılmayan davalının davadan zamanında haberdar edilmemesi hâllerinde reddedilebilir (m. 4). Türk mahkemesinin Avusturya milletlerarası özel hukukunun gösterdiğinden başka bir hukuku uygulamış olması tek başına ret sebebi değildir; fakat karar Avusturya vatandaşı bir kişinin evlilik mal rejimine ilişkinse bu sebeple de tanıma reddedilebilir, meğer ki Avusturya hukukunun gösterdiği hukukun uygulanması aynı sonuca götürsün (m. 5). Avusturya mahkemesi bu şartlar dışında kararı inceleyemez; Türk mahkemesinin yetkisini değerlendirirken de onun dayandığı olgularla bağlıdır (m. 10). Tanınan ve Türkiye’de icra edilebilir olan karar Avusturya’da tenfiz edilir (m. 12); tenfiz isteyen taraf Avusturya’da adli yardımdan Avusturya vatandaşları gibi yararlanır

²⁰ Adalet Bakanlığı Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü, *Hukuki Konularda Uluslararası Adli İş Birliği Mevzuatı*, s. 297 (3727 sayılı Kanun, RG 23.09.1991, 21000).

²¹ Avusturya Milli Meclisi, 1211 der Beilagen XVII. GP, Regierungsvorlage, Erläuterungen, Allgemeiner Teil (parlament.gv.at). Özet ve çeviri bize aittir.

(m. 13). Mahkemelerde yapılan ve icra edilebilir olan sulhler de kararlar gibi tanınır ve tenfiz edilir (m. 15).

- 474 Tenfiz isteyen taraf kararın tam bir örneğini, kararın kesinleştiğini ve icra edilebilir olduğunu gösteren bir belge veya şerhi ve davalı davaya katılmamışsa davayı başlatan belgenin ona usulüne uygun tebliğ edildiğini gösteren belgeyi sunar; belgeler Avusturya'nın diline çevrilir ve tercümenin doğruluğu iki devletten birinin yeminli tercümanınca onaylanır; belgeler onay veya başka bir şekil şartına tabi değildir (m. 14). Bu son hüküm nedeniyle Sözleşmeye dayanan başvurularda apostil şerhi aranmaz.

C. Yetki Kataloğu ve Yetki İtirazının Sonucu

- 475 Sözleşmenin en önemli hükmü, Türk mahkemesinin yetkisinin hangi hâllerde kabul edileceğini sayan 6. maddedir. Mal rejimi davaları bakımından öne çıkan sebepler şunlardır: Dava açıldığında davalının yerleşim yerinin veya mutad meskeninin Türkiye'de bulunması (m. 6/1); davalının belirli uyuşmazlıklar için Türk mahkemelerinin yetkisini yazılı bir anlaşmayla kabul etmiş olması (m. 6/3); davalının yetkiye itiraz etmeden esasa girmiş olması (m. 6/4) ve davalının iki devletten hiçbirinde yerleşim yeri veya mutad meskeni bulunmayıp dava açıldığında Türkiye'de talebi karşılayacak miktarda malvarlığının bulunması (m. 6/9). Taşınmaz üzerindeki aynı haklara ilişkin davalar için taşınmazın bulunduğu devletin yetkisi ayrıca kabul edilmiştir (m. 8). Evlilik ve kişi hâllerine ilişkin davalarda davalının vatandaşlığına dayanan daha geniş bir yetki sebebi bulunmakla birlikte (m. 7), kanaatimizce mal rejimine ilişkin davalar bu kapsamda değildir; çünkü Sözleşme evlilik mal rejimini ayrıca anmış (m. 5/2), 7. maddede ise yalnızca evlilik ve aile durumunu, hak ve fiil ehliyetini ve kanuni temsili saymıştır.

DİKKAT

Avusturya'da oturan bir davalı, Türk mahkemesinde milletlerarası yetkiye itiraz ederse, mahkeme bu itirazı reddetse bile verilecek karar Avusturya'da Sözleşmeye göre büyük ölçüde tanınamaz hâle gelir. Sözleşmenin hükümet gerekçesinde bu sonuç açıkça ifade edilmiştir: Yetki itirazının davanın kendisi bakımından bir önemi yoktur; fakat kararın diğer devlette tanınmasını önler ve dava artık yalnızca karar devletindeki malvarlığı bakımından bir risk taşır.²² Davalının malvarlığı ağırlıklı olarak Avusturya'daysa ve davalı yetkiye itiraz etmişse, davacı eş Türk kararıyla yalnızca Türkiye'deki mallara ulaşabilir. Bu ihtimal, davanın Türkiye'de mi yoksa Avusturya'da mı açılacağına karar verilirken baştan değerlendirilmelidir.

²² Avusturya Millî Meclisi, 1211 der Beilagen XVII. GP, Regierungsvorlage, Erläuterungen, zu Artikel 6: "Die Erhebung dieser Einrede hat zwar für den Prozeß selbst keine Bedeutung, schließt aber die Anerkennung der Entscheidung im anderen Staat aus; der Prozeß wird daher nur mit dem Risiko für das im Entscheidungsstaat befindliche Vermögen geführt." Çeviri bize aittir.

VI. Hollanda

Hollanda ile Türkiye arasında tanıma ve tenfize ilişkin bir sözleşme bulunmadığından, Türk kararları Hollanda usul kanununun genel hükmüne tabidir. Bu hükme göre, kanunda sayılan sözleşme ve kanun hükümleri saklı kalmak üzere, yabancı mahkemelerin kararları Hollanda'da icra edilemez; uyuşmazlık Hollanda mahkemesinde yeniden görülüp karara bağlanabilir (Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, art. 431).²³ Hollanda Yüksek Mahkemesi (Hoge Raad) 2014 tarihli bir kararında bu yeni davada yabancı karara nasıl etki tanınacağını açıklamıştır. Yabancı karar Hollanda'da kural olarak dört şartla tanınır: Kararı veren mahkemenin yetkisi milletlerarası ölçülere göre genel olarak kabul edilebilir bir yetki sebebine dayanmalı, karar usulüne uygun ve yeterli güvencelerle donatılmış bir yargılamada verilmiş olmalı, tanıma Hollanda kamu düzenine aykırı olmamalı ve karar, aynı taraflar arasında verilmiş bir Hollanda kararıyla veya aynı konu ve aynı sebebe ilişkin olup Hollanda'da tanınabilecek önceki bir yabancı kararla bağdaşmaz olmamalıdır. Bu dört şart gerçekleşmişse ve yeni davada yabancı kararda hükmedilen edimin ödenmesi isteniyorsa, Hollanda mahkemesi tarafların yabancı kararla bağlı olduğunu esas alır ve talep kural olarak kabul edilir.²⁴ Aynı kararda Yüksek Mahkeme, yabancı karar kendi ülkesinde icra edilebilir değilse veya artık icra edilebilir değilse talebin bu sebeple reddedilebileceğini de belirtmiştir (r.o. 3.6.6).

Bu yol, Türk kararının doğrudan icrası değil, Türk kararına dayanan yeni bir davadır. Hollanda'da oturan ve orada malı bulunan bir eşe karşı Türk katılma alacağı kararını kullanmak isteyen alacaklı, Hollanda mahkemesinde bu karara dayanarak ödeme davası açar. Dört şartın içeriği, diğer ülkelerde aranan şartlarla örtüşmektedir: Türk mahkemesinin yetkisinin sağlam bir bağlantıya dayanması ve davalının usulüne uygun çağırılması burada da belirleyicidir.

VII. İngiltere

Türkiye ile İngiltere arasındaki 1931 tarihli mukavelename adli yardımlaşmaya ilişkindir ve mal rejimi kararları 2019 tarihli Lahey Kararlar Sözleşmesinin de kapsamı dışındadır (yukarıda). Türk katılma alacağı kararının İngiltere'de doğrudan icrasının şartları İngiliz genel hukukuna (common law) tabidir ve bu eserin kapsamı dışında kalır; bu yola başvurulacaksa İngiltere'de yerel bir hukukçudan görüş alınmalıdır. Aile hukuku bakımından ise İngiliz hukuku, Türk kararının yanında veya onun yerine kullanılabilecek ayrı bir yol tanır.

Matrimonial and Family Proceedings Act 1984'ün üçüncü kısmına göre evlilik yurt dışında yargısal veya başka bir işlemle sona ermiş ve bu boşanma İngiltere

²³ Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, art. 431 (wetten.overheid.nl, 2026 tarihli metin).

²⁴ Hoge Raad, 26.09.2014, ECLI:NL:HR:2014:2838, r.o. 3.6.2–3.6.5 (rechtspraak.nl). Özet ve çeviri bize aittir.

ve Galler'de geçerli olarak tanınmaya elverişliyse, eşlerden biri İngiltere'de mali tedbir isteyebilir (s. 12/1); yeniden evlenen eş bu başvuruyu yapamaz (s. 12/2).²⁵ Başvuru için mahkemenin izni gerekir ve mahkeme, başvuru için esaslı bir sebep bulunduğu kanısına varmadıkça izin vermez; yabancı bir mahkeme diğer eşin başvurana ödeme yapmasına veya mal devretmesine hükmetmiş olsa bile izin verilebilir (s. 13/1-2). Mahkemenin yetkisi için eşlerden birinin izin başvurusu tarihinde veya yabancı boşanmanın hüküm doğurduğu tarihte İngiltere ve Galler'de yerleşik (domicile) olması, bu tarihlerden önceki bir yıl boyunca orada mutad meskeninin bulunması ya da eşlerden birinin evlilik sırasında bir süre aile konutu olarak kullanılmış İngiltere veya Galler'deki bir konutta yararlanma hakkı bulunması gerekir (s. 15/1). Yetki yalnızca bu konuta dayanıyorsa, mahkeme ancak bu konuta ilişkin kararlar ve konuttaki payın değerini aşmayan bir toptan ödeme kararı verebilir (s. 20).

480 Mahkeme, karar vermeden önce mali tedbirin İngiltere'de verilmesinin uygun olup olmadığını değerlendirir; uygun bulmazsa başvuruyu reddeder. Bu değerlendirmede eşlerin İngiltere, boşanmanın gerçekleştiği ülke ve diğer ülkelerle bağlantılarını, yabancı bir mahkemenin ödeme veya mal devri kararı vermişse bu kararlar sağlanan mali korumayı ve kararın ne ölçüde yerine getirildiğini veya getirileceğini, başvuranın yabancı hukuka göre mali talepte bulunma hakkını ve bu hakkı kullanmadıysa sebebini, İngiltere'de başvuran lehine karar verilebilecek malların bulunup bulunmadığını, verilecek kararın ne ölçüde icra edilebileceğini ve boşanmadan bu yana geçen süreyi gözetir (s. 16/1-2).

481 Bu hükümler Türk alacaklı eş bakımından iki sonuç doğurur. Birincisi, borçlu eş Türk katılma alacağı kararını yerine getirmiyor ve İngiltere'de malı bulunuyorsa, alacaklı eş İngiltere'de mali tedbir başvurusunda bulunabilir; Türk kararının yerine getirilmemiş olması, mahkemenin değerlendireceği sebepler arasında açıkça sayılmıştır (s. 16/2-e). İkincisi, aynı imkân diğer eş için de vardır: Türk mahkemesinin kararından memnun olmayan ve İngiltere ile bağlantısı bulunan bir eş, İngiltere'de ikinci bir mali talep yargılaması başlatabilir (On Dördüncü Bölüm). Bu ihtimale karşı Türk davasında, eşlerin İngiltere ile bağlantıları ve oradaki mallar da tasfiyeye dahil edilmeli ve Türk kararının bunları kapsadığı açıkça gösterilmelidir; İngiliz mahkemesi Türk kararıyla sağlanan mali korumayı ayrıca dikkate alacaktır (s. 16/2-d, e).

VIII. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

482 Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki taşınmazlar, araçlar ve banka hesapları da mal rejimi davalarında karşılaşılan yurt dışı mallarındandır. Türk mahkemeleri bakımından bu mallar yabancı ülkedeki mallardır; mahkeme, bu malların tasfiyeye

²⁵ Matrimonial and Family Proceedings Act 1984, ss. 12, 13, 15, 16 ve 20 (legislation.gov.uk).

konu edildiği bir davayı, Türkiye’de mutad meskeni bulunmayan davalıya karşı yabancı ülkedeki mallar için yargı yetkisi bulunmadığı gerekçesiyle dilekçeler aşaması tamamlanmadan reddedemez.

4

YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ

09.05.2016 · E. 2016/4087 · K. 2016/8524

Kuzey Kıbrıs’taki mallar için açılan dava, dilekçeler aşaması tamamlanmadan reddedilemez

Davacı, evlilik birliği içinde edinilen ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde kayıtlı bir taşınmaz ile bir araç için katılma alacağı istemişti. Dava dilekçesi davalıya tebliğ edilmemişti. İlk derece mahkemesi, dosya üzerinden yaptığı inceleme sonunda Türkiye’de mutad meskeni bulunmayanlara karşı yabancı ülkede bulunan taşınmaz ve malvarlığı ile ilgili Türk mahkemelerinin yargı yetkisi bulunmadığı gerekçesiyle davayı usulden reddetmişti. Daire, dava şartları hakkında dosya üzerinden karar verilebilse de bunun için dilekçeler aşamasının tamamlanması gerektiğini belirttikten sonra şöyle demiştir:

“

O halde, Mahkemece, dilekçelerin değişimi aşaması tamamlanmadan yazılı şekilde karar verilmesi davacının hukuki dinlenilme hakkına (HMK. m. 27) aykırı olmuş, hükmün bu sebeple bozulması gerekmektedir.

DEĞERLENDİRME Karar, yurt dışındaki mallara ilişkin bir davada yetki sorununun dosya üzerinden ve dilekçeler aşaması tamamlanmadan çözülemeyeceğini göstermektedir; mahkeme, tarafların Türkiye ile bağlantılarını ancak davalının cevabından sonra değerlendirebilir. Yabancı ülkedeki taşınmazların Türk mahkemesinin yetkisini kendiliğinden ortadan kaldırmadığı İkinci Bölüm’de açıklanmıştır.

Türkiye ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti arasındaki 1987 tarihli sözleşme, hem 483
tebligatı hem de tanıma ve tenfizi düzenler.²⁶ Tebliğ evrakı Türkçe ve iki nüsha düzenlenir; belgeler iki ülkenin yetkili makamları arasında doğrudan veya merkezi makamlar aracılığıyla gönderilir ve her iki devlet diğer ülkedeki kendi vatandaşlarına büyükelçilik ve konsolosluk görevlileri aracılığıyla da tebligat yapabilir (m. 6). Adalet Bakanlığının yürürlükteki tebliğine göre Tebligat Kanunu’nun 25/a maddesi dışındaki tebligat talepleri Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yüksek Mahkemesi Başkanlığına doğrudan gönderilir.²⁷

Sözleşmeye göre bir tarafın nihai nitelikteki mahkeme kararının diğer tarafta kesin 484
delil veya kesin hüküm olarak kabulü, orada tanıma kararı verilmesine bağlıdır; karar cebri icrayı gerektiriyorsa tenfiz kararı verilir (m. 13/a, e). Hukuki ve ticari konularda menkul, gayrimenkul, diğer hak ve alacaklarla kişi haklarına ilişkin

²⁶ Türkiye Cumhuriyeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Arasında Hukukî, Ticarî ve Cezaî Konularda Adli Yardımlaşma, Tanıma ve Tenfiz, Suçluların Geri Verilmesi ve Hükümlülerin Nakli Sözleşmesi, m. 5-9 ve 13-15 (RG 13.02.1989, 20079).

²⁷ Yurt Dışı Tebligat ve İstinabe Taleplerinde Uyulması Gereken Usul ve Esaslara Dair Tebliğ (RG 24.12.2025, 33117), m. 8.

kararlar, diğer tarafın yetkili mahkemesinin tenfiz kararı üzerine icra olunur. Bunun için kararın talep edilen devletin münhasır yetkisine girmeyen bir konuda ve yetkili mahkemece verilmiş olması, kendisine karşı tenfiz istenen tarafın usulüne uygun çağrılmış veya temsil edilmiş olması, kararın kesinleşmiş ve icra kabiliyetini haiz bulunması, kamu düzenine açıkça aykırı olmaması, talep edilen devlette aynı konuda verilmiş kesin bir karara aykırı bulunmaması ve kararın verilmesinden önce talep edilen devlette aynı taraflar arasında, aynı konuda ve aynı olaylara dayanan bir dava açılmamış olması gerekir (m. 14). Tenfiz kararını talep edilen devletin yetkili mahkemesi kendi usulüne göre verir ve tenfiz kararın yalnızca bir kısmı için de verilebilir (m. 15/a, d). Kanaatimizce Kuzey Kıbrıs'taki bir taşınmazı da tasfiyeye dahil eden Türk katılma alacağı kararı, bir para alacağına hükmettiği için münhasır yetki engeline takılmaz ve tenfizden sonra borçlunun oradaki malları üzerinde icra takibine dayanak olur.

IX. Uygulama: Yurt Dışındaki Mallara Ulaşmak

- 485 Bu bölümde incelenen kurallar, yurt dışında malı bulunan bir eşe karşı açılacak mal rejimi davasında üç stratejik kararı gerekli kılar. Birincisi, davanın nerede açılacağıdır. Davalının bütün malları ve kendisi aynı yabancı ülkedeyse, o ülkede açılacak bir davanın, Türk kararının o ülkede tanınması için gereken süre ve masrafı ortadan kaldıracığı düşünülmelidir; buna karşılık o ülkede farklı bir mal rejimi hukukunun uygulanması ve farklı bir sonuç doğması mümkündür (Üçüncü Bölüm). İkincisi, Türkiye'de açılan davanın yabancı ülkede tanınabilecek şekilde yürütülmesidir: Doğru adres, doğru tebligat yolu, tercüme ve davalının yargılamaya katılımı bu bakımdan belirleyicidir. Üçüncüsü, yargılama sırasında yabancı ülkedeki malların korunmasıdır; Türk tedbir kararının yurt dışında etkisi olmadığından, gerekiyorsa malın bulunduğu ülkede ayrıca koruma tedbiri istenmelidir (On Beşinci Bölüm).
- 486 Türk mahkemesi katılma alacağına Türk lirası olarak hükmettiğinden (Sekizinci Bölüm), yurt dışındaki tenfiz süreci uzadıkça Türk lirasındaki değer kaybı alacaklının aleyhine işler. Bu nedenle kesinleşmeden hemen sonra tenfiz başvurusu yapılmalı ve hükmedilen faiz de başvuruya açıkça dahil edilmelidir.
- 487 Türk mahkeme kararları, yabancı resmî belgelerin tasdiki mecburiyetini kaldıran 1961 tarihli Lahey Sözleşmesi bakımından resmî belgedir; bu belgelerin başka bir taraf devlette kullanılması için istenebilecek tek işlem, belgenin verildiği devletin yetkili makamınca apostil şerhinin konulmasıdır. Belgenin kullanılacağı devletin hukuku veya iki devlet arasındaki bir anlaşma bu işlemi kaldırmışsa apostil şerhi istenemez (m. 1/a ve 3).²⁸ Türkiye'de adli belgelere apostil şerhi, ağır ceza merkez-

²⁸ Adalet Bakanlığı Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü, *Hukuki Konularda Uluslararası Adli İş Birliği Mevzuatı*, s. 115–116 (1961 Lahey Sözleşmesi m. 1–3).

lerinde adalet komisyonu başkanlarınca konulur.²⁹ Avusturya Sözleşmesi bu işlemi kaldırmıştır (m. 14/3).

UYGULAMA NOTU

Türk katılma alacağı kararının yurt dışında tenfizi için hazırlanacak dosya: (1) Gerekçeli kararın tam ve onaylı örneği. (2) Kararın kesinleştiğini gösteren şerh; istinaf ve temyiz aşamalarına ilişkin kararlar da eklenmelidir. (3) Davalı davaya katılmamışsa dava dilekçesinin ve duruşma davetiyesinin davalıya tebliğ edildiğini gösteren tebliğ belgeleri; tebligat yabancı makam aracılığıyla yapılmışsa o makamın tebliğ belgesi, konsolosluk aracılığıyla yapılmışsa bildirimin muhataba ulaştığını gösteren belge. (4) Belgelerin apostil şerhli örnekleri (Avusturya Sözleşmesine dayanan başvurular hariç). (5) Belgelerin tenfiz istenecek ülkenin diline yeminli tercümesi; Avusturya’da tercümenin iki devletten birinin yeminli tercümanınca onaylanması yeterlidir. (6) Hükmedilen alacak ve faizin, kararın ve kesinleşmenin tarihleriyle birlikte gösterildiği bir hesap. (7) Almanya’da başvuruda, Türk mahkemelerinin Alman mal rejimi kararlarını tenfiz ettiğini gösteren kararlar. (8) Borçlunun o ülkedeki yerleşim yerini veya mallarını gösteren bilgiler; Almanya’da yetkili mahkeme borçlunun yerleşim yerine veya malvarlığının bulunduğu yere göre belirlenir.

X. Sonuç

Bir Türk mal rejimi kararının değeri, borçlunun mallarının bulunduğu yerde 488 ölçülür. Mallar yurt dışındaysa karar, ancak o ülkenin hukukuna göre tanınır ve tenfiz edilirse alacaklıyı tatmin eder. Avrupa Birliği’nin mal rejimi tüzüğü Türk kararlarına uygulanmadığından ve çok taraflı bir sözleşme de bulunmadığından, her ülke ayrı bir hukuki rejim demektir: Almanya’da aile yargılamasına ilişkin kanun ve karşılıklılık şartı, İsviçre’de milletlerarası özel hukuk kanunu ve boşanma kararlarına bağlanan yetki kuralı, Hollanda’da Türk kararına dayanan yeni bir dava, Avusturya ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde ise ikili sözleşmeler uygulanır. Bütün bu düzenler, Türk mahkemesinin yetkisinin sağlam bir bağlantıya dayanmasını, davalının usulüne uygun ve zamanında çağrılmasını, kararın kesinleşmesini ve önce açılmış bir yabancı davayla çatışmamasını arar. Bu şartların hiçbirisi karar verildikten sonra tamamlanamaz. Yargıtay’ın yurt dışındaki davalıya tebligat konusundaki titiz denetimi, Türk kararının yabancı ülkede de ayakta kalmasına hizmet eder. Davacı eşin avukatı da davayı daha ilk gün, kararın yurt dışında kullanılacağı ihtimalini düşünerek kurmalıdır.

²⁹ Suárez Ramos/Puig Blanes, Modül, s. 10.

Bu eserde incelenen Yargıtay kararları, yurt dışındaki malların mal rejiminin tasfi- 489 yesinde nasıl ele alınacağına ilişkin tutarlı bir ilkeler bütünü ortaya koymaktadır. Bu bütünün temel düşüncesi şudur: Malın yurt dışında bulunması, onu tasfiyenin dışına çıkarmaz; fakat malın varlığının, değerinin ve akıbetinin ispatı ile kararın o mala ulaşması, yabancı bir devletin hukukuna ve yardımına bağlı hâle gelir. Aşağıda bu ilkeler, eserin kısımlarına göre kısa cümlelerle bir araya getirilmiştir. Her ilkenin ayrıntısı ve dayandığı kararların özeti ilgili bölümde yer almaktadır.

1. Temel Çerçeve

1. Türkiye’de Türk vatandaşı olarak evlenen eşlerin mal rejimine kural olarak Türk hukuku uygulanır; eşlerin sonradan yurt dışına yerleşmeleri bu sonucu değiştirmez (MÖHUK m. 15/1; Bkz. Birinci ve Üçüncü Bölümler).¹
2. 1 Ocak 2002’den önce evlenen eşler arasında bu tarihe kadar mal ayrılığı, sonrasında edinilmiş mallara katılma rejimi geçerlidir. Yurt dışında çalışan ve geliri bulunan eşlerden birinin adına mal ayrılığı döneminde edinilen mala diğer eşin katkısı hayatın olağan akışına uygun kabul edilir; aksini iddia eden, diğer eşin birikimlerinin başka bir amaçla kullanıldığını ispat etmelidir (Bkz. Birinci ve Yedinci Bölümler).²
3. Yurt dışında yapılan ve Türk nüfus siciline bildirilmeyen bir evlilik de geçerlidir; mal rejimi bu evliliğin kurulduğu tarihte başlar (Bkz. Birinci ve On Üçüncü Bölümler).³
4. Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi, iç hukukun yer itibarıyla yetki kurallarına göre belirlenir. TMK m. 214 kesin yetki kuralı değildir; davalı süresinde itiraz etmezse davanın açıldığı mahkeme yetkili hâle gelir (MÖHUK m. 40; Bkz. İkinci Bölüm).⁴
5. Yabancı ülkedeki taşınmaz Türk mahkemesinin yetkisini ortadan kaldırmaz. MÖHUK m. 15/2 yetkiyle değil, uygulanacak hukukla ilgilidir; Türk mahke-

1 Yargıtay 8. HD, 19.10.2012, E. 2012/3568, K. 2012/9488.

2 Yargıtay 8. HD, 18.02.2014, E. 2013/21039, K. 2014/2580; Yargıtay HGK, 30.04.2014, E. 2014/8-48, K. 2014/554.

3 Yargıtay HGK, 29.05.2024, E. 2023/470, K. 2024/295.

4 Yargıtay 2. HD, 04.04.2024, E. 2024/2230, K. 2024/2431.

mesi yabancı bir mahkemenin yetkili olduğuna da karar veremez (Bkz. İkinci ve Dördüncü Bölümler).⁵

6. Yurt dışındaki mallara ilişkin bir davada yetki sorunu, dosya üzerinden ve dilekçeler aşaması tamamlanmadan çözülemez (Bkz. On Sekizinci Bölüm).⁶
7. Yabancı mahkemede boşanma davasının açılmasından sonra edinilen mallar mal rejimine tabi değildir; bunlara ilişkin talepler genel hükümlere göre değerlendirilir ve aile mahkemesinin görevine girmez (Bkz. İkinci ve On Yedinci Bölümler).⁷
8. Yurt dışında yaşayan davalıya dava dilekçesi tebliğ edilmeden ön inceleme yapıp tahkikata geçilmesi, savunma hakkını kısıtlar ve bozma sebebidir (Bkz. İkinci ve On Sekizinci Bölümler).⁸

II. Uygulanacak Hukuk

1. Eşler evlenme anında yabancı bir devletin vatandaşıysa Türk mahkemesi o devletin hukukunu uygular; Türkiye'deki taşınmazlar ise bulundukları yer hukuku olarak Türk hukukuna göre tasfiye edilir (MÖHUK m. 15/1-2, 21; Bkz. Üçüncü ve Dördüncü Bölümler).⁹
2. Evlenmeden sonra edinilen yeni müşterek hukukun uygulanması, eşler arasında bu yönde bir anlaşma veya savunma bulunmasına bağlıdır; böyle bir savunma yoksa evlenme anındaki hukuk uygulanır (MÖHUK m. 15/3; Bkz. Üçüncü Bölüm).¹⁰
3. Yurt dışında noter önünde yapılan ve yabancı hukuku seçen bir evlilik sözleşmesi, Türkiye'deki mallar bakımından da geçerli sayılabilir; sözleşmenin şekli yapıldığı ülkenin hukukuna göre değerlendirilir (MÖHUK m. 7; Bkz. Üçüncü Bölüm).¹¹ Yargıtay'ın onadığı bir kararda ise mal rejimi sözleşmesi kişiye sıkı sıkıya bağlı olduğundan, vekil aracılığıyla imzalanan sözleşme geçersiz sayılmıştır.¹²
4. Türk mahkemesi uygulanacak yabancı hukuku kendiliğinden tespit eder. Taraflara ilgili kanun maddelerinin tercümelerini sunmaları için süre verilmeli, gerekirse 1968 tarihli Londra Sözleşmesinden ve Adalet Bakanlığının yardımıyla yararlanılmalıdır; araştırma yapılmadan Türk hukukuna dönülemez (MÖHUK m. 2; Bkz. Beşinci Bölüm).¹³

⁵ Yargıtay 8. HD, 10.07.2013, E. 2013/219, K. 2013/10820.

⁶ Yargıtay 8. HD, 09.05.2016, E. 2016/4087, K. 2016/8524.

⁷ Yargıtay HGK, 30.04.2014, E. 2014/8-48, K. 2014/554; Yargıtay 8. HD, 21.03.2014, E. 2014/4434, K. 2014/4886.

⁸ Yargıtay 8. HD, 13.02.2019, E. 2019/689, K. 2019/1371.

⁹ Yargıtay 8. HD, 26.05.2011, E. 2010/5330, K. 2011/3103.

¹⁰ Yargıtay 8. HD, 28.09.2012, E. 2012/5539, K. 2012/8250.

¹¹ Yargıtay 2. HD, 04.07.2024, E. 2023/4396, K. 2024/5365.

¹² Yargıtay 2. HD, 27.06.2024, E. 2023/3728, K. 2024/4930.

¹³ Yargıtay 8. HD, 26.05.2011, E. 2010/5330, K. 2011/3103.

5. Mal rejimlerinde ülkelerin hukuku ve hesap yöntemi birbirinden tamamen farklı olduğundan, uygulanacak hukuk tasfiyeden önce belirlenmelidir (Bkz. Üçüncü, Beşinci ve On Yedinci Bölümler).¹⁴

III. Yurt Dışındaki Malvarlığı

1. Yurt dışındaki taşınmaz tasfiyenin dışında kalmaz. Taşınmazın varlığı, edinme tarihi, payı, kredi borcu ve değeri araştırılmadan karar verilemez; bu olgular yabancı resmî belgelerin tercümeleriyle tespit edilebilir (Bkz. Altıncı Bölüm).¹⁵
2. Yurt dışındaki taşınmazın satış bedelinden kalan yabancı para, 2. Hukuk Dairesinin oy çokluğuyla verdiği karara göre karara en yakın tarihteki gerçek kur karşılığı Türk lirası olarak tasfiyeye girer; yabancı paraya ilişkin talep yabancı para olarak yapılmışsa mahkeme talebin Türk lirası karşılığını açıklattırmalı ve eksik harcı tamamlatmalıdır (HMK m. 31; Bkz. Altıncı ve Sekizinci Bölümler).¹⁶
3. 2002 öncesi mal ayrılığı dönemine ilişkin katkı payı alacağına, katkı oranı taşınmazın dava tarihindeki sürüm değeriyle çarpılır; döviz hesaplarında hangi tarihteki kurun esas alındığı bilirkişi raporunda açıkça gösterilmelidir (Bkz. Altıncı ve Sekizinci Bölümler).¹⁷
4. Yurt dışında çalışarak elde edilen gelir edinilmiş maldır. Yurt dışında çalışan eşin kazancını Türkiye'deki eşine göndermesi bağış değil, ortak birikimin değerlendirilmesi amacıyla yapılan olağan bir davranıştır (TMK m. 219/1; Bkz. Yedinci Bölüm).¹⁸
5. Katılma alacağı kanundan doğar; bu hakkı talep eden eşin gelirinin olmasına veya malın edinilmesine katkıda bulunmasına gerek yoktur (Bkz. Birinci ve Yedinci Bölümler).¹⁹
6. Yabancı parayla elde edilen gelirler katkı hesabında her yılın kuruyla Türk lirasına çevrilmez, kendi para birimiyle karşılaştırılır. Bir eşin edinilmiş malından diğer eş adına alınan edinilmiş mala yapılan katkı için ayrıca değer artış payı hesaplanmaz (Bkz. Yedinci Bölüm).²⁰
7. Yurt dışından gelen paranın hangi mala dönüştüğüne ilişkin savunma cevap dilekçesinde ileri sürülmelidir; usulen ileri sürülmeyen bir husus tanık beyanlarıyla da gözetilemez (HMK m. 141; Bkz. Yedinci Bölüm).²¹ Yabancı

¹⁴ Yargıtay 8. HD, 28.11.2011, E. 2011/1321, K. 2011/6353.

¹⁵ Yargıtay 8. HD, 30.09.2019, E. 2019/3188, K. 2019/8274; Yargıtay 8. HD, 18.02.2014, E. 2013/21039, K. 2014/2580.

¹⁶ Yargıtay 2. HD, 27.06.2024, E. 2023/3725, K. 2024/4929; Yargıtay 2. HD, 25.12.2025, E. 2024/9568, K. 2025/12007.

¹⁷ Yargıtay 2. HD, 21.06.2023, E. 2023/3261, K. 2023/3425.

¹⁸ Yargıtay 8. HD, 15.11.2012, E. 2012/2475, K. 2012/10534.

¹⁹ Yargıtay 8. HD, 04.04.2017, E. 2015/9223, K. 2017/5039.

²⁰ Yargıtay 8. HD, 08.10.2013, E. 2013/11000, K. 2013/14461.

mahkemenin mali düzenlemelerinin mahsubu da takas-mahsup savunması olarak en geç cevap dilekçesinde ileri sürülmelidir.²²

8. Döviz cinsinden paralar, karara en yakın tarihteki gerçek kur karşılığı Türk lirası olarak hesaplanır; uygulamada Merkez Bankası efektif satış kuru kullanılır. Euro veya ABD doları olarak hüküm kurulması, paranın çekildiği veya harcın yatırıldığı tarihteki kurun esas alınması bozma sebebidir (Bkz. Sekizinci Bölüm).²³
9. Eklenecek değer niteliğindeki döviz de karar tarihindeki kurla Türk lirasına çevrilir; döviz cinsinden bir talep yokken döviz cinsinden hüküm kurulması talep dışına çıkmaktır (HMK m. 26; Bkz. Sekizinci Bölüm).²⁴
10. Karar tarihindeki kurla bulunan değer talep miktarını aşarsa, talep miktarına hükmedilir; talebin aynı davada ikinci kez artırılması mümkün değildir (HMK m. 26/1; Bkz. Sekizinci Bölüm).²⁵
11. Yurt dışındaki banka hesaplarında mal rejiminin sona erdiği tarihte mevcut olan bakiye esas alınır ve banka kayıtlarıyla ispat edilir; bir eşin yurt dışındaki maaş gelirlerinin bilirkşi raporunda hiç hesaba katılmaması bozma sebebidir (Bkz. Yedinci ve Dokuzuncu Bölümler).²⁶
12. Yabancı bir banka kredisyle edinilen malda kredinin ödeme planı getirtilmelidir; kredinin mal rejiminin sona ermesinden sonra ödenen kısmı malda kişisel mal payını oluşturur (Bkz. Dokuzuncu Bölüm).²⁷
13. Bir eşin diğerinin yurt dışındaki kredisini kefil olarak ödemesinden doğan alacak genel hükümlere tabidir ve ayrı bir davayla istenir (Bkz. Dokuzuncu Bölüm).²⁸ Yurt dışındaki ortak hesaba ilişkin zimmet iddiaları da katkı payı davasının konusu değildir.²⁹
14. Önceki davada tasfiyesi istenmeyen yurt dışı malları için yeni bir dava açılabilir (Bkz. Dokuzuncu Bölüm).³⁰ Mal rejimi devam ederken yapılan feragat, doğmamış bir haktan feragat niteliğinde olduğundan sonra açılan davaya etki etmez.³¹
15. Sosyal güvenlik kurumlarının mal rejimi devam ederken yaptığı ödemeler edinilmiş maldır. Toptan ödemelerde mal rejiminin sona ermesinden sonraki

21 Yargıtay 2. HD, 21.03.2024, E. 2023/5632, K. 2024/1961.

22 Yargıtay 2. HD, 09.07.2024, E. 2023/3779, K. 2024/5474.

23 Yargıtay 2. HD, 07.02.2024, E. 2022/9765, K. 2024/632; Yargıtay 2. HD, 04.04.2024, E. 2024/1864, K. 2024/2428; Yargıtay 8. HD, 20.09.2017, E. 2017/12554, K. 2017/11144.

24 Yargıtay 8. HD, 18.12.2018, E. 2016/17898, K. 2018/20414.

25 Yargıtay 2. HD, 18.03.2025, E. 2024/2795, K. 2025/2815; Yargıtay 2. HD, 31.10.2023, E. 2022/6640, K. 2023/4997.

26 Yargıtay 8. HD, 15.09.2015, E. 2015/4100, K. 2015/16373.

27 Yargıtay 8. HD, 10.02.2015, E. 2014/13759, K. 2015/3641.

28 Yargıtay 3. HD, 19.09.2024, E. 2023/4154, K. 2024/2393.

29 Yargıtay 2. HD, 17.10.2023, E. 2022/6213, K. 2023/4791.

30 Yargıtay 2. HD, 26.12.2024, E. 2024/4246, K. 2024/10569.

31 Yargıtay HGK, 10.06.2026, E. 2025/401, K. 2026/364.

döneme isabet eden kısmın peşin sermaye değeri kişisel maldır ve bir yaşam tablosuna dayanan hesapla belirlenir (TMK m. 219/2; Bkz. Onuncu Bölüm).³²

16. Mal rejimi devam ederken alınıp harcanan emekli aylıkları ile tasfiye tarihinde ödenebilir durumda olmayan emeklilik rezervleri tasfiyeye girmez (Bkz. Onuncu Bölüm).³³

IV. Mal Kaçırma, Delil ve Koruma

1. Boşanma davasından kısa süre önce çekilen büyük miktartlı döviz, tarafların ekonomik durumuna göre tüketilmesi hayatın olağan akışına aykırıysa, katılma alacağını azaltma kastıyla yapılmış bir tasarruf olarak eklenecek değer sayılır (TMK m. 229; Bkz. On Birinci Bölüm).³⁴
2. Boşanma davasından kısa süre önce bir malını satan eş, satış bedelinin nasıl harcadığını ve mal rejimi sona erdiğinde mevcut olmadığını ispat etmelidir; paranın bir kısmının yurt dışına gönderildiği savunması bu yükü kaldırmaz (Bkz. On Birinci Bölüm).³⁵
3. Yabancı mahkemede boşanma davası açıldıktan sonra Türkiye'deki bir malın yakınlarla devredilmesi hâlinde Türkiye'de muvazaa davası açılabilir. Bu davada yabancı karar ve varsa tenfiz kararı getirtilmeli, alacağın varlığı için mal rejimi davasının sonucu beklenmelidir (Bkz. On Birinci Bölüm).³⁶
4. Hâkim, tarafların ileri sürmediği vakıaları kendiliğinden dikkate alamaz; yurt dışındaki mallar ve bunlara ilişkin savunmalar dilekçeler aşamasında somut olarak ileri sürülmelidir (HMK m. 25; Bkz. On İkinci Bölüm).³⁷
5. Merkezî Kayıt Kuruluşunun yatırım hareketlerini gösteren cevabı karşısında, davalının bankalardaki mevduatları yeterince araştırılmadan hüküm kurulamaz (Bkz. On İkinci Bölüm).³⁸
6. Yurt dışındaki gelire ilişkin belgeler elde edilemezse, yaklaşık gelir meslek kuruluşlarından ve bilirkişilerden öğrenilerek belirlenir (Bkz. On İkinci Bölüm).³⁹
7. İstinabeden sonuç alınamaması, tarafın kendi temin ettiği yabancı belgeleri tercümesiyle sunmasına engel değildir; usulüne uygun tebliğ edilip karşı konulmayan belge dikkate alınmalıdır (Bkz. On İkinci ve On Üçüncü Bölümler).⁴⁰

³² Yargıtay 8. HD, 18.03.2019, E. 2017/17305, K. 2019/2838.

³³ Yargıtay 8. HD, 09.04.2015, E. 2015/3029, K. 2015/8128.

³⁴ Yargıtay 2. HD, 07.02.2024, E. 2022/9765, K. 2024/632.

³⁵ Yargıtay 8. HD, 10.12.2019, E. 2019/5822, K. 2019/11111.

³⁶ Yargıtay HGK, 07.07.2020, E. 2017/1507, K. 2020/525; Yargıtay HGK, 16.04.2025, E. 2023/618, K. 2025/231.

³⁷ Yargıtay 2. HD, 04.04.2024, E. 2024/1949, K. 2024/2429.

³⁸ Yargıtay 8. HD, 09.04.2015, E. 2015/3029, K. 2015/8128.

³⁹ Yargıtay 8. HD, 07.06.2017, E. 2015/17918, K. 2017/8500.

⁴⁰ Yargıtay 8. HD, 05.10.2010, E. 2010/3287, K. 2010/4553.

8. Yurt dışında yaşayan tanıklar istinabe yoluyla dinlenebilir ve katkı hesabında yurt dışı çalışma kayıtları kullanılır; Almanya'da geçen sigortalılık sürelerini gösteren belgeler Sosyal Güvenlik Kurumu aracılığıyla da istenebilir (Bkz. On Üçüncü Bölüm).⁴¹
9. Mal rejimi davasındaki ihtiyati tedbir, davacının yaklaşık olarak alabileceği alacak ve fer'ileriyle sınırlıdır; alacağı fazlasıyla güvence altına alan ve karşı tarafın yaşamını zora sokan tedbir ölçüsüzdür (HMK m. 389; Bkz. On Beşinci Bölüm).⁴²
10. Katılma alacağı şahsi bir alacaktır; davalı eşin ortağı olduğu şirketin mallarına tedbir konulamaz, tedbirin konusu şirketteki paydır (Bkz. On Beşinci ve On Sekizinci Bölümler).⁴³
11. Yurt dışında oturan eş, tedbire itiraz incelemesine Tebligat Kanunu hükümlerine göre davet edilmeden itiraz karara bağlanamaz (HMK m. 394; Bkz. On Beşinci Bölüm).⁴⁴
12. Tasarruf yetkisinin sınırlandırılması evliliğin genel hükümlerine dahildir; yabancı uyruklu eşlerde müşterek milli hukukta benzer bir düzenleme yoksa uygulanamaz (TMK m. 199; MÖHUK m. 13/3; Bkz. On Beşinci Bölüm).⁴⁵
13. Tedbir taleplerinin reddine ve itiraz üzerine verilen kararlara karşı kanun yolu istinaftır; bu kararlar temyiz edilemez (HMK m. 391/3; Bkz. On Beşinci Bölüm).⁴⁶

V. Yabancı Kararlar ve Yerine Getirme

1. Türk hukuku bakımından mal rejiminin sona erdiğinin kabulü için yabancı boşanma kararının tanınması gerekir; tanıma kesinleşmeden açılan mal rejimi davasında tanıma davası bekletici mesele yapılır (Bkz. On Altıncı Bölüm).⁴⁷
2. Yabancı mahkemede boşanan eşler arasındaki mal rejimi, Türk hukukundaki kurala paralel olarak yabancı mahkemede boşanma davasının açıldığı tarihte sona erer (TMK m. 225/2; Bkz. On Altıncı ve On Yedinci Bölümler).⁴⁸
3. Yabancı boşanma kararının idari yoldan nüfus kütüğüne tescili, kararın mal rejimine ilişkin hükümlerine Türkiye'de etki kazandırmaz (Bkz. On Altıncı Bölüm).⁴⁹

⁴¹ Yargıtay 8. HD, 05.03.2012, E. 2011/3814, K. 2012/1439; Yargıtay 10. HD, 21.11.2022, E. 2022/12930, K. 2022/14526.

⁴² Yargıtay 8. HD, 29.11.2012, E. 2012/12527, K. 2012/11374.

⁴³ Yargıtay 2. HD, 04.02.2025, E. 2025/49, K. 2025/923.

⁴⁴ Yargıtay 8. HD, 15.10.2012, E. 2012/10916, K. 2012/9223.

⁴⁵ Yargıtay 2. HD, 04.12.2017, E. 2016/24911, K. 2017/14028.

⁴⁶ Yargıtay 2. HD, 07.04.2026, E. 2026/1709, K. 2026/3795.

⁴⁷ Yargıtay HGK, 17.12.2014, E. 2014/8-45, K. 2014/1062.

⁴⁸ Yargıtay HGK, 29.11.2023, E. 2022/1205, K. 2023/1188.

⁴⁹ Yargıtay HGK, 29.11.2023, E. 2022/1205, K. 2023/1188.

4. Yalnızca boşanma kısmı tanınan yabancı karar, mal paylaşımında kesin hüküm oluşturmaz; yabancı mahkemenin hükmettiği tazminatın kazanımların dengelenmesine ilişkin olmadığı anlaşılıyorsa karar katkı payı davasına da engel değildir (Bkz. On Altıncı Bölüm).⁵⁰
5. Türkiye'deki bir taşınmaz eşlerden birine bırakan ve tapu kaydını doğrudan değiştiren inşai bir hüküm içermeyen yabancı karar tenfiz edilebilir; tarafların yurt dışında mahkeme önünde yaptıkları sulh ile mal rejimini tasfiye etmeleri MÖHUK m. 15/2 ve 21/1'e aykırı değildir (Bkz. On Altıncı Bölüm).⁵¹
6. Yurt dışında yapılan bir boşanma anlaşmasının Türkiye'deki malları kapsayıp kapsamadığı, anlaşmanın yorumuna bağlıdır. Eski bir karar malların tek tek sayılmasını aramış, yeni kararlar ise anlaşmanın başlığını ve içeriğini bir bütün olarak değerlendirmiştir (Bkz. On Altıncı Bölüm).⁵²
7. Türkiye'de sonradan verilip kesinleşen boşanma kararı karşısında, daha önce verilmiş yabancı boşanma kararının tanınması istenemez (Bkz. İkinci ve On Altıncı Bölümler).⁵³
8. Yabancı boşanmadan sonra mal rejiminin tasfiyesinden doğan alacaklar için on yıllık zamanaşımı, Hukuk Genel Kurulunun 2023 tarihli kararına göre yabancı boşanma kararının kesinleştiği tarihten başlar (MÖHUK m. 59; Bkz. On Yedinci Bölüm).⁵⁴ Kurulun 2021 tarihli kararında ise süre tenfiz kararının kesinleşmesinden başlatılmıştı.⁵⁵
9. Türkiye'de tenfiz edilen bir yabancı mal rejimi kararı bulunduğunda, Türkiye'de açılan davadaki malların yabancı kararın kapsamına girip girmediği araştırılmadan esas hakkında karar verilemez (Bkz. On Sekizinci Bölüm).⁵⁶
10. Konsolosluk aracılığıyla yapılan tebligat iade gelirse usulüne uygun bir tebligattan söz edilemez (Tebliğat Kanunu m. 25/a; Bkz. On Sekizinci Bölüm).⁵⁷ Konsolosluk bildirimini aldığı hâlde otuz gün içinde başvurmayan muhataba ise tebliğ otuzuncu günün sonunda yapılmış sayılır.⁵⁸
11. Yurt dışındaki muhatap Türk vatandaşı değilse, tebligat belgeleri tercüme ettirilerek o ülkenin yetkili makamı aracılığıyla tebliğ edilmelidir; bu işlem için dosyadaki gider avansı kullanılabilir ve dava bu gerekçeyle usulden reddedilemez (Tebliğat Kanunu m. 25; Bkz. On Sekizinci Bölüm).⁵⁹

⁵⁰ Yargıtay 8. HD, 17.01.2011, E. 2010/2915, K. 2011/95; Yargıtay 8. HD, 05.10.2010, E. 2010/3287, K. 2010/4553.

⁵¹ Yargıtay 2. HD, 09.12.2025, E. 2024/9929, K. 2025/10870; Yargıtay 2. HD, 29.11.2023, E. 2022/7551, K. 2023/5740.

⁵² Yargıtay 8. HD, 19.10.2012, E. 2012/3568, K. 2012/9488; Yargıtay 2. HD, 03.05.2023, E. 2022/7029, K. 2023/2114; Yargıtay 2. HD, 14.03.2024, E. 2023/7400, K. 2024/1767.

⁵³ Yargıtay 2. HD, 13.12.2023, E. 2023/5707, K. 2023/6196.

⁵⁴ Yargıtay HGK, 29.11.2023, E. 2022/1205, K. 2023/1188.

⁵⁵ Yargıtay HGK, 07.12.2021, E. 2018/8-471, K. 2021/1586.

⁵⁶ Yargıtay 8. HD, 28.02.2012, E. 2011/7702, K. 2012/1241.

⁵⁷ Yargıtay 2. HD, 28.04.2026, E. 2025/7877, K. 2026/4717.

⁵⁸ Yargıtay 2. HD, 16.03.2022, E. 2021/5359, K. 2022/2490.

VI. Yabancı Ülke Uygulamalarından Çıkan Ölçüler

- 490 Yabancı ülkelerdeki delil ve yerine getirme kuralları Yargıtay içtihadının konusu değildir; fakat Türk mahkemesindeki davanın nasıl kurulacağını doğrudan etkiler. İncelenen kaynaklardan çıkan ölçüler şunlardır: Yabancı bir bankadan veya sicil-den istenecek belge, belirli bir hesap veya kayıt ve belirli bir dönemle sınırlanmalı, dava ve ispat konusu vakıa ile bağlantısı açıkça gösterilmelidir; aksi hâlde talep “delil avcılığı” sayılarak geri çevrilebilir (On Dördüncü Bölüm). Türk tedbir kararları yurt dışında kendiliğinden etki doğurmaz; yurt dışındaki mallar için malın bulunduğu ülkede ayrıca koruma istenmelidir (On Beşinci Bölüm). Türk kararının yurt dışında tanınması için Türk mahkemesinin o ülkenin gözünde de yetkili olması, davalının usulüne uygun ve zamanında çağırılması, kararın kesinleşmesi ve o ülkede önce açılmış bir davayla çatışmaması gerekir; Almanya mal rejimi kararlarında ayrıca karşılıklılık arar, Avusturya ile yapılan sözleşme ise Türk mahkemesinde yetki itirazında bulunan ve Avusturya’da oturan davalı bakımından tanımayı büyük ölçüde engeller (On Sekizinci Bölüm).
- 491 Bu ilkelerin ortak sonucu, yurt dışındaki mallara ilişkin bir mal rejimi davasının ilk dilekçeden itibaren iki düzlemde birlikte düşünülmesi gerektiğidir: Türk mahkemesinde ispat ve tasfiye, malın bulunduğu ülkede ise delil, koruma ve yerine getirme. Eserin ekleri, bu iki düzlemi bir araya getiren dilekçe örneklerini ve kontrol listelerini içermektedir.

Aşağıdaki örnekler, eserde açıklanan ilkelerin dilekçeye, müzekkere talebine ve istinabe talebine nasıl yansıtılabileceğini göstermek amacıyla hazırlanmıştır. Köşeli parantez içindeki yerler somut dosyaya göre doldurulmalı; ilgisiz paragraflar çıkarılmalı ve her metin dosyanın kendi koşullarına göre yeniden değerlendirilme-
lidir. Örnekler 31.07.2026'dan sonra açılacak davalar esas alınarak düzenlenmiştir; bu tarihten önce belirsiz alacak davası olarak açılmış davalarda yürürlükten kaldırılan HMK m. 107 uygulanmaya devam eder (Bkz. Altıncı Bölüm). Yabancı ülkeye gönderilecek talepler bakımından ilgili ülkenin dil, takım sayısı ve masraf kuralları ayrıca kontrol edilmelidir (Bkz. On Üçüncü ve On Dördüncü Bölümler, Ek 2).

I. Örnek 1 · Yurt Dışındaki Malları Kapsayan Katılma Alacağı ve Katkı Payı Davası

Mahkeme: [...] Aile Mahkemesi Hâkimliğine

Davacı: [Ad Soyad], T.C. Kimlik No: [...], [Türkiye'deki ve yurt dışındaki adresleri]

Vekili: Av. [...]

Davalı: [Ad Soyad], T.C. Kimlik No: [...], [yurt dışındaki açık adresi; ülkesi; varsa Türkiye'deki adresi]

Dava: Mal rejiminin tasfiyesi; katılma alacağı ve 01.01.2002 öncesi dönem için katkı payı alacağı (kısmi dava) ile ihtiyati tedbir talebi

Dava değeri: Şimdilik [...] TL (HMK m. 109/4 uyarınca artırma hakkı saklı kalmak kaydıyla)

Açıklamalar

1. Müvekkil ile davalı [tarih] tarihinde [yer] evlenmiştir. Taraflar evlenme anında Türk vatandaşdır ve aralarında bir hukuk seçimi veya mal rejimi sözleşmesi bulunmamaktadır; mal rejimlerine Türk hukuku uygulanır (MÖHUK m. 15/1). Taraflar 01.01.2002'ye kadar mal ayrılığı, bu tarihten sonra edinilmiş mallara katılma rejimine tabidir (4722 sayılı Kanun m. 10; TMK m. 202).
2. [Boşanma Türkiye'de ise:] [...] Aile Mahkemesinin [...] Esas sayılı dosyasıyla [tarih] tarihinde açılan boşanma davası [tarih] tarihinde kesinleşmiştir; mal rejimi boşanma davasının açıldığı tarihte sona ermiştir (TMK m. 225/2). [Boşanma yurt dışında ise:] Taraflar [ülke] [mahkeme] tarafından [tarih] tarihinde açılan davada verilen ve [tarih] tarihinde kesinleşen kararla boşanmışlardır. Bu karar [...] Aile Mahkemesinin [...] Esas, [...] Karar sayılı ilamıyla

tanınmıştır / tanınması için [...] Aile Mahkemesinin [...] Esas sayılı dosyasıyla dava açılmıştır. Türk hukuku bakımından mal rejiminin sona erdiğinin kabulü yabancı boşanma kararının tanınmasına bağlı olduğundan, tanıma davasının bekletici mesele yapılmasını talep ederiz (Yargıtay HGK, 17.12.2014, E. 2014/8-45, K. 2014/1062). Mal rejimi yabancı mahkemede boşanma davasının açıldığı [tarih] tarihinde sona ermiştir (Yargıtay HGK, 29.11.2023, E. 2022/1205, K. 2023/1188).

3. Mahkemenizin yetkisi: [Davalının Türkiye'deki yerleşim yeri / boşanma davasında yetkili mahkeme / Türkiye'deki mutad meskeni / tasfiyeye konu taşınmazın bulunduğu yer] gereğince mahkemeniz yetkilidir (TMK m. 214; HMK m. 6, 9; MÖHUK m. 40, 41). Yurt dışındaki mallar mahkemenizin yetkisini ortadan kaldırmaz; MÖHUK m. 15/2 yetkiye değil uygulanacak hukuka ilişkindir (Yargıtay 8. HD, 10.07.2013, E. 2013/219, K. 2013/10820).
4. Tasfiyeye konu mallar şunlardır: (a) Türkiye'deki [il, ilçe, ada, parsel, bağımsız bölüm] taşınmaz; [tarih] tarihinde davalı adına tescil edilmiştir. (b) [Ülke, şehir, sicil bilgisi] bulunan konut; davalı adına [tarih] tarihinde [tam / yarı pay] olarak edinilmiştir. Edinme bedeli [...] [para birimi] olup [...] kısmı [banka adı] bankasından kullanılan krediyle ödenmiştir. (c) Davalının [ülke] [banka adı] bankasındaki [hesap numarası veya IBAN'ın bilinen kısmı] numaralı hesabı ile Türkiye'de [banka adı] bankasındaki döviz hesapları. (d) Davalının [ülke] [kurum adı] nezdindeki emeklilik hakları ve mal rejimi devam ederken yapmış [toptan ödeme / ikramiye] ödemeleri. (e) [Varsa] Davalının [şirket unvanı] şirketindeki payı ve [kripto varlık platformu] hesabındaki varlıklar. Yurt dışındaki her mal, bulunduğu ülke ve kuruluş adıyla ayrı ayrı gösterilmiştir; değeri dava açılırken bilinmeyen mallar için şimdilik asgari bir miktar istenmekte ve HMK m. 109/4 uyarınca artırma hakkı saklı tutulmaktadır.
5. Davalı yıllarca [ülke]'de çalışmış, kazancını düzenli olarak müvekkile ve Türkiye'deki hesaplara göndermiştir. Yurt dışında çalışarak elde edilen gelir edinilmiş maldır (TMK m. 219/1); yurt dışındaki eşin Türkiye'deki eşine gönderdiği para bağış değil, ortak birikimin değerlendirilmesidir (Yargıtay 8. HD, 15.11.2012, E. 2012/2475, K. 2012/10534). 01.01.2002 öncesinde müvekkilin [ülke]'deki çalışmasından elde ettiği gelirle davalı adına edinilen [taşınmaz] bakımından katkı payı alacağı istenmektedir; gelirler yabancı para olarak elde edildiğinden katkı hesabında kendi para birimiyle karşılaştırılmalıdır (Yargıtay 8. HD, 08.10.2013, E. 2013/11000, K. 2013/14461).
6. Döviz cinsinden mallar, karara en yakın tarihteki gerçek kur karşılığı Türk lirası olarak hesaplanmalıdır (Yargıtay 2. HD, 07.02.2024, E. 2022/9765, K. 2024/632). Müvekkilin talebi bu nedenle Türk lirası olarak gösterilmiştir.
7. [Mal kaçırma varsa:] Davalı, boşanma davasının açılmasından [...] ay önce [banka adı] bankasındaki hesabından [...] [para birimi] çekmiş / [ülke]'ye havale etmiştir. Tarafların ekonomik durumuna göre bu paranın kısa sürede

tüketilmesi hayatın olağan akışına aykırıdır; çekilen para eklenecek değer olarak hesaba katılmalıdır (TMK m. 229; Yargıtay 2. HD, 07.02.2024, E. 2022/9765, K. 2024/632). [Malın satışı varsa:] Satış bedelinin nasıl harcandığını ve mal rejimi sona erdiğinde mevcut olmadığını ispat yükü davalıdadır (Yargıtay 8. HD, 10.12.2019, E. 2019/5822, K. 2019/11111).

Yurt dışı tebligat talebi

Davalı [ülke]’de oturmaktadır. Dava dilekçesinin ve eklerinin, verilecek kararın [ülke]’de de tanınabilmesi için, [ülke] dilindeki onaylı tercümeleriyle birlikte Tebligat Kanunu m. 25 ve 1965 tarihli Lahey Tebligat Sözleşmesi uyarınca [ülke] merkezi makamı aracılığıyla tebliğine karar verilmesini talep ederiz. Tercüme ve tebligat giderleri için gider avansı yatırılmıştır; ek masraf gerekirse yatırılacaktır. [Davalı Türk vatandaşıysa ve hızlı tebligat isteniyorsa:] Ayrıca dava dilekçesinin Tebligat Kanunu m. 25/a uyarınca [şehir] Başkonsolosluğu aracılığıyla da tebliğe çıkarılmasını talep ederiz.

Belge ibrazı ve müzekkere talepleri

1. Davalının adına kayıtlı yurt dışındaki taşınmazın sicil kaydını, satın alma sözleşmesini ve kredi ödeme planını; [banka adı] bankasındaki hesabının [başlangıç tarihi]–[bitiş tarihi] dönemine ait hesap dökümlerini ve [kurum adı] emeklilik kaydını mahkemenize sunması için davalıya kesin süre verilmesini, belgeler sunulmazsa belgelerin içeriği konusundaki beyanımızın kabul edileceğinin ihtarını talep ederiz (HMK m. 219, 220).
2. Türkiye’deki [banka adları] bankalarına müzekkere yazılarak davalı adına açılmış bütün hesapların [tarih]’ten bu yana hareketlerinin, özellikle yurt dışına giden ve yurt dışından gelen havalelerin gönderen ve alıcı bilgileriyle bildirilmesini talep ederiz.
3. Merkezî Kayıt Kuruluşuna müzekkere yazılarak davalı adına kayıtlı sermaye piyasası araçlarının ve hareketlerinin bildirilmesini talep ederiz (Yargıtay 8. HD, 09.04.2015, E. 2015/3029, K. 2015/8128).
4. Sosyal Güvenlik Kurumu Yurt Dışı Tahsisler Daire Başkanlığına müzekkere yazılarak tarafların [ülke]’de geçen sigortalılık sürelerine ilişkin kayıtların istenmesini talep ederiz (Yargıtay 10. HD, 21.11.2022, E. 2022/12930, K. 2022/14526).
5. Yukarıdaki yollarla elde edilemeyen belgeler için Örnek 2’deki istinabe talebimizin kabulünü talep ederiz.

İhtiyati tedbir talebi

Davalının dava sürecinde Türkiye’deki mallarını devretmesi ve hesaplarındaki paraları yurt dışına çıkarması hâlinde müvekkilin alacağına kavuşması önemli ölçüde zorlaşacaktır. Bu nedenle [taşınmaz bilgileri] taşınmazın tapu kaydına devir ve temlik yasağı konulmasına; davalının [banka adı] bankasındaki hesaplarına, müvekkilin yaklaşık alacağı ve fer’ileri olan [...] TL ile sınırlı olmak üzere çekme ve havale yasağı konulmasına karar verilmesini talep ederiz (HMK m. 389, 390;

Yargıtay 8. HD, 29.11.2012, E. 2012/12527, K. 2012/11374). Yurt dışındaki mallar için [ülke]’de ayrıca koruma tedbiri istenecektir.

Hukuki sebepler

TMK m. 202 vd., 214, 218–241; 4722 sayılı Kanun m. 10; MÖHUK m. 2, 15, 40, 41, 58; HMK m. 109, 197, 219–223, 389 vd.; Tebligat Kanunu m. 25, 25/a; 1965 tarihli Lahey Tebligat Sözleşmesi; 1970 tarihli Lahey Delil Sözleşmesi ve ilgili mevzuat.

Deliller

1. Nüfus kayıtları, evlenme ve boşanma kayıtları; yabancı boşanma kararı, kesinleşme belgesi ve tanıma kararı.
2. Türkiye’deki tapu kayıtları ile yurt dışındaki taşınmaza ilişkin sicil kaydı, satış sözleşmesi ve kredi belgeleri ile bunların onaylı tercümeleri.
3. Türk ve yabancı bankaların hesap ve havale kayıtları; Merkezî Kayıt Kuruluşu kayıtları.
4. Tarafların yurt dışındaki çalışma, gelir, vergi ve sigorta kayıtları; Sosyal Güvenlik Kurumu kayıtları.
5. İstinabe yoluyla elde edilecek belgeler ve tanık beyanları.
6. Bilirkişi incelemesi (yurt dışındaki taşınmazın değeri ile döviz ve yatırım hesapları için mali müşavir veya bankacı bilirkişi).
7. Tanık, yemin ve her türlü yasal delil.

Sonuç ve istem

Yukarıda açıklanan nedenlerle; ihtiyati tedbir taleplerimizin kabulüne; dava dilekçesinin davalıya yurt dışında usulüne uygun olarak tebliğine; taraflar arasındaki mal rejiminin tasfiyesi ile fazlaya ilişkin haklarımız ve HMK m. 109/4 uyarınca artırma hakkımız saklı kalmak kaydıyla, şimdilik [...] TL katılma alacağının karar tarihinden, [...] TL katkı payı alacağının dava tarihinden itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte davalıdan tahsiline; yargılama giderleri ile vekâlet ücretinin davalıya yükletilmesine karar verilmesini saygıyla arz ve talep ederiz.

[Tarih] – Davacı vekili Av. [...]

DİKKAT

Yurt dışındaki her mal dava dilekçesinde ayrı ayrı gösterilmelidir. HMK m. 109/4’teki artırma imkânı, dava konusu yapılmış bir malın değerine ilişkin talebin artırılmasını kapsar; dilekçede hiç gösterilmeyen bir yurt dışı malının sonradan davaya eklenmesini değil (Bkz. Altıncı Bölüm). Önceki davada istenmeyen mallar için yeni bir dava açılabilir (Yargıtay 2. HD, 26.12.2024, E. 2024/4246, K. 2024/10569); fakat bu, zamanaşımı ve masraf bakımından ek riskler doğurur.

II. Örnek 2 · İstinabe Talep Dilekçesi (Yabancı Bankadaki Hesap ve Tapu Kaydı)

Mahkeme: [...] Aile Mahkemesi Hâkimliğine

Dosya No: [...] Esas

Konu: [Ülke]’deki banka ve sicil kayıtlarının 1970 tarihli Lahey Delil Sözleşmesi uyarınca istinabe yoluyla getirilmesi talebi

Mahkemenizde görülmekte olan davada, davalının [ülke]’deki malvarlığına ilişkin aşağıdaki belgelerin istinabe yoluyla getirilmesini talep ederiz. Davalıya HMK m. 220 uyarınca verilen kesin süreye rağmen belgeler sunulmamıştır / davalı belgelerin elinde olmadığını beyan etmiştir.

- 1. Talep edilen belgeler.** (a) [Banka adı, şube adresi] bankasında davalı [Ad Soyad, doğum tarihi] adına açılmış [hesap numarası] numaralı hesap ile [diğer hesap numarası] numaralı hesabın [başlangıç tarihi]–[bitiş tarihi] dönemine ait hesap özetleri ve [tarih] tarihindeki bakiyeleri. (b) [Şehir] tapu siciline (Grundbuch / Kadaster / Land Registry) kayıtlı [adres, parsel veya sicil numarası] taşınmazın davalı adına tescil tarihi, edinme bedeli ve üzerindeki ipotekleri gösteren sicil kaydı.
- 2. İspat edilecek vakıa.** Belgeler, mal rejiminin sona erdiği [tarih] tarihinde davalının malvarlığında bulunan değerlerin ve boşanma davasından önceki bir yıl içinde yapılan çekişlerin tespiti için gereklidir (TMK m. 228, 229). Talep, belirli hesaplarla ve belirli bir dönemle sınırlıdır; davalının bankadaki bütün belgelerini değil, yalnızca yukarıda tek tek sayılan belgeleri kapsamaktadır.
- 3. Usul.** Talepnamenin ve eklerinin [ülke] dilinde onaylı tercümeleriyle [iki / üç] takım hâlinde hazırlanarak Adalet Bakanlığı aracılığıyla [ülke] merkezi makamına gönderilmesini; [ülke] makamlarının talep etmesi hâlinde masrafın tarafımızca karşılanacağına ilişkin taahhüdümüzün dosyaya alınmasını talep ederiz. [İsviçre için:] Talebin belirli hesap ve dönemle sınırlı olduğunun ve İsviçre Medeni Kanunu’nun 170. maddesine göre bankanın bilgi verme yükümlülüğünün bulunduğu taleplemede belirtilmesi yararlı olur (Bkz. On Dördüncü Bölüm).
- 4. Hazır bulunma.** İstinabenin yerine getirileceği tarih ve yerin tarafımıza bildirilmesini talep ederiz (1970 Sözleşmesi m. 7).

[Tarih] — Davacı vekili Av. [...]

DİKKAT

Yabancı makamlar, ne aradığını belirtmeyen, “davalının bankadaki bütün hesapları ve belgeleri” gibi genel talepleri delil avcılığı sayarak reddedebilir. Talep; belgeyi elinde bulunduran kuruluşu, hesabı veya kaydı, dönemi ve ispat edilecek vakıayı tek tek göstermelidir. İstinabeden sonuç alınamazsa, tarafın kendi temin ettiği ve

tercümesiyle sunduğu belgeler karşı tarafa tebliğ edilip itiraz edilmezse dikkate alınır (Yargıtay 8. HD, 05.10.2010, E. 2010/3287, K. 2010/4553).

III. Örnek 3 · İstinabe Yoluyla Tanık Dinlenmesi Talebi

Mahkeme: [...] Aile Mahkemesi Hâkimliğine

Dosya No: [...] Esas

Konu: [Ülke]'de oturan tanıkların istinabe yoluyla dinlenmesi talebi

Delil listemizde gösterilen ve [ülke]'de oturan tanıklar [Ad Soyad, açık adres] ile [Ad Soyad, açık adres], tarafların [ülke]'de birlikte çalıştıkları dönemi, gelirlerini ve Türkiye'deki [taşınmaz] taşınmazın edinilmesi için gönderilen paraları bilmektedir. Tanıkların istinabe yoluyla dinlenmesini; talepten önce soruların ayrı ayrı yazılmasını ve tanıklara (1) tarafları ne zamandan beri tanıdıkları, (2) tarafların [ülke]'de hangi yıllarda ve hangi işlerde çalıştıkları, (3) yaklaşık gelirleri, (4) Türkiye'ye para gönderilip gönderilmediği, gönderildiyse kim tarafından ve hangi amaçla gönderildiği sorularının yöneltmesini talep ederiz. Tanıkların dinlenmesine ilişkin masraf avansı yatırılmıştır.

[Tarih] — Davacı vekili Av. [...]

UYGULAMA NOTU

Tanığın açık kimliği ve adresi, sorular ve dinlenme konusu talepten önce eksiksiz gösterilmezse yabancı makam talebi yerine getiremez. Yurt dışında birlikte çalışan eşlerde katkının ispatı için tanık beyanları yanında çalışma ve sigorta kayıtları da getirilmelidir (Yargıtay 8. HD, 05.03.2012, E. 2011/3814, K. 2012/1439). Almanya'da dinlenecek her tanık için masraf avansı alındığı unutulmamalıdır (Bkz. On Üçüncü Bölüm).

IV. Örnek 4 · Yabancı Boşanma Kararının Tanınması Davası

Mahkeme: [...] Aile Mahkemesi Hâkimliğine

Davacı: [Ad Soyad], T.C. Kimlik No: [...], [adres]

Vekili: Av. [...]

Davalı: [Ad Soyad], T.C. Kimlik No: [...], [adres]

Dava: Yabancı mahkeme kararının tanınması (MÖHUK m. 58)

Açıklamalar

1. Taraflar [tarih] tarihinde evlenmişlerdir. [Ülke] [mahkeme adı], [tarih] tarihinde açılan davada [tarih] tarih ve [numara] sayılı kararıyla tarafların boşanmalarına karar vermiş; karar [tarih] tarihinde kesinleşmiştir.

2. Karar, Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine girmeyen bir konuda verilmiştir; kamu düzenine açıkça aykırı değildir; davalı yabancı mahkemedeki yargılamaya usulüne uygun çağrılmış ve [yargılamaya katılmış / temsil edilmiştir] (MÖHUK m. 54/1-b, c, ç). Tanımada karşılıklılık şartı aranmaz (MÖHUK m. 58/1).
3. Müvekkil, taraflar arasındaki mal rejiminin tasfiyesi için [...] Aile Mahkemesinin [...] Esas sayılı dosyasıyla dava açmıştır / açacaktır. Türk hukuku bakımından mal rejiminin sona erdiğinin kabulü yabancı boşanma kararının tanınmasına bağlıdır (Yargıtay HGK, 17.12.2014, E. 2014/8-45, K. 2014/1062); boşanmanın idari yoldan nüfusa tescil edilmiş olması bu bakımdan yeterli değildir (Yargıtay HGK, 29.11.2023, E. 2022/1205, K. 2023/1188). Bu nedenle müvekkilin tanıma kararı istemekte hukuki yararı vardır.
4. [Yabancı kararda mal rejimine ilişkin hüküm varsa:] Yabancı kararın [...] bendinde yer alan ve taraflar arasındaki malların paylaşımına ilişkin hükmün de tanınmasını talep ederiz. [Yalnızca boşanma hükmünün tanınması isteniyorsa:] Tanıma talebimiz yalnızca boşanma hükmüne ilişkindir.

Ekler

1. Yabancı mahkeme ilamının o ülke makamlarınca usulen onanmış aslı veya ilamı veren yargı organınca onanmış örneği ve onanmış tercümesi (MÖHUK m. 53/1-a).
2. İlamın kesinleştiğini gösteren ve o ülke makamlarınca usulen onanmış yazı veya belge ile onanmış tercümesi (MÖHUK m. 53/1-b).
3. Apostil şerhleri (Lahey Apostil Sözleşmesine taraf ülkeler için).
4. Nüfus kayıt örneği.

Sonuç ve istem

Yukarıda açıklanan nedenlerle; [ülke] [mahkeme adı]'nın [tarih] tarih ve [numara] sayılı boşanma kararının [ve mal paylaşımına ilişkin hükmünün] tanınmasına; kararın nüfus kütüğüne işlenmesi için ilgili nüfus müdürlüğüne bildirilmesine; yargılama giderleri ile vekâlet ücretinin davalıya yükletilmesine karar verilmesini saygıyla arz ve talep ederiz.

[Tarih] — Davacı vekili Av. [...]

DİKKAT

Yabancı boşanmadan sonra mal rejiminin tasfiyesinden doğan alacaklar için on yıllık zamanaşımı, Hukuk Genel Kurulunun 2023 tarihli kararına göre yabancı boşanma kararının kesinleştiği tarihten başlar (Yargıtay HGK, 29.11.2023, E. 2022/1205, K. 2023/1188). Tanıma davasının sonucunu beklemeden, bu süre içinde mal rejimi davası açılmalı ve tanıma davasının bekletici mesele yapılması istenmelidir (Bkz. On Yedinci Bölüm).

V. Örnek 5 · Cevap Dilekçesi: Yurt Dışı Paralar ve Yabancı Mahkemenin Mali Düzenlemesi

Mahkeme: [...] Aile Mahkemesi Hâkimliğine

Dosya No: [...] Esas

Cevap veren davalı: [Ad Soyad]

Vekili: Av. [...]

Konu: Davaya cevaplarımız

1. Davacının talep ettiği [taşınmaz], müvekkilin evlenmeden önce [ülke]’de biriktirdiği ve [tarih] tarihinde [banka adı] bankasındaki hesabından Türkiye’ye havale ettiği [...] [para birimi] ile edinilmiştir. Havale belgeleri ve evlilik öncesi hesap dökümleri ekte sunulmuştur. Taşınmaz, kişisel mal yerine geçen değer olarak kişisel maldır (TMK m. 220/4). Bu savunmamızı cevap dilekçemizde açıkça ileri sürüyoruz; usulen ileri sürülmeyen bir savunma sonradan tanık beyanlarıyla dikkate alınamaz (Yargıtay 2. HD, 21.03.2024, E. 2023/5632, K. 2024/1961).
2. Taraflar arasındaki mali ilişkiler [ülke] [mahkeme adı]’nın [tarih] tarihli kararıyla da düzenlenmiş ve müvekkil bu karar uyarınca davacıya [...] [para birimi] ödemiştir. Ödeme belgeleri ekte sunulmuştur. Bu ödemenin, davacının Türkiye’deki mallara ilişkin alacağından mahsup edilmesini talep ederiz; takas-mahsup savunmamızı cevap dilekçemizde ileri sürüyoruz (Yargıtay 2. HD, 09.07.2024, E. 2023/3779, K. 2024/5474). [Yabancı karar tanınmışsa:] Yabancı kararın mal paylaşımına ilişkin hükmü [...] Aile Mahkemesinin [...] sayılı ilamıyla tanınmış / tenfiz edilmiştir; bu hükmün kapsadığı mallar bakımından kesin hüküm bulunmaktadır (Yargıtay 8. HD, 28.02.2012, E. 2011/7702, K. 2012/1241).
3. Davacının mal kaçırma iddiası yerinde değildir. Müvekkilin [tarih] tarihinde [ülke]’ye gönderdiği [...] [para birimi], [amaç] için kullanılmıştır; buna ilişkin [fatura / sözleşme / banka dekontu] ekte sunulmuştur.
4. Döviz cinsinden değerler karara en yakın tarihteki kurla Türk lirasına çevrilmelidir; Euro olarak hüküm kurulması talebi kanuna aykırıdır (Yargıtay 2. HD, 07.02.2024, E. 2022/9765, K. 2024/632).

Sonuç ve istem: Davanın reddine, olmadığı takdirde ödenen [...] [para birimi]’nin mahsubuna, yargılama giderleri ile vekâlet ücretinin davacıya yükletilmesine karar verilmesini saygıyla arz ve talep ederiz.

[Tarih] — Davalı vekili Av. [...]

VI. Örnek 6 · Yurt Dışında Tenfiz İçin Kesinleşme Şerhli Örnek ve Tebliğ Belgeleri Talebi

Mahkeme: [...] Aile Mahkemesi Hâkimliğine

Dosya No: [...] Esas, [...] Karar

Konu: Kesinleşme şerhli onaylı ilam örneği ile tebliğ belgelerinin onaylı örneklerinin verilmesi talebi

Mahkemenizin yukarıda numarası yazılı kararı [tarih] tarihinde kesinleşmiştir. Kararın [ülke]'de tanınması ve tenfizi için kullanılmak üzere; (1) gerekçeli kararın kesinleşme şerhi düşülmüş onaylı örneğinin (HMK m. 302/4), (2) istinaf ve temyiz aşamalarına ilişkin kararların onaylı örneklerinin, (3) dava dilekçesinin ve duruşma davetiyesinin davalıya tebliğine ilişkin tebliğ belgelerinin ve yabancı makamdan gelen tebliğ tasdiknamesinin onaylı örneklerinin tarafımıza verilmesini talep ederiz.

[Tarih] — Davacı vekili Av. [...]

UYGULAMA NOTU

Onaylı örnekler alındıktan sonra, Avusturya Sözleşmesine dayanan başvurular dışında, belgelere ağır ceza merkezindeki adalet komisyonu başkanlığından apostil şerhi aldırılmalı ve belgeler tenfiz istenecek ülkenin diline yeminli tercümana çevrilmelidir. Davalı davaya katılmamışsa tebliğ belgeleri yabancı ülkedeki tanıma incelemesinin merkezinde yer alır (Bkz. On Sekizinci Bölüm ve Ek 2).

EK 2 · ÜLKE VE BELGE KONTROL LİSTESİ

Aşağıdaki listeler, yurt dışındaki mallara ilişkin bir mal rejimi davasında dava açılmadan önce cevaplanması gereken soruları, toplanması gereken başlıca belgeleri ve bunların nereden, hangi soru için istendiğini göstermektedir. Yabancı makamlardan alınacak belgeler tercümesiyle sunulmalı; yabancı resmî belgeler için apostil şerhi veya konsolosluk onayı aranabileceği unutulmamalıdır (HMK m. 223, 224; Bkz. On İkinci Bölüm). İstinabe talepnameşinin dili ve takım sayısı için On Üçüncü Bölüm'deki ülke tablosuna bakılmalıdır.

I. Dava Açılmadan Önce

Soru	Nereye bakılır	Neden önemli
Eşler evlenme anında hangi devletin vatandaşıydı; bir hukuk seçimi veya mal rejimi sözleşmesi var mı?	Nüfus kayıtları, evlenme belgesi, noter sözleşmeleri	Uygulanacak hukuk (MÖHUK m. 15; Bkz. Üçüncü Bölüm)
Evlilik 01.01.2002'den önce mi kuruldu?	Evlenme kaydı	Mal ayrılığı dönemi ve katkı payı alacağı (Bkz. Birinci Bölüm)
Boşanma Türkiye'de mi, yurt dışında mı gerçekleşti; yabancı karar kesinleşti ve tanındı mı?	Boşanma kararı, kesinleşme belgesi, tanıma kararı	Mal rejiminin sona ermesi, bekletici mesele ve zamanaşımı (Bkz. On Altıncı ve On Yedinci Bölümler)
Yabancı boşanma kararı hangi tarihte kesinleşti?	Yabancı mahkemenin kesinleşme belgesi	On yıllık zamanaşımının başlangıcı (Bkz. On Yedinci Bölüm)
Yabancı mahkeme mal paylaşımına da hüküm kurdu mu; taraflar yurt dışında bir anlaşma yaptı mı?	Yabancı karar ve ekleri, boşanma protokolü	Kesin hüküm, mahsup ve anlaşmanın Türkiye'deki mallara etkisi (Bkz. On Altıncı Bölüm)
Hangi Türk mahkemesi yetkili?	Tarafların Türkiye'deki yerleşim yeri ve mutad meskeni, Türkiye'deki taşınmazlar	TMK m. 214, HMK m. 9, MÖHUK m. 41 (Bkz. İkinci Bölüm)
Davalının yurt dışındaki açık adresi ve vatandaşlığı nedir?	Konsolosluk kayıtları, yazışmalar	Tebliğat yolu: TK m. 25 veya 25/a (Bkz. İkinci ve On Sekizinci Bölümler)

Soru	Nereye bakılır	Neden önemli
Davalının malları hangi ülkelerde; karar orada tanınabilir mi?	Aşağıdaki belge listeleri	Davanın nerede açılacağı ve kararın yerine getirilmesi (Bkz. On Sekizinci Bölüm)
Davacının Türkiye’de mutad meskeni var mı?	İkamet kayıtları	Yabancılik teminatı ve muafiyeti (Bkz. İkinci Bölüm)

II. Yurt Dışındaki Taşınmazlar

Belge	Nereden	Hangi soru için
Sicil (tapu) kaydı ve kayıt geçmişi	Taşınmazın bulunduğu ülkenin tapu veya kadastro sicili; davalıdan belge ibrazı; istinabe	Malın varlığı, malik, pay oranı, edinme tarihi
Satış sözleşmesi ve noter işlemleri	Davalı, yabancı noter, istinabe	Edinme bedeli ve tarihi
Kredi sözleşmesi, ödeme planı ve bakiye belgesi	Kredi veren banka, davalı	Mal rejiminin sona erdiği tarihteki borç; sona ermeden sonra ödenen kısım (Bkz. Dokuzuncu Bölüm)
Bedelin ödendiği hesap hareketleri ve havaleler	Türk ve yabancı bankalar	Kişisel mi edinilmiş mi kaynak; ikame (Bkz. Altıncı ve Yedinci Bölümler)
Kira sözleşmeleri ve kira gelirleri	Davalı, yabancı vergi kayıtları	Gelirin edinilmiş mal niteliği
Değerleme raporu veya emsal satışlar	Yabancı ülkedeki eksper, istinabe yoluyla inceleme	Karar tarihine en yakın sürüm değeri (Bkz. Altıncı Bölüm)
Satış hâlinde satış sözleşmesi ve bedelin akıbetini gösteren kayıtlar	Davalı, bankalar	Satış bedelinin izinin sürülmesi; mal kaçırma (Bkz. Altıncı ve On Birinci Bölümler)

III. Banka Hesapları, Havaleler ve Döviz

Belge	Nereden	Hangi soru için
Mal rejiminin sona erdiği tarihteki bakiye belgesi	Türk ve yabancı bankalar; davalıdan belge ibrazı; istinabe	Sona erme tarihinde mevcut değer (Bkz. Dokuzuncu Bölüm)
Sona ermeden önceki en az bir yıllık hesap hareketleri	Bankalar	Büyük çekişler ve yurt dışına transferler; eklenecek değer (TMK m. 229; Bkz. On Birinci Bölüm)

Belge	Nereden	Hangi soru için
Yurt dışına giden ve yurt dışından gelen havalelerin gönderen ve alıcı bilgileri	Türk bankaları	Paranın kaynağı ve hangi mala dönüştüğü (Bkz. Yedinci Bölüm)
01.01.2002 tarihindeki hesap bakiyeleri	Bankalar	Kişisel mal denkleştirme (Bkz. Sekizinci Bölüm)
Karar tarihine en yakın Merkez Bankası efektif satış kuru	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası	Döviz cinsinden değerlerin Türk lirasına çevrilmesi (Bkz. Sekizinci Bölüm)
Ortak hesap sözleşmesi ve kiralık kasa kayıtları	Bankalar	Ortak hesaptaki payın ve zimmet iddialarının değerlendirilmesi (Bkz. Dokuzuncu Bölüm)

IV. Gelir, Emeklilik ve Sosyal Güvenlik

Belge	Nereden	Hangi soru için
Yurt dışındaki çalışma ve ücret kayıtları, vergi beyannameleri	Taraflar, yabancı işveren ve vergi makamları, istinabe	Gelirlerin ve tasarruf oranının belirlenmesi (Bkz. Yedinci Bölüm)
Yabancı sigortalılık kayıtları	Sosyal Güvenlik Kurumu Yurt Dışı Tahsisler Daire Başkanlığı; yabancı sigorta kurumu	Çalışma süreleri ve katkı (Bkz. Onuncu ve On Üçüncü Bölümler)
Emeklilik ve toptan ödeme belgeleri, irat hesapları	Yabancı emeklilik kurumu, davalı	Edinilmiş ve kişisel mal ayrımı (Bkz. Onuncu Bölüm)
Yurt dışı borçlanma bedelinin ödendiği hesap kayıtları	Sosyal Güvenlik Kurumu, bankalar	Denkleştirme (Bkz. Onuncu Bölüm)
Gelir belgesi alınamıyorsa meslek kuruluşu yazısı	İlgili meslek kuruluşları	Yaklaşık gelirin belirlenmesi (Bkz. On İkinci Bölüm)

V. Yatırımlar, Şirketler ve Kripto Varlıklar

Belge	Nereden	Hangi soru için
Sermaye piyasası araçları ve hareketleri	Merkezî Kayıt Kuruluşu; yabancı aracı kurum	Yatırımların varlığı ve sona erme tarihindeki değeri (Bkz. Dokuzuncu ve On İkinci Bölümler)
Yabancı şirket kayıtları ve pay defterleri	Yabancı ticaret sicili; davalıdan belge ibrazı	Şirket payının varlığı ve değeri (Bkz. Dokuzuncu Bölüm)
Kripto varlık hesap ve cüzdan hareketleri	Kripto varlık hizmet sağlayıcıları; davalıdan belge ibrazı	Varlığın türü, miktarı ve değeri (Bkz. Dokuzuncu Bölüm)

VI. Türk Kararının Yurt Dışında Yerine Getirilmesi

Ülke	Dayanak	Dikkat edilecek başlıca şart
Almanya	FamFG §§ 108–110	Karşılıklılık (§ 109/4); Alman hukukuna göre yetki; usulüne uygun tebligat; kesinleşme (§ 110/3)
Avusturya	1989 tarihli Türkiye–Avusturya Sözleşmesi	Sözleşmedeki yetki sebepleri (m. 6–9); Avusturya’da oturan davalının yetki itirazı tanımayı engeller; belgeler için tasdik aranmaz (m. 14/3)
İsviçre	IPRG m. 25–29, 58, 65	Boşanmaya bağlı mal rejimi kararlarında eşlerden birinin vatandaşlığı veya yerleşim yeri; davalı Türk vatandaşı değilse çekincesiz katılma veya rıza; gıyapta davet belgesi (m. 29/1-c)
Hollanda	Rv art. 431 ve Hoge Raad 26.09.2014 kararı	Yeni dava; milletlerarası kabul gören yetki sebebi, usulüne uygun yargılama, kamu düzeni ve çelişen karar yokluğu
İngiltere	Genel hukuk; MFPA 1984 Kısım III	Doğrudan tenfiz için yerel hukukçu görüşü; alternatif olarak izinle mali tedbir başvurusu (s. 13, 16)
Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti	1987 tarihli sözleşme m. 13–15	Münhasır yetki dışında kalma, usulüne uygun çağrı, kesinleşme ve icra kabiliyeti, önceki dava veya karar yokluğu (m. 14)

VII. Türk Kararının Yurt Dışında Tenfizi İçin Belgeler

Belge	Nereden	Hangi şart için
Gerekçeli kararın onaylı örneği	Kararı veren mahkeme	Tanıma ve tenfizin konusu
Kesinleşme şerhi (HMK m. 302/4) ve kanun yolu kararları	Kararı veren mahkeme	Kesinleşme şartı
Dava dilekçesinin ve davetiyenin tebliğ belgeleri; yabancı makamın tebliğ tasdiknamesi	Mahkeme dosyası	Davalının usulüne uygun ve zamanında çağırılması
Apostil şerhi	Ağır ceza merkezindeki adalet komisyonu başkanlığı	Belgenin resmi niteliğinin teyidi (Avusturya Sözleşmesine dayanan başvurularda aranmaz)
Yeminli tercüme	Tenfiz istenecek ülkenin veya Türkiye’nin yeminli tercümanı	Belgelerin yabancı mahkemeye incelenmesi
Türk mahkemelerinin aynı türden yabancı kararları tenfiz ettiğini gösteren kararlar	Yargıtay kararları	Karşılıklılık şartı aranan ülkeler (Almanya)

Belge	Nereden	Hangi şart için
Alacak ve faiz hesabı	Taraf	Tahsil edilecek miktarın gösterilmesi

Bu ekte, eserde en sık anılan kanun hükümleri ile Türkiye'nin taraf olduğu sözleşmelerin ilgili maddeleri bir arada verilmiştir. Kanun metinleri 27.10.2026 tarihi itibarıyla Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel hâlleridir; madde başlıkları kanunlardaki kenar başlıklarıdır. Sözleşme metinleri ve Türkiye'nin beyanları, Adalet Bakanlığı Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü'nün *Hukukî Konularda Uluslararası Adli İş Birliği Mevzuatı* derlemesindeki Türkçe metinlerdir. Yabancı ülke kanunlarının ilgili hükümleri, Türkçe açıklamalarıyla birlikte ilgili bölümlerde verilmiştir.

I. Türk Medeni Kanunu (4721 sayılı)

Madde 214 – Mal rejiminin tasfiyesi davalarında yetki. Eşler veya mirasçılar arasında bir mal rejiminin tasfiyesine ilişkin davalarda, aşağıdaki mahkemeler yetkilidir:

1. Mal rejiminin ölümle sona ermesi durumunda ölenin son yerleşim yeri mahkemesi,
2. Boşanmaya, evliliğin iptaline veya hâkim tarafından mal ayrılığına karar verilmesi durumunda, bu davalarda yetkili olan mahkeme,
3. Diğer durumlarda davalı eşin yerleşim yeri mahkemesi.

Madde 219 – Edinilmiş mallar. Edinilmiş mal, her eşin bu mal rejiminin devamı süresince karşılığını vererek elde ettiği malvarlığı değerleridir.

Bir eşin edinilmiş malları özellikle şunlardır:

1. Çalışmasının karşılığı olan edinimler,
2. Sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurum ve kuruluşlarının veya personele yardım amacı ile kurulan sandık ve benzerlerinin yaptığı ödemeler,
3. Çalışma gücünün kaybı nedeniyle ödenen tazminatlar,
4. Kişisel mallarının gelirleri,
5. Edinilmiş malların yerine geçen değerler.

Madde 220 – Kanuna göre (kişisel mallar). Aşağıda sayılanlar, kanun gereğince kişisel maldır:

1. Eşlerden birinin yalnız kişisel kullanımına yarayan eşya,

2. Mal rejiminin başlangıcında eşlerden birine ait bulunan veya bir eşin sonradan miras yoluyla ya da herhangi bir şekilde karşılıksız kazanma yoluyla elde ettiği malvarlığı değerleri,
3. Manevî tazminat alacakları,
4. Kişisel mallar yerine geçen değerler.

Madde 222 – İspat. Belirli bir malın eşlerden birine ait olduğunu iddia eden kimse, iddiasını ispat etmekle yükümlüdür.

Eşlerden hangisine ait olduğu ispat edilemeyen mallar onların paylı mülkiyetinde sayılır.

Bir eşin bütün malları, aksi ispat edilinceye kadar edinilmiş mal kabul edilir.

Madde 225 – Sona erme anı. Mal rejimi, eşlerden birinin ölümü veya başka bir mal rejiminin kabulüyle sona erer.

Mahkemece evliliğin iptal veya boşanma sebebiyle sona erdirilmesine veya mal ayrılığına geçilmesine karar verilmesi hâllerinde, mal rejimi dava tarihinden geçerli olmak üzere sona erer.

Madde 228 – Kişisel malların ve edinilmiş malların ayrılması. Eşlerin kişisel malları ile edinilmiş malları, mal rejiminin sona ermesi anındaki durumlarına göre ayrılır.

Eşlerden birine sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurumlarınca yapılmış olan toptan ödemeler veya iş gücünün kaybı dolayısıyla ödenmiş olan tazminat, toptan ödeme veya tazminat yerine ilgili sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurumunca uygulanan usule göre ömür boyunca irat bağlanmış olsaydı, mal rejiminin sona erdiği tarihte bundan sonraki döneme ait iradın peşin sermayeye çevrilmiş değeri ne olacak idiyse, tasfiyede o miktarda kişisel mal olarak hesaba katılır.

Madde 229 – Eklenecek değerler. Aşağıda sayılanlar, edinilmiş mallara değer olarak eklenir:

1. Eşlerden birinin mal rejiminin sona ermesinden önceki bir yıl içinde diğer eşin rızası olmadan, olağan hediyeler dışında yaptığı karşılıksız kazandırmalar,
2. Bir eşin mal rejiminin devamı süresince diğer eşin katılma alacağını azaltmak kastıyla yaptığı devirler.

Bu tür kazandırma veya devirlere ilişkin uyuşmazlıklarda mahkeme kararı, davanın kendisine ihbar edilmiş olması koşuluyla, kazandırma veya devirden yararlanan üçüncü kişilere karşı da ileri sürülebilir.

Madde 235 – Değerlendirme anı. Mal rejiminin sona erdiği sırada mevcut olan edinilmiş mallar, tasfiye anındaki değerleriyle hesaba katılırlar.

Edinilmiş mallara hesapta eklenecek olanların değeri, malın devredildiği tarih esas alınarak hesaplanır.

Madde 236 – Kanuna göre (katılma alacağı). Her eş veya mirasçıları, diğer eşe ait artık değerın yarısı üzerinde hak sahibi olurlar. Alacaklar takas edilir.

Zina veya hayata kast nedeniyle boşanma hâlinde hâkim, kusurlu eşin artık değerdeki pay oranının hakkaniyete uygun olarak azaltılmasına veya kaldırılmasına karar verebilir.

Madde 241 – Üçüncü kişilere karşı dava. Tasfiye sırasında, borçlu eşin malvarlığı veya terekesi, katılma alacağını karşılamadığı takdirde, alacaklı eş veya mirasçıları, edinilmiş mallarda hesaba katılması gereken karşılıksız kazandırmaları bunlardan yararlanan üçüncü kişilerden eksik kalan miktarla sınırlı olarak isteyebilir.

Dava hakkı, alacaklı eş veya mirasçılarının haklarının zedelendiğini öğrendikleri tarihten başlayarak bir yıl ve her hâlde mal rejiminin sona ermesinin üzerinden beş yıl geçmekle düşer.

Yukarıdaki fıkra hükümleri ve yetki kuralları dışında mirastaki tenkis davasına ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır.

II. Türk Medeni Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun (4722 sayılı)

Madde 10 – Mal rejimleri. Türk Medenî Kanununun yürürlüğe girdiği tarihten önce evlenmiş olan eşler arasında bu tarihe kadar tâbi oldukları mal rejimi devam eder. Eşler Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten başlayarak bir yıl içinde başka bir mal rejimi seçmedikleri takdirde, bu tarihten geçerli olmak üzere yasal mal rejimini seçmiş sayılırlar.

Türk Medenî Kanununun yürürlüğe girmesinden önce açılmış olan boşanma veya iptal davaları sonuçlanıncaya kadar eşler arasında tâbi oldukları mal rejimi devam eder. Dava boşanma veya iptal kararıyla sonuçlanırsa, bu mal rejiminin sona ermesine ilişkin hükümler uygulanır. Davanın redle sonuçlanması hâlinde eşler, kararın kesinleşmesini izleyen bir yıl içinde başka bir mal rejimi seçmedikleri takdirde, Kanunun yürürlük tarihinden geçerli olmak üzere yasal mal rejimini seçmiş sayılırlar.

Şu kadar ki eşler, yukarıdaki fıkralarda öngörülen bir yıllık süre içinde mal rejimi sözleşmesiyle yasal mal rejiminin evlenme tarihinden geçerli olacağını kabul edebilirler.

Yukarıdaki hükümler uyarınca mal birliği veya mal ortaklığı rejiminin yasal mal rejimine dönüşmesi hâlinde, Türk Kanunu Medenîsinin ilgili mal rejiminin sona ermesine ilişkin hükümleri uygulanır.

III. Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun (5718 sayılı)

Madde 2 – Yabancı hukukun uygulanması. (1) Hâkim, Türk kanunlar ihtilâfı kurallarını ve bu kurallara göre yetkili olan yabancı hukuku re'sen uygular. Hâkim, yetkili yabancı hukukun muhtevasının tespitinde tarafların yardımını isteyebilir.

(2) Yabancı hukukun olaya ilişkin hükümlerinin tüm araştırmalara rağmen tespit edilememesi hâlinde, Türk hukuku uygulanır.

(3) Uygulanacak yabancı hukukun kanunlar ihtilâfı kurallarının başka bir hukuku yetkili kılması, sadece kişinin hukuku ve aile hukukuna ilişkin ihtilâflarda dikkate alınır ve bu hukukun maddî hukuk hükümleri uygulanır.

(4) Uygulanacak hukuku seçme imkânı verilen hâllerde, taraflarca aksi açıkça kararlaştırılmadıkça seçilen hukukun maddî hukuk hükümleri uygulanır.

(5) Hukuku uygulanacak devlet iki veya daha çok bölgesel birime ve bu birimler de değişik hukuk düzenlerine sahipse, hangi bölge hukukunun uygulanacağı o devletin hukukuna göre belirlenir. O devlet hukukunda belirleyici bir hükmün yokluğu hâlinde ihtilâfla en sıkı ilişkili bölge hukuku uygulanır.

Madde 4 – Vatandaşlık esasına göre yetkili hukuk. (1) Bu Kanun hükümleri uyarınca yetkili olan hukukun vatandaşlık esasına göre tayin edildiği hâllerde, bu Kanunda aksi öngörülmedikçe;

a) Vatansızlar ve mülteciler hakkında yerleşim yeri, bulunmadığı hâllerde mutad mesken, o da yok ise dava tarihinde bulunduğu ülke hukuku,

b) Birden fazla devlet vatandaşlığına sahip olanlar hakkında, bunların aynı zamanda Türk vatandaşı olmaları hâlinde Türk hukuku,

c) Birden fazla devlet vatandaşlığına sahip olup, aynı zamanda Türk vatandaşı olmayanlar hakkında, daha sıkı ilişki hâlinde bulundukları devlet hukuku, uygulanır.

Madde 7 – Hukukî işlemlerde şekil. (1) Hukukî işlemler, yapıldıkları ülke hukukunun veya o hukukî işlemin esası hakkında yetkili olan hukukun maddî hukuk hükümlerinin öngördüğü şekle uygun olarak yapılabilir.

Madde 15 – Evlilik malları. (1) Evlilik malları hakkında eşler evlenme anındaki mutad mesken veya millî hukuklarından birini açık olarak seçebilirler; böyle bir seçimin yapılmamış olması hâlinde evlilik malları hakkında eşlerin evlenme anındaki müşterek millî hukuku, bulunmaması hâlinde evlenme anındaki müşterek mutad mesken hukuku, bunun da bulunmaması hâlinde Türk hukuku uygulanır.

(2) Malların tasfiyesinde, taşınmazlar için bulundukları ülke hukuku uygulanır.

(3) Evlenmeden sonra yeni bir müşterek hukuka sahip olan eşler, üçüncü kişilerin hakları saklı kalmak üzere, bu yeni hukuka tâbi olabilirler.

Madde 21 – Aynî haklar. (1) Taşınır ve taşınmazlar üzerindeki mülkiyet hakkı ve diğer aynî haklar, işlem anında malların bulunduğu ülke hukukuna tâbidir.

(2) Taşınmakta olan mallar üzerindeki aynî haklara varma yeri hukuku uygulanır.

(3) Yer değişikliği hâlinde henüz kazanılmamış aynî haklar malın son bulunduğu ülke hukukuna tâbidir.

(4) Taşınmazlar üzerindeki aynî haklara ilişkin hukukî işlemlere şekil yönünden bu malların bulundukları ülke hukuku uygulanır.

Madde 40 – Milletlerarası yetki. (1) Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisini, iç hukukun yer itibariyle yetki kuralları tayin eder.

Madde 41 – Türklerin kişi hâllerine ilişkin davalar. (1) Türk vatandaşlarının kişi hâllerine ilişkin davaları, yabancı ülke mahkemelerinde açılmadığı veya açılmadığı takdirde Türkiye’de yer itibariyle yetkili mahkemede, bulunmaması hâlinde ilgilinin sâkin olduğu yer, Türkiye’de sâkin değilse Türkiye’deki son yerleşim yeri mahkemesinde, o da bulunmadığı takdirde Ankara, İstanbul veya İzmir mahkemelerinden birinde görülür.

Madde 50 – Tenfiz kararı. (1) Yabancı mahkemelerden hukuk davalarına ilişkin olarak verilmiş ve o devlet kanunlarına göre kesinleşmiş bulunan ilâmların Türkiye’de icra olunabilmesi yetkili Türk mahkemesi tarafından tenfiz kararı verilmesine bağlıdır.

(2) Yabancı mahkemelerin ceza ilâmlarında yer alan kişisel haklarla ilgili hükümler hakkında da tenfiz kararı istenebilir.

Madde 51 – Görev ve yetki. (1) Tenfiz kararları hakkında görevli mahkeme asliye mahkemesidir.

(2) Bu kararlar kendisine karşı tenfiz istenen kişinin Türkiye’deki yerleşim yeri, yoksa sâkin olduğu yer mahkemesinden, Türkiye’de yerleşim yeri veya sâkin olduğu bir yer mevcut değilse Ankara, İstanbul veya İzmir mahkemelerinden birinden istenebilir.

Madde 52 – Tenfiz istemi. (1) Kararın tenfiz edilmesinde hukukî yararı bulunan herkes tenfiz isteminde bulunabilir. Tenfiz istemi dilekçe ile olur. Dilekçeye karşı tarafın sayısı kadar örnek eklenir. Dilekçede aşağıdaki hususlar yer alır:

a) Tenfiz isteyenle, karşı tarafın ve varsa kanunî temsilci ve vekillerinin ad, soyad ve adresleri.

b) Tenfiz konusu hükmün hangi devlet mahkemesinden verilmiş olduğu ve mahkemenin adı ile ilâmın tarih ve numarası ve hükmün özeti.

c) Tenfiz, hükmün bir kısmı hakkında isteniyorsa bunun hangi kısım olduğu.

Madde 53 – Dilekçeye eklenecek belgeler. (1) Tenfiz dilekçesine aşağıdaki belgeler eklenir:

a) Yabancı mahkeme ilâmının o ülke makamlarınca usulen onanmış aslı veya ilâmı veren yargı organı tarafından onanmış örneği ve onanmış tercümesi.

b) İlâmın kesinleştiğini gösteren ve o ülke makamlarınca usulen onanmış yazı veya belge ile onanmış tercümesi.

Madde 54 – Tenfiz şartları. (1) Yetkili mahkeme tenfiz kararını aşağıdaki şartlar dâhilinde verir:

a) Türkiye Cumhuriyeti ile ilâmın verildiği devlet arasında karşılıklılık esasına dayanan bir anlaşma yahut o devlette Türk mahkemelerinden verilmiş ilâmların tenfizini mümkün kılan bir kanun hükmünün veya fiilî uygulamanın bulunması.

b) İlâmın, Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine girmeyen bir konuda verilmiş olması veya davalının itiraz etmesi şartıyla ilâmın, dava konusu veya taraflarla gerçek bir ilişkisi bulunmadığı hâlde kendisine yetki tanıyan bir devlet mahkemesince verilmiş olmaması.

c) Hükmün kamu düzenine açıkça aykırı bulunmaması.

ç) O yer kanunları uyarınca, kendisine karşı tenfiz istenen kişinin hükmü veren mahkemeye usulüne uygun bir şekilde çağrılmamış veya o mahkemede temsil edilmemiş yahut bu kanunlara aykırı bir şekilde gıyabında veya yokluğunda hüküm verilmiş ve bu kişinin yukarıdaki hususlardan birine dayanarak tenfiz istemine karşı Türk mahkemesine itiraz etmemiş olması.

Madde 55 – Tebliğ ve itiraz. (1) Tenfiz istemine ilişkin dilekçe, duruşma günü ile birlikte karşı tarafa tebliğ edilir. İhtilâfsız kaza kararlarının tanınması ve tenfizi de aynı hükme tâbidir. Hasımsız ihtilâfsız kaza kararlarında tebliğ hükmü uygulanmaz. İstem, basit yargılama usulü hükümlerine göre incelenerek karara bağlanır.

(2) Karşı taraf ancak bu bölüm hükümlerine göre tenfiz şartlarının bulunmadığını veya yabancı mahkeme ilâmının kısmen veya tamamen yerine getirilmiş yahut yerine getirilmesine engel bir sebep ortaya çıkmış olduğunu öne sürerek itiraz edebilir.

Madde 56 – Karar. (1) Mahkemece ilâmın kısmen veya tamamen tenfizine veya istemin reddine karar verilebilir. Bu karar yabancı mahkeme ilâmının altına yazılır ve hâkim tarafından mühürlenip imzalanır.

Madde 57 – Yerine getirme ve temyiz yolu. (1) Tenfizine karar verilen yabancı ilâmlar Türk mahkemelerinden verilmiş ilâmlar gibi icra olunur.

(2) Tenfiz isteminin kabul veya reddi hususunda verilen kararların temyizi genel hükümlere tâbidir. Temyiz, yerine getirmeyi durdurur.

Madde 58 – Tanıma. (1) Yabancı mahkeme ilâmının kesin delil veya kesin hüküm olarak kabul edilebilmesi yabancı ilâmın tenfiz şartlarını taşıdığının mahkemece tespitine bağlıdır. Tanımada 54 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi uygulanmaz.

(2) İhtilâfsız kaza kararlarının tanınması da aynı hükme tâbidir.

(3) Yabancı mahkeme ilâmına dayanılarak Türkiye’de idarî bir işlemin yapılmasında da aynı usul uygulanır.

Madde 59 – Kesin hüküm ve kesin delil etkisi. (1) Yabancı ilâmın kesin hüküm veya kesin delil etkisi yabancı mahkeme kararının kesinleştiği andan itibaren hüküm ifade eder.

IV. Hukuk Muhakemeleri Kanunu (6100 sayılı)

Madde 109 – Kısmi dava. (1) Talep konusunun niteliği itibarıyla bölünebilir olduğu durumlarda, sadece bir kısmı da dava yoluyla ileri sürülebilir.

(3) Dava açılırken, talep konusunun kalan kısmından açıkça feragat edilmiş olması hâli dışında, kısmi dava açılması, talep konusunun geri kalan kısmından feragat edildiği anlamına gelmez.

(4) Alacağın sadece bir kısmının dava edildiği durumlarda talep konusu, aynı davada bir defaya mahsus olmak üzere iddianın genişletilmesi yasağına tabi olmaksızın tahkikatın sona ermesine kadar artırılabilir. Bu durumda zamanaşımı, artırılan kısım bakımından da dava tarihinden itibaren kesilmiş sayılır.

Madde 147 – Tarafların duruşmaya daveti. (3) Duruşmalar arasındaki süre üç aydan daha uzun olamaz. İşin niteliği gereği bilirkişi incelemesinin uzaması veya istinabe yoluyla tahkikat işlemlerinin yürütülmesi gibi zorunlu hâllerde, hâkim gerekçesini belirterek daha uzun bir süre belirleyebilir.

Madde 197 – Delillerin incelenmesi ve istinabe. (1) Kanunda belirtilen hâller dışında, deliller davaya bakan mahkeme huzurunda, mümkün olduğu kadar birlikte ve aynı duruşmada incelenir. Zorunlu hâllerde, bazı delillerin incelenmesi başka bir duruşmada bırakılabilir.

(2) Başka yerde bulunan ve mahkemeye getirilemeyen deliller, o yerde istinabe yoluyla toplanabilir.

(3) Delillerin incelenmesi veya beyanların dinlenmesi sırasında taraflar, istinabe olunan mahkemede hazır bulunabilir ve delillerle ilgili açıklama haklarını kullanabilirler. Bu hususu sağlamak için, taraflara incelemenin yapılacağı tarih ve yer bildirilir. Bu davet üzerine taraflar istinabe olunan mahkemede hazır bulunmasalar dahi deliller incelenir veya beyanlar dinlenir.

Madde 219 – Tarafların belgeleri ibraz zorunluluğu. (1) Taraflar, kendilerinin veya karşı tarafın delil olarak dayandıkları ve ellerinde bulunan tüm belgeleri mahkemeye ibraz etmek zorundadırlar. Elektronik belgeler ise belgenin çıktısı alınarak ve talep edildiğinde incelemeye elverişli şekilde elektronik ortama kaydedilerek mahkemeye ibraz edilir.

(2) Ticari defterler gibi devamlı kullanılan belgelerin sadece ilgili kısımlarının onaylı örnekleri mahkemeye ibraz edilebilir.

Madde 220 – Tarafın belgeyi ibraz etmemesi. (1) İbrazı istenen belgenin, ileri sürülen hususun ispatı için zorunlu ve bu isteğin kanuna uygun olduğuna mahkemece kanaat getirildiği ve karşı taraf da bu belgenin elinde olduğunu ikrar ettiği veya ileri sürülen talep üzerine sükut ettiği yahut belgenin var olduğu resmî bir kayıtla anlaşıldığı veya başka bir belgede ikrar olunduğu takdirde, mahkeme bu belgenin ibrazı için kesin bir süre verir.

(2) Mahkemece, ibrazı istenen belgenin elinde bulunduğunu inkâr eden tarafa, böyle bir belgenin elinde bulunmadığına, özenle aradığı hâlde bulamadığına ve nerede olduğunu da bilmediğine ilişkin yemin teklif edilir.

(3) Belgeyi ibraz etmesine karar verilen taraf, kendisine verilen sürede belgeyi ibraz etmez ve aynı sürede, delilleriyle birlikte ibraz etmemesi hakkında kabul edilebilir bir mazeret göstermez ya da belgenin elinde bulunduğunu inkâr eder ve teklif edilen yemini kabul veya icra etmezse, mahkeme, duruma göre belgenin içeriği konusunda diğer tarafın beyanını kabul edebilir.

Madde 221 – Üçüncü kişinin belgeyi ibraz etmemesi. (1) Mahkeme, üçüncü kişi veya kurumun elinde bulunan bir belgenin taraflarca ileri sürülen hususun ispatı için zorunlu olduğuna karar verirse, bu belgenin ibrazını emreder.

(2) Belgeyi ibraz etmesine karar verilen herkes, elindeki belgeyi ibraz etmek; belgeyi ibraz edememesi hâlinde ise bunun sebebini delilleri ile birlikte açıklamak zorundadır. Mahkeme yapılan açıklamayı yeterli görmezse, bu kimseyi tanık olarak dinleyebilir.

(3) Belgeyi ibraz zorunda olanlar, tanıklıktan çekinmeye ilişkin hükümlere göre, belgeyi ibrazdan veya bu konudaki tanıklıktan çekinebilirler. Belgeyi ibraz veya bu konuda tanıklık yapmak zorunda olanlar hakkında, tanıklara ilişkin hükümler uygulanır.

Madde 223 – Yabancı dilde yazılmış belgeler. (1) Yabancı dilde yazılmış belgeye dayanan taraf, tercümesini de mahkemeye sunmak zorundadır.

(2) Mahkeme kendiliğinden veya diğer tarafın talebi üzerine, belgenin resmî tercümesini de isteyebilir.

Madde 224 – Yabancı resmî belgelerin yetkili makamlar tarafından onaylanması zorunluluğu. (1) Yabancı devlet makamlarınca hazırlanan resmî belgelerin, Türkiye’de bu vasfı taşıması, belgenin verildiği devletin yetkili makamı veya ilgili Türk konsolosluk makamı tarafından onaylanmasına bağlıdır.

(2) Türkiye’nin taraf olduğu milletlerarası sözleşmelerin yabancı resmî belgelerin tasdiki ile ilgili hükümleri saklıdır.

Madde 302 – İlamın alınması, kesinleşme kaydı ve harçlar. (4) Hükümün kesinleştiği, ilamın altına veya arkasına yazılıp, tarih ve mahkeme mührü konmak ve başkan veya hâkim tarafından imzalanmak suretiyle belirtilir.

(5) Kanun yollarından geçmek suretiyle kesinleşen kararların kesinleşme kaydı ile kesinleşme kaydı yapılan kararların yerine getirilmesi için gerekli bildirimler de ilk derece mahkemesince yapılır.

Madde 389 – İhtiyati tedbirin şartları. (1) Mevcut durumda meydana gelebilecek bir değişme nedeniyle hakkın elde edilmesinin önemli ölçüde zorlaşacağından ya da tamamen imkânsız hâle geleceğinden veya gecikme sebebiyle bir sakıncanın yahut ciddi bir zararın doğacağından endişe edilmesi hâllerinde, uyuşmazlık konusu hakkında ihtiyati tedbir kararı verilebilir.

(2) Birinci fıkra hükmü niteliğine uygun düştüğü ölçüde çekişmesiz yargı işlerinde de uygulanır.

V. Tebligat Kanunu (7201 sayılı)

Madde 25 – Yabancı memlekette tebligat usulü. Yabancı memlekette tebliğ o memleketin salâhiyetli makamı vasıtasıyla yapılır. Bunun için anlaşma veya o memleket kanunları müsait ise, o yerdeki Türkiye siyasi memuru veya konsolosu tebligat yapılmasını salâhiyetli makamdan ister.

Yabancı memleketlerde bulunan kimselere tebliğ olunacak evrak, tebligatı çıkaran merciin bağlı bulunduğu vekalet vasıtasıyla Dışişleri Bakanlığına, oradan damemuriyet havzası nazarı itibara alınarak ilgili Türkiye Elçiliğine veya Konsolosluluğuna gönderilir.

Şu kadar ki, Dışişleri Bakanlığının aracılığına lüzum görülmeyen hallerde tebligat evrakı, ilgili Bakanlıkça doğrudan doğruya o yerdeki Türkiye Büyükelçiliğine veya Başkonsolosluluğuna gönderilebilir.

Madde 25/a – Siyasî temsilcilik aracılığıyla yabancı ülkedeki Türk vatandaşlarına tebligat. Yabancı ülkede kendisine tebliğ yapılacak kimse Türk vatandaşları olduğu takdirde tebliğ o yerdeki Türkiye Büyükelçiliği veya Konsolosluluğu aracılığıyla da yapılabilir.

Bu hâlde bildirim Türkiye Büyükelçiliği veya Konsolosluluğu veya bunların görevlendireceği bir memur yapar.

Tebliğin konusu ile hangi merci tarafından çıkarıldığı bilgilerinin yer aldığı ve otuz gün içinde başvurulmadığı takdirde tebliğin yapılmış sayılacağı ihtarı içeren bildirim, muhataba o ülkenin mevzuatının izin verdiği yöntemle gönderilir.

Bildirimin o ülkenin mevzuatına göre muhataba tebliğ edildiği belgelendirildiğinde, tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde Türkiye Büyükelçiliği veya Konsolosluluğuna başvurulmadığı takdirde tebligat otuzuncu günün bitiminde yapılmış

sayılır. Muhatap Türkiye Büyükelçiliği veya Konsolosluğuna başvurduğu takdirde tebliğ evrakını almaktan kaçınırsa bu hususta düzenlenecek tutanak tarihinde tebliğ yapılmış sayılır. Evrak bekletilmeksizin merciine iade edilir.

Bu maddeye göre kazaî merciler tarafından çıkarılacak tebligatta, tebliğ evrakı doğrudan o yerdeki Türkiye Büyükelçiliği veya Konsolosluğuna gönderilebilir.

Madde 28 – İlanen tebligat. Adresi meçhul olanlara tebligat ilanen yapılır.

Yukarıki maddeler mucibince tebligat yapılamıyan ve ikametgahı, meskeni veya iş yeri de bulunamıyan kimsenin adresi meçhul sayılır.

Adresin meçhul olması halinde keyfiyet tebliğ memuru tarafından mahalle veya köy muhtarına şerh verdirilmek suretiyle tesbit edilir. Bununla beraber tebliği çıkaran merci, muhatabın adresini resmî veya hususi müessese ve dairelerden gerekli gördüklerine sorar ve zabıta vasıtasıyla tahkik ve tespit ettirir.

Yabancı memleketlerde oturanlara ilanen tebligat yapılmasını icabettiren ahvalde tebliği çıkaran merci, tebliğ olunacak evrak ile ilan suretlerini yabancı memlekette bulunan kimsenin malûm adresine ayrıca iadeli taahhütlü mektupla gönderir ve posta makbuzunu dosyasına koyar.

VI. 15 Kasım 1965 Tarihli Hukukî ve Ticarî Konularda Adlî ve Gayrî Adlî Belgelerin Yabancı Memleketlerde Tebliğine Dair Lahey Sözleşmesi

Madde 1. İşbu sözleşme, tebliğ edilmek üzere yabancı memleketlere ticarî veya hukukî, adlî veya gayrî adlî belgeler gönderilmesi söz konusu olan bütün hallerde uygulanır.

İşbu Sözleşme, muhatabın adresinin bilinmediği hallerde uygulanmaz.

Madde 5. Talep edilen Devletin Merkezî Makamı evrakı aşağıdaki usullerden biri ile bizzat veya bir mutavassıt aracılığı ile tebliğ ettirecektir.

- Talep edilen memlekette düzenlenmiş olup yine o memlekette oturan kişilere tebliğ edilecek belgeleri, o memleket kanunlarında yer alan usule göre veya,
- Talep edilen Devletin kanununa aykırı olmamak kaydı ile, istekte bulunan tarafından belirtilen özel bir usulle.

İşbu maddenin 1 inci fıkrasının (b) bendinde öngörülen hal müstesna, belge her zaman, bunu kabul eden bir muhataba teslim edilmek sureti ile de tebliğ olunabilir. Belgenin yukarıdaki 1 inci fıkra uyarınca tebliği gerektiğinde, Merkezî Makam belgenin, memleketin resmî dilinde veya dillerinden birinde yazılmış veya bu dile veya dillerden birine çevrilmiş olmasını isteyebilir.

Tebliğ isteğinin işbu Sözleşmeye ekli formüle göre düzenlenen ve tebliğ edilecek belgenin esas unsurlarını ihtiva eden kısım, belge ile birlikte muhataba tebliğ olunur.

Madde 8. Âkit Devletlerden her biri adlî belgelerin yabancı memleketlerde tebliği işini, zor kullanmaksızın, doğruca kendi diplomatik veya konsolosluk ajanları vasıtası ile yaptırmakta muhtardırlar.

Tebliğatin, belgenin çıktığı memleketin uyruklusuna yapılması hali müstesna, Devletlerden herhangi biri, kendi topraklarında bu şekilde tebligat yapılmasına muhalefet edebilir.

Madde 10. Talep edilen Devlet itiraz etmedikçe işbu Sözleşme:

- a) Adlî belgelerin yabancı memleketlerdeki kişilere doğruca posta vasıtası ile gönderilmesinde;
- b) Menşe Devletindeki adalet görevlileri, Devlet memurları veya Devletin diğer yetkili kişilerinin adlî belgelere ilişkin tebligatı doğruca talep edilen Devletteki tebligat yapmağa yetkili kimseler Devlet memurları, veya Devletin yetkili diğer kişileri aracılığı ile yapmakta;
- c) Bir dava ile ilgili herhangi bir kimsenin, adlî belgelere ilişkin tebligatı doğruca talep edilen Devletin tebligat yapmağa yetkili kimseleri, devlet memurları veya o Devletin diğer yetkili kişileri vasıtası ile yaptırmakta;

muhtar olmasına engel teşkil etmez.

Madde 15. Bir dava dilekçesi veya aynı nitelikte bir belge, işbu Sözleşme hükümleri gereğince, tebliğ edilmek üzere yabancı bir memlekete intikal ettirildiğinde, davalı mahkemeye gelmediği takdirde:

- a) Belgenin, talep edilen Devlet topraklarında oturan kimselere tebliğ edilmek üzere hazırlanmış ve o memleketin tebligatla ilgili mevzuatına uygun bir şekilde tebliğ edilmiş olduğu veya;
- b) Belgenin, işbu Sözleşmede öngörülen başka bir usulle davalıya veya ikametgahına tebliğ veya tevdi olunduğu ve bu hallerden her birinde tebliğ veya tevdi keyfiyetinin davalının savunmasını hazırlaması için yeteri kadar vakit bırakacak bir tarihte tebliğ veya tevdi edilmiş bulunduğu tebeyyün etmedikçe hakim kararı ertelemek zorundadır.

Âkit Devletlerden her biri, birinci fıkra hükümlerine rağmen, tebliğ veya teslim keyfiyetini belirten bir tebliğ tasdiknamesi alınmamış olsa bile, aşağıdaki şartların birlikte gerçekleşmesi halinde, hâkimlerin hüküm verebileceğini beyanda muhtardır:

- a) Belgenin işbu Sözleşmede öngörülen usullerden biri ile intikal ettirilmiş olması;
- b) Belgenin gönderilme tarihinden itibaren, altı aydan az olmamak üzere, hâkimin her özel duruma göre takdir edeceği bir sürenin geçmiş bulunması;

c) Talep edilen Devletin yetkili makamları nezdinde yapılan bütün teşebbüslere rağmen herhangi bir tebliğ tasdiknamesi elde edilmesinin mümkün olmaması.

İşbu madde hâkimin, acil hallerde geçici veya koruyucu tedbirler almasına engel teşkil etmez.

Türkiye'nin çekince ve beyanları (8, 10, 15 ve 16. maddeler).

1. Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti diplomatik veya konsolosluk görevli memurlarına Sözleşmenin 8 inci maddesi uyarınca, yalnızca kendi vatandaşlarına tebligat veya celpnameleri iletmeleri konusunda yetkili tanır.
2. Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti Sözleşmenin 10 uncu maddesinde belirtilmiş olan tebligat ve celpname teslim metodlarına karşı çıktığını beyan eder.
3. Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti Sözleşmenin 5 inci maddesinin birinci fıkrasını hükümlerine bakılmaksızın, söz konusu maddenin 2 nci fıkrasında belirtilen koşulların yerine getirilmesi durumunda, hakimlerinin buna karar verebileceğini beyan eder.
4. Sözleşmenin 16 ncı maddesinin 3 üncü fıkrasına göre, Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti, Sözleşmenin 16 ncı maddesinin 2 nci fıkrasında belirtilmiş olan taleplerin, karar verilmesinden itibaren bir yıllık sürenin dolmasından sonra iletilmeleri durumunda kabul edilebilir olmadıklarını beyan eder.

Derlemedeki metinde "5 inci madde" olarak geçen atıf, beyan başlığından ve içeriğinden anlaşıldığı üzere Sözleşmenin 15. maddesine ilişkindir.

VII. 18 Mart 1970 Tarihli Hukukî ve Ticarî Konularda Yabancı Ülkelerde Delil Sağlanması Hakkında Lahey Sözleşmesi

Madde 1. Hukukî veya ticarî konularda bir Âkit Devletin adli makamı, kendi Devletinin kanun hükümleri gereğince istinabe yolu ile, diğer Âkit Tarafın yetkili makamından delil sağlanmasını veya diğer adli bir işlemin yerine getirilmesini talep edebilir.

İstinabe, başlamış veya başlanacak olan adli dâvalarda kullanılması amacını taşımayan delilin elde edilmesi için kullanılmayacaktır.

"Diğer hukukî işlem" ifadesi, adli belgelerin tebliğini veya icra ve infaz konusu ara kararları veya hükümleri yahut geçici veya koruyucu nitelikte tedbir kararlarını muhtevi tebliğati içermez.

Madde 3. Bir istinabe talebi aşağıdaki hususları ihtiva eder;

- a) İstinabenin yerine getirilmesini talep eden makam ve eğer talep eden makamca bilinmekte ise, yerine getirilmesi talep edilen makamı,
- b) Davayla, ilgili tarafların ve eğer mevcutsa temsilcilerinin isim ve adresleri,
- c) Talep konusu delilin sağlanmasını gerekli kılan davanın niteliği, bu konuyla ilgili verilmesi gerekli bütün bilgiler,

d) Sağlanacak delil veya yerine getirilecek diğer adli işlem, istinabe, mümkün olduğu ölçüde, aşağıdaki bilgileri de kapsar.

e) İfadelerine başvurulacak kişilerin isimleri ve adresleri,

f) İfadelerine başvurulacak kişilere yöneltmesi öngörülen sorular veya söz konusu kişilerin ifade verecekleri konunun esası hakkında bir açıklama,

g) İncelenmesi istenen belgeler veya kişisel ya da gayrimenkul diğer mal varlığı,

h) İfadenin yeminle veya onaylanmak suretiyle alınması ve kullanılacak herhangi özel usule ilişkin talebi,

i) 9 uncu maddeye göre, takip edilecek herhangi bir özel yöntem veya usulü,

İstinabe ayrıca 11 inci maddenin uygulanması için gerekli görülen herhangi bilgiye de yer verilebilir.

Ayrıca onaylanması veya benzeri bir işleme tabi tutulması istenmez.

Madde 12. Bir istinabenin yerine getirilmesine ilişkin talep ancak aşağıdaki durumlarda reddedilebilir;

a) Uygulayıcı Devlette, istinabenin yerine getirilmesi adli makamların yetkisine girmemekte ise,

b) İstinabenin yerine getirileceği Muhatap Devlet, bunun egemenliğine veya güvenliğine zarar verebilecek nitelikte olduğu kanısını taşımakta ise,

Yerine getirme, sırf Uygulayıcı Devletin iç mevzuatı uyarınca dava konusunun münhasır yargı yetkisine girdiği veya iç hukukunun bunun için bir dava hakkı kabul etmediği gerekçesine dayanılarak reddedilemez.

Madde 23. Her bir Âkit Devlet, imza, onay ve katılma anında Common Law ülkelerinde tanınan bir usul olan belgelerin duruşma öncesi ortaya çıkarılmasını sağlamak amacına yönelik istinabe taleplerini yerine getirmeyeceği hususunda beyanda bulunabilir.

Türkiye'nin çekince ve beyanları.

1. Sözleşmenin 33 üncü maddesi uyarınca, Türkiye Cumhuriyeti Sözleşmenin 4 üncü maddesinin 2 nci fıkrası hükümlerini uygulamamak hakkını saklı tutar. I. Kısımına göre yerine getirilecek istinabe talepleri, 4 üncü maddenin 1 inci ve 5 inci maddelerine uygun olarak Türkçe düzenlenmesi veya bu dilde yapılmış bir çevirisinin eklenmesi zorunlu bulunmaktadır.
2. Sözleşmenin 35 inci maddesi uyarınca, Türkiye Cumhuriyeti; Sözleşmenin 16 ncı ve 17 nci maddeleri hükümlerine göre, söz konusu maddelerde öngörülen izni vermeye yetkili makam olarak Adalet Bakanlığının tayin edildiğini; ve Sözleşmenin 23 üncü maddesine göre, Common Law ülkelerinde tanınan bir usul olan belgelerin dava öncesi ortaya çıkarılmasını sağlamak amacına yönelik istinabe taleplerini yerine getirmeyeceğini beyan eder.

KAYNAKÇA

Kitaplar ve tezler

PUIG BLANES, FRANCISCO DE PAULA / SUÁREZ RAMOS, JESÚS ÁNGEL, *Hukuki Konularda Adli İş Birliği Uygulamasına Giriş*, Hâkim ve Savcı Adaylarının Staj Verimliliğinin ve Etkinliğinin Artırılması Projesi, eğitim sunumu. (Atıf: Puig Blanes/Suárez Ramos, Sunum)

SUÁREZ RAMOS, JESÚS ÁNGEL / PUIG BLANES, FRANCISCO DE PAULA, *Hukuki Konularda Adli İş Birliği Uygulamasına Giriş*, Hâkim ve Savcı Adaylarının Staj Verimliliğinin ve Etkinliğinin Artırılması Projesi (Türkiye-İspanya eşleştirme projesi, Avrupa Birliği finansmanı), eğitim modülü, nihai taslak. (Atıf: Suárez Ramos/Puig Blanes, Modül)

Makaleler

ACUN MEKENGEÇ, MERVE, “5718 Sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun Kapsamında Atıf (Renvoi) Prensibinin Uygulanması”, *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XVII, S. 3-4, 2013, s. 237-283. (Atıf: Acun Mekengeç)

ARSLAN, İLYAS, “Yabancı Unsurlu Özel Hukuk Uyuşmazlıklarında Makul Sürede Yargılanma Hakkı ile Yabancı Hukukun İçeriğinin Temin Edilmesi Arasındaki İlişki”, *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, C. 37, S. 2, 2017, s. 60-94. (Atıf: Arslan)

ATAMAN-FİGANMEŞE, İNCİ, “Hukuki veya Ticari Konularda Yabancı Ülkelerde Delil Sağlanması Hakkında 1970 Tarihli Lahey Sözleşmesi”, *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, Yıl 23, S. 1-2, 2003, s. 19-88. (Atıf: Ataman-Figanmeşe, Lahey Delil)

KUŞÇU, DÖNDÜ, “Yargıtay Kararları Işığında Milletlerarası Usul Hukukunda Yabancılık Teminatından Kaynaklanan Problemler”, *Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 4, S. 2, 2021, s. 324-346. (Atıf: Kuşçu)

KIRAN, BERFİN, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Katılma Alacağı”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Hukuk Sayısı, C. 21, S. 44, 2022, s. 849-864. (Atıf: Kıran)

PARTALCI, RUMEYSA, “Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun 29.11.2023 Tarihli Kararı Kapsamında Yabancı Boşanma Kararı Nedeniyle Mal Rejiminin Tasfiyesinden Kaynaklanan Alacak Davalarında Zamanaşımının Başlangıç Tarihi”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C. 31, S. 2, 2025 (Prof. Dr. Fehim Üçışık’a Armağan), s. 1541-1560. (Atıf: Partalci)

ÖZEL, SİBEL, “An Examination of the Choice of Law Rules Governing the Applicable Law to the Matrimonial Property Regime” (Evlilik Mal Rejimine Uygulanacak Hukuku Gösteren Bağlama Kurallarının İncelenmesi), *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 12, S. 2, 2025, s. 827-857. (Atıf: Özel)

ÖZEL, SİBEL / ÇINAR, KAZIM, “Taşınmazlara İlişkin Sözleşmelerin Esasına Uygulanacak Hukuka Dair MÖHUK m. 25’in Kapsamı”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C. 23, S. 1, 2017, s. 325-344. (Atıf: Özel/Çınar)

ÖZTÜRK, NECLA, “Evlilik Mallarına Uygulanacak Hukuk Hakkında La Haye Sözleşmesinin Özellikleri ve Sözleşmenin Onaylandığı Ülkelerdeki Türk Vatandaşlarına Etkisi”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 71, 2007, s. 81-107. (Atıf: Öztürk)

Yabancı kaynaklar ve kararlar

Almanya: Bürgerliches Gesetzbuch (BGB) §§ 1371, 1379; Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche (EGBGB) Art. 17; Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit (FamFG) §§ 95, 107–110, 112, 119, 261; Zivilprozessordnung (ZPO) §§ 23, 916, 917, 919; Sozialgesetzbuch Sechstes Buch (SGB VI) § 210; Versorgungsausgleichsgesetz (VersAusglG) §§ 1, 2, 19, 20, gesetz-im-internet.de.

Almanya: Rechtshilfeordnung für Zivilsachen (ZRHÖ), Länderteil „Türkei“, gesetz-bayern.de, 07.07.2026 tarihli metin.

Avusturya: Abkommen vom 23. Mai 1989 zwischen der Republik Österreich und der Republik Türkei über die Anerkennung und die Vollstreckung von gerichtlichen Entscheidungen und Vergleichen in Zivil- und Handelssachen, Regierungsvorlage ve Erläuterungen, 1211 der Beilagen zu den Stenographischen Protokollen des Nationalrates XVII. GP, parlament.gv.at.

İsviçre: Bundesgesetz über das Internationale Privatrecht (IPRG) Art. 25–29, 54–55, 58, 65, 97; Schweizerisches Zivilgesetzbuch (ZGB) Art. 170; Schweizerisches Strafgesetzbuch (StGB) Art. 271, fedlex.admin.ch, 2026 sürümleri.

İsviçre: Convenzione che regola i rapporti giudiziari in materia civile e commerciale tra la Svizzera e la Turchia, 1 Haziran 1933 (SR 0.274.187.631), İtalyanca resmî metin.

İsviçre Federal Mahkemesi (Bundesgericht), BGE 132 III 291 ve 26.08.2002 tarihli 5P.152/2002 sayılı karar; Obergericht des Kantons Zürich, 16.11.2004, NV040009; Kantonsgericht St. Gallen, 26.10.2009, RH.2009.104; Verwaltungspraxis der Bundesbehörden (VPB) 2016.3 ve 2016.7, bger.ch ve ilgili resmî yayınlar.

Hollanda: Burgerlijk Wetboek Boek 1, art. 94; Wet van 24 april 2017 (Stb. 2017, 177) ve Stb. 2017, 178; Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, art. 431, wetten.overheid.nl ve officielebekendmakingen.nl.

Hoge Raad, 26.09.2014, ECLI:NL:HR:2014:2838, rechtspraak.nl.

Birleşik Krallık: Evidence (Proceedings in Other Jurisdictions) Act 1975, s. 2; Matrimonial and Family Proceedings Act 1984, Part III (ss. 12–20, 24), legislation.gov.uk.

Amerika Birleşik Devletleri: 28 U.S. Code § 1782; Intel Corp. v. Advanced Micro Devices, Inc., 542 U.S. 241 (2004), law.cornell.edu.

Avrupa Birliği: Evlilik mal rejimlerine ilişkin konularda yetki, uygulanacak hukuk ve kararların tanınması ve tenfizi alanında güçlendirilmiş işbirliğine ilişkin 24 Haziran 2016 tarihli ve 2016/1103 sayılı Konsey Tüzüğü, Avrupa Birliği Yayın Ofisi ve EUR-Lex.

Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansı (HCCH): 18 Mart 1970 tarihli Delil Sözleşmesine ilişkin devlet beyan ve çekinceleri; 2 Temmuz 2019 tarihli Hukuki veya Ticari Konularda Yabancı Kararların Tanınması ve Tenfizi Sözleşmesi, hcch.net.

Avrupa Konseyi ve OECD: Vergi Konularında Karşılıklı İdari Yardımlaşma Sözleşmesi, Strazburg, 25.01.1988.

KEMMER, JAKOB / ROHAYEM, SHERİF, „Türkei: Rechtsverfolgung“, Germany Trade & Invest, gta.de, 15.10.2026 tarihli metin.

Resmî kaynaklar ve veri tabanları

Adalet Bakanlığı Mevzuat ve İçtihat Bilgi Sistemi (mevzuat.adalet.gov.tr) ve Yargıtay Karar Arama, Yargıtay kararlarının resmî tam metinleri.

Mevzuat Bilgi Sistemi (mevzuat.gov.tr) ve Resmî Gazete, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu, 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu, 7201 sayılı Tebligat Kanunu ve diğer mevzuat.

Hukuki Konularda Uluslararası İstinabe Taleplerine Uygulanacak Esaslar hakkında 63/2 sayılı Genelge (Kasım 2011) ve ekleri, Ek-5 “Devletlere Göre İstinabe İşlemlerinde Uygulanacak Esaslar”, son güncelleme 30.01.2025.

Yabancı Hukuk Hakkında Bilgi Edinilmesine Dair Avrupa Sözleşmesinin Uygulanması konulu 67/1 sayılı Genelge, 01.03.2008.

Yurt Dışı Tebligat ve İstinabe Taleplerinde Uyulması Gereken Usul ve Esaslara Dair Tebliğ, RG 24.12.2025, S. 33117 (yürürlük 01.01.2026).

Türkiye Cumhuriyeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Arasında Hukukî, Ticarî ve Cezaî Konularda Adli Yardımlaşma, Tanıma ve Tenfiz, Suçluların Geri Verilmesi ve Hükümlülerin Nakli Sözleşmesi, RG 13.02.1989, S. 20079.

Yabancı Ülke Adli ve İdari Makamlarınca Verilen Kararların Nüfus Kütüğüne Tescili Hakkında Yönetmelik, RG 07.02.2018, S. 30325.

ADALET BAKANLIĞI DIŞ İLİŞKİLER VE AVRUPA BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, *Hukukî Konularda Uluslararası Adli İş Birliği Mevzuatı*, Ankara 2020.

KARARLAR DİZİNİ

Kararlar mahkeme ve tarih sırasıyla listelenmiştir. Sayfa numaraları kararın anıldığı sayfaları gösterir; koyu yazılan numara, kararın ayrıntılı olarak incelendiği (içtihat kartı) sayfadır.

YARGITAY HUKUK GENEL KURULU

30.04.2014 · E. 2014/8-48 · K. 2014/554 12, 19, 73, 133, **205**, 229, 230
17.12.2014 · E. 2014/8-45 · K. 2014/1062 .. 10, 13, **186**, 234
07.07.2020 · E. 2017/1507 · K. 2020/525 121, **125**, 233
18.02.2021 · E. 2017/2669 · K. 2021/109 190, 204
07.12.2021 · E. 2018/8-471 · K. 2021/1586 ... **201**, 235
10.05.2023 · E. 2022/187 · K. 2023/444 190
29.11.2023 · E. 2022/1205 · K. 2023/1188 13, 187, 188, 200, **202**, 204, 205, 234, 235
29.05.2024 · E. 2023/470 · K. 2024/295 **9**, 13, **150**, 229
16.04.2025 · E. 2023/618 · K. 2025/231 . **125**, 233
10.06.2026 · E. 2025/401 · K. 2026/364 . 107, 232
24.06.2026 · E. 2025/739 · K. 2026/408 68, 78, 93, 94, 99

YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ

18.09.2007 · E. 2007/4557 · K. 2007/12159 27
04.12.2017 · E. 2016/24911 · K. 2017/14028 **177**, 234
16.03.2022 · E. 2021/5359 · K. 2022/2490 214, 235
28.09.2022 · E. 2022/3870 · K. 2022/7577 67
03.05.2023 · E. 2022/6172 · K. 2023/2115 42
03.05.2023 · E. 2022/7029 · K. 2023/2114 **193**, 195, 235
25.05.2023 · E. 2022/3438 · K. 2023/2704 89
21.06.2023 · E. 2023/3261 · K. 2023/3425 . 62, 65, 86, 87, 231
17.10.2023 · E. 2022/6213 · K. 2023/4791 99, 100, 232
31.10.2023 · E. 2022/6640 · K. 2023/4997 . 88, 91, **92**, 232
23.11.2023 · E. 2023/3106 · K. 2023/5661 177
29.11.2023 · E. 2022/7551 · K. 2023/5740 45, 192, 235
13.12.2023 · E. 2023/5707 · K. 2023/6196 20, 189, 192, 235
07.02.2024 · E. 2022/10427 · K. 2024/610 65

07.02.2024 · E. 2022/9765 · K. 2024/632 ... 85, 86, 89, **122**, 232, 233
29.02.2024 · E. 2022/10884 · K. 2024/1360 185, 192
14.03.2024 · E. 2023/7400 · K. 2024/1767 194, 235
21.03.2024 · E. 2023/5632 · K. 2024/1961 76, 232
04.04.2024 · E. 2024/2230 · K. 2024/2431 17, 229
04.04.2024 · E. 2024/1864 · K. 2024/2428 . 78, 86, 232
04.04.2024 · E. 2024/1949 · K. 2024/2429 **84**, 86, 87, 93, 130, 233
11.06.2024 · E. 2024/4125 · K. 2024/4537 123
27.06.2024 · E. 2023/3728 · K. 2024/4930 29, 230
27.06.2024 · E. 2023/3725 · K. 2024/4929 . 43, 62, 63, **66**, 85, 89, 231
04.07.2024 · E. 2023/4396 · K. 2024/5365 **28**, 230
09.07.2024 · E. 2023/3779 · K. 2024/5474 . 80, 81, 88, 123, 232
07.10.2024 · E. 2023/9770 · K. 2024/6907 . 43, 62, 65
01.11.2024 · E. 2023/9728 · K. 2024/8129 . 85, 89
26.12.2024 · E. 2024/4246 · K. 2024/10569 104, **106**, 232
04.02.2025 · E. 2025/49 · K. 2025/923 ... 126, 174, 175, 210, 234
18.03.2025 · E. 2024/2795 · K. 2025/2815 . 86, 92, 232
18.03.2025 · E. 2024/4908 · K. 2025/2823 194
09.12.2025 · E. 2024/9929 · K. 2025/10870 10, 45, 188, **191**, 192, 235
25.12.2025 · E. 2024/9568 · K. 2025/12007 67, 92, 130, 231
07.04.2026 · E. 2026/1709 · K. 2026/3795 176, 234
28.04.2026 · E. 2025/7877 · K. 2026/4717 **213**, 235

YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ

19.09.2024 · E. 2023/4154 · K. 2024/2393 **101**,
102, 232
11.05.2026 · E. 2025/3022 · K. 2026/2946 . 89, 94

YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ

05.10.2010 · E. 2010/3287 · K. 2010/4553 . 12, 76,
133, **149**, 153, 190, 233, 235
26.10.2010 · E. 2010/3594 · K. 2010/5112 . 75, 79
17.01.2011 · E. 2010/2915 · K. 2011/95 ... 40, **189**,
195, 235
26.01.2011 · E. 2010/2292 · K. 2011/381 ... 18, 41,
64
17.02.2011 · E. 2011/76 · K. 2011/731 **90**, 94
14.04.2011 · E. 2011/1139 · K. 2011/2189 . 73, 81,
114
26.05.2011 · E. 2010/5330 · K. 2011/3103 31,
39, **49**, 51, 230
27.06.2011 · E. 2010/6537 · K. 2011/3729 . 68, 73,
76, 78, 194
28.11.2011 · E. 2011/1321 · K. 2011/6353 . 30, 52,
198, 231
27.02.2012 · E. 2011/1622 · K. 2012/1185 90
28.02.2012 · E. 2011/7702 · K. 2012/1241 **217**,
218, 235
05.03.2012 · E. 2011/3814 · K. 2012/1439 76,
148, 234
28.09.2012 · E. 2012/5539 · K. 2012/8250 . 31, 32,
230
15.10.2012 · E. 2012/10916 · K. 2012/9223 ... **175**,
234
19.10.2012 · E. 2012/3568 · K. 2012/9488 ... 8, 27,
40, 193, 229, 235
15.11.2012 · E. 2012/2475 · K. 2012/10534 **73**,
231
29.11.2012 · E. 2012/12527 · K. 2012/11374
174, 234
04.07.2013 · E. 2013/7256 · K. 2013/10494 40,
78, 114, 198
10.07.2013 · E. 2013/219 · K. 2013/10820 16,
41, 230
08.10.2013 · E. 2013/11000 · K. 2013/14461 74,
77, 81, 114, 231
19.12.2013 · E. 2013/6793 · K. 2013/19427 80
17.02.2014 · E. 2013/17758 · K. 2014/2032 184,
200, 206
18.02.2014 · E. 2013/21039 · K. 2014/2580 11,
12, 43, 60, **61**, 64, 152, 229, 231
21.03.2014 · E. 2014/4434 · K. 2014/4886 19,
184, 200, 206, 230
17.10.2014 · E. 2013/23629 · K. 2014/18556 46
30.10.2014 · E. 2013/19044 · K. 2014/19509 75
31.10.2014 · E. 2013/17773 · K. 2014/19682 . 123
19.01.2015 · E. 2013/16004 · K. 2015/1001 65,
79
10.02.2015 · E. 2014/13759 · K. 2015/3641 ... **100**,
232

09.04.2015 · E. 2015/3029 · K. 2015/8128 **111**,
112, 113, 114, 120, 132, 233
21.04.2015 · E. 2014/25860 · K. 2015/8958 90
03.06.2015 · E. 2014/5326 · K. 2015/12307 187
15.09.2015 · E. 2015/4100 · K. 2015/16373 76,
98, 106, 232
17.12.2015 · E. 2015/20638 · K. 2015/22777 92,
178, 216
19.04.2016 · E. 2015/18242 · K. 2016/7123 91,
94
09.05.2016 · E. 2016/4087 · K. 2016/8524 **225**,
230
04.04.2017 · E. 2015/9223 · K. 2017/5039 . 11, 12,
13, 72, 153, 231
07.06.2017 · E. 2015/17918 · K. 2017/8500 ... **134**,
233
07.06.2017 · E. 2017/12111 · K. 2017/8505 ... **214**,
236
20.09.2017 · E. 2017/12554 · K. 2017/11144 86,
91, 232
18.12.2018 · E. 2016/17898 · K. 2018/20414 ... **87**,
91, 232
13.02.2019 · E. 2019/689 · K. 2019/1371 . 22, 196,
214, 230
18.03.2019 · E. 2017/17305 · K. 2019/2838 ... **110**,
112, 233
26.09.2019 · E. 2019/4558 · K. 2019/8189 88
30.09.2019 · E. 2019/3188 · K. 2019/8274 . 43, 60,
231
10.12.2019 · E. 2019/5822 · K. 2019/11111 ... **123**,
233

YARGITAY 10. HUKUK DAİRESİ

21.11.2022 · E. 2022/12930 · K. 2022/14526 77,
116, 148, 150, 234

KAVRAM DİZİNİ

Sayfa numaraları kavramın açıklandığı ya da uygulamasının tartışıldığı sayfaları gösterir.

1		
1975 tarihli İngiliz Kanunu	166	
1 Ocak 2002 ayrımı	11	
2		
28 U.S.C. § 1782	169	
A		
aile mahkemesi	19	
apostil	226	
Avusturya Sözleşmesi	221	
ayna ilkesi	215	
B		
bilirkişi yasağı	51	
D		
delil avcılığı	158	
duruşma aralığı	139	
E		
eklenecek değer	120	
emeklilik ikramiyesi	110	
emeklilik paylaşırması	113	
F		
FamFG	217	
I		
IPRG	219	
İ		
idari tescil	187	
ihtiyati tedbir	174	
istinabe	138	
İsviçre çekincesi	161	
K		
karşılıklılık	185, 218	
katkı payı alacağı	72	
kesinleşme şerhi	216	
konsolosluk aracılığıyla delil	144	
külli tasfiye	81	
L		
lex rei sitae	38	
Londra Sözleşmesi	50	
M		
mal kaçırma	120	
MFPA 1984	224	
milletlerarası yetki	16	
MÖHUK m. 15	26	
MÖHUK m. 15/2	38	
MÖHUK m. 41	18	
R		
ret sebepleri	144	
T		
talepname	142	
tanıma	184	
tasarruf hesabı	76	
Tebliğat Kanunu m. 25/a	213	
teminat	20	
tenfiz	184, 210	
TMK m. 214	16	
Y		
yabancılık unsuru	8	
yabancı hukukun tespiti	48	
yurt dışındaki taşınmaz	60	
yurt dışı tebligat	212	
Z		
zamanaşımı	198	
ZGB m. 170	161	



MAL PAYLAŞIMINDA YURT DIŞINDAKİ MALLAR

Eşlerden birinin yurt dışında yaşaması, yabancı ülkede ev alması ya da birikimini yabancı bir bankaya taşıması, mal paylaşımını bambaşka bir davaya dönüştürür. Almanya'daki ev hangi ülkenin hukukuna göre paylaşılır? Yurt dışına gönderilen para nasıl izlenir, İsviçre'deki ya da İngiltere'deki bir bankadan bilgi nasıl alınır, "delil avcılığı" yasağına takılmamak için istinabe talebi nasıl yazılır? Yabancı mahkemede boşanan eşin davası hangi tarihte zamanaşımına uğrar? Türk mahkemesinin verdiği karar yurt dışında nasıl icra edilir?

Bu eser bu soruları Yargıtay'ın kararları, milletlerarası sözleşmeler, Adalet Bakanlığının uygulama belgeleri ve yabancı mahkeme kararları ışığında, adım adım cevaplamaktadır.

E S E R D E

- ◆ Künyeli ve resmî bağlantılı Yargıtay kararları
- ◆ Ülke ülke istinabe, dil ve masraf bilgileri
- ◆ Döviz, kur ve faiz hesapları
- ◆ MÖHUK m. 15 ve yabancı hukukun tespiti
- ◆ İsviçre, Hollanda ve ABD mahkeme kararları
- ◆ Dilekçe ve istinabe talepnameşi örnekleri

Av. Aydın AYDAR · Av. Murat AYDAR · Av. Eren AYDAR